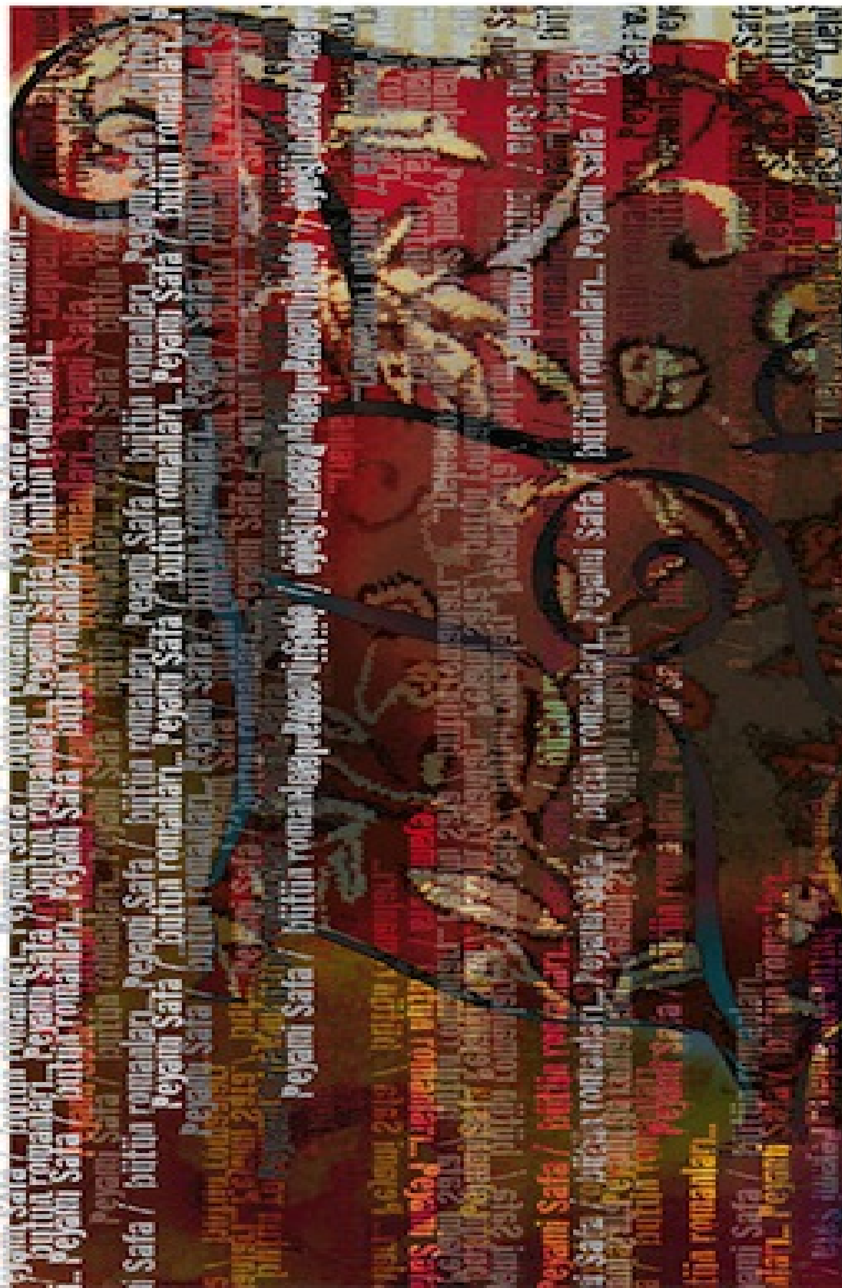
MATMAZEL NORALİYA'NIN KOLTUĞU

Bütün Romanları

Peyami Safa

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

Peyami Safa

MATMAZEL NORALİYE'NİN KOLTUĞU

YAYIN NU: 48
EDEBÎ ESERLER: 20

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
16267

ISBN 978-975-437-056-0

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 80060 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 Faks: (0212) 251 00 12

Ankara irtibat bürosu:
Yüksel Caddesi: 33/5 Kızılay - Ankara
Tel: (0312) 431 96 49

İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta:otuken@otuken.com.tr
www.facebook.com/otukennesriyat
http://twitter.com/otukennesriyat

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım
Dizgi - Tertip: Ötüken
İstanbul

Birinci Bölüm

Ferit, Ferid, it, id, t, d, t değil, d, fotenik, fonetik ve babasının kahkahaları; sonra annesi, bir ormanın karanlığında hangi ağacın arkasına saklandığını belli etmeden, maymuna benzer bir gölgenin üfürdüğü borazan biçiminde bir sazın geniş ağzından çıkan yeşil, turuncu, daha sonra kıpkırmızı alevden bir sesle acı acı haykırıyordu. Borazan ve maymun kayboldu. Sonra ormanla beraber sesin anneliği de kaybolurken, trene benzeyen bir gölge, hiç bir makine gürültüsü çıkarmadan hızla geçiyor ve haykırış, lokomotifin bacasından kara bir duman halinde yükseliyordu.

Ayaklarının şiddetli bir silkinişinden sonra, her şey karardı. Yalnız ışık benekleriyle dolu sisli bir derinlik içinde hiç bir şekle bağlı olmayan haykırış devam ediyordu.

Gözlerini açtı. Uyanma duygusunun etrafını pek az aydınlatan loş bir bilgi halesi içinde, sesin rüya bittikten sonra kesilmediğini yarım yamalak idrak etmeğe başlamıştı. Sağ yanındaki duvara değen dirseğinin ucundan yukarıya doğru yürüyen kireç soğukluğu, yokluğun içinden yavaş yavaş çıkan bir kolunu ona tamamıyla keşfettirdiği anda, nefsiyle dışarda bir madde arasındaki temasın delâletinden gelen taze bir idrak, bütün vücudunu mekân içinde tesis etmesini kolaylaştırdı ve bir derece daha uyandı. Karyola ile duvar arasına kaymış ve sıkışıp kalmış omuzunu, altında somya olmadığı için kamburlaşan şiltenin ortasına doğru zahmetle çekti, başını yastığın çukuruna yerleştirdi ve kulak verdi.

Haykırış, rüyadakinden daha yakın ve daha keskin, devam ediyordu. Henüz onu dolduran kelimelerle yeni uyanmış dikkat arasındaki temas ısınmadığı için, sesin terkibindeki açlığın mânâ unsurları silikti. Yavaş yavaş bazı kelimeler seçilebiliyordu. “Duvar mısın?” yahut “duyar mısın?”, “Çabuk”, “yürü”. Sonra, bütünü kavranamayan uzun cümleler arasında kısaları belirledi: “Çıldırtacaksın beni”, “saadetini de alamadın”, “sallanma, sallanma, çabuk!”

Odasının bir tahta bölme ile bitişik odadan ayrıldığını hatırlayıncaya kadar bu sesin oradan geldiğini anlayamadı. Şimdi iyice duyuyordu. Bir kadın sesiydi bu. İnce ve keskin, dikkati hemen kapan ve bırakmayan bir ses. Şiddeti eksilmeyen ve iniltiye doğru hiç bir ricat ümidi vermeyen bir ses. -Ne kadar annesini hatırlatıyor!- Ve acı, çok acı bir ses. Bir ses ki, şu

tahta bölme gibi önüne çıkan her maddeyi bir tül kadar inceltip delik deşik ederken açtığı ince boşluklardan içeriye, cevheri örselenmeden, elenmiş bir halde giriyor. Rüyadakinin tıpkısı. Bir ses ki yapışkan ve sürekli. Hâlâ ayni şiddetle haykırıyor. Bir ses ki unutulmaz. Bir ses ki, bir ses ki, felâketli bir ömrün bütün zehirlerini, onların birikmesinde günahı olmayanların da içine doldurabilmek için, en küçük bir şikâyet sebebini büyük bir boşalma fırsatı gibi yakalar, tizleşir ve kezzap gibi keskinleşerek yalnız sahibini değil, bütün insanları tehdit eden meçhullere karşı imkânsızlığın çığlığı imiş gibi içimizdeki ümit köklerini haşlar ve hepimizin müşterek haykırışımız olmak istidadını kazanır.

Gözlerini yumdu ve kaçan uykusunu ararken, rüyasının uçuk hatırası içinde, ona seslenen babasının sözlerinden -Ferit, Ferit, id, id...- ve kahkahalarından parçalara bitişikten gelen ve şimdi bütün cümleleri rahatça işitilen ses karışıyordu: “Ne yedin oğlum; söylesene, yine o bademli, yoğurt tatlısı mı? Yeme diyorum sana. Bas diline parmağını, bas, bas da kurtul, bağırtma beni, bas, bassana...”

Gözlerini açtı ve başını kaldırdı. Bitişikte her gece böyle bir gürültü kopması ihtimalinin verdiği korku içinde, birinci geceyi geçirdiği bu odadaki uykularının geleceğe ait şansını tahmine elverişli bir keşifte bulunmak için yataktan kalktı, ışığı yaktı, paltosunu sırtladı ve bitişik odanın kapısına koştu. Elini topuza değdirir değdirmez kanat açılıvermişti.

“Bu ne gürültü! Uyuyamıyorum!” diyemedi.

İki demir karyola arasında, ayakta duran kadın, birdenbire açılan kapının önünde onu görünce, başını omuzlarının arasına kısarak ve elinde tuttuğu bir tası göğsüne vurarak öyle şiddetli bir korku refleksiyle geri çekildi ve büzüldü ki, Ferit, bitişik odanın yeni kiracısı olduğunu haber verdikten sonra, “eğer bir hasta varsa...” deyip yardım teklif etmek zorunda kaldı. “Eksik olma oğlum” dedi kadın. Uzun boylu ve zayıf. Kırkını geçkin. Dirseği yırtık nefti bir örme ceket giymiş. Ferit’e kırpılmadan bakan, biri ötekinden daha büyük, çipil ve nemli gözler, sola doğru hafif çarpılmış ağız. Sağındaki karyolada oturmuş, yüzü sapsarı bir oğlan çocuk. -Tası tutan elini birdenbire yanına sarkıtan kadın onu gösterdi ve “zehirlenmiş galiba” dedi.- Soldaki karyolada yorganı burnuna kadar çekmiş, yaşı belli olmayan bir kızın parlak siyah gözlerinde, hayaletler görüyormuş gibi ürkek ve yabani bir dikkat.

Kadın yine bağırmaya başladı: "Gitsin, bir doktor alıp gelsin, hâlâ ayağına bir pantolon çekecek" ve soldaki karyolanın ötesindeki boşluğa gözlerini dikerek tekrarladı: "Çabuk, sallanma, çabuk!" Fakat orada kimseler yoktu.

Ferit kadının muhatabını araştırırken, onun bir koluna bağlı ince bir çamaşır ipinin soldaki karyolaya doğru uzandığını ve kol kıpırdadıkça, orada yatan kızın yorgan altındaki ayağını harekete getirdiğini gördü. Kadını kıza bağlayan ipin mânâsı üzerinde fazla düşünmeye vakit kalmadan sol tarafta bir yükün yarı aralık kapısı ardına kadar açıldı ve içerden cüce denecek kadar ufak yapılı, beyaz kırpık bıyıklı, pembe bir ihtiyar çıktı. Eziyetli ve sarsak iki adım attıktan sonra, durdu. Öne doğru eğildi, avucunu sağ bacağının kalçası üzerinde baldırına doğru kuvvetle bastıktan sonra, ağır ağır doğruldu ve gülümsedi. Gözlerini yükün içine doğru çeviren Ferit, orada, küçük ve örtüsüz bir şilte, bir yastık ve yorgan yerini tutan eski bir palto gördü. Orada yattığı anlaşılan ihtiyar, Ferit'e ince bir çocuk sesiyle "Selâmün aleyküm" dedikten sonra, geriye döndü, paltosunu ve şapkasını aldı. Hekim çağırmaya lüzum olmadığını söyleyen Ferit "ben doktor mektebinde okuyorum, dedi, çocuğa bir bakayım da ondan sonra..."

Kadının yüzünde, burnunun dudağına yakın sol tarafında bir Halep çıbanı vardı ve öfkeli anlarında bile, yalnız o yanağına bakılırsa gülümsediği hissini veriyordu. Hızır gibi imdadına yetişilmesine sevinirken, bu sefer öteki yanağında şahinden beliren bir gülümseyişe nispetle sol yanağı öyle hareketsiz kaldı ki, bir bakışta bu farkı yakalayan Ferit, onun yakınlarda bir yüz felci geçirdiğini anladı ve çocuğa yaklaştı.

- Çıkar dilini bakayım. Adın ne senin?

- Babuş.

Sekiz yaşında var, yoktu. Annesininki gibi çipil, fakat daha siyah ve kapakları şişmiş gözleri parlak, ufarak ve batıktı. Yüzünde tırmıklar vardı. Ortası basık burnu, çıkık elmacık kemikleri ve genişçe şakakları ona Çinli ile Tatar arasında ırk tereddüdü geçirmiş bir Orta Asya çocuğu tipi veriyordu. Kirli saçları kulaklarının üzerine yürüyecek kadar uzamıştı. Fakat üstündeki gömleği daha kirliydi. Elini ona dokundurmaktan tiksinen Ferit, çocuğunun karnını açması için anasına işaret etti.

Mide çukurunda hafif ağrı. Nabız? Fena değil. Zehirlenme filân yok. Adi *embaras gastrique*. Peki, şuradaki *echymose ne?* Şurada da koskoca bir

çürük. Vay vay vay! Göğüste de yaralar, bereler. Bunlar ne yahu? “Kavgacıdır” diyor anası. Pek âlâ. Göğsü açmışken bir de ciğerleri dinleyelim. Oğlanın boynuna asılı, göbeğine doğru sarkan üstü sümük lekeleriyle dolu bu torba ne oluyor? Kenarına bir mavi boncuk ve içinde okunmuş çörekotu bulunan fındık kadar küçük bir mavi kese dikilmiş. “Gazete satar,” diyor anası, “paralarını bu torbanın içine koyar”. Âlâ. Ciğer, kalp, mükemmel.

- Yok, bir şey, dedi Ferit.

- Yok mu? Sancıyor midesi. Öğürüyor. Yüzü sapsarı. Zehirlenmiş olmasın? Hepimiz onun eline bakıyoruz.

Kadının parmağıyla gösterdiği tarafta, kapının arkasında, içi hırdavat ve çanak çömlek dolu bir gaz sandığının üstünde müvezzi çocukların içine gazete doldurup boyunlarına astıkları mukavva kılıf vardı.

- Yok bir şey. Midesini bozmuş. Ağrıyan yere ıslak ve sıcak havlu. Yarın öğleye kadar bir şey yemesin. Öğleden sonra hafif. Yok bir şey. Burada en sağlamınız Babiş. “Babiş” değil mi?

- Babuş. Asıl adı Baha. Arkadaşları Babuş derler. Bizim de dilimiz alıştı.

- En sağlamınız o. Meselâ siz bir yüz felci geçirmişsiniz. Hâlâ da biraz devam ediyor. Galiba şekeriniz var. Biraz da sinirlisiniz tabiî.

- Ne bildiniz?

- Şurada yatan küçük hanım da geceleri uykuda geziyor, değil mi?

- Evet.

- Bey babanın da siyatiği var galiba. En sağlamınız Babuş. Gürültüyü kesin de uyuyalım.

Kapıya doğru yürürken onun yolunu kesen ihtiyar, uzaktan yolunmuş gibi görünen, kılları ağarmış ince kaşlarını kaldırarak siyatiğe karşı bir ilâç soracakmış zannı veren bir tevazu içinde bir gül uzatıyormuş gibi baş ve işaret parmaklarının uçlarını birleştirerek yukarı kalkan elinin nazik bir hareketiyle “ve mekâne” diye başlayan ve içinde “*fetekalle*” veya “tefekalle”ye benzer anlaşılmaz kelimeler bulunan Arapça bir cümle söyledi. Ferit bunun tercüme ve tefsirini dinlemek tehlikesini atlatmak için,

mânâsını anlamış gibi, başının acele ve uydurma bir tasdik sallanışıyla odadan çıktı, kendi odasına koştu ve yatağının kenarına oturdu.

Uykusu kaçmıştı. Oğlanın mide çukurunu yoklarken ellerini onun kirli tenine değdirdiğini hatırlayınca yerinden kalktı, havlusunu ve çantasından sabun kutusuyla tırnak fırçasını alarak helâya koştu. Biraz evvel burada yıkanırken, musluğun bu kadar iyi uğulmuş ve parlatılmış olduğuna dikkat etmemiş miydi? Bu harap evde, sarhoşların mesanelerini boşalttıkları mundar sokağa ve kiracıların refah seviyelerine göre fazla bir temizlik vardı. O gün, öğleden sonra odabaşı -neydi adı? Nafi, Safi, daha doğrusu Vafi galiba- Vafi'nin odasına girdiği zaman, onun Ferit'le konuşurken elinden hiç bırakmadığı bir şemsiyenin gümüş sapını parlattığı ve göze çarpan madenî eşyanın -kapının arkasındaki pirinç mangal, yazı masasının üstündeki hokka takımı, sigara tablaları ve karyola topuzları- hepsinin bir manyak dikkatiyle parlatılmış olduğunu hatırladı. Vafi Bey titizdi anlaşılan. Koruk yeşili gözlerinden ekşi bir ruh sızan bu ihtiyarla kendi arasındaki mizaç benzeyişi yalnız bu noktada olabilirdi. Onun baston sapını parlatmasıyla Ferit'in ellerini yıkaması arasında aynı maninin bazen yarım saat sürdüğü bir ısrar vardı. Ferit de ellerini sabunlar, sabunlar, tırnaklarını fırçalar, fırçalar, peşinden suyu boşaltır; sonra yine sabun, fırça, su; bir daha, bir daha, bir daha ve eller yorulup da öfkelenen sabunu zaptedemiyecek hale gelinceye kadar, hayalî kirleri temizleme ameliyesi devam ederdi. Yine de öyle oldu. Omuzunda getirdiği bir havlu ile, her parmağını bir güderi parçasıyla altın kalem siler gibi tekrar tekrar ve iyice kuruladıktan sonra, odasına dönüyordu.

Karanlık sofada, binanın derinliğinden gelen, uğultu halinde bir saz sesi duydu. Arka sokaktaki genel evlerden birinde bir gece ahengi olması ihtimalini uzaklaştıran bir dikkatle sesin merkez üssü istikametini tayine çalıştı. O kadar uzakta değildi. Hatta bu katta, evet; ya şu karşıki odada yahut kendi odasının sağındakinde. İkisinin ortasında durup kulak verdikten sonra, kendi odasının sağındaki kapıya yaklaştı. Tamam. İçeride hafif mızraplı tambur çalınıyordu. Gözlerini kilidi sökülmüş ve büyümüş anahtar deliğine uydurdu. Vafi Bey, bu ev çaycı Kasım'ın idaresinde iken, acemin ayaklarında varis olduğu için sık sık yukarı katlara çıkamaması yüzünden, demirin çok pahalı olduğu tarihlerde, asilzadelerin -yani o zamanki kiracıların- oda kapılarındaki kilitleri söküp götürdüklerini ve yalnız Ferit'in odasında ondan evvel oturan Çilingir'in kapıya kilit yaptığını

anlatmıştı. Fakat bu anahtar deliğinden görünen şey, sadece ince ve acayip bir dumandı. Ferit doğruldu. Kapının reze tarafına yakın yerinde bir parmak kalınlığında bir çatlak gözüne ilişti. Oradan baktı. Tam karşısına gelen karyolada oturmuş, kabarık ve kıvırcık saçlı, büyük başını önüne sarkıttığı için yüzü görünmeyen iri yapılı bir adam, kendisinden başka kimsenin duymasını istemediği için pek hafif çaldığı saza kulağını değdirecek kadar yaklaştırmıştı. Birdenbire tamburu elinden bıraktı. Sert ve acele bir el hareketiyle pijamasının pantolonunu ve kilotunu sıyırdı, şişkin ve kıllı bacaklarını, iki yana iyice açtı, bir eliyle tenasül aletini avuçlayıp yukarı aldıktan sonra, öteki eliyle torbalarının altını kaşımaya başladı. Fakat ne kaşımak! Sanki azgın bir hayvan uzun tırnaklarıyla toprağı oyuyordu. Adam bu sefer iki eliyle bacaklarının iç ve yukarı tarafından oyluklarına kadar uzanan nahiyeyi öyle bir tırmalayış tırmaladı ki, Ferit biraz sonra oralarda iki derin et çukuru açılacak ve içinden bilek kalınlığında kan fışkıracak sandı. Biraz kulak verse, belki tırnakların deri üzerinde hoyrat sürtünüşünün -hart, hart, hart- sesini de duyacaktı. Bu kaşınma krizi içinde adamın bütün vücudu, ellerinin ve kollarının şiddetli ihtilâçlarıyla bir tempoda sallanıyordu. Bir aralık herif arka üstü yattı ve daha rahat kaşınmaya başladı.

Ferit doğruldu. Uyuz muydu tamburi? Hayır. Olsa olsa, *Epidermopnitie inginalis*, yani éczéma marginé de Hebra. Oyluklara musallattır. Fakültede çocuklar buna “Enginar uyuzu” derlerdi.

Şimdi yine tambur sesi geliyordu. Ferit içeriyi tekrar gözetledi. Bu sefer adam bir dakika bile çalamadı. Sazı bıraktı ve yine kaşınmaya başladı. Sonra tekrar sazı yakaladı. Geri çekilen Ferit, o ana kadar tamburdan gelen sesin yalnız fizik bünyesine, biraz da ritmine dikkat etmişti. Musiki bilgisi kıt olduğu için, sazı dinlemeye başladığı andan beri, birbirinin aynı imiş gibi, yahut aralarında pek az farklarla tevali eden ve makam mı, nağme mi, başka bir ad mı aldığını bilmediği seslerin uzayışı ve mızrabın sertçe vurduğu anlarda, yan yana bir sürü “z” harfinin okunurken çıkarabileceği voltalara benzeyen titreyişi, onda eski bir hatıraya bağlı ruh halini şimdi uyandırabilmişti. Onbeş sene evvel Beşiktaş’taki evde, akşamları, teyzesi Necmiye Hanım, asmanın altındaki pencerede ut çalarken, Ferit, yaprakların gittikçe kararan yeşiline gözleri dalarak sanki her şeyin rengini o çalgının soldurduğu hissine kapılır gibi olduğu anların hüznünü andıran bir sıkıntı duydu. Belki şimdi çalınan şey, o zaman dinlediklerinden biriydi.

Silkindi ve çocukluğuna ait hatıraların hücumundan kaçarcasına odasına girdi.

Yatağın kenarına oturdu. Soyunamayacak kadar yorgundu, fakat uykusu yoktu. Bir müddet kımıldamadı. Tambur sesi gelmiyordu. Bitişikte de çıt yoktu. Yalnız kulağında, fakat içinde mi, dışında mı olduğunu fark edemediği bir acayip ses, kalın bir demir telin fiskelendiği zaman çıkardığı uğultuya benzer bir vınlama vardı. Buna, çok uzaklarda çakal ulumalarına yahut boğuk insan haykırışlarına benzer sesler karışıyor, başı da dönüyordu. Tam o anda, zihninde simsiyah, ortalarında birer ışık beneğiyle, kırpılmayan gözlere benzer karanlık iki yuvarlak peyda oldu. Bunların göz intibaı vermeleri, soluk şekillerinden ziyade, hafızaya çok yeni girmiş taze bir göz hatırasını uyandırır gibi olmalarındandı. Demin bitişik odada bir andan fazla görmediği somnambül kızın gözleriyle bunlar arasında vahşi bir ifade benzerliği vardı. Fakat gitgide anlaşılmaz perspektif istihaleleriyle yerlerini ve hacimlerini değiştirerek ön plâna geçiyorlardı. Onlar büyüdükçe, Ferit'in kulağındaki uğultu şiddetleniyordu. Sanki uzaklarda bütün bir şehir halkı ona hitap ederek haykırıyordu.

Omuzlarında ve kollarında başlayan bir titreme bütün vücudunu sarmaya başlamıştı. Ayağa kalkmayı denedi, başaramayınca, hiç biri ötekine benzemeyen krizlerin çoğunda onu yakalayan çıldırma korkusu, şimdiye kadar duymadığı bir nispette büyürken, odanın kapısında bir gürültü koptu, cam kırılışına benzer ince şangırtılar arasında daha ince bir haykırış yükselip kayboldu.

Ferit bütün vücudunu kamaştıran bir cereyanla sıçradı, kendini ayakta buldu ve bir anda korkusunun yerini alan tecessüs onu kapıya koşturdu. Bitişik odanın kapısı da açılmış ve deminki kadın, eşikte, iki odadan da gelen ışığın biraz aydınlatabildiği merdivenin üst basamağında yüzü koyun kapaklanmış yatan ihtiyara bağırdı:

- Düştün mü? Bunak!

Sağ elini silkerek yana doğru eğildi ve yaklaşan Ferit'e: "Kırılmış, elim haşlandı" dedi. Kadın Ferit'e şimdi ne yapacaklarını sordu. Babuş'un midesi üzerine sıcak su ile ıslanmış havlu koymak için ihtiyarı evin altındaki kahveden bir bardak sıcak su almaya göndermişti. Kör olası Vafi, şu merdivenin başına bir ampul taktırmadığı için, karanlıkta ihtiyar, basamağın yırtık muşambasına ayağı takılarak düşmüş, elinden bardak

fırlamış ve parçalanmış. Kömür yok ki kadın maltızına ateş koysun da su ısıtsın. İhtiyar oturduğu yerde, ikisine de arkası dönük, başının ağır sallanışlarıyla ve her şeye rağmen devam eden bir tevekkülün sakin ve titrek sesiyle, Kasım'ın dükkânını biraz evvel kapadığını, kepengin deliğini küfür ederek açtığını, ocağın söndüğünü, fakat semaverden zar zor bir bardak sıcak su çıktığını anlattı. Çocuğun sancısı da devam ediyormuş. Ferit bir çare düşündü. Kadına bir havluyu tavandaki ampule sararak iyice ısıtmasını ve çocuğun midesi üzerine koymasını tavsiye etti.

Odasına döndü ve yatağının ayak ucunda durdu. Kulağında sesler yine vardı, fakat hafiflemişti. Yalnız, deminki gözler yerine bu sefer tam bir yüz görünüyordu. Aynı gözler, dar ve çıkık bir alın üzerinde simsiyah bir saç yığını, geniş ve sivri şakaklar. Buraya kadar, yorganı burnuna çekmiş yatan kızın tıpkısı. Fakat yorgan yok. Ortası hasta çocuğunkinden daha az basık ve kanatları geniş bir burun altında, üst dudağı ince bir çizgi halinde ve alt dudağı kalın bir ağızla yuvarlak ve yumuk bir çene arasında koyu bir gölge yutmuş çukur.

Ferit yatağın kenarına oturdu. Korkusunu iten bir tecessüsle gözlerini kapadı ve hayali aradı. Birdenbire yüz daha vuzuhla belirdi ve sesler arttı.

Ferit hemen gözlerini açtı ve ayağa kalktı. Kalbi çarpıyordu. Etrafına baktı. Bitişik odadan oğluna sıcak havlunun iyi gelip gelmediğini soran kadının yorgun sesi geliyordu. Çocuk başıyla ve müspet cevap vermiş olacak ki, annesi ferah bir sesle havluyu tekrar ısıtacağını söyledi.

Ferit kızı tekrar görmek istiyordu. Bu arzu kulağındaki sesleri hemen yok etti.

Gitti, kapıyı vurdu ve içeriye girdi. Oraya adımını atar atmaz, kızın ona daha sabit bir dikkatle bakan gözlerini ve yüzünün bütününü gördü. Bu simanın demin zihninde belirenden farkı azdı; ayni burun, ayni ağız, ayni çene; yalnız, dudağın altındaki çukur derin değildi. Ferit bu yüze bakarken o kadar şaşırdı ki, kızın yattığı karyolanın ayak tarafında, annesinin tavandaki ampule uzanarak havluyu ısıttığını neden sonra, görebildi. Ondan evvel görüş açısı içine yandan giren bu uzun gölge bulanık bir karaltıdan ibaretti.

Kadın, bezi çocuğun midesine tekrar koyarken, Ferit'e bunun iyi geldiğini söylüyor ve dua ediyordu. İhtiyar ortada yoktu. Yüke girip yattığı, kapının

aralığından görülen ve yorgan yerine kullanılan paltonun eğri duruşundan belliydi.

Ferit kıza yaklaştı ve onun pek az kırpılan gözlerine fazla bakmadan çekinerek sordu:

- Sen daha uyumadın mı?

Kız hiç bir şey duymamış gibi ona bakıyor ve yüzünde hiç bir cevap hazırlığı görülmüyordu. Ferit tekrarladı. Oğlanın üzerine yorganı çeken anası ona döndü:

- Konuşmaz o, dedi, bizim başımıza gelen pişmiş tavuğun başına gelmemiştir. Yangında hem sesi kayboldu, hem dili tutuldu. Anlar, fakat gık diyemez. Ne hekimler, hocalar... Hiç... Siz asıl ona bir ilâç bulsanız da, ömrümün sonuna kadar size dua etsem...

Ferit kendi kendine sordu: Aphonie, Aphasie? Fakat onu hâlâ saran şaşkınlığın sebebi, tamamını şimdi gördüğü bu yüzün biraz evvel zihninde belirenin aynı olmasıydı; ve o sesler, sesler...

Mırıldandı:

- Bakayım... Yarın görüşürüz... Allah rahatlık versin.

Çocuk ağrısı geçer geçmez uyumaya başlamıştı. Kadın teşekkür etti. Kız, bu sefer yabanîliği azalmış bir dikkatle ondan gözlerini ayırmıyordu.

Ferit odasına gelince, ayakta gözlerini yumdu. Bu sefer ne imaj, ne sesler vardı. Soyundu ve yattı. Gözlerini kapadı. İşte şimdi de, birinci yatışından evvel sabunla, iyice yıkadığı ve her zaman delice temiz tuttuğu saçlarında, ensesinde ve boynunda bir sinir kaşıntısı vardı; belkemiğine ve karnına doğru yürüyor, bazen kaşlarının kılları arasında sıçrıyordu.

Deminki uyanıştan beri ne kadar zaman geçmişti? Kol saatini rehinden kurtaramadığı için, tahmine çalıştı. En az yarım saat... Ve rüyasını hatırladı. Haykırış, içerideki kadının sesiydi ve onu uyandırdıktan sonra da devam etmişti. Şimdi de Vafi Beyle gündüzki konuşmasını hatırlıyordu. Odabaşı onun adını deftere kaydederken “ben Ferid’i d ile yazarım” demişti. Ferit’in babası da bu fikirde idi ve Hamid’in “âhir-i ömrümüzde ismimizin sonuna bir it taktılar!” sözünü tekrarlarken kopardığı kahkahaların peşinden “bugünkü imlâda fonetik yok, fonetik, fonetik!” diye bağırırdı.

Ferit bunları Vafi Beye anlatmak istemişti. Fakat onun koruk yeşili gözlerindeki soğukluk, Ferid'de ona gıyabî bir müttefik ikram etmek arzusunu öldürmüştü. Belki orada bunu söyleyemediği için, şuurunun eşiğinde kalan ses -Ferid, Ferit, it, id... - rüyasına girmişti. Annesine gelince ölümünden evvel bir sene içinde iki yetişmiş kızını kaybeden kadının, o tarihten sonra, günlük ve küçük sıkıntılara tahammülsüzlükten gelen haykırışlarıyla içeriki kadının sesi arasında da benzeyişler çoktu.

Bu kadının kolunu kızının ayağına bağlayan ip, şimdi Ferit'e somnambülizmle "aphasie" arasında beyin merkezine bağlı bir münasebet olup olmadığını düşündürüyordu Fakülteye devam etseydi bunu hocaya sorardı. Evvelki sene imtihanda kendisi buna benzer bir sualle karşılaştığı zaman, aphasie'nin Vernicke nahiyesinde bir yaradan ileri geldiği hakkındaki izahını hoca, nazariyeler arasında bir nazariyeden ibaret olduğu için kâfi bulmayarak, *Brocca* ve Charcot'dan beri gelen izahların tam bir tablosunu istemişti. Hem burada hastanın sesi de çıkmadığına göre, teşhisi daha ziyade aphonie'ye götürüp anasının bahsettiği yangından ileri gelen kuvvetli choc'a bağlamak daha doğru olacaktı. Geceleyin, karanlık su akıntılarının emrinde, sahibi için nahoş bir maceraya açılmasından korkulup sahile bağlanmış bir kayığa benzeyen kızla anası arasındaki ipin sorumu da dönüp dolaşıp o kör olası Vafi'nin boynuna dolanmıyor muydu? Kapıların kilidi olsaydı, hastanın odadan çıkmak ihtimali kalmayacaktı. Ferit şimdi de, biraz evvelki gibi şuurun sathına dışarıdan vuran bir projeksiyon gibi değil, normal olduğu için korkutmayan bir tasavvur halinde kızın gözlerini hatırladı. Şimdi onları daha net görüyordu. Hiç şüphesiz bunlar, sesi çıkmayan sahibinin içinde boğulan mânâları dışarıya nakletmek için, her gün biraz daha artan bir ifade kabiliyeti edinmeye çalışıyorlardı. Ferit, günün birinde, yalnız bakışların diliyle bu gözlerin bir konferans verecek veya şiir söyleyecek hale gelebileceklerini tasarladı. Sonra düşüncenin muhtevasını dilden ayırmak mümkün olup olmadığı hakkında bir gün felsefe seminerinde hocaya sorduklarını hatırladı. Tıp Fakültesini bırakıp felsefeye devam ettiği günden beri, mânâlar yüklü bir ses perdesinin, bir iç çekişin, bir yüz kımıldatışın, bir bakışın bazen sayfalarca yazıya bedel ifade kıymetinde, nominal vetireleri aşan, daha zengin ve kökleri daha derin bir semboller sistemi olup olmadığını çok düşünmüştü. Belki ruhun mahrem ürperişlerinin kelimelerden ziyade sese, bakışlara ve tavırlara vurması, onlara düre içinde, lügat mânâlarına sığmayacak kadar sayısız yorumlanma imkânları veren serbest uzanışlarının, bakış veya tavır gibi hareketli ifade

vasıtalarında canlı mânâlarının şartı haline gelen kımıldanışı ve düreyi bulabilmelerindendi.

Fakat uykusu bastıran Ferit, bu izahın, acele hal çarelerine doğru koşan bir sabırsızlıktan doğabileceğini düşündü, başının yastıktaki yerini değiştirdi, yorganı biraz daha çekti ve üşüyen ayaklarını birbirine yapıştırıp gözlerini sımsıkı yumdu. Kızın gözleri hâlâ görünüp kayboluyordu. Bunlara güzel denemezdi. Yüz çirkindi, muhakkak. Oğlanın şakakları ve çıkık elmacık kemikleri ablasında kardeşlik damgasıydı. Ve bir ucu mutlaka Orta Asya'ya giden şecerenin tesalüp sırlarını ele veriyordu. Herhalde babaları Tatar soyundandı. Fakat kızın, çerçevesini babasından alan, uçları şakaklara doğru çekik, badem gözlerinin içinde de anası vardı. Şimdi bunlardan, Ferit'in uyku bulutlarıyla gittikçe daha fazla dolan zihnine karanlık tesirler boşalıyordu. Tesirler ve resimler... Bir filin hortumunda havaya kalkan bir apartman gibi acayip manzaralar arasında, bazı kelimeleri kabaran, fakat mânâları anlaşıldığı halde, geri kalan kelimeleri yakalanmayan cümleler, kulakla duyulmuşa benzeyen bir sesle tekrarlanıyordu: "kırılmış", "elbette hoşlanır", "konuşmaz o" ve bir itfaiye otomobilinin arkasında koşan üç yeşil deve. Sonra tamburunu elinden bırakan koca başlı adam, iki elini de göğüs kafesinin içine sokarak "musiki ruhun kaşıntısıdır" der gibi bir şeyler söylüyor; fakat yatağın üstüne çıkmış, ampule uzanan kadın haykırıyor, tavanı alevler sarmıştır. "Babuş, Babuş!" gözlerini tavana diken kız, manyetik bakışlar yollayarak hemen yangını söndürüyor. Peşinden bir alay dağ, dere, tepe, deniz; bulutlar koşuşuyor; daha sonra, "kiraya sayarım" diyen Vafi Bey, merdiven başına bir ampul takarken, Babuş'un odasından çıkan ihtiyar yere kapanıyor ve onun ayaklarını öptükten sonra, Ferit'e dönüyor, "ve mekâne" diyor ve "kâ" hecesini keskinleştirerek tekrarlıyor: "Ve mekâne, anladın mı. Kâne, kâne, kâne..."

Ertesi sabah, zamanı anlamak için cama burnunu dayadı ve gökyüzüne baktı. Yandaki binanın yangın duvarlarıyla ev arasındaki dar boşluğun üstünde alçak ve kara bir bulut vardı. Zamanı bir kaç saatlik hata ile bile tahmine imkân verecek tonlar silinmişti. Havlusunu ve sabununu alarak dışarı çıktı. Sofa hemen hemen geceki kadar karanlıktı. Yalnız tavan arası katında, galiba kapısı açık kalmış taraçadan gelen bir aydınlık, merdivenin üst basamaklarında ve sağındaki duvarda hafif bir ışık sıvası halinde kayboluyordu. Mehtaplı bir gecede objektifi açılan bir fotoğraf kutusunun içindekine benzer bir aydınlık. Ağır ağır tuvalete yürüdü, komütatörü çevirdi, fakat ışık yanmadı. Vafi Bey galiba gündüzleri cereyanı kesiyordu.

Odasına döndüğü zaman, aydınlık artmıştı. Burnunu tekrar cama dayadı. Kara bulut gitmiş. Fakat zamanı anlamak yine imkânsızdı. Köşede karyoladan sonra odanın bütün mobilya gurubunu tek başına temsil eden eski koltuğa oturdu. Hasta çocuğun odasında bir süpürge sesi ve çanak çömlek tıkırtısı vardı. Sonra kapıları açılıp kapandı ve bu defa kadın, belki Ferit'i uyandırmamak için alçalan telâşlı bir sesle: "Yok mu? diye sordu. Nereye gitti bu oğlan? Sokağa baktın mı? Nasıl da uyanmadım, üstümden atlarken? Sabah karanlığı... Bu saat..."

Yine çocuk, fakat ne sabah karanlığı? Erken mi bu kadar?

Ferit sol elinin bileğinde, rehinden alamadığı kol saatinin yerindeki ince kılları baş ve işaret parmaklarının arasında eziyor, büzüyor, çekiyor, bırakıyor, sonra yine tutup çekiyordu. Saatin kaç olduğunu bilmediği için zaman da mekân kadar karanlıktı ve onda güne ait zahmetlerin plânını yapmak cesaretini azaltıyordu.

Saati anlaması lâzımdı. Dışarıya çıktı. Bitişik odanın kapısı yarı açıktı. Kız ortalık süpürüyordu. Ferit'i görünce kapının arkasına çekildi. İhtiyar onun karyolasına oturmuştu. Kadın, elinde bir sürahi, ayakta duruyor, Ferit'in yaklaşan gölgesine dikkatle bakıyordu. "Senin de mi saatin yok oğlum?" ve en küçük aksilikleri dramlaştıran sesiyle anlattı ki, bu evin dokuz odasında saat, Vafi Beyin yelek cebinden başka hiç bir yerde ve hiç kimsede yoktur. Ona da bir saat sor, beş hikâye dinle. Ayak fotoğrafçısı Karnik'in saatini yankesici çarpmış; onun yanındaki odada yatan hazır yiyici karı, gümüş saatini kızının sünnet olan oğluna hediye etmiş: Denizli'ye gidip gelen seyyar dişçi üç gün var, bir ay yok; Bandırma'dan

tavuk getiren Fettah da görünmez, odası kapalıdır; şu üst yandaki odada oturan romatizmalı yerinden kımıldamaz ki saat kullansın; onun karşısındaki odada oturan, vekâlet emrine alınmış lise hocası, bir gün kendisine saati soran Tahir Beye (ihtiyara) gece ile gündüzden başka zaman bilmediğini söylemiş. Tahir Beyin saati çaycı Kasım'da rehin. Babuş burada olsa koşar, köprübaşındaki saate bakar gelirdi. Zehra'nın da bazen saatin kaç olduğu içine doğar, saniye şaşmaz. Fakat Babuş sabah karanlığı nereye gitmiş? Yine midesi bozulmasın?

Ferit de "Nereye gitmiş?" diye soracak oldu. Kadının patlamaya hazır komplekslerle dolu ruhu, bu iki kelimeyi, sorulmasını istediği başka bir sualin müteradifi saymakta hiç tereddüt etmeden, boşalmaya başladı. Ferit'in aklından bile geçmeyen suallerin cevapları yağıyordu.

"Ah oğlum" diye başladı kadın, "ben nasıl ayaktayım hâlâ..." Nasıl ayaktadır, bu vücut nasıl dayanıyor, "bu yüz neden daha fazla çarpılmadı, "neresinden başlayım, hangi birini anlatayım sana evlâdım?" Hangi birini anlatsın? Babuş sekiz yaşında; Zehra henüz dokuzuna basıyor; kendisi evleneli yirmi bir sene. Rahmetli insanların en iyilerinden biriydi, fakat bir huyu vardı ki dünyanın bütün kusurları bir araya gelse onun kadar evbark yıkamazdı. Bir huy ki "ah oğlum, diyor kadın, evimizi on dokuz sene cehenneme çevirdikten sonra nihayet cayır cayır yaktı." Dalgındı, dalgın rahmetli... Öylesi değil... Kadın başını iki yana sallıyor: "Nasıl anlatayım? Meselâ şu pencere, şu da mandal değil mi? Bak..." Ferit kadının parmak ucundan yarısı mukavva kaplı pencereye doğru uzanan farazî çizgiyi takip ediyor ve camı parçalayıp içeriye girecek felâketi bekliyor. Kadın öylesine dramatik. Fakat yüzünün felç geçiren tarafındaki göz, yabancı bir ruha aitmiş gibi tarafsızlığını muhafaza ediyor ve yanı başındaki gözün içinde kopan kıyametlerden habersiz ve dalgın duruyor. Rahmetlinin pencereyi açtıktan sonra mandalı sürmeği unutması üzerine, arkasını döner dönmez kopan şangırtının hatırası bu iki göze başka başka vuruyor. Felç geçiren yanağın üstündeki göz geçmiş zamana dürbünün tersinden bakıyormuş gibi soğuk, öteki göz geçmişi hal içinde seyrediyormuş ve içine sıçrayacak cam parçalarından korunmak istiyormuş gibi çırpınıyor; ve kadın kendisini bu tek gözün içine doldurarak bağırıyor: "Ne cam kaldı, ne çerçeve... Gitti gider!" Sonra Ferit'e doğru sıçrıyor. "Ya o sigaralar?... Sen hiç anahtar deliğine kül silkelendiğini gördün mü oğlum?" Ferit kaşlarını kaldırıyor. Her yerde bir sigara izmariti. Bütün masaların, koltukların, rafların kenarı

yanıklarla dolu. Sigara, sigara... Günde kaç paket? Beş, altı... İçtikçe artıyor dalgınlığı. Yanmış sigarayı unutur bir yerde, yenisini yakar. Her yer, pencere kenarları, trabzanların topuzu, her yer izmarit dolu. Tüter. Bazen kendi kendine söner, bazen yere düşer. Her yer yanık. Çıldıracak kadın. Yalvarır: “Allah aşkına Yusuf, Allah aşkına, tahtaların üzerine sigara bırakma, yanacağız, kül olacağız.” Bazen elinde tabla, onun peşinde dolaşır. Her gün köşe bucağı araştırmalı. Zehra bilir işte, dili yok ki söylesin, onu bu hale sokan da rahmetlinin dalgınlığı. Ferit gözlerinin ucuyla kızı yokluyor. Zehra’nın gözleri, dün gecekinin aksine, ortalarda yok. Hatta kendisi bile, varlığı üzerinde yabancı bir dikkatin koyulaşmasına fırsat vermek istemiyormuş gibi gözden kayboluyor veya arkası dönük çalışıyor. Kadın bu dalgınlığın kendi acı sesiyle zıtlaştıkça daha gülünç olan çeşitlerini sayıyor: Karı koca yolda yürürlerken, rahmetli önde giden başka bir kadının yanına takılır ve karısının elindeki şemsiyenin ucu yahut da yabancı kadının bir haykırışı veya kahkahası meseleyi hal edinceye kadar, ona neler anlatmaz. Tramvayda bilet aldığını unutur ve biletçinin ikinci görünüşünde tekrar bilet alır. Yanlış vapura bindiği pek çoktur; doğru vapura bindiği zaman da yanlış iskelede indiği yok değildir. Sigarasını yaktıktan sonra kibritin çöpünü değil, kutusunu yere attığı da vardır. Sabahleyin evden çıkarken karısı ne ısmarlarsa rahmetli akşama gelirken onu unutur, daha fenası, kadın veya çocuk için meselâ terlik aldığını unutur, ertesi akşam yine alır. Dükkânda cüzdanını çıkarır, tezgâhın üstünde unutur. “Gitti gider”. Pijamasının ceketini ters giyer. Sık sık evde bir şey unutup yarı yoldan geri döndüğü de pek çoktur. İkide bir çocuklarının adını şaşırıp Zehra yerine Baha dediği de pek çoktur. Yemekte ağzına çatal yerine bıçağı soktuğu da olmuştur. Şapka kanununun ilk çıktığı tarihte fes zamanından kalma alışkanlıkla nereye gitse oradan başı açık sokağa uğrayıp yarı yoldan geri döndüğü de az değildir. Ferit artık dinlemiyor ve düşünmüyor. On dokuz yıl süren bir evlilik hayatının aynı seriye mensup hâdiseleri böyle bir kaç dakika içine sıkıştırıldığı vakit, yılların içinde inhilâle uğramaktan kurtulan tesirleri son derece kesafet kazandığı ve hayat içinde onları tadil eden zıt ruh halleri de hikâyede gizli kaldığı için, bu üst üste sıralanışlardan gelen intibanın şiddeti aslına uygun olamazdı. Ferit buna meşhur adamların biyografilerini okurken dikkat etmişti. Meselâ: Romain Roland, Michel Ange’in ve Beethoven’in ıztıraplarını, bu ruh halleri arasında hiç bir sevinç anı yokmuş gibi öyle menfi bir hâdiseler serisi haline getirmişti ki bu adamların bütün ömürlerinde bir defa bile uzun bir kahkaha attıklarına

inanmak zorlaşırdı. Aralarında birer santimetre beyaz boşluklar bulunan siyah noktalar birbirine değecek kadar yaklaştırıldığı zaman peyda olan çizgi vehmi gibi, bütün bir hayatı dolduran ıztıraplar arasındaki saadet anları da hazmedilerek aklın tecrit ettiği bir kader çizgisi üzerinde sıralandığı zaman, her gün bin kere değişen bir humeur grafiği, meselâ havyarın acılığını lezzetinden alan, havyarı yalnız acılık vasfına bağlayan bir zihnin ameliyesinde olduğu gibi sahte bir tecride yerini bırakıyor ve nisbinin yerini mutlak alıyordu. Şimdi de bu çeşit bir tecrit ameliyesi önünde bir vehmin esiri olmak istemeyen Ferit, kadında duyduklarını, içinden yılların geniş zamanında eriterek gerçek nispetlerine yaklaştırmaya çalışıyordu. "Fakat bunlar da bir şey değil evlâdım" diyordu kadın. Babuşu muhallebicide unuttu rahmetli. Ve çocuk iki gün kayboldu. "Aman oğlum, bak nedir". Babuş üç yaşında, babası alır onu, Bakırköyüne götürür; orada Tahir Beyin eniştesi vardır. Baba oğul bir muhallebiciye girerler. Yine sigara, o zıkkım. Rahmetli sigara almaya gider, bakar ki istasyonda tren hazır. Unutur yavrucağı, atlar trene, gece vakti eve gelir. Ta Zeyrek'lerden Yenikapı'lara koşarlar. Son tren gitmiş. Başka vasıta yok. Karakollara telefon. Muhallebici kapamış. Evini bilmezler.

Ferit "son tren" sözünün kendisinde hemen zamanı anlamak ihtiyacını uyandırması üzerine, karşıki pencereden de görünen yangın duvarına vuran güneşin renginden saatin kaç olduğunu tahmine uğraşırken birdenbire karşısına geçen Zehra, beş parmağını birden açtı, havaya kaldırdıktan sonra baş parmağını kapadı. O elini indirip ötekini kaldırdı ve yine beş parmağını iyice açarak avucunu üç defa salladı. Şimdi ona dün geceki gözleriyle bakıyordu. Sonra birdenbire sıçradı ve odadan çıktı. Annesi hikâyeyi keserek "saat dokuzu çeyrek geçiyor" dedikten sonra anlatmaya devam etti. Ferit yine dinlemiyordu. Hemen buradan çıkmazsa Küllük'te Saim'i bulamayacaktı. Sordu: "Saatin dokuzu çeyrek geçtiği doğru mu? Zehra nereden öğrendi?" Kadın, boşalma humması içinde "Anlatacağım, bazen bilir o, sabret biraz" dedikten sonra mâhut seriye devam etti. Zehra'nın doğacağı gün ve saat gelip çatmış. Rahmetlinin evvelâ koşup ebeye haber vermesi, sonra da sarrafa gidip para alması lâzım. Sen ebenin evinin önünden geçerken haber vermeyi unut, doğru sarrafa git. Vasil orada yok, otur bekle. Kadın evde, iki komşu kız arasında sancıdan neler çeker. Ebe ortada yok. Zehra dünyaya yaklaşıyor. Komşu kızlar, ikisi de böyle şeylerde cahil. Biri annesini çağırmak için gitmiş, öteki utancından odanın köşesine büzülmüş ve Zehra kendi kendine dünyaya gelmiş. Aaaooovv gibi bir ses

çıkarıyor kadın ve “o gün çektiğim sözle anlatılmaz oğlum” diyor. Ebe neden sonra gelir. “Kederden al bastı oğlum” diyor; fakat Ferit kederinden bir loğusanın al bastı olamayacağını söyleyemedi. Başını önüne eğerken gözünün ucuna ihtiyar yapıştı. Kızın karyolasında o, dün gece merdivendeki halini andıran bir öne doğru bükülüşle, arkası dönük ve hareketsiz oturuyor. Başında, içinden verdiği hükümlerin tasdikine de, en az yetmiş yıllık bir tecrübeden süzülen ve ihtiyarlara mahsus kelimesiz ve buğulu bir felsefi sezişe de işaret sayılabilecek hafif bir sallantı vardı. Rahmetlinin nesiydi Tahir Bey? Babası mı, kardeşi mi? Nesi olursa olsun, Ferit’in artık yola çıkması lâzımdı. Fakat kadının sesinde, yapışkan maddesini cerahatli bir ruhtan alan ıztırap öksesi onu yakalamıştı. Aradığı dikkat Ferit’in gözlerinde kayboldukça vücudunu öne doğru fırlatarak bir “oğlum, aman” deyişi vardı ki derhal istediği alâkayı bulduruyordu. “Oğlum, aman, aman, hele Zehra’nın tifodan yattığı gece...” İhtiyarın başındaki sallantı ve kadının sesindeki iltihap artıyordu. “Hele Zehra’nın tifodan yattığı gece...” Kızın vücudunda zangır zangır bir titreme, boğulur gibi bir hal, kadında telâş; “koş Yusuf doktora... Aman Yusuf, Allah aşkına dalgınlığı bırak, bir yere uğrama, dosdoğru git doktora, anlat, ya gelsin yahut ne yapılacaksa söylesin.”

Rahmetli evden çıkınca Zehra’nın titremesi ve boğulur gibi olması geçmiş, geçmiş ama, aaoovv -Kadın iki avucunu iki şakağına bastırıp kafasını iki yana sallıyor- ve “ne fayda! diyor, gider doktora anlatır, bir reçete alır. Nöbetçi eczaneye koşar, bütün bunların hepsi iyi değil mi? Gel gelelim, cebinden yeni aldığı reçete yerine doktorun benim için verdiği eski reçeteyi çıkarıp eczacıya tutuşturur, ilâcı yaptırır, getirir, kıza veririz, kusmağa ve çırpınmaya başlar. Ölüyor Zehra, ölüyor! Hırsımdan nasıl duvardaki resim çerçevesini koparıp rahmetlinin başına atmışım; sonra nasıl sokağa fırlamışım, doktora koşmuşum, eczaneye koşmuşum... Aman oğlum... Kız gidiyordu. Allah kurtardı. Zehirlenmiş, kusar, kusar. Ben düşüp bayılırım.” Ferit artık dinlemiyor. Gitmesi lâzım. Saim ona para bulacaktı. Geriye doğru bir adım attı. “Oğlum, aman bunu dinle de öyle git, bak, Allah aşkına, duydun mu sen böylesini hiç? Bak!” ve pençesini Ferit’in yakasına doğru uzattı. Yakalayacak ve bırakmayacak. Bu sefer yüzünün felçli tarafındaki göz de yüzün dram sahnesinde rol almaya ve parlamaya başlamıştı. İhtiyar biraz daha öne doğru eğildi ve başını sallamaz oldu. Tavanın yıkılmasını bekler gibi bir hali vardı. Kadın iki elini birden Ferit’e uzattı: “Zehra’nın tifosundan üç sene sonra. Uğursuz mayıs. İki sene evvel

tamam. Babuş altısına basmış. Gece biz yatmışız, Yusuf aşağıda bilanço çıkarıyor. Hesap, hesap... Muhasiplikte bir taneydi. Belki dalgınlığı da ondan... Galiba soylarında var... Bunlar Kazan'dan Kırım'a, oradan da Tuna'ya muhacir gitmişler. Çocukluğunda Yusuf bir de beyin humması geçirmiş... Ondandır diyordu hekimler… Velâkin hesap dediniz mi, bitirmiş. Hiç rakam şaşmaz. Hem de bir tuhaf marifeti daha vardır. Avucunuza kaç nohut alırsanız alınız, kapatınız avucunuzu: O da gözlerini kapatır, söyler: dokuz. Açın avucunuzu dokuzdur. Yedi, yedi. Beş, beş. Hiç şaşmaz. Kızına da geçmiş bu keramet. O da saati bilir. Daha neler bilir. Aman oğlum, Allah kimsenin başına vermesin, bak ellerime nasıl titriyor, hatırladıkça fena oluyorum. O gün benim karnım bozulmuştu. Akşama hafif yedim, erken yattım, çocuklarla beraber. Yatak odam en üst katta. Hep bir odada yatarız. Merdivende Yusuf'un ayak sesi: İşini bitirmiş. Ben uyumam o gelinceye kadar. O yatar ben kalkarım. Dolaşırım. Bakarım bir yere sönmemiş sigara bırakmış mı diye. Mutfağa inerim, mangalda ateş varsa yoklarım. Pencerelere bakarım, açık kalmasın diye. Fakat o gece..." Kadın öyle derin bir içini çekti ki başını hiç kımıldatmayan Tahir Bey ona dönüp ürkek bir yan gözle baktı. "Fakat o gece..." Zehra da sofadan geldi, odanın ortasına doğru yürüdü, annesine ve Ferit'e bir bakıp kaçtı.

Fakat o gece... Yusuf oda kapısından içeri adımını atar atmaz, saatlerden beri mışıl mışıl uyuyan Zehra, birdenbire, haykıra haykıra uyanır. Ama ne haykırış, sanki bir yerine bıçak saplamışlar. Oda karanlık. Anası fırlar, düğmeyi çevirir. Cereyan yok. Zehra haykırıyor. Kadın deli gibi orta kata iner, camlı dolaptan şamdanı bulur, mumu yakar, gelir: Zehra yatağın ortasında oturmuş yüzü bembeyaz, dudakları ve alt çenesi titrer, gözleri büyümüş, dehşet içinde, babasına bakıyor. Yusuf Bey, şaşkın. Anası donmuş. "Ne var kızım, ne oldun?" cevap yok. Ne var, ne var, ne var? Cevap yok. Zehra gözlerini babasına saplamış içini çekiyor, nefesini göğsünde hapsediyor, sonra birdenbire bırakıyor ve soluyor. Ne var Allahım? Yusuf, Yusuf ne oldu bu kıza? Babuş da uyanmış ve yatağın içinde oturmuş. Korkudan onun da yüzü kâğıt gibi. "Ne var, Zehra söylesene.." Cevap yok. Sonra kız iki avucunu gözlerine kapıyor ve ağlıyor. Derken kadının karnına bir sancı yapışıyor. Aman Allah... O da Zehra gibi haykıracak. Kendini yatağa atıyor... "Aman Yusuf koş, mangalda tuğlayı ısıt, getir, koş, ölüyorum". Yusuf şamdanı alıp çıkar, tuğlayı ısıtıp gelir, aksi gibi o akşam Tahir Bey de yok, Bakırköyü'nde, eniştesinde. Tuğla iyi gelir, sancı biraz hafifler. Zehra ve Babuş da yatarlar. Yusuf da girer yatağa. Kim

bilir ne kadar uyurlar. Kadın Ferit'e yaklaştı ve elini değdirdi. "Bak buz gibi oğlum, hatırladıkça ellerim buz kesilir, nasıl uyandım birdenbire." Odanın içinde bir yanık kokusu. Hemen anlar kadın. "Yusuf kalk, kalk! Yanıyoruz!" Fırlar kadın. Şamdan nerede. Şamdan. Mumu yakar. Oda kapısını açmasıyla kapaması bir olur: Dışarıdan içeriye öyle bir duman saldırır ki gözlerinin içi yanan kadın "ayy..." diye bağırır ve aksırmaya başlar. "Yanıyoruz. Alt kat da tutuştu... Kalkın çocuklar..." Fakat nereye kaçacaklar? Üçüncü kat. Yusuf, Yusuf!.. Adam şaşkın. Sanki direk. Odanın ortasına saplanmış duruyor. "Zehra, Baba, çocuklar!..." Kadın bir daha, kapıya koşuyor, fakat yine açmasıyla kapaması bir oluyor. Bu sefer merdivende alev de görüyor ve pencereye koşup avazı çıktığı kadar bağırıyor. Komşular uyanıyorlar. Sokakta bir gürültü kopuyor. Her pencereden bir çığlık, aşağıda koşuşmalar. "Cayır cayır yanacağız, imdat!" diye bağırıyor kadın. Yalnız karşıki evde, üst kat penceresinden ona seslenen koltukçu İbrahim Efendi: "Eda Hanım! diyor, sık dişini, şimdi itfaiye gelecek. Çarşaf tutarlar, atlarsınız. Korkma. Gelecek itfaiye." Kadın çılgına dönüyor. Babuş ağlar, bağırır. Yusuf'la Zehra'da ses yok. İkisi de put. Eda Hanım bir kapıya, bir pencereye koşar. Sonra kocasının üstüne yürür: "Yusuf, sersem, sersem, yaktın bizi, kim bilir şamdanı nasıl tuttun, perde mi tutuştu, ne oldu, yanıyoruz, hep birden yanacağız şimdi cayır cayır." Yusuf, kalbi de var onun, elini göğsüne götürüyor. Nefes alamıyormuş gibi bir hali var. Sokakta gürültü, telâş, kıyamet. Odanın içini müthiş bir sıcaklık kaplıyor. Duman doluyor içeriye. Şimdi tutuşacaklar. Artık gözlerini açamaz oluyorlar. Babuş'un da sesi kesiliyor. Boğuldu mu oğlan. "Evlâdım, evlâdım..." Eda Hanım, gözlerinin içi yanarak, elinde şamdan, çocuğuna doğru koşarken mum sönüyor. Zifiri karanlık. Alt kattan ve merdivenlerden çatırtılar geliyor. Tutuşan tahtaların çatırtısı. Eda Hanım bayılmak üzere iken itfaiyenin çanlarını duyuyor ve pencereye koşuyor. "Çabuk, a dostlar, çabuk, yanıyoruz, kül olacağız şimdi". Aşağıdan ona bağırıyorlar. Fakat ne söylediklerini anlamıyor. Eğilip bakıyor. Orta katın pencerelerinden alevler fışkırmaktadır. Yine haykırıyor, haykırıyor... Koltukçu İbrahim Efendinin penceresinden bir ses ona "korkma, çarşaf geriyoruz. Evvelâ çocuklar, sonra siz" diyor. "Kimdir o?" "Kimsin sen?" "Biz itfaiye, korkma hanım, evvelâ çocuklar atlasın. Haydi, çabuk." Eda Hanım yanı başına kadar gelen Babuş'u kapıyor, pencereden aşağı fırlatıyor. Yine aynı ses. "Tamam... Kurtuldu o, şimdi öteki." Arkasından Zehra atlıyor. Sonra Eda Hanım. Fakat çarşafın üstüne düşer düşmez bayılıyor. Üç ev aşağıda, maliye müfettişi Niyazi Beyin evinin

yanındaki arsada kendine geldiği zaman, yanında Babuş ve Zehra; fakat Yusuf yok. Baha ağlıyor: “Baba, baba... Babam nerede? Baba...” Zehra susuyor. Nerede Yusuf? Kadın eve bakmak istiyor, bırakmıyorlar. “Aman oğlum, yandı cayır cayır o gece Yusuf... Yandı, yandı... Yandı oğlum. Atmadı kendini aşağıya... Kalbi mi durdu? Takati mi kesildi? Yaşamak istemedi mi? Ben mi incittim onu?” Ve Eda Hanım hıçkırıyor. Ferit’in gitmesi lâzım artık. Saim daha fazla beklemez. Fakat kadın, o gece Zehra’nın nasıl dilinin tutulduğunu, sesinin nasıl kaybolduğunu ve bir daha nasıl açılmadığını anlatıyor; nasıl üzerlerinde işte şu entari; Zehra’nın üstündeki o nefti örme ceket, öylece, evsiz, barksız, eşyasız, çamaşırsız, parasız, Yusuf’suz kaldıklarını anlatıyor. Aaaaooouuuu, bayılacak şimdi kadın yine.

Karyolanın kenarına oturmuş, hıçkırıyor, “ve, diyor, şu sekiz yaşındaki çocuğun eline kaldık. Erkeğimiz o. Gazete satıyor ve bizi geçindiriyor. Tahir Beyin tekaüt maaşı ayda on sekiz lira, otuz yedi kuruş.” İhtiyar yine başını sallıyor, sallıyor ve avucunu sağ kalçasının üstünden geçirerek öne doğru eğiliyor. “Teneke kutusunu açsın da göstersin. Bir haftadır kupkuru kesildi kurabiyeler. İki tane bile satamıyor günde. Kedi köpek bile yemez o çıra parçalarını” diyor kadın ve tek gözünden çıkan görünmez bir yumrukla ihtiyarı dürtüyor: “Haydi, köprü üstünde biraz dur, hava güzel, üç kurabiye satsan öğleyin kursağımıza bir şeyler indiririz. Babuş dün eli boş geldi, haydi haydisene...”

Bir kelime konuşmadan, caddeye kadar beraber yürüdüler. Sokağın köşesinde, ihtiyar elindeki kutuyu yere bırakarak ayrılmak sabırsızlığı gesteren Ferid’e küçük yüzünü kaldırdı:

- Kaderim var içinde de ağır geliyor. Yaş yetmiş üç.

Fakat gülümsüyordu. Büyük zelzeleden iki sene sonra, Nazif Paşa merhumun nazırlığı zamanında, 1312, evet 1312, maliyenin Düyun-ı Umumîye muhasebesindedir. Dört kalem: Müstekrezat-ı muvakkate ve havalât, defter-i kebir, Varidat-ı muhassasa ve Düyun-ı muntazama, Süfera ve Hesab-ı câri.

- Birader merhum, defter-i kebirde, ben varidat-ı muhassasada idim. Fakat onda hesab-ı zihnî fevkalâde idi, bir hassa-i mahsusa, bir mevhibe-i ilâhiye idi. Meşrutiyetten sonra Rıfat Bey, yok estağfurullah, Faik Nüzhet Bey onu bir kaç defa taltif etti. 2000 kuruş maaşla düyun-ı muntazamaya mümeyyiz

tayin olundu. O tarihte Mısır vergisine temin edilen dört nevi istikraz: 71, 73, 75, 77 karşılığı 750 bin lira. Kıbrıs fazla-i varidatından da munzam 250 bin lira. Hattâ bunlardan bir tanesinin amortisman ve faizini tesviye mümkün olamadı da İngiltere hükûmeti bu parayı hapsetti, vermedi bize. Yüzde bir buçuktan kendi bankasında faiz işlettirdi. Mâni olmayayım. Maruzatım başka idi. Uzattım. Yani arzetmek isterim kî Adalet Hanımın - onun asıl adı Adalet'tir, beynelavam Edalet derler, Edalet'ten de Eda kaldı- Eda hanımın söyledikleri tamamıyla hilaf-ı hakikattir. Biraderi bendeniz âşık-ı nizam ve intizam idi. Asıl bu kadın, nasıl arzedeyim, dalgın, pasaklı, sinirli, kavgacı; birader merhum da bendeniz gibi sessizdi efendim, bu kadın onun başına terlik, sürahi kapağı, çerçeve, eline ne geçerse atardı.

- Bütün o dalgınlık hikâyeleri yalan mı?

- Yalan veya mübalâğadır, insan beşer, bazen şaşar; on dokuz küsur sene içinde bir iki zühulden fazla değil.

Bunlar da hasbelmeslek ve daha ziyade Adalet Hanımın huysuzluğu ve şirretliği yüzünden birader merhuma nâdiren ârız olan...

İhtiyar durdu. Göğsü sıkışmıştı. Devam edemeyecekti. Kaldırımın kenarına oturdu ve kutuyu iki dizinin arasına koydu, kapağını açtı, şapkasının geniş kenarının gölgesi içinde silinen gözlerini ona kaldırdı: "Mâni olmayayım".

Ferit bir kaç adımdan fazla yürüyemedi, durdu. Uzaktan ona baktı. İhtiyar, önünden geçen bir yaşlı kadına "ölüyorum" der gibi üç hece işittirmeye çalıştı: "Kurabiye." Sesi ancak Ferit'in çevik dikkatiyle yakalanabilecek kadar ince ve ezikti. Kadın duyamadı bile, yürüdü. Tahir Bey içini çekti. Yüzünde gülme ve ağlama hazırlığına aynı zamanda benzeyen komplike bir çizgi savruluşu belirip kayboldu.

Küllük'te bütün bu hikâyeyi dinleyen Saim, "imtiyazlı burjuva cemiyeti, proletarya şuuru" klişelerini tekrarlıyordu. Hukuktan Feridun ihtiyarın hâlâ o köşede olup olmadığını sordu. Gidip görecekti. Beyazıt'tan Galata'ya atlamaya hazırlanan bu tecessüs Ferit'i güldürmedi. Eda Hanım, E.. dalet Hanım, kezzap sesiyle onun içinde merhametin dizginini kemirmişti. Bu dizgin, istihzadır. Beğendi bile bu merakı ve onu teşvik etti. "Şimdi gider, gelirim" dedi Feridun.

- İmtiyazlı burjuva cemiyeti...

- Saim, bana üç lira bulacaktın...

- Al sana beş.

- Aman Allahım!

Şimdi Saim bin defa imtiyazlı burjuva cemiyeti, iki bin defa teknik seviye, üç bin defa enfra-strüktür diyebilirdi; ve Ferit sabırla dinleyecekti. Marksizmin ilmihalini sevmez, fakat ruhunu severdi. Asla Gerçekleşmeyeceğini bildiği büyük emellerinden biri de bu ruhu o ilmihalden kurtarmaktı: Bir satırını yazmadığı ne eserler tasarlamıştı. Tıptan felsefeye atlayışının sebeplerinden biri bu arzu idi, felsefede kalamayışının sebeplerinden biri de bu iradesizlik.

Fakat ödünç beş liranın hatırından ziyade, dün gece yarısından beri hayatının içinde uğuldayan sırlarla şimdi Saim'in izahlarında sıralanan şemalar arasındaki büyük hakikat marjını sezer gibi oluyor ve buna imkân veren bir mukayese fırsatı bulmanın sabrı içinde onu dinliyordu. Fakat sormuyordu: Meşrutiyette duyun-ı muntazama mümeyyizliğinden 2000 kuruş, bugünkü fiyat endeksi farkıyla belki dört yüz lira olan bir adamın stoik mukavemetiyle şirret karısının arasındaki dramın ekonomi ile ne münasebeti vardı? Yangından sonrası için Saim belki haklıydı. Fakat ondan evvel, Yusuf Beyin belki yarısını Kırım'dan Tuna'ya giderken muhacir arabalarının korkunç monoton gıcırtısında veya çocukken geçirdiği menenjitte kaybettiği hafızasına yahut karnı o tarihte pek âlâ doyan Eda Hanımın sinir sistemine Marks'ın burnunu sokmaya ne hakkı vardı? Münakaşayı hiç sevmediği için susuyor ve Saim'i iddiasının ruhunda haklı bulduğu için davaya sempatisini belirten güler yüzlü bir dikkatle onu dinlemeye devam ediyordu.

Feridun geldi. Masanın mermeri üzerine gazete kâğıdına doldurulmuş acıbadem kurabiyelerini açtı. Hepsini almış ve ihtiyara tam iki lira bayılmış. On iki tane. Saim birini ucundan kemirdi ve bıraktı. Bayat mı bayat. Çayla beraber yemeyi denemek istediler ve kahveciye seslendiler... Feridun'un gözleri dalgındı. "Acıdım ben ihtiyara." Parayı görünce ağlamış: Sadaka olduğunu anladığı için mi?

- Hayır, dedi Ferit.

Fakat izah etmedi. Tahir Beyle Eda Hanım arasında, bu iki liranın, mideden en içerlek ruh izbelerine kadar halledeceği meselelerin tablosunu

çizmeye hali yoktu. Acıkmıştı. Eda Hanımın çıralarından birini kopardı, ağzına soktu ve boğazını tıkanmaktan kurtarmak için, hemen onun imdadına sıcacık çay yudumlarını koşturdu.

Gece yarısıyla sabah arasındaki saatlerden hangisinin içinde olduğunu bilmeden, evin kapısı önünde durdu. Sokak karanlıktı. Çıngırağı gözleriyle değil, hafızasıyla aradı. Fakat gündüzleri kapı açık olduğu için bu noktaya ait bir hatırası yoktu. Avucunu kapının tozlu ve çentikli tahtası üzerinde gezdirdi. Çıkarılmış tokmağın yerinde kalan demirin soğukluğundan başka, pürüzlü sathın üzerinde hiç bir farka rastlamadı. Tecrübeyi başının hizasından karnının hizasına kadar yukarıdan aşağıya ve sağdan sola bütün dikkatiyle tazelediği halde çıngırağa benzer bir şey bulamadı. Eda Hanımın odası arka tarafta olduğu için seslenmenin de faydası yoktu.

Kapıyı bir kaç defa yumrukladı. Kalın tahtanın içeriye naklettiğinden fazla dışarıya iade ettiği bu hafif gürültünün, taşlıkta on adım kadar yürüdükten sonra, sağ tarafta Vafi Beyin kapalı kapısından içeriye geçmesini ve hava akşama doğru soğuduğu için belki de yorganı başına çeken odabaşının kulak zarına, oradan da uykusunun içine girmesini beklemek, fizik kanunlarından sadaka istemek gibi bir şeydi. Gerisin geriye dönüp bütün o çirkef yokuşu tırmandıktan sonra, kendisinden biraz önce ayrıldığı Saim'in Tarlabaşı'ndaki odasına gitmek daha kolaydı. Fakat orada da bir kapı meselesi önünde kalmayacağı belli değildi.

Ümitsiz bir iki yumruk daha savurduktan sonra, taşlıkta sürtünen bir terlik sesi duyunca, kısa bir aptallıktan başka bir şey olmayan hayretin hiç bir çeşidini sevmediği için, Vafi Beyin uyanık olduğuna hükmetti. Kapı açılır açılmaz, aralıkta hiç bir karaltı görünmeden terlik sesi uzaklaştı. Odabaşının dışarıdan gelen adamı görmeden onun içeri girmesine müsaade etmesine de mânâ vermek, ikinci bir hayretten kurtulmak için lâzımdı. Fakat içeriye ilk adımını atıp da Vafi Beyin oda kapısının açık olduğunu görünce bu izahı derinlerde aramaya hacet kalmadı. Yürüdü ve onun kendisini daha iyi görmesi için oda kapısı önünde bir an durdu.

Vafi Bey, eşikte iki adım geride, ayakta, elinde bir kitap, başında bir takke, gözlüğünün üstünden, ona gözlerini bir çiftenin namlusu gibi dikmiş, tehlikeli bir dikkatle bakıyordu. Sarıdan dejenere beyaz sakalının rüzgârda savruluyormuş gibi tel tel kabarık ve dağınık haliyle, çıkık bir alın altında kemik çukurlara batmış gözlerinden fırlayan kusur arayıcı bakışları ve kartal gagası burnuyla, bu suratın, fonksiyonunda değil, yapısında öyle bir kovalama hamlesi vardı ki, insana kaçma arzusu veriyordu. Ferit yürüdü.

Sağa kıvrıldı. Geniş taşlıkta merdiven on beş yirmi adım ötede olduğu için Vafi Beyin odasından gelen ışık karşı duvara vurduktan sonra gayet soluk bir akis halinde oraya varıncaya kadar baygın düşüyordu. Merdivenin birinci sahanlığından sonra karanlık tamdı. İnsanın yırtık muşambalara ayağı takılıp düşmemesi için elinde bir sıcak su fincanı ve yetmiş üç yaşında olması şart değildi. Ferit durdu. Sigara içmediği için kibrit taşımazdı. Sol taraftaki trabzana tutunarak basamaktan ihtiyatla çıkmaya başladı. Bir kaç basamaktan sonra durdu. Tam karşısında, biraz yüksekte, elini uzatacağı kadar yakınlarda gayet hafif bir beyazlık vardı.

Var veya yoktu. Boşluğun siyah zemini üstünde bu o kadar güç sezilen bir farktı ki, dikkat edilmezse görülemezdi. Ferit bir basamak daha çıkınca bu sarımtırak beyazlık arttı ve yüzünün derisine hafif bir sıcaklık vurur gibi oldu. Gözlerini şekilden ayırmıyordu. Nasıl bir cisme ait olduğunu anlamadığı bu renk farkı, başının hizasından yarım metre kadar yukarıda başlıyor ve ayaklarından iki basamak kadar daha yüksekte bir noktaya kadar iniyordu. Elini uzatsa ona dokunabilirdi. Fakat iradesinin akümülatörü birdenbire boşalmaya başlamıştı. Bir basamak daha çıkabilmesi için, vehimlerin baskınına uğramadan evvel epey cesaret biriktirmesi lâzımdı. Geriye dönüp Vafi Beyden kibrit istemeyi ve ona hâdiseyi haber vermeyi düşündü. Arkadan bir tecavüze uğrayabilirmiş gibi buna da cesareti yoktu. Aynı basamağın üstünde sağ tarafa doğru bir adım attı. Beyazlık sol tarafta ve eski yerinde kalmıştı. Eğer bu, göze ait bir vehim olsaydı kendisiyle beraber yer değiştirmesi lâzım gelmez miydi? Fakat vehim değilse neydi? İnsana benzemiyordu. Bir insan vücudunun her noktası aynı renkte olamazdı. Giyimli kısımlar daha koyu görünmeliydi. Sonra bir insanın merdiven basamağında böyle kımıldamadan durması için sebep yoktu.

Sola doğru bir adım atıp eski yerine geldi. Hareketinin rüzgârı geçtikten sonra yüzünde biraz evvelki sıcaklığı duyuyordu. Tereddüdünün sıkıntısı ve merakı birdenbire o kadar arttı ki, içinden geçen bir cesaret hamlesiyle, gayri ihtiyari, bir basamak daha çıktı ve elini uzattı. Sıcak ve yumuşak bir satha değen avucunu hemen geri çekti. Artık hiç, hiç şüphe yok, burada bir insan, fakat çıplak bir insan vücudu vardı. Elinin değdiği nokta ancak onun karnı olabilirdi. Fakat bu temastan sonra da şekilde hiç bir kımıldama yoktu. Yalnız, şimdi, Ferit onun nefes alışının sesini duyar gibi oluyordu. Birdenbire hatırına Zehra geldi. Kız, çırçıplak, uykuda gezmeğe çıkmış

olmasın? Bu ihtimal cesaretini arttırdığı için tekrar elini uzattı. Evet, bu bir insan karnına benziyordu. Avucunu yukarı doğru götürdü. Galiba bir kadın vücudu, işte göğüs; ve genç bir göğüs: Ufarak, dik, sarkmayan bir yuvarlak. Ferit elini kuvvetle bastırmadığı için temas duygusu çok zayıftı. Ansızın, avucunun içindeki yuvarlakta silkinmeye ve çırpınmaya benzer öyle bir titreme peyda oldu ki Ferit hemen elini çekti. Vafi Beyden bir kibrit almaya karar verdi. Derhal geri döndü, merdiveni indi. Fakat odabaşının kapısı önünde durakladı. Kapı kapalıydı. Vafi Beyi uyandırıp onu merdivenin ortasına çıkarıncaya kadar çıplak oradan uzaklaşabilirdi. Hem de artık Ferit'in, korkunçluğu gidip cazibesi artan hâdise ile baş başa kalmaktan endişesi olmamalıydı. Bir tereddüt anı daha geçirdi. Oda kapısının eşikle birleştiği çizgide ince bir ışık vardı. Belki Vafi Bey uyanıktı. Kapıyı vurmayı düşündü. Hayır, vakit geçecekti. Hemen geriye döndü. Gözleri karanlığa alıştığı için, merdivenleri deminkinden daha kolay çıktı. Fakat Venüs kaybolmuştu. Ferit sofaya varınca her tarafa dikkatle baktı. Hiç bir şey göremedi. Odasına girdi, elektriği yaktıktan sonra kapıyı açık bıraktı, aydınlanan sofaya bir daha göz gezdirdi. Alt kata inen ve üst kata çıkan merdivenlere baktı. Kimseler yoktu. Eda Hanımın oda kapısına baktı. Kapalıydı. İçeriye girmeyi düşündü. Bakalım Zehra yatağında mıydı, ayağında ip var mıydı? Odaya girmek için bir bahane aradı. Gece yarısından sonra, bir bardak sudan başka istenebilecek hiç bir şey hatırına gelmiyordu. Pek âlâ. Yürüdü. Kapıyı itti. Oda karanlıktı. Tereddüt etmeden elektriği yaktı. Zehra yatağındaydı ve iki karyola arasında ip, havada ve gevşek duruyordu. Ferit bir adım daha ileri attı. Kızın bir omuzu yorganın dışındaydı ve üstünde nefti örme ceket vardı. Yüzü yastığa gömülüydü. Eda Hanım arka üstü yatıyor ve horluyordu. Yüzünün felçli tarafında bir göz yarı açıktı. Felçsiz tarafın çizgilerine bakılırsa Eda Hanımın rüyada birisiyle kavga ettiğine inanılabilirdi. Onun koynunda ve bölme tarafında yatan oğlanın kirli saçlarından başka hiç bir şey görülmüyordu. Ferit hemen ışığı söndürdü ve dışarı çıktı. Demek ki merdivende rastladığı çıplak, Zehra değildi. Bu katta başka kadın da yoktu. Yalnız, tavan arası katında, henüz yüzünü görmediği bir hizmetçi yatıyormuş. Acaba en aşağı katta birinin odasına giderken merdivende yakalanınca kendisini tanıtmamak için sustu, kımıldamadı ve Ferit'in geri döndüğünü görünce kaçtı mı?

Bunu derhal anlamalıydı. Sade ısrar eden bir hayretin onu hem kendi gözünde küçülten yükünden kurtulmak, hem de insanın uzviyetine veya herhangi bir davranışına karşı beslediği ve onu bir fakülteden ötekine

koşturan tecessüsü doyurmak için değil, belki on seneden beri onu kovalayan çıldırma korkusunun bu gece yeniden uyanmasını önlemek için de hâdisenin doğru bir izahına ihtiyacı vardı. Eski krizlerinin tecrübeleriyle biliyordu ki, hayret, keder veya korku verici bir müşahedenin peşinden gelen zaman içinde ilk sansasyonun muhtevası, harekete başlayan muhayyilenin araya girmesi üzerine alabildiğine hayal çatallaşmalarıyla dal budak salınca, hadise, gerçek mihverinden dışarıya öyle bir fırlayış fırlardı ki, vukuu anındakini gölgede bırakan bir tesir şiddeti kazanırdı. Fantezilerinin palamarı çözülmeden evvel yukarı çıkmalı, bir de bu ihtimali yoklamalıydı. Fakat odasından gelen ışık yukarı kat merdiveninin yarısını aydınlatabiliyordu. Tavan arasında ampul var mıydı? Hizmetçi nerede yatıyordu? Onu uyandırmadan komütatörü bulmak ve ışığı yakmak, sonra onun başı, beden yapısı ve yataktaki haliyle merdivendeki çıplak arasında münasebetler kurmak öyle kolay işler değildi; fakat hâdisenin izahsız kalmasından doğabilecek münasebetsizliklere katlanmaktan daha kolaydı. Yukarı kata gürültüsüz ve zahmetsiz çıktı. Aşağıdaki odasından gelen aydınlığın kendisine gittikçe nazlanarak arkadaşlık ettiği son noktaya kadar yürüdü ve durdu. Gözleri karanlığa henüz alışmadığı için önünde hiç bir şey göremiyordu. Bir duvar, bir eşya yığını veya boşluk, hiç bir şey. Bekledi. Karanlıktan, son derece belirsiz ve soluk, henüz bir şekil cinsiyetinden mahrum karaltılar doğuyordu. Kollarını ileri uzattı ve bir kaç adım daha attı. Ayaklarıyla da bir iki adım ötesini yokladı. Boştu. Biraz daha yürüyünce eli bir tahtaya değdi. Avucunu gezdirdi. Bu bir bölmeye benziyordu. Parmaklarının ucuyla bir budak deliğini, bir kıymığı, bir çatlağı fark ediyordu. Sağa sola yarımşar adım gidip gelerek eliyle kapıya benzer bir şey araştırırken bir topuz yakaladı, çevirdi, kanadı itti ve açıldığını tahmin ettiği bir kapının aralığından içeri girdi. Evet, burada bir insan soluyordu. Kapıyı açarken hemen hiç bir gürültü çıkarmamaya muvaffak olduğu için, burada yatan mahlûk, eğer uyanık değilse, uyanmamış olacaktı. Durdu ve solukların ritmine kulak verdi. Aldığı intiba cesaretini artırmıştı. Şimdi bütün mesele, aynı ustalıkla, bir komütatör aramaktı. Girdiği kapının sol iç tarafındaki tahta bölme üzerinde aradığını bulamadı. Kanadın arka tarafına geçti, orda da bulamadı. Arada bir duruyor, soluğun intizamını kontrol ediyordu. Hizmetçinin uyanmadığına kanaat getirdikten sonra biraz daha ilerledi ve aradığını buldu. Çevirince, alçak tavanda küçük bir ampul yandı.

Sağ tarafta, dipte, yarısı bölmenin öte tarafında kalan alçak bir pencere önünde, karyola haline sokulmuş bir kerevet vardı ve orada, henüz yorganda omuzlarının ve kalçalarının kabartısından başka bir şey göremediği biri yatıyordu. Bölme ile kerevet arasındaki dar yolda iki adım attı. Yastığın üzerinde ilk gördüğü şey iri bir burundu. Sonra zift sürülmüş gibi kalın ve simsiyah bir kaş. Eğer saçların şahitliği olmasaydı, iri kemikli çenesiyle, üst dudağının üzerindeki siyah tüyleriyle, bütün yüzün kalın, çok esmer derisi ve vücudun büyük adale ıkınmalarını izlendiren sert çizgileriyle bu başın bir kadına değil, bir hamala ait olduğuna inanmak zor değildi. Zor olan şey mübareğin yaşını anlamaktı. Bu suratta otuzu da, elliyi de tasdik eden parçalar vardı. Herhalde Ferit'in aşağıdaki merdivende avuçladığını sandığı göğüs bu ejderhaya ait olamazdı. Yorganı kaldırsa, altından güzel bir göğüs değil, dik ve sert kıllı bacaklarıyla, uzun kuyruğuyla bir katır leşi çıkacaktı.

Bunu düşününce Ferit hemen geri döndü ve beklediği şeyle karşısına çıkan bu ibiş suratı arasındaki farka daha rahat gülebilmek için acele etti. Ayağını bölmeye çarpmıştı. Karı uyanmadan Ferit kendini dışarı atmaya çalışırken arkasında hafif bir gürültü oldu ve çatlak bir ses kabardı. "Kim o?"

Başını yastıktan yukarı almış, aydınlığı öğütmeye çalışan gözlerini kısarak yüzünü Ferit'e doğru uzatan kadın yatağın içinde doğrulup oturdu. Göğsünün bir tarafı, askısı kaydığı için aşağıya düşen gömleğinin üstünden dışarı fırlamıştı. Ferit bu göğüsle bu surat arasındaki renk farkına hayretle bakakaldı. Yüzün koyu esmerliği kısa ve tıkız boyundan aşağıya doğru, sınırlarını gözün birdenbire yakalayamadığı kuvvetli bir kaç inkılâp geçirdikten sonra tatlı bir tozpembesine çevriliyordu. Orada ansızın gençleşiveren bu vücudun üzerinde kartaloz ve çirkin baş o kadar eğreti ve yabancı duruyordu ki karşısında yakası kalkık simsiyah paltolu Ferit'in karaltısını gören kadınla onun bu tezadını gören Ferit'in hayreti çarpıştı. İkisinin de gözleri büyümüştü. Kadın yorganı omuzuna kadar çekerek göğsünü kapatırken, Ferit onun iri, siyah ve bir bakıma güzel gözlerindeki şaşkınlığı ve korkuyu uzaklaştırmak için "yabancı değilim" dedikten sonra, çilingirin odasına yeni gelen kiracı olduğunu haber verdi. Kadının omuzunda bir ürperme ve başında bir silkelenme oldu. Ferit'in söylediğini anlamamış ve onun yerinde bambaşka bir şey görüyormuş gibi, şaşkınlığı devam eden gözlerinin bebeklerinde bir huzursuzluk vardı. Ağzından ışş,

uşş, vışş, huv gibi heceler veya tamamını Ferit'in duyamadığı kelimelerin parçaları çıkıyordu. Şimdi yorgan altında saklanan bu vücutla biraz evvel aşağıda avuçladığı göğüs arasındaki göz ve temas duygularının muhtevalarını birbirleriyle kıyaslayan Ferit kadının yüzündeki ifadenin korku halinden çıkıp bir sancı çeken insanın ıstırabı haline döndüğünü fark edince sordu:

- Nen var? Hasta mısın? Ben hekimim, korkma.

Kadın iri ve kararmış elinin parmaklarını kıvırarak havada anlaşılmaz bir işaret yaptıktan sonra:

- Döndü yüreğim, dedi, aha böyle.. pır pır ediyor.

- Yüreğin mi çarpıyor?

Kadın başıyla tasdik etti. Fakat muayeneye razı olması için Ferit'in üç yeminle, kaşlarının ortasında bir ciddilik buruşuğu ve sesinde bir doğru adam tonuyla ısrar etmesi lâzım geldi.

- Nedir adın?

- Fatma.

- Aç şu yorganı Fatma. Üstünden olmaz; duymam yüreğinin sesini.

Fatma iki eliyle birden yorganın bir ucunu sımsıkı tutmuş, fena bir maksat ihtimaline karşı müdafaa haline geçiyordu. Fakat ikisinin gözleri arasında ne olduysa oldu; kadın ellerini bıraktı. Ferit kulağını onun kalbinin üstüne koyarken gözlerini yumarak birdenbire göğsünü avuçladı. Merdivendeki temasın hatırasını şimdiki duygusunun yanına koyarken, tıpkı aşağıda avucunun içindeki yuvarlağın silkinmesi ve çırpınmasına benzer bir titreme duyunca kadının isyanından evvel ayağa kalktı. Tamam. Bu göğüs o göğüstür. Kime gidiyordu Fatma? Belki de Vafi'nin odasına.

- Yüreğin çarpıyor biraz. Yarın sana ben bir ilâç veririm.

Kadının gözlerinde arzu baygınlığına ihtimal verdiren bir süzülüşten sonra deminki şaşkınlık ve ürkeklik peyda oldu. Kendi kendisiyle konuşur gibi söyleniyordu:

- Her gece vallah benim artık uykum arasında pıt, pıt, aha böyle şurada tahtanın ardında her gece yüreğim dönüyor vallah. Dün gece yürüdü

tahtaboş kapısına. Hamamtası duvarın üstünde. Bu sabah onu buldum merdiven başında.

Kara kalın parmağıyla bölmenin kapısından yatağın hizasına kadar ağır bir çizgi çekerek hezeyan üslubuyla devam etti:

- Aha şurada pıt, pıt, pıt, pıt... Şöyle, tahtaboş kapısına kadar... Ben bakamam. Oynuyor yüreğim. Büzülüyorum yorganın içinde...

- Pıt, pıt nedir? Yüreğin mi atıyor?

- Yüreğim. Yüreğim de aha öyle.

- Peki ne olmuş tahtaboş kapısına? Hamamtası nedir?

- İnan vallah, her gece tahtaboş kapısına yürüyor. Hamamtasını aldı koydu merdiven başına.

- Kim yürüyor? Kim koydu?

Fatma tahta bölme tarafına korku ile bakarak sesini alçalttı.

- Ben söyledim Vafi Beye, yüreğim duracak. Edemeyeceğim. Başıma üç kere geldi. Bu dördüncü. Tatvan'da, Nemrud'un develerinden biri canlandı, kovaladı beni.

- Ne Tatvan'ı? Doğru anlat.

- Ben Tatvanlıyım. 14 yaşımda çıktım oradan. Anam beni dört altına sattı Van'a giden bir adama. Ağladım ağladım o kadar. "Ana satma beni. Ana kıyma bana. Ana ben sensiz edemem." Hayır anam sattı beni. Nemrud dağına baka baka, ağlaya ağlaya ayrıldım Tatvan'dan. Uh... Ben çektim neler... Van'dan geldik tâ Gönyüğe kadar... Tatvan'ı bilen mi?

- Hayır.

- Zamanında Nemrud'un kırk devesi orada taş kesilmiş bir sıra durur. On yaşında bir akşam oradan yalnız geçerken aha o develerden biri canlandı ve kovaladı beni: Bayıldım. Ağzım kilitlendi. Okudular hocalar. Huvvv... Söyletme beni. Babam öldü. Evin çatısında geven otları ardından toprak çöktü, babam altında kaldı. Anam başkasına sevdalandı, beni dört altına sattı. Ali Fatı kullandı beni yesir gibi. Nikâh etmedi. Gönyük'ten on beş yaşında kaçtım geldim İstanbul'a. Ama kaçmadan orada babamı gördüm. Aha bu ikincisi. Kelkebir mahallesinde Hızır çeşmesinin önünde gördüm

babamı. Ölümünden dört yıl sonra. Yalaktan başı çıktı. Testi düşüp kırıldı elimden. Bayıldım, babam kulağıma üfledi, dedi bana: "İstanbul'a kaç:" Kaçtım. Erzurumluların otelinde Hacı Mustafa'yı buldum. Anamın birinci kocasının gardaşıdır. Erzurumludur anam. Orada evlenmiş iptida. Ermeniler kocasını kesmişler. Anamı da keseceklermiş. Doldurmuşlar otuzunu, kırkını bir han odasına harman gibi. Kimi ölü, kimi diri. Anam gebe imiş. Altta kalmış. Üstünde bir ihtiyar karının cendeği varmış. Ermeniler dirileri de götürüp kesmişler, cendeğin altında anamı görmemişler. Oradan kaçmış köye. Bir de Hacı Mustafa kurtulmuş. Anam onunla Bitlis'e gelmiş. Tatvan'da babamla evlenmiş. Hacı Mustafa büyüttü işi. Erzurum'da çulfaydı. Sonra tüccar oldu. İstanbul'a gelip giderdi. Beni Boğaziçi'nde Miralay İsmail Beyin yanına verdi. Orada kaldım bir yıl. Oradan Beyoğlu'nda Kalyoncukulluğu'nda Cafer Beyin yanında çalıştım iki ay. Uh baba çıhsın, uh...

Bu acayip nidanın ve bedduanın sebebi, Fatma'nın heyecan anında iki elini birden sallarken, göğsünün üstündeki yorganın düşmesiydi. Merdivende başlayan ve hayretle korkunun baskısı altında kalan arzu, deminden beri, Ferit'in içinde, şuurun eşiğini aşındırıyor, artık ona kendini haber vermek için fırsat kolluyordu.. Fatma'nın göğsü penbe ve dimdik ucuyla görününce, yarım saatten beri karanlıkta Ferid'in iç güdüsünün dibini gıdıklayan duygu, Nemrud'un develerini de, Hızırçeşmesi'nin yalağını da, ihtiyar karının cendeğini de birdenbire atladı ve bu defa hedefine koşmak için aradaki ahlâk ve hurafe engellerini aşmanın bahanesini aradı.

- Çarpıyor mu yine yüreğin? Dur bir daha bakayım da sonra anlat. Dur. Yarın ona göre ilâç yazalım.

Ferit bu defa yatağın kenarına oturdu ve yorganı Fatma'nın dizlerine kadar açtı. Evvelâ karnını muayene bahanesiyle gömleği yukarı çekti. Fakir bir evin sandık odasında eline bir çeşmibülbül geçiren antikacının buluş gururu ve heyecanı içinde, dört beş yerinden yırtılmış bir çamaşırın saklayamadığı vücut parçalarının renk ve tazelik harikasına bir an baktıktan sonra kulağını tekrar göğse koydu. Bir elini kadının oyluğunda gezdirirken, "uh anam, olmaz vallah" diye bir sıçrayış sıçradı Fatma ve Ferit'in elini tutup çekti. Titriyordu. Simsiyah gözlerinde yine bir arzu baygınlığı, fakat bütün yüzünü ve sesini kaplayan bir yalvarış. Ferit'i durdurdu. Uh diyordu kadın ve titriyordu.

- Uh kölen olam. Sen efendisin. Acı bana. Hüseynim öldükten sonra harama uçkur çözmedim. Dokunma bana. Hüseynimin üstüne erkek istemem.

Ve ağlamaya başladı. Uykunun maskesini attıktan sonra iri siyah gözleriyle, içinin karanlık cereyanlarına bağlandıkça güzelleşen yüzünden büyük duyguların sükûnuyla, çizgisiz ve sessiz ağlıyordu. Ferit hemen çekildi. Yorganı kendi eliyle kapadı.

- İsmail Beyin neferiydi Hüseyin. Şofördü aslında. Terhis olunca Civan Ahmed'in arabasında çalışırdı. Yalıda sevdalandık birbirimize. Huvv... Ağlatma beni, kırk gün kırk gece ağlasam doymam. Tatvan'ı bilirdi o. Bitlis -Erciş- Karaköse yolunda iki defa kolordunun arabasıyla geçmiş. Derdi bana ki cennet orası. Ve gezdirirdi beni Civan Ahmed'in arabasıyla. Bentler, Hacıbayram, Maslak, Bakırköy, Flurye, nerelere götürmedi. Aha şöyle başımı omuzuna dayar, gözümü yumardım. Araba uçardı. Rüzgâr püfür püfür. Kendimi Nemrut dağının eteğinde sanırdım. Davarlar gözümün önüne gelirdi. Anam babam gelirdi gözümün önüne. Tatlı yaş dökerdim. Kâğıtlarımız hazırlanıyordu. Haftasına nikâhımız olacaktı. Uçardık şavkımızdan, İsmail Bey çeyizimi yapacaktı. Civan Ahmet arabayı taksitle satacaktı bize. Patron olacaktı Hüseyin.

Fatma hıçkırmaya başladı. Ona kuvvet vermek için omuzunu okşamak isteyen Ferit'in maksadını yanlış anlayarak irkildi ve geri çekilerek devam etti:

- O gün akşam Büyükdere'de içti. Ben de içtim. Çok değil hani. Bir şişe içtik. Çok mu? Döndük gelirdik. Uh, Rabbim... Sen bilün. Ben ne bilem. Başım Hüseynimin omuzunda. Gözlerimi yummuşum. Nemrut dağı tüter önümde. Gelin ağlatmayı söylerim. Ah ellerim, vah ellerim...

Hüseyin de bilirdi bu türküyü, çığırdı. Geçti gece yak ellerim... Çağrışa çığrışa gidiyorduk. Ben daldım bir üryaya... Babam gelir yanıma, saçlarımı okşar: “Fıdıma sık dişi” Neredeyim? Nemrud'un eteğinde mi? Bülbüller mi şakır? Bu yeşiller geven otlar mı? Neden açamam gözlerimi? Uh, anam... Ayy... Neden sağ omuzumu koparırlar? Uh, anam... Baba çıhsın... Ne oldu bana? Ağlarım ağlarım, sonra kendimi bilmem. Açarım gözlerimi. Yanımda yabancılar... Hüseynimi ararım. Nemrud'un eteklerini, babamı ararım. Omuzum acır. Uh, anam, bağırırım. Başımı kımıldatamam. “Hüseynim nerede?” Bir de bakarım, yanı başımda otların üzerine uzatmışlar.

Neredeyiz bilmem. Fırlarım yerimden. Hüseynimin başına iki adam çömelmiş. Göksünden aha böyle kan fışkırır. Yüzümü gözümü sürerim bu kanlara. Ağlarım. Hüseynim bir ara gözlerini açtı: "Fatma, ölürsem de buluşacağız seninle" dedi. Sonra kapadı gözlerini. Hastahane, hekimler, ilâçlar, bir daha açmadı. Daracazanın önünde karşıdan gelen arabaya çarpmamak ister. Dıraksonu kıvırır. Ağacın üstüne vurur. Demir göğsüne girer. Benim sağ omuzum kırılmış. Öldü ertesi sabah Hüseyin. Geleceğim dedi bana. Kaç gün gittim oralara. Gece yarılarına kadar bekledim. Gelir mi diye. Gelir mi tohtor? Sen söyle. Gelir vallah. Sözü sözdür. Geldi de vallah. Kuran çarpsın beni geldi. Kalyoncu'daki eve geldi. Cafer beyin hanımı Sıdıka Hanım, bir gece açmış kilerin kapısını. Ben mutfaktayım. Bağırır, bağırır: "Koş Fatma, koş!" Ben koştum. Aha bu duvar gibi hanımın yüzü. Kilerin kapısında, dedi bana: "İçerde bir adam var. Kasketli bir adam. Sen dur burada. Ben bekçiye koşayım. Anahtar bende. Kilitledim, içerde adam. Kaçmasın." Hanım sokağa koştu. Ben anahtar deliğinden içeriye baktım. Ne göreyim? Gece vakti, gündüz gibi aydınlık. Hüseynim, başında kasketle şeker sandığının üstüne oturmuş. Deliye döndüm: "Geldin mi Hüseyin? Anahtar hanımda. Şimdi açarız kapıyı. Hüseyin, Hüseynim... Geldin mi? Nasıl geldin?" derken bayılmışım ben. Hanım gelmiş, bekçi gelmiş, polis gelmiş, kapıyı açmışlar. Kimse yok. Nereden kaçtı diye şaşarlar hâlâ. Pencerede demir var. Keçi kaçamaz. Ben yemin ederim ki hanım, gelen Hüseyin'di, gözümle gördüm. Nerelerden geliyor o. Geldiği gibi gider. İnanmadılar bana. Cafer Bey Ankara'dan gelince alay ederdi benimle. "Peki; derdim, öyleyse ne oldu kasketli? Hanım da gördü, ben de. Pencereden kedi kaçamaz." "Size öyle gelmiş" derdi Cafer Bey. Sen söyle tohtor, ne oldu kasketli? Hüseyin değil mi o? Yine gelir değil mi? Aha pıt, pıt belki o gezer buralarda. Niçin yanıma gelmez? Söyle tohtor, niçin gelmez? Ferit, dalgın mırıldandı.

- Gelir bir gün.

- Gelir değil mi? Pıt pıt gezen o mu buralarda? Niçin gelmez? Hep üryama girer. Ciblah soyunurum.

- Nerede soyunursun?

- Üryamda. Gelir beni sarar. Uyanıkken de gelir diye her gün kokulu sabunla yıkanırım. Hem tohtor, gece uykuda ayağımı birdenbire teper,

uyanırım. Gözüm uyku tutmaz bir daha. Nedendir? Sonra söylemesi ayıp, şuralarımda bir gıdıklanma olur. Sonra bir titreme alır beni. Nedendir?

- Sen Hüseyni unutma yine. Fakat başka biriyle evlenmelisin. Erkek lâzım sana. Bu da yemek içmek gibi lâzım. Sonra daha fazla hastalanırsın.

Fatma birdenbire durdu, gözlerini açtı ve bir an dondu. Belki razı olacaktı. Ferit kalktı. Zekâsının en büyük düşmanı saydığı hayrete karşı aradığı zaferi bulamadan, Tatvanlının yanında geçireceği her saniyeye yazık olacağını anlamakta gecikmekten gelen bir sıkıntı içinde, Fatma'yı belki sabaha kadar böyle cendek gibi donmuş bir halde yatağında oturtacak ruh hali içinde yalnız bırakarak odasına döndü. Soyunmaya başladı. Bu göğüs o göğüs müydü? O nergis vücutlu katırın önünde bir saniye duyduğu zaaftan utanır gibi olduğu anda hatırına babası geldi. Onun için bazı mendebur istisnalarıyla her kadın mubahtı. Onun kırklık Arap karısını nasıl gebe bıraktığına dair evlerinin efsanelerine karışan rezaleti hatırlayıp geçerken, yukarıda, kendisinin yerinde babası olsaydı bu kadar hikâye dinlemekle geçireceği zamanı kim bilir ne ustaca kullanmış olacağını düşündü. Değer miydi? Uh... Şüphe mi var? Karının primitif bir güzellikle çirkinlik arasında acayip istihaleler geçiren yüzünü örtmek için boynuna kadar bir torba geçirmek şartıyla vücudu, ten, renk, sıhhat, çizgi, ihtiras, guddelerinin dolgunluğu, adalelerinin sıklığı ve oynaklığı, hepsi ve şehvetin acayip kaprisleri bakımından, gecenin saati, tavan arası, bölmenin arkasında gezinen pıt pıt'ların muhayyilenin geri plânında açtığı garip ihtimaller ufku ve duyguların üzerine serpiştireceği korku salçası, her şey, Ferid'i yukarıda ve burada geçirdiği utanma anından utandıracak lezzetlerdi. Şimdi babasının gözlerinde bir kere daha salaktı. Eğer bu adam sağsa ve peşine düştüğü maceranın çukurlarından birinde kakırdayıp kalmamışsa Ferit ona Fatma'ya karşı duyduğu merhametin değerini sormak isterdi. Fakat bir daha babasını göreceğinden emin değildi. Hayalen ona soruyordu: "Ne dersin? Merdivende rastladığım çıplak halüsinasyon mu?" Çünkü babası ona "sen akıl hekimliğinin ihmallerinden istifade edip sokakta gezen bir delisin" derdi. Fakat buna da vehim diyebilecek miydi? Bir zamanlar Ferit'in, arkasından daima siyah bir köpek geliyormuş vehmi içinde hekim hekim dolaştığı tarihlerde babası ona bu köpeğin mevcut olmadığını ispata ne kadar çalışmış, fakat muvaffak olamamıştı. Belki şimdi ilk defa olarak "bu çıplak, Fatma'dır" diyecekti. Rüyasında soyunur ve Hüseyin'i ararmış karı. Belki o da somnambüldür. Soyunur ve evde dolaşır. Peki o pıt pıtlar ne?

Evin içinde -Eğer bu Zehra'nın adımları değilse- üçüncü bir somnambül daha mı var? Bir gece dışarıdaki sofada kendisini bir sürü çıplağın ortasında bulacağını tahayyül eden Ferit, bu sefer korkusunu şuurdan kovan arzuların baskını içinde soyundu. Dışarı çıktı, yine geceleyin parlatılmış musluğun önünde yarım saatten fazla kaldıktan sonra odasına döndü, yatağa girdi. Ayağını ayağının üstüne yapıştırdı. Bu onun uyuma iradesini sembolleştiren bir âdetiydi. Fakat bazı defalar olduğu gibi, şimdi de ayağının biri kendisine, öteki de bir kadına ait geliyor ve şaşırtacak kadar inandırıcı bir gerçeklik intibaı veren bu hayal içinde, ayağının biriyle ötekini okşuyordu. Sonra avucunun içine merdivendeki göğsü aldı. Daha sonra Fatma'yı canlandırdı. Reel teferruat uyduruyordu. Meselâ kadın, çarpıntısı arttığı için, ona gelmişti. Ferit onu kendi yatağına uzatıyor, muayene ediyor ve bu sefer, aradaki Hüseyin engelini ustalıkla bertaraf edecek kadar sabırlı ve dereceli hareket ediyordu. Kendi elini kadının eli farz ederek ilk gençlik veya bekâr odası fantezilerinde ilerlemeğe başladı. Yalnız yukarı kattaki imkâna doğru ikinci bir kol salan dikkati, el oyunu hayaline muvazi olarak bu fanteziden çıkıp gerçeğe ulaşmanın çaresini araştırıyordu.

Birdenbire elini bacaklarının arasından çekti. Bulmuştu. Evraka! Babasının oğluydu. Hemen kalktı. Bu sefer paltosuz ve kundurasız, yalnız pijamasıyla dışarı uğradı. Oda kapısını açık bıraktı. Ayaklarının ucuna basarak merdivenleri çıktı. Evvelâ tahta bölmenin önünde, taraça kapısının bulunması ihtimali olan istikamete doğru pıt, pıt, pıt yürüdü. Fatma uyumuşsa, onu uyandırmak için bölmeye bir kaç hesaplı dirsek vurdu. Sonra döndü, kadının yattığı aralığın kapısını açıp içeri girdi. Işığı yakmadı. İlerledi. Yatağın üstüne eğildi. Biraz daha eğildi. Fatma'nın yüzünü biraz seçebiliyordu. İşte, burun ve kaşlar. Altında iki pırıltı. Uyanık ve korkuyor. Hemen solumaya başladı. Boğuk bir sesle: "Kimsin, kim o?" dedi.

Ferit, soluk halinde, hafif bir sesle onun kulağına doğru üfledi: "Benim, geldim, ben: Hüseyin, Hüseyin. Sus, sus..."

Ve yorganı kaldırdı, hemen içine daldı.

Bugün ne? Çarşamba. Meseledir. Suzy’ye gitmezsem küçük bir komplikasyon. Ne demiş Selma’ya? “Ferit, Ferit Bey bizden hoşlanmıyor” Ferid... d harfi onun diliyle damağı arasında, babamı ve Vafi Beyi isyan ettirecek bir yumuşaklıkla eriyor. Neredeyse duman halinde burun deliklerinden çıkacak. Ferid-di der gibi ismin sonunda belli belirsiz bir i sesi de var. Bugün onun çayına gitmezsem nerede bulurum Selma’yı? Evinde, istemem. Haydi gözüm, fırla. Uhh... Bu saatsizlik. Şilte de belimin altında yumruluyor, kol demiri gibi sertleşiyor. Vafi Beye bir somya uydurmasını söylesem mi? Ha... İçerdekiler uyanmışlar. Babuş’un sesi. Demek o kadar geç değil. Her sabah erken mi çıkar evden? Sabah gazetesi mi satıyor, akşam gazetesi mi? Bak, bak, piçe. (Bölmenin arkasından Babuş’un hergün sokaklarda haykırdığı için çatlamış sesi geliyor: “İta.. İtalya.. har.. harbe.. gi.. girdi.. girdiği.. ta... tarihten.. beri, An... Angol.. Anglo.. sa.. sakson.. basın.. basınında.. onun siya.. si du.. duru.. munun tah.. tahlili.. tahlilinden. Amca tahlil ne demek?” Tahir Beyin, onunkinden daha ufarak ve bücür sesi “şimdi aklın ermez. Büyüdüğün zaman öğrenirsin. Siyasî makaleleri bırak da hikâyeyi oku” diyor. Bir kâğıt hışırtısı. Babuş gazete sayfasını çeviriyor ve hikâyeyi arıyor galiba. Hemen kalkmalıyım. Rutubet mi var bu evde? Diz kapaklarım sızlıyor. İki ay bu odada kalırsak koltuk değneksiz iki adım atamayacağım. Belki de kaşıntı virtüözü romatizmayı bu evde kaptı. Baksana, şilte ıslak gibi (elleriyle yoklar). Adamakıllı ıslak. Felâket. Uf Belim. Fazla mı atletizme kaçtık dün gece? Ne adale sıkılığı karıda. Acaba Hüseyin olduğuma inandı mı? Yoksa bilerek utancının yüzüne hurafenin maskesini mi kapadı? Bir ara gözlerimi yumdum ve yirmi yıllık bir koca gibi daha iyisini gözümün önüne getireyim, dedim. Selma niyetine Fatma’nın yanağını öperken katırın burnu realitenin kazığı gibi gözümün içine girdi. Kalk yavrum. Galata’da nefis bir çay. Hayır ondan evvel Karaköy fırınından bir poğaça. Dur, bir sual. Nedir? Selma meselesi. Kız Nilüfer’in mantosunu sattı mı? Sattıysa arar seni. Eminefendi’ye gelir. Bilmiyor burasını daha; ve bilmesin. Bilsin de kurtulayım. Bırak onu, söyle: Bugün Suzy’ye gidecek miyim? Yaz şuraya. Hep ayni şey.

Sahne şu: İlk damlayan Haldun’dur. Tabii, ötekiler gelmeden Suzy ile hafif tertip kırıştırırlar. “Haldun, kravatın şık. Fakat bu cekete gitmiyor.” Kaşlarının altında iki yuvarlak çerçeve. İçinde birbirinin aynı iki deniz

resmi. Güzeldir ya Suzy'nin gözleri. Fakat soğuk. Hah, işte Apti de geldi. Apti değil, Selânikli ağzıyla Ab-di, Ab-ı-di. "ı" çok hafif. El öper, Haldun'a döner: "Hello... How are you?" Ben neredeyim? Holde. Aradaki camlı kapı açıktır. Suzy, Feriha'yı sorar. Onlar Neriman'la yolda geri kalmışlardır. "Ab-di, ne konuşurlar senden gizli?" Fakat işte giriyorlar içeriye. Şap, şup. Suzy'nin öpüldüğünü gören Haldun'un içi gider tabii. Dur be. Bunlar işi pişirdiler mi yoksa? (Dışarıki sofada Fatma'nın türkü söyleyen sesi). Karıdaki neşeye bak. Hüseyin'e kavuştu ya, göbek atıyor. Bırak onu şimdi. Devam et. Fatma'nın türküsü yaklaşıyor: *Boyu uzun beli ince sadan yar*. Babuş'ların odasında Eda Hanımın sesi: "Ne oldu bu Fatma'ya? Türkü söylüyor. Hiç böyle şakıdığı yoktu. Hüseyin'i rüyasında mı gördü?" (Babuş yüksek sesle gazetesini okumaya devam eder). Demek Hüseyin'i Eda Hanım da biliyor. Geçelim onu. Neydi? Ha... Feriha ve Neriman Suzy ile öpüştüler. Sonra da Neriman şokola kutusuna saldırır. Feriha sigara yakar. "Aman bu ipekli kadifeyi nereden buldun Suzy? Mister Coo'nun hediyesi mi?" "Hayır Atıv Bey bulmuş. Aldı bana beş metre." Atıf değil. Atıv. "Kaça metresi?" Hah... Alış veriş bahsi açıldı.

Necdet keman kutusuyla gelinceye kadar "nereden aldın, kaça, benimki dayandı, üç metre daha bulsam, Ayşe'nin basması çabuk soldu, Romanya'dan getirdi Osman" ve gümrük dalavereleri... Derken Necdet. Peşinden step uzmanı Şinasi. Tamam. Hayır, tamam değil. Suzy'nin piyanoya oturması için Haldun'un biraz yalvarması lâzım. Oğlanın gözleri süzülür. Karınınkiler de süzülür. Mister Cooo, neredesin? Karı gidiyor elden. Akordeon da gelsin. Geldi. Keman da çıktı. Dayan Ferid Bey kötü cazbanda. Yemin ederim ki Crepuscule ile başlıyacaktır. Ve sen o kokmuş tangoyu, Suzy ile Haldun arasında bir ada hâtırasına hürmeten on sekizinci defa dinleyeceksin. Fakat Neriman'la Feriha, Swing çalıncaya kadar, holde gizli konuşmalarına devam etmek için salondan dışarıya çıkacaklarsa da orada beni görünce bahsi yeni filmlere dökecekler. "Ah, ne harikaydı. Dinna Dublin...", "aman şekerim, Elhamra'ya git. Çıldıracaksın", "Ferit ne oturuyorsun burada?" "Selma'sını bekler." Ben "sını"ya kaşlarımı çatarım. Halbuki hep o "sını"nın peşindeyim. "Sini" ama Selma'nın anladığı *Romantiko-patetiko-malenkoliko-santimantal* mânâda değil. Selma'nın *Selmam* olması için dün geceki nergis vücutlu katırın yerine geçmesi kâfi. Edebiyatsız, dırdırsız, vaitsiz, borçsuz, alacaksız... Hop, swing başladı. Kalk şu Neriman'ın beline yapış. Selma gelinceye kadar... (Tık tık. Kapı. "Giriniz!" Fatma. "Ay sen burada mı yatıyon?" -"Hayır ola Tatvanlı?"

-“Baktım sen burada mısın diye” -“Buradayım, yatıyorum. Belime sancı girdi. Sen ne âlemdesin? Pıt pıtlardan ne haber?” Fatma kapının aralığından başını dışarı çekince odada yalnız burnu kaldı. Uh... Baba çıksın, kaçıyor. Hüseyin’e inandı mı, inanmadı mı? Burun da kayboldu.) Söyle, Bay Ferit yatacak mısın, kalkacak mısın? Kalkacağım iki gözüm. Sen şu belimin ağrısına bir ilâç söyle. Gece Hüseyin beni tekmeledi de şimdi mi farkında oluyorum? Yoksa bal gibi Lumbago mu? Kalk çocuk, kalk. Yeter bu sabah zevzekliği. Hem farkında mısın? Fatma ile yattıktan sonra seviyen düştü. Hüseyin gibi bir şey oldun. Pıt, pıt, pıt, aha şu tahtanın ardında. Hamamtasını kafama çaldı. Sen de koca burnunu gözüme çaldın. Havuç gibi girdi burnun gözüme. Ha... Kuzum, cendek ne demek? Keşke Fatma’ya sorsaydım... Seviyem mi düştü? Bırak onu da cevap ver: Suzy’ye gidecek misin akşam üstü? -Seviyem mi düştü? Ne seviyesi?- Çünkü lâcivert elbisenin üzerinden bir benzin geçirmek lâzım. Selma’yı başka nerede bulabilirim? Mantoyu sattıysa, üniversiteden çıkınca -Seviyem mi? Anlamadım?- mutlaka Eminefendi’ye gelir. Sattı diyelim. Kaça? Kırka sattı. Yirmisi Nilüfer’in iskarpin parası. Dört lira saate. Beş lira Saim’e. On lira kirayı tamamlamak için Vafi Beye. Kalır tek lira. Dört küsur da cebimde var. Bir hafta bu beni süründürür. Sonrası meçhul. -Seviyem mi düştü?- Onu da bırak. Selma ne olacak? Kızı Saim’in odasına atmak imkânsız. Namusu mücessem. Diz kapağına parmak dokundurmuyor. Seviyor da galiba beni. Üff... Bütün bu fedakârlıklar... -Ne seviyesi? Bunu ayrıca konuşalım.- Kalk artık, yahu. Bir Karaköy poğaçası. Üstüne bir taze sabah çayı. Gazetelere bir göz at. Ne oluyor Balkanlarda? Girecek miyiz harbe? Tecil mecil dinlemeyip gönderirler mi bizi cepheye? Kalk be. -Bu senin ağzın değil. Dinle beni.- Fakat ben evvela eczaneden *Alcool Camphrêe* almalıyım. Bu bel beni köşe başından geri çevirecek. Fatma gelse de oğsa, yahut Zehra... Bu evin perileri... Fakat kimdi o merdivendeki Venüs? *Hallucination* olabilir mi? On seneden beri böyle bir hal geçirmedim. Hem bu defa köpek de değil. Zehra değil, Fatma değil, ha... Geriye saygı değer bir ihtimal kalıyor: Arka sokaklardaki evlerden romatizmalının odasına bir kadın mı geldi acaba? Öyle ya, odasından dışarı çıkamıyormuş. Yemek ayağına geldiği gibi karı da gelir. Peki... Neden çıplaktı? Oralarda banyo odası filân da yok. Ne karışık ev! Kalk, sen burada çıldıracaksın. Fırla. Gayret. Sayıyorum: Ona kadar sayıyorum. Haydi: Bir, iki, üç, dört... Ben bunu uyuz tamburiye sorarım. Gizler mi? Karı getirdiyse getirdi. Hayır. Vafi Bey bu eve karı sokmaz. Yahut... Kiraya ilâve eder. Peki ama neden çıplaktı

kadın? (Tık, tık, tık.) “Giriniz!” Hayır kapı değil. Bu sefer bölmeye vuruyorlar. “Ne var?” (Eda Hanım Ferit’e sesleniyor. -“Uyandın mı oğlum?” -“Evet”. -“Çay ister misin?” -“Eh” -“Kalk gel”.) Feridun’un iki lirasını yiyorlar. Fakat ben yıkanıncaya kadar çay soğur. (Eda Hanımın sesi: -“Kurabiye de var. Taze.” -“Yirmi dakikadan evvel gelemem” -“Zaten çay daha demlenmedi.” -“Peki.) Fırla iki gözüm. Nasıldı o? *Boyu uzun, beli ince sadan yar*. Dur. Boyu uzun, anladık. Beli ince, onu da anladık. *Sadan yar* ne demek? Kalk be. Hava bugün de güzel. Mayıs iyi gidiyor. Uf, belim, bakalım hangisi daha evvel olacak? Romatizmaya mı daha evvel yakalanacağım; aklımı mı daha evvel kaçıracağım? Bu evde ben ikisine de mahkûm. Tambur da bilmem ki hem çalayım, hemen kaşınayım. Kalk artık.

Dur kalkma! Şu meseleyi halledelim. Liselerde, arka sıradakilerin ağzıyla konuşuyorsun. Üstünkörü hükümlere koşuyorsun. Nedir bu? Acaba uykumda bütün zevk ve anlayış yapımı toptan çöktüren gizli bir sarsıntı mı geçirdim? Hımm... Hatırla ki, Fatma’nın cinsî cazibesiyle gururun arasında kısa ve babanın hâtırasından gelen tesirlerle ikinci aleyhine biten bir çarpışma oldu. Çöküntü oradan başlıyor. Düşün. Fatma’nın yatağı. O tavan arası, o hayaletler ve pislikler yuvası. Şoför Hüseyin’in yaladığı bir ten üzerinde senin dudakların. Bütün o kaba yüzün maskara teferruatını, zift kaşları, havuç burnu, yorganın kirlerini ve yırtıklarını, şiltenin altında davul gibi gümbürdeyen gaz sandıklarını gözün görmedi ama, için gördü ve kaydetti. Bunlardan her biri, senin zevkin ve gururunla kendi arasındaki mesafeyi kısaltmak için seni kendisine doğru çekiyor ve bayağılaştırıyor. Peki, dur. Acaba onların beni kendilerine çekmeye muvaffak olmak için buldukları kolay zemin uzun zaman dolan spermlerimin boşalmasından gelen bir rahatlığın verdiği tasasızlık mı? Yani, böyle bir dolgunluğun nevrozunu giderek boşaltma ruhumuza ait kıymetleri de beraber mi tahliye ediyor? Eflâtun’un bir cinsi muameleden sonra psikografisi yapılsaydı, onun yine Zeus hakkı için, Zenon’un çevresinde yetişmiş bir Elealı ile Parmenides’i konuşturmak üzere yazacağı Sofist’in ana temlerini düşündüğü mü görülürdü, yoksa... Dur, kes! Hiç bir şey seni Hüseyin’in vekili olmuş olmaktan kurtaramaz ve Tatvanlı’nın kazık burnunu küçültemez. Olan oldu. Geç. Davran, kalk; bismillâh, hop!

Zehra’nın evvelki gecekinden ve dününden daha derin bir anlaşmazlığa sarılı ve -Neden- küskün gözlerinin yandan gelen tesirleri altında, Tahir Beyin -bu defa taze- iki kurabiyesini yiyip Eda Hanımın çayını içtikten

sonra, Karaköy fırınına ve bir kahveye uğramaya lüzum kalmadan, Buharî'nin kitabını almak için Tarlabaşı'na kadar gitti, Saim'i bulamadı, ve hava güzel, Beyazıd'a kadar, yolların güneşli tarafından ağır ağır yürüdü.

Geç kalmıştı. Eminefendi'nin alt kat masalarında hiç birini tanımadığı üç dört kişi; üst katta yemeğini bitirip kalkan bir sofranın arkasındaki masada, onu görünce elini sallayan Muhtar. Ferit yaklaştı. Ona yarım adım kala önündeki boş tabakta, her biri müsavi aralıklarla dört beş defa kırılmış on kadar kürdan duruyordu. Hiçbir şey, bunlar kadar, Muhtar'ın sinirli ve Lojikomatematik ruh yapısını ilân edemezdi. O, Ferit'in, aralarındaki soğukluğa rağmen gülümsediğini görünce tam düşüncesini fark etmiş değilse de, komiğin önündeki tabakta olduğunu sezerek bu kürdanları onu beklemek sıkıntısına karşı süngü gibi kullandığını söyledi. Çünkü, acele işi olduğu için fazla beklemek istemeyen Selma, Ferit'i mutlaka görüp bugün Cevat eniştesine gelmesi lâzım geldiğini ona söylemeye Muhtar'ı memur etmişti. Ferit sandalyeye ilişti. Mantonun satıldığına emin olmak için "mutlaka"yı tekrar ettirdi. Bu kelimenin mânâsı başka bir şey olamazdı. Âlâ. Gelsin liste ve gitsin Muhtar. Fakat gitmez ki. Selma'nın yanındaki Nedime'nin Cevat Fenman'a ailesi içinde Mister Joe adı verildiğinden başlayarak, lisede ikisinin de fizik hocası olan bu adamın dönmeliği ve Seza ismindeki karısının da Suzy diye çağrılmasındaki Amerikalılaşma hevesinin çirkinliğine dair bir nutka başladı. Ferit'in korkusu da buydu.

Suzy'nin anası Atiye Hanım, evdeki hizmetçiye, Türk dilencilere bir dilim ekmek vermemesini emrettiği için sinirlenen Emine elindeki tabakları büfenin üstüne hemen bırakmış, bohçasını alıp gitmiş. Nedime'nin anlattığı ve Selma'nın da baş sallayarak tasdik ettiği bu hikâye Ferit'in döner kebabından kompostosuna kadar yaşayacağı lezzet anlarını bulandıran bir milliyetçi hitabesi dinlemesine sebep oldu. O millî şuurların, kolektif iradelerin, camia vahdetlerinin, ideal vecitlerinin biri gidip öteki geliyordu.

Pilâvın üzerine boşalan *Ziya Gökalp* salçası kadar lezzeti berbat edecek ne vardı? Komposto ile beraber *Charles Maurras* da teşrif etti. Arkasından bir tarifler, terimler, ilmî tabirler fırtınası. Eski Atina'dan bugünkü Paris'e kadar, tünel gişesinin önüne yığılan insanlar gibi, asırlar birbirini itiyor, Muhtar'la Maurras'tan hangisine ait olduğu bu kargaşalıkta pek iyi anlaşılmayan fikirler, kompostonun içine tatarcık sürüsü gibi hücum ediyordu. Eflâtun'un cumhuriyetinde sosyali keşfetmek için "ferdi"nin içinden geçmesinin tersine olarak ferdin hayatında, sosyal ve siyasi hayatın

prototipini ve sadeleşmiş modelini bulmak mümkün olduğundan başlayan bir tez, bunu sabırla dinleyen Ferit'in zihninde manto hesaplarına karışan bilinmez ne biçim gelişmelerden sonra eski Roma'nın hâlâ canlı bir *vahdet sembolü* ve işareti olduğu hükmüne kadar varıyor ve ikide bir *Romanus sum* nakaratını tekrarlatıyordu. Bu arada on kadar kürdan daha şehit oldu. Hiç sesini çıkarmayan Ferit bu sefer de susmasının hesabını vermeye davet edildi. Muhtar onu Tıp Fakültesinden felsefeye ve oradan da tam bir nihilizme ve tembelliğe atan kararsızlığa ve uyuşukluğa saldırdı.

Ferit'in kestirme bir cevap vermesi, kendini müdafaa etmesi için değil, Muhtar'ın kurtulması için lâzımdı. O, dönmelik tesanüdünün, buna kızan bir diğer ırk milliyetçiliğinden daha başka veya daha kötü bir şey olmadığını söylemekle cevabına başladı. "Bunlar aynı manastır hayaletleridir." Henüz içinde bir kaç teknik buluştan başka hiç bir zekâ marifeti olmayan bir dünyada, nenin nesi olduğunu bilmeyen insanın, üç asırda bir değiştirdiği doğmaların hiç birini ispat edecek durumda olmadan giriştiği bütün akide savaşlarının birbiri kadar çirkin olduğunu anlattı: "Bunlar aynı manastır kavgalarıdır." Hangi akidenin misyoneri olursa olsun, İncil veya Kur'ân diliyle konuşan eski, yeni, sağ, sol bütün ideolojilerden herhangi birinin içine kapanmış adamın bir Budist rahipten bir santim daha yüksek bir düşünce şerefine sahip olmadığını söyledi: "Bunlar aynı manastır papazlarıdır." Ve ayağa kalktı: "Anlaşıldı mı dostum?" Ben Türk değilim, insan değilim, hayvan değilim, tıbbiyeli değilim, felsefeci değilim, âşık değilim, zengin değilim, fertçi değilim, cemiyetçi değilim, milliyetçi değilim. Vafi Beyin ecinnileri arasında oturan, iradesi çarpılmış, bir hafta sonra ne yapacağını bilmeyen, tembel, hiç bir şeye yaramaz ve ömrünün yarısı Avrupa'da hâriciye memurluklarında geçmiş, ayyaş, zampara, Hedonist, ciddiyetin yalnız hayvanlara yakıştığına inandığı için dünyanın bütün dramlarına kahkahayı basan ve bunun için "Gülener" soyadını alan bir baba ile, yarı sanatkâr, yarı deli, erkek düşkünü, veremli ve veremden iki yetişkin kızını kaybetmiş, ayyaş, kokainman, Paris'te okuduğu için kültürlü, genç yaşında ölmüş bir ananın *dêsencharte, dêmesuêr, desorientê, dêracinê, dêgenere* bir oğluyum. On sene evveline kadar siyah bir köpek peşimden gelir, yatak odama ve yatağıma girerdi. Fakat beteri varmış. Bu köpek Nemrud'un devesi olsaydı onu koynuma alamazdım. Yine de fakirlere acıyor ve onları kurtaracak fikirleri -Seninkilerden daha az fantazya yanları olmadıklarını bildiğim halde-seviyorum. Nemrud'un devesi beni de kovalayıncaya kadar, üstüme siz

burjuvaların cendekleri yıkılıncaya kadar, evdeki ecinnilerden birinin ayağındaki iple dili çözülünceye kadar ve... Elini... Elini göğüs kafesinden içeri sokup ruhunu kaşıyan tamburinin derdini anlayıncaya kadar, saatimi rehinden kurtarıncaya kadar, Fatma'nın pıt pıtlarını merdivende avuçladığım göğse bağlayan sırrı deşinceye kadar, şimdi... Şimdi senin bana koyduğun teşhise... Bütün akıl doktorları iştirak edinceye kadar, velhasıl bilinmez hangi zamanın hangi, hangi delilik, ermişlik, hastalık, can çekişmeleri, kurtuluş, sevinç, bayram, kâinattan tiksinti, intihar, Selma'yı Saim'in odasına atmak ve... Para kazanmak için Londra'ya gidip bombardımanda öldüğünü yahut milyoner olarak İstanbul'a geleceğini bilmediğim Allah'ın belâsı babamın öteki veya bu dünyada yakasına yapışma anına kadar böyle kalacağım. Bana ilişme. Gidiyorum. Karşına Maurras'ın sakalını al, on kürdan daha kır, otur ve beni rahat bırak. *Romanus sum!*

Hemen arkasını döndü ve hızla uzaklaştı.

Alt katta bıraktığı paltosunu ve şapkasını giyerken aynaya bir göz attı. Berberde saçlarını kestirmek için bu sabah evde traş olmamıştı. Birdenbire yüzü ona kirli göründü. Kaşları gözlerinin üstüne düşmüştü, yerlerinden kopmuş gibi; ve esmer yüzünden büyük bir renk farkıyla ayrılan açık gri gözlerinin her zamanki aydınlığı azalmıştı. Derisinde yabancı buruşukluklar vardı ve yüzünün bütün ifade sistemi yıkılmış gibi düzeni bozulmuş çizgilerinde bir mânâ harabesi görünüyordu. Başını çevirdi, hava güzel olduğu halde, paltosunun yakasını kaldırıp yüzünü içeri doğru çekti ve yürüdü.

Küllük'ün önünden geçerken, hiç bir üniversiteliyle konuşmaya mecbur olmamak için koşuyordu. Aynada gördüğü yüzle demin başka birinin ve kendi kendinin huzurunda bu kadar vuzuhla krokisini çizdiği iç portresinin benzerliği ve kendi hüviyetinin üzerine birdenbire kendi içinden boşalan bu aydınlık onu sersemletti. Muhtar'dan kaçıp bu hüviyetle baş başa kalmak, yağmurdan kaçıp doluya tutulmaktı. Bu muyum ben?

Yüzü ile içi arasındaki münasebetin ışığında ve onların bu kendiliklerinden soyunma anlarında her ikisini de çıplak yakalamak için, berberin aynası önüne hemen oturmalıydı. İkisi de gururun düzgününü sürmeden evvel, hemen, şimdi, çabucak; etrafına baktı ve en yakın berberi aradı. Fakat o kadar heyecanlıydı ki, hayatta bir çok defalar berberin

koltuğunda onu bastıran ve bir defasında yalnız bir yanağının traşıyla sokağa fırlamasına sebep olan krizlerden birine yakalanabilirdi. Kapalıçarşı' ya doğru yürüdü. Kalbi çarpıyordu. Kriz başlamıştı bile. Çarşının karanlığı artıyor ve bazı dükkânların elektrikleri, ışıkların hareketli bir sudaki akisleri gibi sallanıyordu. Yelek cebini yokladı, şişe oradaydı. Şuralarda da bir muhallebici olacaktı. Senelerce önünden geçtiği bu dükkânın yerini unuttu. İleri geri yürüdü, bakındı, buldu, girdi, yarım bardak su istedi. Ağzına iki sinir yatıştırıcı komprime attı, oturdu. Yandaki masadan bir kadınla bir kız çocuğu, gidiyorlardı. İyi ve nadir tesadüf, karşıki masada oturan bir ihtiyardan başka, dükkânda kimse kalmadı.

Ferit onun yalnız sakalını, biri yukarı kalkık beyaz kaşlar altında sürmeli gibi siyah gözlerini ve başında sofuların giydiği kenarı yukarı doğru kıvrık, namazda secdeye engel olmayan ve şapka kanununa uymayan siyah külahı görebildi. Bu ona hafif bir durgunluk verdi. Dirseklerini mermere dayadı ve başını iki avucunun içine alıp gözlerini yumdu. Dışarıda ayak satıcılarının ve dükkâncıların kopardıkları gürültü, kulağını dolduran bir uğultu sisi içinde bulanıyordu. Gözlerini açtı ve ihtiyarın gözleriyle karşılaştı. Onun bakışları komprimelerden daha yatıştırıcı idi. Bir aralık onun başında, kaşlarında ve alt çenesinde de konuşma hazırlığından şüphe ettiren hafif bir kımıldama oldu. Bir şey söylemek istemişti. Yüzünün hareketleri durdu. Vazgeçmiş olacaktı, fakat söyleyeceğini söylemiş gibiydi. "Anlıyorum, sıkıntısından, fakat geçer oğlum." Yüzünde, çeşitli insan kaderleriyle sık temaslarını hissettiren bir yaşamışlık ve anlamışlık vardı. Yahut Ferit'in bunu böyle sanması ona daha fazla durgunluk veriyordu. Fakat yine çarpıntısı dinmiş değildi. İhtiyarla bir daha göz göze geldiler. Bu sefer onun bakışlarında, hemen diline geçmeye hazırlanan bir sual görünüyordu. Ne cevap verecekti Ferit? Ne söylemeliydi ki o hiç bir şey anlamasın veya her şeyi anlasın. İhtiyar sormadı, belki içinden sormakla kaldı, Ferit de cevap vermeye mecbur olmadı, içinden cevap vermekle kaldı. Bu, biraz evvel Muhtar'a çizdiği portrenin aslına benzerlik derecesini soruşturan kendi nefsine de bir cevaptı: "Babam Londra'da. Ya bombardımanda öldü, ya peşinde koştuğu parayı kazanıp İstanbul'a, milyoner dönecek. Mektup yollamıyor ve sefarethane onu bulamıyor. Oturduğu mahalle yıkılmış. Kendisi de ölmüş olacak, muhakkak. Anamı ve ablalarımı sorma. Onlar çoktan sizlere ömür. Benim bir teyzem var, ihtiyar, senden ihtiyar; cimri, senden cimri; Müslüman, senden Müslüman; fakat hain. Onun evine sığınmış bir kız kardeşim var. Ölen ablaları gibi veremli ve ölen ablaları

gibi ölecek galiba. Yapayalnızım ben. Ve cebimde dört küsur liradan başka üç kat elbisemden, birkaç takım çamaşırımdan ve ufaktefeğimden başka hiç bir şeyim ve hiç kimsem yok. Tahsili bitirmeye niyetim ve çalışmaya kabiliyetim de yok. Elimden hiç bir iş gelmez. Kaderim irademe haciz koyuyor; ve kaderlerine borçlanan sefih bir ana babadan alacaklarını benden istiyor. Arada bir, işte böyle, müthiş bir bilanço ile karşıma dikiliyor. Bak, şunu sana nasıl anlatayım? Anlamasan bile sezeceksin: Benden evvel kim bilir kaç batın'ın belki bende son dejenerelik mümessilini yakaladığı bir tarla mirasının hesabını benden istiyor."

Kalktı ve tezgâhın mermeri üstüne bir lira attı.

- Para istemez, dedi muhallebici, ne olacak, yarım bardak su, hem biraz keyifsizsin galiba.

Ferit ısrar etmedi.

İhtiyarla göz göze geldiler. Onun artık bir şey söylemek istediği muhakkaktı. Ferit dinlemeye hazır olduğunu sezdiren gevşek bir duruşla bekledi. İhtiyar bir tespih tutan elini ona doğru uzatarak:

- Ben de sana bir şey diyeyim de baba sözüdür, unutma, dedi, ne zaman ki sıkıntıdasın, bu hapları yutacağın yerde, derin bir nefes al, içinden tut nefesini, yüreğinden bir kere, ama yüreğinden, sözüme dikkat et, yüreğinden, yüreğinden anladın mı, yüreğinden bir kere "Allahım" deyiver, sonra nefesini birden koyuver. Anladın mı?

Ferit, ihtiyarın yüzüne, sonra önüne baktı. Bir an, gururunun kaçışını durdurmak için yaptığı son dayanma hamlesine karışan ve belirmesiyle kaybolan bir istihzanın yerine, boşluk korkusunun vekiline benzeyen ve belki, telkin edilmeye en müsait ruh anı içinde Ferit'in ihtiyardan aldığı tesire, onu memnun etmek ihtiyacıyla da biraz karışan ve dibinde hangi büyük değişme hazırlıklarının bulunduğu anlaşılmayan otomatik bir itaat arzusu geçti. Kendini bıraktı. Gözlerini yumdu, içini çekti ve göğsü nefesiyle dolunca, yüreğinin durur gibi olduğunu ve varlığın sınırına dayanmış gibi bütün boyutların aşılmak üzere bulunduğunu sandığı bir anda içinden "Allahım" dedikten sonra nefesini bıraktı. Şaşırdı ve tekrar ihtiyarın yüzüne baktı. Birdenbire içinde bir dağ başı ferahlığı duymuştu. Elini göğsüne götürdü ve mırıldandı: "Hayret!" İhtiyar hayret etmiyor, gülümsüyordu. Ferit sağa doğru bir adım attı ve karşısındaki aynaya baktı.

Kaşları yerine gelmişti. Gözlerinde, dükkânın loşluğuna ve yüzünün kararmış esmerliğine inat, yeni ve başka bir aydınlık vardı. Dükkândan çıkarken ihtiyara içinden selâm verdi. Anlamalıydı o.

Çarşıda bir kaç adım yürüdü ve durdu. Kaç dakika geçti benim dükkâna girişimden? Nihayet on... İlâç yirmi, yirmi beş dakikadan evvel tesir etmez. Fakat ben...

Fakat o tam bir sükun içindeydi. “Telkin” hükmünü basmaya kıyamadı. Tek başına en karışık muammanın anahtarı olmak iddiasını taşıyan ve hakikatte, bir kelime olmaktan başka hiç bir haysiyeti olmayan bu sözlerden ve benzerlerinden nefreti yeni değildi. Ağır ağır yürüdü, Nuruosmaniye kapısından çıktı ve minarelere başını kaldırdı. Gökyüzündeki aydınlık ve beyaza çalan mavi duruluğun içinde şimdiki ruh hali o kadar çok vardı ki, bu yakınlık, ona kendi içinin gökyüzü olduğu zannını bir an kanaat haline vardıran bir aydınlık duygusu verdi.

Cağaloğlu’na doğru yürüdükçe, belki ilâcın tesiri erken başladığı veya Ferit aradan geçen zamanı yanlış tahmin ettiği için, duyduğu ferahlık artıyordu. İçine dolan bu temiz dağ başı havası, bu geniş soluk, bu nefis, bu nefis dağbaşı sansasyonu, bu hafiflik, bu.. bu berrak, bu berrak dağbaşı aydınlığı, bu ferahlık, bu yükseliş, bu kurtuluş, bu.. bu.. bu yaz bulutu şeffaflığı, bu gökyüzünün kendisi oluş duygusu, ruhunda bu elenmişlik, bu –demindenberi arayıp da hâlâ bulamadığı asıl istiarenin bile eksik ifade edeceği- süzülüş, bu silkinme, hayır durulma, hayır buğulanma, hayır, hayır, bu kelimesiz hal, biraz ötede berberin dükkânında koltuğa oturup da sabunlandıktan sonra çizgileri kapandığı ve iç kemirişlerinin belli başlı izleri kaybolduğu için en az on yaş gençleşen yüzüyle lokantanın aynasındaki yüzü arasında geçirdiği metamorfozu düşünürken, içinde hâlâ akisleri uzayan “Allahım” nidasıyla babasının “Allaha inananların hepsi, bilâistisna, ahmaktırlar. Bunların arasında bulunduğu söylenen dâhiler, bilgisizliğin mazeretinden de mahrum oldukları için büsbütün ahmaktırlar” tarzındaki sözlerini de hatırlayarak Voltaire’den Anatole France’a kadar gelen imansız istihza zürriyetinin, babasıyla beraber onu da peşine takan zincirine daldıkça bulanan ve aydınlığı gittikçe azalan gözlerini yumduğu âna kadar sürdükten sonra, içini bastıran ve evvelce geçirdiklerinin bir çeşidinden başka bir şey olmayan buhran korkusu, onu Sirkeci’den Osmanbey’e götürüp tramvayda, Kapalıçarşı’dakine benzemeyen ve bu sefer yüreğinde bir çarpıntı değil, vücudunun neresinde olduğunu

anlamadığı bir sıkışma, yahut bir gerginlik, yahut bir kasılma, yahut bir patlama hazırlığı, velhasıl tarif edilmez bir sıkıntı ve yine eskilerden hiç birine benzemeyen, yarım saat sonra bir hekime anlatılması lâzım gelse karakteristik teferruatını mutlaka unutacağı bir bunalma halini alırken kapıyı açan hizmetçinin karaltısı arkasında Suzy'nin hayaleti belirdiği anda azalır gibi olmuş, fakat kadının hayretinden anlamıştı ki, saklanmasına imkân olmayan ruh sefaletini ondan başkasına göstermemek için, yine holün en karanlık köşesinde oturup Selma'yı beklemek bahanesine sarınarak Amerikan mecmualarına göz gezdirir gibi yapması lâzımdı, ve öyle yaptı. Bu her zaman karanlık holde, Suzy' nin elektriği yakmak için pek yakına uzanan ve Chanel kokan elini görünce, başının kesin bir red hareketiyle aydınlık tehlikesini savdı ve kadının İngilizce hatırını sormasına onun da hoşuna gitmesi lâzım gelen mükemmel bir İngiliz şivesiyle kısa cevaplar verdikten sonra basık koltuğa yaslandı. Suzy apartmanın arka tarafına giden koridorda kaybolmuştu. Salona girmediğine göre vakit erken olacaktı. Haldun -ve tabiatiyle- başka hiç bir davetli de görünürlerde yoktu. Ferit mecmuaları karıştırmaya başladı. Fakat yazıları değil, resimleri bile görmüyordu. Bir loşluk ve sessizlik ona bir uyku hali verdi. Hele davetliler gelmeden, içeride on aylık piçini uyutmak için, Türkçe ninni yerine İngilizce bir türkü söyleyen Suzy'nin sesi ve onun *When Molly was a baby a baby*'leri onu büsbütün gevşetti. Sıkıntı geçmişti galiba; ve bu, çarşıda geçirdiği krizin berber koltuğunda sıkıya girmesi yüzünden geriye tepen küçük ve süreksiz bir serpintisi olmalıydı. Suzy'nin *a baby a baby a baby* derken arada bir Türkçe ninni söylüyormuş gibi, eee... eee... eh - pış... pış.. pışş... pışş demesi onu öldürdü. Ah, Muhtar burada olmalıydı. Çocuğunu İngiliz türküsüyle uyutan züppe karı -fakat ne karı! Ne karı! Ne gözler- ona bir purtuçuna masalı veya bir içtimaî vicdan hitabesi daha söyletirdi.

Kapı çalınıyordu. Bu gelen Haldun değilse, Ferit, Selma'dan alacağı manto parasını yırtmaya hazırdı. Ta kendisi. Paltosunu ve şapkasını hizmetçiye verdikten sonra, eldivenlerini çıkarırken Ferit'in önünde durmuştur, hatır sormuştur, iki kelimelik bir cevap almıştır, neslinin argosuyla konuşmaktan hoşlanmayan acayip bir muhatap önünde olduğunu bir daha anlamıştır, zaten maksadı da Suzy'yi beklemek için iki dakika kazanmaktır, fakat piç uyumadığı için Haldun yalnız başına salonu geçmeye mecbur olmuş ve Ferit'i rahat bırakmıştır. Âlâ. Suzy de, işte, bebeği galiba dadıya teslim edip Haldun'u yalnız bırakmamak için salona koşmuş ve adımlarının, aşk nöbeti gelmiş dişi ceylân sıçrayışını Ferit'in dilediği gibi

mânâlandırmasına da hiç aldırmamıştır. Dışarıdan görülemeyecek bir köşeye çekilmişlerdir. Kapı çalınıncaya kadar geçecek zamanı, öpüşmek gibi, kısa fırsatların lezzetleriyle doldurduklarını tahmin etmeye mâni yoktur. Ferit, babasının asla affetmeyeceği bir tecessüsle değil, kendi tahminini kontrol etmek için yavaşça kalkmış, ayaklarının ucuna basa basa bir kaç adım attıktan ve kendisini kapının yanında duran tombul bir vazonun arkasına sakladıktan sonra da hiç bir şey göremeyince onların geri dönmelerine en doğru mânâyı vermek için yine tahmin etmiştir ki, Suzy ile Haldun'un dudakları arasında bir kıl geçecek kadar mesafe kalmamış, hattâ kadının üst dudağı oğlanın ağzında biberon lâstiği gibi kaybolmuştur.

Yerine dönüp oturan Ferit, Mister Joe'nun gafletine ve müsamahasına ayrılması gereken ihtimal paylarından Tatvanlı'nın dudağiyle Suzy'ninki arasında bir mukayese ve oradan da Selma'nın ince, titrek ve ürkek dudağına kendi ağzını ne zaman yapıştıracağı tahminine kadar giden düşünceler arasında Amerikan mecmualarını karıştırırken rastladığı bir çorap ilânındaki bacağa gözleri takıldığı anda, kapı çalındı. Bu sefer gelen Abdi olmalıydı. Abdi, Abidi. Muhakkak; Suzy'nin çaylarında kanun haline gelen bir tekerrürün düzenini bozacak bir fevkalâdelik olabilir miydi? Eğer gelen Selma değilse, Abdi'dir.

Hayır, gelen Mister Joe idi. Ferit'in önünden geçerken durup mutlaka onunla konuşacağı için, Haldun, kendini toplamaya ve dudaklarının etrafındaki ruj lekelerini silmeye vakit bulacaktı. Belki Mister Joe da ona bilerek bu zamanı kazandıracaktı. Öyle oldu. Misler Joe, fizik dersinde, gözlüksüz miyop gözleriyle arka sıralarda bir talebeyi görmek istediği zaman yaptığı gibi omuzlarını yukarı alıp başını ileri uzatarak Ferit'i büzüldüğü karanlık köşe içinde tanımaya muvaffak olduktan sonra, ona niçin bir toplantının derkenarı halinde kalmayı daima tercih ettiğini tekrar sordu. Tekrar, fakat, fakat bu defa "en marge de la socièté" dememişti. Mister Joe Fransa'da tahsil ettiği için İngilizce bilmezdi; istiarelerini Fransızcanın klişelerinden seçmek âdetiydi; fakat evinin içinde Pêtain Fransasına karşı duyulan öfkenin artması, onun Fransızca kelimeleri ya gittikçe daha alçak sesle söylemesine veya Suzy'nin yaklaştığını sezince Türkçeyi tercih etmesine sebep oluyordu.

Karısı salonun kapısında göründüğü için, Mister Joe "derkenar"da karar kıldı. Suzy kocasına bir kelime söylemeden, hızla koridora doğru yürüdü.

Aynaya bir göz atması lâzımdı. Karısı uzaklaşınca, Mister Joe, Ferit'e alçak sesli ve bozuk şiveli bir Fransızca ile üniversiteye gidip gitmediğini sordu.

- Gitmiyorum Cevat Bey.

- Niçin?

- İradem yok.

- Bunu oyun masasında "şansım yok" der gibi söylüyorsun. İrade istemektir. Demek, istemiyorsun.

- O kadar basit değil.

- Bunu bir gün seninle konuşalım. Söyleyeceklerim var sana.

- Peki Cevat Bey.

Mister Joe arkasını döndü. Ve bu sefer salonun kapısında duran Haldun'la karşılaştı. Aradan geçen uzunca bir sessizlik ânının içine en yakışık alan mânâyı doldurmak lâzım gelirse, Ferit, Haldun'un duruşunda sezdiği ele verici bir halin sebebini anlayan Mister Joe'nun bunu hazmetmeğe çalıştığına hükmedecekti. Sahiden de oğlan yatakta basılmış gibi, bir kısa öpüşmenin utancını ve şaşkınlığını hâlâ üstünden atamamış, Cevat Beye hemen hesap vermeye mecburmuş gibi azap ve itiraf dolu gözlerle bakıyordu. Yahut Ferit'e öyle geldi. Hayır, bu o kadar öyle idi ki, işte Mister Joe, bu mevzuda en kötü ihtimali bile hazmetmiş bir pişkinliğin gevrek ve alayca sesiyle.

- Ne var delikanlı, dedi, süt dökmüş kedi gibi duruyorsun!

- Hiç Mister Joe.

- Bana Mister Joe deme. İsmim Cevat.

Fakat karısının yaklaştığını sezince:

- Pek âlâ, dedi; Mister Joe olalım. Tedris mesleği bize her genci talebemiz telâkki etmek hakkını vermez.

- Yok, estağfurullah üstad!

- Haydi, haydi, ben kâfi derecede...

Cümlenin alt tarafı, Suzy'nin hizmetçiyi çağıran öfkeli sesi altında ezildi. Bu öfke Cevat Beyin eve mutadan çok daha erken gelişinin tepkisiydi. Bir

de Crepusculo tangosunu kimbilir hangi siyasî nutuk en az yarım saat geciktirecekti.

Onlar salona girerken Ferit Amerikan mecmuasındaki bacağa tekrar bakıyordu. Kapı çalındı. İnşallah Selma'dır.

Selma! Ferit'i görünce ona doğru, atılır gibi iki adım yürüdü; sonra zaafını frenleyerek yavaşladı, durdu.

Ferit hemen ayağa kalkarak, salonun kapısında Suzy görünmeden hatırını soran Selma'ya "hep öyle" cevabını verdikten sonra "derhal çıkalım" dedi. Kız tereddüt etmeden salonun kapısında durup içerideki müziksiz trioyu selâmladı

Her zamanki gibi Şair Nigâr Sokağına giden dar yola saptılar.

Ferit rakamı tekrar ettirdi. İnanmıyordu. Selma çantasından bir para yumağı çıkarıp ona verirken tekrarladı:

- Doksan!..

Ve anlattı ki, dün akşam Seniha Hanıma gittiği zaman, şansa bak, o da kızıyla Beyoğlu'nda bir mantoluk aramaktan dönmüş; Nermin filiziye çalan bir yeşilde ısrar ettiği için aradıkları tonu bulamamışlar. Selma hemen elindeki paketi açar ve "İşte! der, senin aradığın ton, giy şunu." Tıpatıp. Sanki Londra'da Nermin için dikilmiş. Kıza bir yakışsın manto, bir yakışsın. Aynanın önünde şaşırır, biter, biter. Kimin bu? Kaça? Selma mantonun Londra'da yapıldığını yakasındaki etiketi de göstererek anlatır. Ve bir küçük yalan: Üç defa ya giyilmiş, ya giyilmemiştir. Seniha Hanım kumaşı eller, çitiler, çimdikler: Hayran. Selma da hemen fiyatı yapıştırır: Doksan. Ve parayı alır.

Daha fazla istemediğine pişman olduğunu ve bu rengin, bu tonun, bu fasonun İstanbul'da ele geçer şey olmadığını anlatırken, Ferit zihnindeki hesapların parmaklarından -yirmisi Nilüfer'in iskarpinine, beş lira Saim'e, on lira kirayı tamamlamak için Vafi Beye, dört lira saate, kalır elli bir lira- Selma'nın anlattıklarını bölük pörçük duyuyor, geri kalan elli bir liranın -ki yirmi lirasını daha Nilüfer'e vermek şart - geri kalan otuz bir liranın en az bir ay sağlayacağı rahatlığın tasavvuru, zihninde süt beyaz, lekesiz, geniş ve üstünde pembe bir rüzgâr esen dümdüz bir satıh hayaliyle karışıyor.

Selma yürüdü. Ferit kımıldamıyordu. Gözleri, onun Amerikan dergisindeki resmi andıran uzun bacaklarına takıldı. Selma'nın bugün adım atışındaki fark da, topukları açık iskarpinin yeniliğinden olacaktı. Ferit koştu. Sağ taraflarında kapısı açık duran bir apartmandan içeri girerek Selma'yı çağırdı. Kız bugün nedense çok soluk, fakat bacaklarının uyandırdığı arzuyu değiştiremeyen yüzünde melânkolik bir hayretle, Ferid'i takip etti. Merdivenin en karanlık basamağına kadar çıkınca Ferit onu birdenbire kucakladı ve dudaklarını ilk defa olarak onun, ağzın içinde hemen şişip dolgunlaşıveren ince dudakları üzerine yapıştırdı. Kız mahzun bir iniltiden ve ümitsiz bir çırpınıştan sonra kendisini bıraktı; fakat o kadar bıraktı ki, ansızın hareketsiz kalan bütün vücudunda bir bayılma halinden şüphelenen Ferit hemen doğruldu. Kendini toplar toplamaz merdivenlerden hızla inen Selma sokakta koşuyor ve ters istikamete gidiyordu. Hayvanları

Koruma Cemiyeti’nin önünde Ferit onun yanına yaklaştığı zaman büsbütün sarardığını gördü ve sordu:

- Ne oluyorsun?

- Hemen gidip Hay-Layf’a oturalım.

Sendeliyordu. Ferit bu isyana mânâ vermekten âciz, pastacının pencere önündeki masalarından birinde onun karşısına oturup izahını beklerken, hâlâ solgun yüzünde ve garip bir kederin sisi altında feri kaçmış lâcivert gözlerinde sebep arıyordu. Selma çantasından aynasını çıkardı ve dudaklarını silerek rujunu tazeledi. Bakışları aynadan Ferit’e doğru, bulmaktan korktuğu bir mânâyı ararken ürkek bir tecessüsle kaydı ve daha fazla ürkmüş gibi kırpışan gözleri tekrar aynaya döndü.

Neden korkuyordu?

- Ne oluyorsun? dedi Ferit.

Selma kızardı. Bu da onun rengi değildi. Şimdi de dudakları titriyordu. Bir de gözleri yaşarırsa, Ferit için bu ahmak başı kesip kapının önüne bıraktıktan sonra, bu güzel vücudu kucaklayarak Saim’in odasına atmaktan başka bir hayal kalmıyordu.

Kız yutkundu ve mırıldandı:

- Niçin böylesin Ferit?

Sesi gözyaşlarıyla ıslaktı. Ferit de uzun bir tereddütten sonra, daha ziyade bir müdafaa ihtiyacı içinde sordu:

- Niçin bu ruju sürüyorsun? Dudaklarının kiraz olmasını isteyen sen değil misin?

- Bende ondan başka bir şey yok mu?

- Ne gibi?

- Bende... Bir ruh yok mu?

Ferit bu sualin hizasına kadar zekâsının kamburu çıkmadan eğilemezdi. Ruh, ruh...

- Fakat sen ve bütün kadınlar, bize evvelâ ruhunuzu değil, bacağınızı gösteriyorsunuz.

- Ferit, rica ederim...

- Demin Amerikan mecmualarını karıştırıyordum. Bacak yağıyor. Operetler, müzikholler, filmler, caddeler, her yer bunlarla dolu değil mi? Babam söyler: Eskiden vücuttaki uzuvlardan pek çoğunun adını söylemek ayıpmış: Meme, karın, kalça, bacak, baldır, ayak gibi sözlerden birini ağza almadan evvel bir “affedersiniz” deyip sesi alçaltmak lâzımmış. Şimdi bacağını göstermek ve beğendirmek bile ayıp değil. Senin ipek çorabın içinde bir ruh varsa bunu benim avucum anlar. Onunla başka türlü bir temas ve muhabere vasıtası bilmiyorum. Belki dizkapağının da bir ruhu var. Ruh, ruh... Yürürken belin bir kıvrılışı... Oradan bir seyyale geçiyor şüphesiz... Fakat o bende aynı cinsten bir seyyale arıyor. Sen boyadığın ve süslediğin vücudunla bende hangi duyguya hitap ediyorsan ondan cevap alıyorsun. İskarpinin açık penceresi önünde oturan ve seyredilmekten hoşlanan topuğun benden merhamet mi istiyor? Kâinatın sırlarına ait düşünceler mi istiyor? Millî heyecan mı istiyor? Ruh, ruh... Ne istiyor bu dekolte ayak benden? Bugün sokaklarda dizkapağına kadar açılan kadın bacakları hangi budalada Aristo’nun mantığına, Eflâtun’un idelerine, Leibniz’in monadına dair fikirler uyandırır? Göğsünüzde zıp zıp sıçrattığınız yuvarlaklar Bach’ın *Ave Maria*’sını mı söylüyor, Süleyman Dede’nin mevlidini mi?

Selma’nın Ferit’e gittikçe büyüyerek bakan gözlerinde iki trenin çarpışmasını seyrediyormuş gibi dehşet vardı.

- Ruh, ruh...

- Ferit, rica ederim....

Ve Selma’nın gözlerinden yaşlar inmeye başladı. Garson kadın yaklaştığı için Ferit devam etmedi ve ona iki çay söyledi. Fakat Selma hemen ayağa kalkmış ve geri almayacağı derhal sezilen bir kararla elini Ferid’e uzatmıştı.

- Anlamazsan beni, affet, dedi. Çok fena bir haldeyim.

Ve Ferit’e hiç bir rücu ve itizar fırsatı vermeden ayrıldı, ilk adımları sendeleyerek uzaklaştı ve caddede koşmaya başladı. Gölgesi bir serçeparmak boyunda ufalıncaya kadar ondan gözlerini ayırmayan Ferit, bu uzun, bu çevik ve sıhhatli bacakların, bu sıcak arzularla kıvrılan belin, bu tabiatla hoş geçinen ve onun her çeşit iştahıyla dolu, dirilik ve güzellik, nesi varsa bütün lütuflarına kavuşmuş vücudun üstünde, bu kadar ahmakça santimantal bir başın ne aradığını düşündü. Bir kerecik öpülmekten ağlayan

kızların devri bu devir, şehri bu şehir, semti bu semt, ailesi bu aile, çevresi bu çevre, terbiyesi bu terbiye, vücudu bu vücut, yürüyüşü bu yürüyüş olamazdı. *Hystêrique* anası Belkıs'ın yumurtalarından bu kıza geçen mizaç, şehvetinden tecrit edilmiş, içi boş ve ıslak bir melânkoli miydi? Ne anlaşılmaz bir kromozom oyunu! Selma, anasının ismi arkasında koşan sayısız hafiflik efsanelerinin ayıbına vâris olmamak için, yaratılışının zıddına bir ahlâk destanının kahramanı mı olmak istiyor, bunun için mi kendini yiyordu? Bir defa da, yirmi gün kadar evvel, sinemada, Ferit'in elleri Selma'nın göğsüne doğru bir keşif hareketi yaparken onun bir sıçrayışı vardı. Fakat o zaman ağlamamış, gülmüştü. Elinin sıkılmasından ve arada bir avucunun içinin öpülmesinden fazlasına müsaade etmemek âdetiydi. Fakat her defasında, tabiata değil, aceleye düşman olduğunu andıran ve ümit kesmekten sakınan tatlı bir koketrisi vardı. Geçen yaz Ferit onu Ayaspaşa'da buluştukları kahvenin tenha köşesinde öpmek istediği zaman, o başını o kadar sevimli bir gülüşle tehlikeden kurtarmıştı ki, kaçışı teslim oluşundan daha az güzel değildi. Reddinde bir vaat gizliydi. Daha bir hafta evvel...

Dur! Şu karşıdan gelen Nedime değil mi? Ta kendisi. Belki onda bu muammanın anahtarı vardır. Ferit kapıya koştu ve elini salladı. Nedime de bu işareti gördü ve ona doğru koştu.

- Sahi mi söylüyorsun Ferit?

- Ne bir kelime eksik, ne bir kelime fazla. Bir dakika evvel senin yerinde oturuyordu. İki defa yalvararak sözümü kesmek istedi. Sonra ağladı ve kalktı gitti.

- Bunların hepsini söyledin mi?

- Hepsini.

Nedime ellerini yüzüne kapadı. Ferit sıçradı ve sordu:

- Ne olmuş sizlere bugün? Zemzemle duş mu yaptınız? Aranızda sözleşip bana Meryem-Ana rolü oynamaya mı karar verdiniz? Söylesenize bana: Lokantada piliç kızartmasına niçin ipekli don giydirmiyorlar? İştah niçin aleni de şehvet gizli? Ne biçim üniversitelisiniz siz? Hele sen, ne arıyorsun filolojide? Hakikati aramıyor musun?

Nedime ellerini yüzünden çekti ve bir kahkaha salıverdi:

- Ne hakikati? Ben üniversitede hakikat filân aramıyorum. Koca arıyorum ayol, koca! Başkalarını bilmem ama Selma da öyle, Nesrin de, Güney de. Al sana hakikat. Göğsümüzün mevlit okumadığını biliriz; dilimizi, dudağımızı da bırak. Marifet mi böyle konuşmak, Ferit? Çirkin... Hem ben bu mevzuda nazarî kalmayı hiç sevmem, insan bunu yaşar, konuşmaz.

- Selma'nın bugün yaşamaya tahammülü yok.

- Maşallah! Tekir kedi mi o ayol? Bilmediği bir apartmanın karanlık merdiveninde, taşların üstünde dört ayak üstü düşüp sana modern bir kız olduğunu mu ispat edecekti? Ey *Aristippus*, gel şu çapkına bir şey söyle. Bu kadarını sen de beğenmezsin.

Eldivenini Ferit'in yüzüne sallayarak devam etti:

- Biraz da cariyenizi dinler misiniz? Beş dakika, fazla değil Selma'nın annesini tanır mısın?

- Bir defa gördüm. *Hystêrique* bir kadınmış.

- Tamam. İşte bu *hystêrique* hanım, yirmi bir yaşında daha *hystêrique* bir kızmış. Bir gün nöbeti tutmuş, kanepenin üstünde kıvranıyormuş. Komşu evlerden birine yeni taşınan bahriye doktoru Tahsin Beyi çağırmışlar. Tahsin, bu ismi duydun mu hiç?

- Hayır.

- Dinle öyleyse dostum. Üzüm tabakta geldiği zaman bağı sorulmaz. Fakat bağda iken, onu koparmak için, bağa girmek, bağa girmek için de bir şeyler bilmek lâzım. Sen Selma'yı tabakta sanıyorsun.

- Küllük ağzıyla konuşma, doğru anlat.

- Tahsin Bey gelir, Belkıs'ın yumurtalıklarına basar, kız açılır. Yakışıklı ve güzel adamdır Tahsin Bey. Resmini gördüm ben. Gayet geniş bir alnın altında...

Ferit'in sol gözlerinin altında bir çizgi sıçrayışı. Nedime'ye âdi teferruatı ihmal etmesi lâzım geldiğini kabul ettirdi.

- Peki, peki... Daha kısa: Artık her krizde gelsin Tahsin Bey: Arada bir Belkıs da kaçamak ona gidiyor ve kriz taklidi yaparak yumurtalıklarını ovduruyor. Emine Hanım -Belkıs'ın annesi, Belkıs'ın müthiş annesi- farkındadır. Kızına yalnız başına sokağa çıkmayı men ediyor. Yanında

dadısı olacak mutlaka. Bu kadın, Belkıs'ın eski sütninesi, tatlıya öyle düşkünmüş ki, geceleri usulcacık kalkar, teldolaptaki muhallebiyi, revaniyi, kadayıfı, ne bulursa hepsini süpürürmüş; bulamazsa yirmi otuz tane kahve şekeri yermiş. Belkıs'ın bu zaaftan nasıl istifade ettiğini bil bakayım.

- Açık: Sokağa çıkınca karıyı muhallebiciye bırakıp kendisi doktorun evine düşer.

- Keskin zekâlara selâm! Bu böyle haftalarca sürer.

Yani bir gün Emine Hanım dadıyı muhallebicide ekmek kadayıfı atıştırırken yakalayıp da oyunu anladığı güne kadar.

- Üst tarafını anlatma. Ana kız arasındaki sahne kalsın.

- Evet. Belkıs'ın doktora kaçması da öyle. Bunları biliyorsun galiba.

- İlk defa senden duyuyorum.

- O zaman Belkıs'ın bütün ailesi ve akrabaları, bir Türkle evlenmek istediği için Emine Hanımın kızını evlâtlıktan çıkarmasını, nasıl derler ona? İşte... Çıkarmasını isterler. Yalnız Cevat Bey müstesna. O daha Fen Fakültesinden yeni çıkmış. Paris'e gitmek üzere. Selma (bunları bana hep o anlattı) diyor ki, Cevat Bey Paris'ten geldikten sonra da, dönmelerin itikatlarına kızarmış. Gizli toplantıları, ayrı mezarlığa gömülmeleri, daha bir şeyler, bir şeyler... Aman Selma sana anlatsın da dinle. Muhtar'ın ne kadar hakkı var. Bunlar kendilerini bizden ayıran her şeyi seviyorlar: Yüzümüze gülüyor, fakat kuyumuzu kazıyorlar. Selma anlatmadı mı sana sünnet hikâyesini? Dönmeler yeni doğan çocuklarını daha on aylıkken sünnet ettirmek isterler. Galiba Yahudi geleneği. Suzy'nin de oğlu on aylık oldu. Sünnet ettirmek istiyorlar. Fakat babası Cevat Bey razı değil. Atiye Hanım kıyametleri koparıyor. Daha geçenlerde hizmetçi Emine'yi...

- Biliyorum: Türk dilenciye ekmek verdiği için paylamışlar, o da kızıp gitmiş. Daha bugün anlattı Muhtar. Geç. Gırtlağıma kadar millî şuur doluyum. Bırak bunları. Hikâyeyi bitir.

Nedime, Ferit'e karşı duyduğu sempatinin pek güç tadil ettiği öfkeli bir nefretin ifadesini başının hafifçe bir silkinişi derecesine indirmeye muvaffak olduktan sonra, sesine üşüşen acı kırıntılarını da bir kaç yutkunuşta ayıklayarak devam etti.

- Cevat Beyi anlaman lâzım. Yakında senin ona işin düşecek. Konuşmak istiyor seninle. Bu adam, dönmelerin bize karşı duydukları ayrılık hissini belli etmelerini aptallık sayıyormuş. İstiyormuş ki onlar Türklere iktisaden hâkim olsunlar, yeter. Bizimle evlenmekten kaçmaları filân, düşmanlıklarını ilân etmeleri imiş. Anlıyorsun ya, bize çaktırmamak lâzım. Fakat sende millî hissin zerresi yok ki anlayasın.

- Anlamam Nedime. Boş yere üzülme. Cevat Bey benimle ne konuşacakmış?

- Dinlemiyorsun ki... Dinle.

- Bugün sen de gözüme güzel görünüyorsun. İki gözüm, bırak bu masalları. Nazariyeler çirkin dudaklara yakışır.

Nedime doğruldu ve masanın üstündeki çantasını yakaladı.

- Ben de gidiyorum, Ferit. Sen berbat olmuşsun.

- Gitme. Dinliyorum. Yalnız vaaz verme. Hâdiseleri aşma.

- Hâdiseler şunlar: Belkıs Tahsin’le evlenir.

- Ay Tahsin Selma’nın babası mı?

- Babası. Halis Türk. Belkıs’ın tarafından hiç kimse düğünde bulunmaz. Annesi de bulunmaz. Tahsin Bey de düğünden sonra karısını alır, gemiyle İzmir’e gider. Sabrın yok ki anlatayım: Halası Atiye Hanımı, Cevat’ın bir dövmediği kalır. Emine Hanım, korkunç zekâsının bir işe yaramamasına inanmaz. Öyle bir plân kurar ki iğrenç ve korkunç. Belkıs kocasıyla İstanbul’a gelince Emine Hanım ne yapar yapar onlarla barışır, hattâ damadıyla pek sevişir. Fakat kızının Afrodit soyundan olduğunu, rahat durmayacağını biliyor. Tahsin Bey yalnız başına seyahatlere çıktıkça Emine Hanım da eve gençleri doldurur. Daha o zaman bir şeyler yok. Belkıs gebedir. Selma doğar, iki yaşına gelmiş, gelmemiştir. Ondan sonra tutma Belkıs’ı. Bir baytarla sevişir. Arkasından bir avukatla... Emine Hanım bahtiyardır, çünkü Tahsin Beye vuracağı öldürücü darbenin günü yaklaşmaktadır. Belki kızıyla da mutabık kalarak (Selma’nın bu noktada şüphesi var) bir gün, Belkıs’ın sevgilileri arasındaki mektupları taahhütlü olarak Tahsin Beye yollar. Delilik bu, diyeceksin. Tahsin Bey mahkemeye müracaat edebilir. Hayır, Selma diyor ki: “Babam bunları bana ölümünden dört ay evvel anlattı. Kendi adının, hele benim adımın mahkeme

dosyalarına geçmesini istememiş. Ne nezih adamdı, bilsen!” diyor. Selma’ya göre babasının ciğer kanseri sıkıntıdandır. Kendisi de öyle söylemiş. Emine Hanım... Ha... İşte... Mektupları aldıktan sonra Tahsin Bey Selma’yı yanına istetmiş, ayrı eve çekilmiş. Belkıs’tan ayrılmış. Bir kaç sene sonra ölmüş. Emine Hanım da intikamını almış. Fakat ortada bir Selma var. Biliyorsun ki bu kızın ömrü daha ziyade babaannesinin yanında geçer. Anne tarafına karşı derin bir kini vardır, belli etmez. Fakat bir haftadır annesinin yanında kalıyor. Bu sabah annesiyle fena bir sahne geçmiş aralarında. Onun için Selma bugün kederliydi. Sen de onun vücudundan başka bir şeye bakmamış, ne halde olduğunu anlamamışsın. Kim bilir ne kadar üzüldü. Affedersin ama bazen lüzumundan fazla hayvansın sen.

- Ne imiş fena sahne?

- Selma geçenlerde babasının güzel bir resmini bulmuş, agrandisman yaptırmış, dün büyük bir yaldızlı çerçeve içinde duvara asmış, bu sabah bakmış ki resim yerinde yok. Büyük annesi resmi kendi eliyle kaldırdığını söyleyince, Selma hırsından bayılmış. Öğleye doğru bana geldi. Nasıl ağlıyordu zavallı görsen! Ferit! Bu kızı anlamazsan sen, o güzel zekâna acırım. Bilmezsin ne.. ne.. ne kızdır o. Seni ne kadar beğenirdi. İlk zamanlar sen de ona karşı çok ince idin. Ne oldu sana, yavrum hasta mısın, nesin?

- Belki.

- Bak, ne oldu bugün. Selma seni görmek istiyordu. Eminefendi’ye geleceğini umdu. Bir tek ümidi sensin onun. Aman yarabbi! Ne korkunç bir hayal sükûtuna uğramış kızcağız. Allah aşkına Ferit, kalk şimdi, onu bul ve ona bu kadar hayvan olmadığını anlat. Kuzum. Yalvarırım sana. Bunu yapman için ellerini, eteklerini, burada, herkesin içinde öpebilirim. İnan ki bizim, bütün insanların, içimizde yüksek bir şey var. İnan buna. Sende de var bu. Kalk. Ölebilir bu kız. Aman yarabbi! Düşündükçe fena oluyorum. Demin, şu sandalyede, benim yerimde oturan Selma’nın çektiğini düşündükçe fena oluyorum. Kalk. Ha... Dur... Bak birdenbire ne şaşırdım. Zihnim dağıldı. Bir şey söyleyecektim. Dur biraz. Ha... Evet... Ya... Bak az daha unutacaktım. Lokantada senin bahsin açıldı. Muhtar senin *Cyrénaique* okulundan olduğunu söyledi. Anlamadık. Anlattı: Zevkten başka yaşama hedefi tanımayan eski bir Yunan felsefesi. *Aristippus* adını da ondan öğrendim. Seni hayvanlaştırdı. “Hiç bir şeye inanmaz” dedi, Selma itiraz etti; ve seni öyle bir tanrılaştırarak müdafaa etti ki, dinlemeliydin Ferit,

şimdi utancından boğulurdun. Sen işe bak. Muhtar “görürsün” dedi ve başka bir şey söylemedi. Selma’nın bunu görmesi için birkaç saat geçmesi lâzımmış. Korkunç bir şey bu, Ferit. Selma’yı hemen aramalısın. İstersen beraber arayalım. Yalvarırım sana. Hemen gidelim.

- Hayır, ben onu yalnız görmeliyim.

- Daha iyi.

- Şimdi git, sen onu bul, beni gördüğünü söyle. Şaka ettiğimi de söyle. Ben onu kendimce mümkün olduğu zaman görürüm.

- Ne demek o? “Kendimce mümkün” ne demek?

- Sen benim geçirdiğim irade fırtınalarını bilmezsin. Kapat bu bahsi. Kalkalım. Şimdi ben de fenayım. Bir kelime daha söylersen döverim seni.

Çıktılar ve ayrıldılar. Ferit’in birdenbire tıkanan kulaklarında bir uğultu vardı ve caddenin sesleri küçülmüştü. Yürürken ayaklarının yere bastığını da güç fark ediyordu. Yine eskilerine pek az benzeyen bir sıkıntı içinde tramvaya atladı. Göğsünü arada bir sıkıştıran nefes darlığı şimdi de vardı. Boğazından midesine kadar inen bir hava zincirinin, yanmaya benzer bir eziklik halinde duyduğu aşağıki ucuyla bir yutkunma zorluğu halinde gırtlağına kancası takılan yukarıki ucu arasındaki halkaları hem derin nefes almasına, hem de yutkunmasına imkân vermiyordu. Nabzını yokladı. Bu sefer kalbi normaldi. Fakat sahanlığın dip köşesine tıkılıp kalmak istemediği için kapının yanından ayrılmıyordu. Beyninin üstünde ağır bir baskı vardı; o kadar ağırdı ki, Ferit biraz önce Nedime’ den ayrıldığında hatırladığı halde onunla konuştuğu şeyleri hemen tamamıyla unutuyor, yalnız Selma’ya ait sesler ve şekiller, hangi zamana, mekâna ve hangi hâdiseye bağlı olduklarını saklayan bir vahdetsizlikle zihninde belirip kayboluyordu. Üç tarafı kafesle çevrili, önü açık bir yerde Selma’nın gülümseyen yüzü birdenbire kararıyor ve gözlerinden yanaklarına doğru ışık damlaları iniyordu; sonra bir kalabalık. Selma’nın haykırışı, bacakları ve yeni iskarpini; sonra kahkahalı, hıçkırıklı ve Ferit’in adından başka hiç bir kelimesi belli olmayan anlaşılmaz cümlelerle dolu konuşuşu ve bunların arasında Saim’in hiç eksilmeyen hayali... Ferit hemen Tarlabaşı’nda ona gitmek için tramvaya binmişti. Fakat bütün bu sıkıntının karanlığı içinde Selma’dan aldığı paranın sevinci, büyüyüp küçülen bir parlak nokta halinde sabit kalıyordu. Dükkânlar kapanmadan Sirkeci’ye kadar gidip saatini

rehinden kurtarmak da istiyordu. Bir aralık hiç yutkunamaz ve nefes alamaz oldu. Ya Saim'e veya bir hekime gitmesi lâzımdı. Fakat şimdi geçirdiği sıkıntının mahut *neura-vegetatif* bozukluğundan ziyade iç güdüleriyle vicdanı arasındaki çarpışmadan ileri geldiğini sandığı için hekimin diz altı reflekslerini yoklamasından ve klâsik sorularından medet ummak faydasız görünüyordu. Yalnız bu mücadelenin anlarını birbirinden ayırt edecek halde değildi. Tahlile ve muhakemeye hiç kudreti yoktu. Kendi kendine "peki, niçin Selma..." diye başlayan bir mesele teklif ettiği zaman, içinden yankı halinde bir ses bu soruyu ona aynen iade ediyordu. Sirkeci'ye gidip saatini almakla Saim'e gitmek arasındaki tereddüdün rakkas hareketi, zihnindeki anarşiye biraz düzen verdiği için, herhangi çıldırma korkusundan gelen bir korunma iradesiyle ikisi arasında başarısız bir kıyaslama yapıyordu. "Saatimi alamazsam..." diye başlıyor, fakat bu ihtimalin en yakın neticesini bile tahmin edemediği için soruyu değiştiriyordu: "Peki ya Saim'e gitmezsem..." Buna Saim'i bulamamak ihtimali de karışıyor ve o zaman mesele daha çapraşık bir hale geldiği için zihni, tereddüdün nizamını da kaybediyordu.

Bir aralık Sirkeci'ye kadar gitmeye karar verir gibi oldu; kendini ne zamandır hasretini çektiği saatinin tılsımlı davetine bıraktı; Parmakkapı'da tramvaydan inmedi ve Tepebaşı'na kadar gitti; fakat orada tramvaya hücum eden iki adamdan birinin hoyratlığı onun başını döndürdü. Birdenbire nefes darlığı artmıştı. Kısa ve şiddetli bir tereddüt geçirdi, tramvaydan indi. Geriye doğru koşuyordu. Tıkanacak gibi oldu ve durdu. Etrafına bakındı. İlâcını almak için bir bardak su bulabileceği bir dükkân ararken muhallebicideki ihtiyarı hatırladı: Derin nefes ve "Allahım..." Fakat derin nefes alamıyordu. Kenara çekildi ve gözlerini yumdu. Hayır, alamıyordu. Başı dönüyordu. Yanından geçenlerden birinin koluna asılmak ihtiyacı ve bu aczin utancı arasında sıkışarak sendeledi ve yürüdü. Böylece, kendisini Tarlabaşına kadar sürükleyebilir miydi? Ya Saim'i bulamazsa? Bu ihtimal onun kısa nefesler almasına bile mâni oluyordu. Ya bulamazsa? Bir hekim... Fakat nerede? Hangisi? Niçin? Ne diyecek? "Nefes alamıyorum." Doktor en ahmak teşhisi koyacak: *Asthme*; ve onu büsbütün çıldırtacak.

Birdenbire sol tarafında geniş bir sokak gördü ve oraya saptı. Hızla yürüdü. Caddenin kalabalığından bu kurtuluş ve biraz daha ileride şehrin Halic'e doğru inen ve ışıkları yanmış evlerle dolu geniş uçurumu ona bir ferahlık verir gibi oldu. Yürüdü. İleride sıralar vardı. Koştu: Bunlardan

birine oturdu. Yanında hiç kimse yoktu. O zaman ilk derin nefesi alabildi. Gözlerini yumdu. Bir daha. Ve içini çekti, Çekti, çekti, “Allahım” deyip bıraktı. Hemen o dağ başı ferahlığını aradı. Bu sefer yoktu. Belki de büyük bir günah işlediği için... Günah... Günah... Meseleyi dinden ayırıp en basit yapısı içinde yoklamayı denedi ve birdenbire hatırladı: Ruh, ruh... “Bende ondan başka bir şey, bir ruh yok mu Ferit?” Selma’nın karşısında meselenin bu formül içine girmesini ne kadar âdi bulmuştu. Şimdi onu erişilemeyecek kadar yüksek bir problem halinde görüyordu. Bu kadarını düşünmeye başlamak cesaretinden bile mahrumdu. Daha basitini arıyordu. Meselâ niçin Selma’nın halini anlamamıştı? O âna mahsus geçici bir şehvet körlüğü mü, yoksa ırsî ve değişmez bir huy mu? Daha basit, daha basit... Meselâ şimdi gidip Selma’yı bulsa ve kendi zıddına hiç bir telâkkiye angaje olmadan, asılsız bazı pişmanlık itiraflarıyla onun gönlünü almaya çalışsa?.. Fakat bunu niçin yapacaktı? Selma’ya acıyor muydu? İşte meselelerin en basiti... Selma’ya acıyor muydu? Buna, meseleyi merhametin ne olduğunu araştırmaya kadar götürmeyen basit bir cevap vermesi lâzımdı. Acıyor mu, acımıyor mu?

Talihsiz ve muhakemesiz, içinden dosdoğru gelecek cevabı bekledi. Yine Selma’ya ait bir takım hayaller ve içinde merhametin dozunu tayin etmek mümkün olmayan duygular... Belki merhamet hiç yok, belki var, fakat belli değil. Selma’ya hem gitmek istiyor, hem istemiyor, gitmek istemesinde, kendisini deminden beri azalmaya başlayan sıkıntısından kurtaracak bir oyalama bahanesi bulmak ümidinin de büyük tesiri var; sonra yalnız Selma’yı değil, Nedime’yi de memnun etmek ve bir arkadaş çevresinde kendi aleyhine doğabilecek yeni cereyanları önlemek arzusu da var; fakat belki merhamet de var. Nedime’yi dinlerken duyduğu kederli sıkıntının terkibini yokluyordu. Ancak şimdi fark ediyordu ki, zekâsı, bir yandan bu kıza, bir yandan da kendi nefsine karşı iki cepheli bir müdafaaya girmiş, her ikisine karşı da, tabiatın yatak odasında haklı ve bir apartman merdiveninde haksız görülüşü arasındaki farkın mürailiğinden duyduğu nefretin mevziinde tutunmak istemişti. Demek ki içi Nedime ile müttefikti. Her ikisi de şehvette samimiliği ayıp saymakta birleşiyorlardı. İştahın alenî, şehvetin gizli tatmin olunması arasındaki mânâsız zıtlığın ortadan kalkması lâzım geldiğini ikisine de kabul ettirmek imkânsızdı. Engel, cemiyetin ahlâkından ve geri bir namus telâkkisinden geliyordu. Niçin geri fakat? Selma’nın bacaklarından uzaklaştıktan sonra, Ferit’in, sıcaklığını arzudan alamayan bu kanaati şimdi soğumuş ve sarsılmıştı. Niçin geri? Buna geri diyebilmek için

evvelâ finalist, sonra da tekâmülün ilerisinde hayvanlığın zaferine inanmak lâzımdı, Saim buna burjuva cemiyetinin hurafeleri diyecekti. Niçin hurafe? Tabiata karşı olduğu için mi? Fakat cemiyet tabiatı aşmıyor mu? Cemiyet veya ruh, ruh...

Ferit hemen ayağa kalktı. Bütünün sırrı bilinmeden hiç bir şeyin doğru ve tam bilinemeyeceği hakkında, belki ona babasından gelen agnostik ve şüpheci telâkki onu yerinden fırlatmıştı. Zıt ihtimaller arasında kararsızlığın cehennemine düşmemek için hiç bir meselede fazla derinlere gitmek istemiyordu. Zekâsının ilk hamlesiyle koparabildiğinden fazlasını istemeğe sabrı da yoktu. İskarpininin kördüğüm olmuş bağını çözerken de böyleydi. Fazla uğraşmaz, bağı koparırdı. İnsanın düşünmeye başladığı tarihten beri -amelî ve teknik işleri müstesna- hiç bir meseleyi halledebileceğine inanmadığı halde, meselelerin hepsini topyekûn reddetmekte de insan düşüncesinin cevherine ve şerefine aykırı bir inkâr konforunun cazibesine kapılıp aldanmak ihtimali olduğunu seziyordu. Eğer zekânın işi madde ile oynamaktan ibaret olsaydı, onun mahiyetleri anlamağa kadar varmayan iştahı dar münasebetler arasında gıdasını bulacak ve doyacaktı. Doymuyor işte. Ve bu açlık şimdi olduğu gibi onu rahatsız ediyordu. Meselâ şu milliyet meselesi. Ferit şimdi daha çok farkına varıyordu ki, Muhtar’ın ve Nedime’nin iddialarına sırtını çevirirken, iskarpinin bağını kopardığı zaman duyduğu rahatlığa kavuşmuş değildi. Muhakkak reddediyor, fakat mümkünü inkâr edemiyordu.

Tramvay yolunun kalabalığı onu meselelerin büsbütün sathına çekti. Ne yapacaktı şimdi? Kriz geçtiği için Saim’e gitmek istemiyordu. Onun fikirleri o kadar malûm ve ilmihal kalıpları içinde o kadar mahduttu ki tekrar konuşulmasına lüzum yoktu. Şu anın meselesi bir tekti: Selma’ya gidip gitmemek. Fakat bunu halletmek için bağlı olduğu bütün öteki meseleler hakkında bir karara varmak lâzım değil miydi? Fikirleri bir tarafa atıp kendisini en hâkim duygusunun çekişine bırakmak en kolayıydı. Durdu ve kendini bir yokladı, içinde hâkim bir arzu yoktu.

Galatasaray’a çıktı ve sol kaldırım üzerinden Tünel’e doğru yürüdü. Bakışları yanından geçen kadınların bacaklarına doğru inerken bir sıkıntı duyuyordu. Nihayet anladı ki bu bir utanmadır. Utanıyordu. Bu duygusu herhangi bir açık muhakemenin neticesi değildi. Neydi öyleyse? İçinde gizli bir düşünce mekanizması, onun haberi olmadan, Selma’nın göz yaşları ve Nedime’nin fikirleri lehine bir karar mı vermişti? Yoksa bu utanma, hiç bir

spekülatif düşünce mahsulü olmadan, sadece bütün bir cemiyet ve onun geleneklerinin çocukluğundan beri onun içine tabaka tabaka yığdığı kör inançlardan mı geliyordu? Şimdiye kadar neredeydi bu duygu? Uyanması için dürtüklenmesi mi lâzımdı?

Nereye gidiyordu böyle? Saati merak etti. Hava çok kararmıştı; caddenin kalabalığına bakılırsa erkendi, henüz. Buralarda Osmanlı Bankası'nın önünde büyük bir saat olacaktı. Bakındı. Tam önüne gelmişti onun. Başını kaldırdı. Altı buçuk. Erken daha. Bu saatte Vafi Beyin evine gidilemezdi. Uyku saatine kadar kim bilir kaç türlü çıldırma vesilesi çıkacaktı. Geriye döndü ve çok ağır yürüdü. Her dükkânın vitrini önünde biraz duruyordu. Bir kunduracı mağazasındaki kadın iskarpinleri ona Selma' nın yeni pabucunu hatırlattı. Peki... İçindeki fikir, arzu ve hareketin muhtemel neticeleri ne olursa olsun, şimdi bir tramvaya atlayıp Selma'ya gitse ne çıkardı? Bir insanın gönlünü almak, tamamıyla lüzumsuz bir şey de olsa, nihayet bir felâket değildi. Haydi tontonum, atla tramvaya. Hiç değilse kendi aleyhindeki dedikoduları susturursun. Haydi. Biraz vakit de geçer. Bu saatte yatağa giremezsin. Haydi!..

Koştu. Fakat Selma'yı nerede bulabileceğini düşününce hemen durakladı. Kız ondan ayrıldıktan sonra annesinin evine gitmiş olamazdı. Belki anneannesiyle kavgasından sonra en az bir ay oraya uğramayacaktı. Ya babaannesinin evinde, ya Suzy'dedir. Hayır, Suzy'ye de gitmez. Babaannesinin evindedir. Bu saatten sonra onu dışarıya çıkarmak olmaz. Disiplinli bir ev o. Salonda oturacaklar. Sabriye Hanımın eli öpülüp mide ülserinden şikâyetleri dinlenecek. Hayır, dön geriye, çekilmez. Bu sabır beni yeni bir krize kadar götürebilir. Dön çocuğum.

Döndü. Şimdi Vafi'nin ecinnilerine de gidilmez. Nereye gidilir? Karnı aç değildi. Son zamanlarda iştahı da çok azalmıştı. Durdu. A! Selma'ya gitmesi bir zaruretti âdeta. Başka yapılacak hiçbir şey yok. Hem Sabriye Hanımın çıkacağı da muhakkak değildi. Salonda kızla baş başa oturup konuşabilirlerdi. Ferit safsatalarının çok defa içindeki zaaflara paravanlık ettiğini ve bugün söylediklerinin aksine inanmak lâzım geldiğini ona anlatabilirdi. İşte meselâ "Beni tanımadın mı hâlâ yavrum? İstihza benim pantolonumdur. İçinde ben de ruhumun ayıp yerlerini saklıyorum. Ve işte sana bir itiraf: Sevdiğimi belli etmekten utanıyorum. Bunu gizlemek için kendimi veya seni öldürebilirim!" Hayır hayır hayır hayır hayır... Mizaç bakımından bu epeyce doğru ama Selma'ya tatbiki yanlış. Yanlış:

Sevmiyorum onu ben. Ve bu kadar büyük bir yalanın neticelerini sırtıma alamam. Yüklerin en büyüğü evlenmektir. Bu yol oraya çıkar. Nedime itiraf etmedi mi? Üniversitede ne aradıkları belli. Bu kadar angaje olmama lüzum yok. Daha uzaktan, şöyle diyebilirim: "Özür dilerim senden. İçimden seni kucaklamak arzusu geldi. Bu doğru. Fakat sonra söylediklerim saçma. Kızdım sana da ondan. Arzunun bıçaklanmasından gelen haksız ve geçici bir öfke. Hayvan değilim ben. Bir damla zekâm olduğuna inanıyorsan pastacıda söylediklerimin içinde beni aramazsın."

Bu iyi. Ferit saatin önüne kadar gelmişti: Başını kaldırdı. Yediye yirmi üç var. Haydi. Geriye döndü. Yine koşuyordu. Artık tereddütsüz atlayacaktı tramvaya. Karşıdan gelen bir adamı Cevat Beye benzetti. Değilmiş. "Senin de ona işin düşecek. Konuşmak istiyor seninle" dedi Nedime. Ne konuşacak? Dön geriye çocuğum. Bu yolun sonu evlenmektir: Çünkü, bak, Selma senin için ikiden biridir: Ya hiç bir arzunu reddetmeyen bir arkadaş, ya bir zevce. Birinciden ümidi kes. İkinciden savuş. Ne kalır? Artık sen onunla münasebetini alelâde arkadaşlık ölçülerine götüremezsin. Seviyor veya sevecek seni. Bu akşam ona gidersen ümitlerini tazeleyeceksin. İleride sen kaçınca daha vahim sahneler olacak. Bu gün bu hikâye bir kaç damla göz yaşıyla bitmiştir. Yarın bardaklar, kovalar dolup taşar. Kes burada. Haydi. Haydi, geriye dön yavrum.

Döndü. Adımları ağırlaştı. Verdiği karardan rahat etmemişti. İçinde yine serseri duygular baş kaldırıyordu. Bunlar hiç bir makul sebep göstermeye ihtiyacı olmadan ruha baskın yapan, akıl ve irade kaçaklarıydı. Kimi Selma'dan bir bakışla, kimi bir kokuyla, kimi onun şuh ve mesut günlerinin bir gülüşüyle, kimi her şeye rağmen avuçlanmak için yaratılmış bacakların vadettiği lezzetlerle, kimi onun Ferit'e karşı duyduğu hayranlığın dosdoğru gurura nişan olan cazibeleriyle, kimi de belirsiz ve içine her ümidi kabul eden ihtimallerle silâhlanarak hücum ediyorlardı. Hattâ bir aralık vitrinlerden birinin önünde duran Ferit, yanına doğru gelen bir gölgeyi Selma'ya benzettiği için ansızın çok sevinmişti. Başını çevirdi ve onun yerine başka bir kız görünce kederlendi. Hızla yürüdü. Saatin önüne gelmişti. Yediye on iki var. Durdu. Biraz evvel Selma'ya rastladığını sanmanın büyük sevincinde, ona karşı verdiği menfî hükümlerin hepsini birden yalanlayan bir realite yekpareliği yok muydu? Bu anî duygu, ona içinin bütün sırlarını haber veriyordu. Selma'yı hiç sevmiyor, aramıyor, istemiyor değildir; yarın onu gücendirdiğine pişman olacaktır; onu yeniden

kazanmak zor veya imkânsız olacaktır. Kim diyor bunun sonu evlenmektir diye? Yahut evlenmenin felâket olduğunu kim söylüyor? Daha doğrusu, şuracıktan bir tramvaya atlayıp Selma'ya kadar gitmek için, Aristippus'tan bugüne kadar gelen binlerce yıllık meselelerin, böyle cadde ortasında ve bir han kapısının önünde, acele ve üstünkörü fikirlerle halledilmesi lâzım geldiğini kim söylüyor? Yürü dostum. Bu sefer dönmek yok. Selma'ya gitmek için mevcut sebepler arasında yalnız şu içinde maskara olduğun irade rezaletinden kurtulmak imkânının bulunması yeter, yürü.

Yürüdü. Yanından geçen bir taksiye işaret etti, fakat şoför görmedi. Bu son kararının önüne çıkabilecek tereddüt engellerini itmek istiyormuş gibi ölçüsüz hamlelerle koşuyordu. Bir adama çarptı. Şaşırdı. Adam kızacağı yerde Ferit'in bir yüzüne, bir de ayaklarına bakıp bir kahkaha attı ve yürüdü. Ferit durakladı. Yüzünden ve ayaklarından herifin içine dolan bu komik, Ferit'in hedefiyle hamlesi arasındaki nispetsizlikten başka nedendi? Selma'ya karşı bu kadar mı tuhaftı? Belki aynı gülme ihtiyacı, daha fazlasıyla kıza da gelecekti. Selma'nın bir çerçeve hikâyesinde doğan geçici sıkıntısı içinde kucaklanmaktan hoşlanmamasının bir âna mahsus tepkisini bütün bir mizaç ve ahlâk belirtisi gibi anlayarak ondan özür dilemeye koşmak, yarın Ferit'in ellerini yüzüne kapayarak utanacağı bir ahmaklık değil miydi? Hayır, gitmeyecekti Selma'ya.

Geriye doğru koştu. Saatin altına gelince durdu. Yediye üç var. Selma'nın mıknatıs bölgesi burada mı bitiyor ve burada mı Ferit'in yolu görünmez bir kader sınırına dayanıyordu? Neden hep burada duruyor? Geçemez mi?

Yürüdü. Tünel meydanına kadar, Selma'ya ait hiç bir şey düşünmemek için şuurunun bütün muhtevasını harekete kalbetmek azmiyle koşuyordu. En büyük korkusu, ona bu kararını değiştirebilecek bir tramvaya rastlamaktı. Fakat meydan boştu. Yandaki sokağın içinde bir küçük lokanta olduğunu hatırladı ve karnı acıkmadığı halde oraya koştu.

Susamıştı. Bira içti. Ömründe belki ilk defa, kadehi çabuk bitirmiş ve dördüncüye kadar gitmişti. Etrafına hiç bakmıyordu. Başını önüne eğip omuzlarını kaldırarak hareketsiz oturuyordu, içi Selma doluydu. Ona ait hayallerden ziyade, ondan buhar tabakalarına benzeyen bir takım şeffaf ve yayvan ruh gölgeleri halinde gelen tesirleri yaşıyor, hiç bir şey düşünmüyordu. Fakat içinden şeklini tayin edemeyeceği ve adını

söyleyemeyeceği pek çok şey geçiyordu. Bunların hepsi, birer ucuyla Selma'ya bağlı hallerdi.

Birdenbire omuzunda kuvvetli bir el hissetti. Sıçradı ve başını geriye çevirdi. Kimseler yoktu. Sekiz on adım ötede garsonun ona dikkatle baktığını görünce hesap istedi ve çıktı.

Yürürken anladı ki sarhoştur. Tünel meydanında durakladı. Tramvay idaresinin binası yelken gibi sallanıyordu. Uzaktaki saati görmeye boş yere çalıştı. Ömründe hiç böyle olmamıştı. Bu muydu sarhoşluk? Onu varlığa bağlayan her şeyin bu gevşeyişi ve çözülüşü, bu yokluğa doğru sarkış, bu köksüzlük ve sallantı ona korku verdi. Koşamıyordu da. Arada bir duruyordu. Kendi sokağının yokuşunda her zamankine benzemeyen tuhaf bir mavi aydınlık vardı. Ay mı? Başını gökyüzüne kaldıramadı. Omuzuna yine bir el dokunur gibi olmuştu. Korku ile arkasına baktı. Kimseler yok, fakat... İşte... Ayaklarının yanı başında, simsiyah bir köpek, pantolonunun paçasını koklamak istiyormuş gibi burnunu uzatıyordu. Ferit, on bir yıldır ilk defa bu siyah köpek vehmini yeniden mi yaşıyordu? Titremeğe başladı. Hayvana doğru eğilemiyordu. Var mı, yok mu? Bir kaç adım koştu ve durdu. Köpek yine ayaklarının dibinde idi. Eğer bu bir vehimse yatağa kadar gelip koynuna girecekti. Vaktiyle tam bir buçuk sene bu köpekle koyunkoyna yatmıştı.

Evin kapısının önüne geldiği zaman köpek yine ayaklarının uçundaydı. Ferit kapıyı yumruklamağa ve tekmelemeğe başladı. Bu sefer fazla beklemeden, karşısında Vafi Beyin öfkeli yüzünü gördü.

Kekeledi:

- Affedersiniz... Fakat... Bir şey... Bakınız şuraya... Görüyor musunuz? Burada bir köpek var mı? Siyah bir köpek.

Vafi Bey, Ferid'in gösterdiği noktadan ziyade onun yüzüne baktı:

- Giriniz içeriye, girin de öyle konuşalım.

- Var mı? Affedersiniz... Anlatırım... Eski bir hastalığımdır benim bu. Lütfen çabuk söyleyiniz... Burada bir köpek var mı, yok mu? Bakınız titriyorum.

- Köpekten o kadar korkulur mu?

- Hayır, ben köpeğin olmasından değil, olmamasından korkuyorum.

- Burada bir köpek olduğundan şüphe mi ediyorsun?

- Evet.

- Öyleyse karşısında bir insan olduğundan da şüphe edersin ve söylediğime inanmazsın.

- Hayır, yalnız köpekten şüphem var.

Vafi Bey kapısının kanadını biraz daha açtı:

- Burada ben de bir köpek görüyorum, dedi.

- Siyah mı?

- Siyah.

Ferit içeri girdi. Vafi Bey kapıyı kapadıktan sonra “bu şüphenin memba-ı medarını öğrenmekten ziyadesiyle memnun olacağını” söyleyerek onu odasına davet etti.

Ve dinledi. Hayretsiz ve dikkatli. Köpek vehminin tarihi ve merdivendeki çıplak hikâyesinden, Ferit'in dün gece Fatma ile konuşmasının teferruatına kadar, bir eksiğiyle, hepsini.

Dikkat ve sabır, katı maddelere yakışan bir hareketsizlik içinde, Vafi Beyin açık yeşil gözlerine bir bardağın dibindeki şeffaf ve kalın cam tabakası, kırmızı yüzüne tuğla, ağarmış sakalına alçı sertliği veriyordu. Ferit arada bir durup sözlerinin ondaki tesirlerini aradığı halde, bu yüzün hiç bir parçasında hiç bir mânâ yumuşaması bulamadı. İhtiyarın sol elinde baş parmak, hiç şaşmayan bir düzgünlükle tanelerini ikişer ikişer çektiği tespihin üzerinde hayatın tek işaretiydi. Bir de, pek az kırpılan gözler ara sıra kapanıyor ve eğer yaklaşan uykusunu demlendirmek için değilse, Ferit'in anlattıklarından uzak veya ona ait bir düşünceyi dış bağlarından koparılmış karanlık ve serbest bir ruh zemini üzerinde daha rahat takip edebilmek için yumulu kalıyordu. O zaman baş da sallanıyor ve parmağın tespih üzerindeki hareketinin ritmine tıpatıp uyuyordu.

Ferit sözünü bitirdiği zaman Vafi Bey bu haldeydi. Gözlerini birkaç saniye açmadı; kaşlarını kaldırdı ve yine açmadı. Sonra başını geriye alarak doğruldu. Dilini ağzının içinde bir şeker parçası gibi emdikten sonra:

- Sen *Beyzavî* tefsirine itimat et, dedi. Kıtmir mağarada konuşmuştur. Sûre-i Kehf'i ezber okurum sana, fakat anlamazsın. Lüzum da yoktur. Yalnız şu kadarı malûmun ola ki Ashab-ı Kehfin köpeği mağarada konuşmuştur. Sûrede de bu muzmerdir, âyan değildir, velâkin erbabına delildir. Vehim olamaz. Zinhar seninkini de vehim telâkki eyleme. Köpek uykunda koynuna da girmiş diyorsun. Kıtmir'in ahfadındandır. Müfessirler Kur'an'da kelbin lâl olduğunu beyan ederler. Yanlıştır. Beyzavî'ye itimat et. Bir daha o köpeği görürsen korkma. Beşarettir. Ona doğru eğil. Meçhulâttan sual et. Lisan-ı beşerle cevap alırsın. Havlarsa, üzerine saldırırsa korkma, imtihandır. Talebe-i ulûmdansın. Darülfünundasın değil mi? Üniversite filân, neyse. İndimizde medresedir o. Hak Celle ve Elâ Hazretleri seni tecrübe etmektedir. Köpek imtihandır. Dün gece merdivende karşına çıkan üryan da öyledir. Engerek de gelir. Ebussuud Hazretlerini tanır mısın?

- Hayır!

- Sübhane men tahayyere... Darülfününda ne tahsil eylersiniz?

- Felsefe.

- Fesubhanallah... Ebussuud-ı İmadî Hazretlerini nasıl bilmez olursunuz? "*Fetevâ-i Ebissuûd*" müellif-i meşhûru, *Keşşaf*'ın sûre-i fethine hâşiye yazan zat, Kaside-i Mimiye nâzımı, meşhûr Ebussuûd. Yani, meşhûr... Kanunî Sultan Süleyman Hazretlerinin Şeyhülislâmı. Bilemedin mi?

- Anladım. Sirkeci'de Ebussuud caddesi var.

- Fetebarekâllah! O Yahudi mahallesi de olmasaydı sana *İrşadü'l-aklüsselîm* müellifini hiç bir şey hatırlatmayacak mıydı? Fetebarekâllah, ne darülfünun maşallah! Neyse sadede gelelim... Ebussuud, köyünden, İstanbul'a medrese tahsiline gelir. O devirde talebe-i ulûmu devlet medrese odalarında bilâbedel yedirip içirmektedir. Velâkin her taraf doludur. Ebussuud'a yer yok. Aman bana bir medrese köşesi diye koşar oradan oraya. Nihayet birinde bir boş oda bulur, velâkin derler ki "buraya giren sağ çıkamaz. Anın için boştur. Kim girdiyse ertesi sabah ölüsü bulunmuştur." Ebussuud korkmaz, girer. Akşamdır. Kapıyı kapatır. Rahlesinin önünde çalışmaya başlar. Namazını kılar. Tekrar çalışmaya başlar. Derken bir gümbürtü. Tavan yarılır. Odaya zebellâ gibi simsiyah bir arap iner. Ağzından köpükler saçılarak Ebussuud'a hücum eder. Beriki oralarda olmaz. Çalışmaya devam eder. Arap homurdanarak anın etrafında dolaştıktan sonra çıkar, gider. Aradan yarım saat geçer veya geçmez, yine tavan yarılır, bu sefer bir engerek iner, Ebussuud'un dört yanını çevirir, vücudunu kuşatır. Başını kitabının üzerine sarkıtır, dilini onun çehresine doğru uzatır. Ebussuud yine fütur etmez. Engerek de çıkar gider. Bir yarım saat daha geçer veya geçmez, tavan yarılır, bu defa senin dün gece merdivende gördüğün gibi çırçıplak bir kız yere iner, Ebussuud'un kucağına oturur, boynuna sarılır, envai işve ile anı kendisine cezbetmeye uğraşır. Ebussuud yine aldırmaz, çalışmaya devam eder, kız da çekilip gider; ve Ebussuud medrese halkının enzar-ı hayreti önünde ertesi sabaha sağ salim çıkıp odada sağ salim oturup çalışmaya devam eder. Fahr-i Kâinat Efendimize Seyyidüs-sakaleyn denmesini tanziren ona da müftes-sakaleyn yani ins ve cinin müftisi denmesinin hikmeti budur. Tecelliyat, ister köpek olsun, ister engerek, ister çıplak, ister arap, sübhanîdir: Min tarafillâh zuhur eyler.

- Fakat köpek bana musallat olalı on bir sene var. Çıplak dün gece göründü. Aradaki fâsıla nedir?

- Zâyiçene bakıp söylerim. Şimdi olmaz. Tetkika muhtaçtır. Bana doğduğun ayı, günü, saati bildirirsin, inan ki beşaret vardır, inanmazsan felâket vardır. O çıplak hayalet Karnik'e niçin görünmez? Elinde makine çıplak arar durur. Üç ay hapis yattı. Sen gelmezden evvel buradaydı. Odası da nah, karşıdadır. Yüksekkaldırım'da, fırının sokağında durup fotoğraf çeker. İflah olmaz o. Kulağıma çalınıyor. Yine çıplak resim satıyormuş. Benim evimde olmaz bu zanaat. Kasım değilim ben. Üç ay az vermişler. Kızını, öz kızını çırılçıplak soyuyor, resmini çıkarıp satıyormuş. Kız isyan edip adliyeye haber vermiş. Ben sonradan duydum. Yoksa onu bu eve almazdım. Eda Hanıma sor bak. Ne teklif etmiş. Beş lira. Zehra'nın çıplak resmini çekmek için.

Ferit, bir an, merdivendeki çıplağın sırrına hafifçe sürtünüp geçen sezgisiyle meçhul arasındaki temastan elektriklenmiş gibi sıçradı:

- Sakın, dedi, merdivendeki çıplak Karnik'in odasına giden bir kadın olmasın?

- Karnik dün gece yoktu. Üç gündür Bursa'daydı. Bu sabah geldi. Sana tekrar ve katiyetle beyan ederim ki dün gece merdivende rastladığım üryan tâife-i cindendir. Şeyh-i Ekber Hazretleri *Fütuhat-ı Mekkiye*'lerinde buyururlar. Hak Taâlâ'nın on sekiz bin âlemi vardır. Bunların hepsi sende gizlidir. Nefsine arif olsan cümleyi sende ve seni cümlede bulurdun. Yani on sekiz bin âlem bir havan içinde döğülüp ve bir macun haline getirilip ve bir nesne terkip olunsa insan-ı kâmil olurdu. Şeyh-i Ekber buyurur ki insan-ı kâmil on sekiz bin âlemi on sekiz bin gözle seyreder. Ve her bir âleme girip münasip gözle seyreder. Mahsusatı his gözüyle, makulâtı akıl gözüyle, mânâları kalb gözüyle seyreder. İçinde bulunduğumuz âlem-i şehadettir. Âlem-i mülk dahi derler; âlem-i nasut dahi derler; âlem-i halk dahi derler; âlem-i his dahi derler; âlem-i anasır dahi derler; âlem-i eflâk ve encüm dahi derler; âlem-i mevalid dahi derler, maadin ve nebatat ve hayvanat murad olunur. Arş-ı azim dahi bu âlemdendir; âlem-i ecsamın cümlesini muhîttir; bu âlem-i şehadetten gayrı âlemlerin cümlesine gayip ıtlak olunur. İşte sen bu âlem-i gayıptan bihabersin. Fakat taraf-ı haktan sana tecelliyat vâki olmaktadır.

Vafi Bey elindeki tespihi bir ucundan tutup yukarı kaldırdı ve havada bir şakul resmedecek biçimde sarkıtarak gözlerini yumdu. Ağzı kapalı,

dudakları kımıldıyor ve sesi çıkmıyordu. Derin bir nefes alıp bıraktı, gözlerini açtı ve tespihini çekmeye devam ederek:

Sen, dedi, içine girdiğin bu evin taife-i cin yatağı olduğunu bilesin. Ben buraya geldim geleli iki bin üç yüz doksan iki Âyet-i Kürsî okudum ve taifeyi bir nebze teskine muvaffak oldum. Yedi ay evveline kadar bu ev Kasım'ın idaresindeydi. Ben o zamana kadar iki sene Fettan'ın karşıdaki odasında oturdum. Ev dört senedir Kasım'da imiş. Git ona sor. Dört sene içinde kiracılardan ikisine selâmün kavle yani nüzûl indi. Birinin ağzı, birinin yüzü çarpıldı (Eda Hanımın). Biri çıldırdı. Altı kişiden ikisini bacağından, ikisini başından yaraladılar. İkisini öldürdüler. Senin odanda oturan çilingirin karısı Mannik kayboldu. Bir sabah Hırant baktı, karısı yok. Evin her tarafı arandı, akraba ve ehibbasına koşuldu, polis İstanbul'un her köşesini mıncıkladı. Mannik bulunamadı. Sekiz aydan beridir de ne olduğu Allahuâlem bissevap. Gaybûbetinden iki ay sonra Hayırsızada açıklarında balıkçılar bir ceset bulmuşlar. Kafasını köpek balıkları yemiş. Teşhis olunamadı. Velâkin Mannik değildir. Onu taife götürdü. Benim idareme geçmeden bu evin odalarında, geceleri, ulumalar, iniltiler, ağlamalar olurdu. Bazen acı acı bir feryat kopardı. Hemen koşar ve bir de bakardım ki şoför muavini Said'i takacı Hüseyin başının üç yerinden yaralayıp kaçmış. Hırant'ın Mannik'i öldüresiye dövdüğü geceler, herifi karakola götürünce kadın sabaha kadar kuduz köpek gibi ulurdu. Bu eve asilzadelerin biri gidip öteki gelirdi. Giden kirayı takar, gelen ortalığı kasıp kavururdu. Bu sokak insan bedeninden çıkan bilûmum ifrazat ve maiyatın boşaldığı bir çanak haline gelmişti: İdrar, kan, meni, kusmuk, sümük, tükürük; belediye ve polis ilân-ı acz eylemişti. Davete icabet etmez olmuşlardı. Kasım sabahtan gece yarısına kadar dükkânda ayaküstü durmak yüzünden ayaklarına karasu indiği için artık yukarı katlara çıkmıyordu. Canına tak dedi. Odabaşılığı bana devretmek istedi. Tedkik-i Müellifat-ı Şer'iye Âzasından Hacı Feyzi Efendi merhumun oğlu, tarikat-ı mevleviyeden ve aynı zamanda melâmiyûndan Hazret-i Vafi bu eve nasıl düştü? Sakın sorma, bana "ya Vafi bu sukut-i hübutun sâikı ne ola?"

Cihânı pertev-i fikrin tutarsa çok mudur Vâfi
Benim ol mevlevî kim zerresiyim Şems-i Tebrizin[1]

Şeyh hazretleri de buyururlar ki herhangi canibe dönerseniz zahiren ve batınan anda hakkın bir yüzü vardır ve hak her yüzde birgûna hüsün ve her hüsünde bir nevi aşk ve her aşkta bir türlü gamze ve her gamzede bir türlü şive ve her şivede bir türlü girişme ve her girişmede bir türlü naz ve her nazda bir türlü ağaz gösterir. Hazret-i Vafi de odabaşılığı Kasım'dan devralınca hem kiradan kurtulmak, hem de sahib-i haneye yirmi lira bedel-i icar vermeye mukabil buradaki dokuz odanın sekizinden iki yüz liraya yakın bir meblâğ temin eylemek gayesiyle Allah'a sığınıp bu evi haşeret ve levsiyattan temizlemeye azim eyledi. Polis ve belediye vasıtasıyla değil. Dinsizin hakkından imansız gelir. Arap Süleyman hapisten çıkmış, buraya düştü, oda istedi. Ona bu evin içindeki haşeratın hepsini rahatsız edip veya bir suret-i diğerle havf ü dehşete düşürüp kaçırabilirse kendisine yalnız oda değil, helâlinden yüz kâğıt da vereceğimi söyleyince Arap Süleyman haftasına kalmadan bütün odaları boşalttı. Yalnız Eda Hanıma dokunmadı. Tahir Beyle aramızda bir sıhriyet-i maneviye vardır. İtikadımca o zat veli mertebesindedir. Hayır duasını almaya çalış. Mübarek bir zattır. Bir senedir burada oturuyorlar, o küçüğün eline bakıyorlar. Ben Tahir Beye sokaklarda rastlardım. O zaman kurabiye satmazdı; tanışmazdık, velâkin her yanımdan geçişinde, o ince sesiyle bana mutlaka bir "Selâmün aleyküm" derdi. Hemen "Aleyküm selâm" diye mukabele ederdim. Aramızda göz aşinalığı vardı. Evleri yandıktan sonra orada burada sürünüp nihayet buraya düşmüşler. Boş oda yoktu. Kasım, Tahir Beyi savmaya uğraşırken ben rastladım. Müdahale ettim. Çilingirin odası büyüktü. Kasım'ı icbar ile oraya bir bölme yaptırttım. Odanın bir köşesine bunlar sığındılar. Fakat ihtiyara yatacak yer kalmıyordu. Yükün içine bir kerevet koydurduk. Öteki odalar boşalınca da daha ucuzdur diye çıkmak istemediler oradan. Arap Süleyman da bir ay içinde yeni bir marifeti yüzünden tekrar kodese girdi. Bütün odalar boşalınca pedermande kitapları satıp evi baştan başa badana ettirdim, temizlettim. Altı araba kir ve moloz çıktı buradan. Bir buçuk ay içeriye kiracı sokmadım. İçgüveyisi alacakmış gibi her müracaat eden hakkında tahkikat yaptırıyordum. Pederin kitaplarına yanarım hâlâ. Usûl-i hadis ve tefsirlerin envaı. Fıkıh ve kelâma ait eserlerin envaı. *Hafız Şahabeddin Ahmed ibni Ali Hâcerü'l-Askalânî* Hazretleri gibi daha nice meşahir-i fukahanın eserleri. Kaside-i Bürde ve Kaside-i Münferice şerhleri. *Muhiddin-i Arabî* ve *Molla Cami* Hazretlerinin bütün külliyat-ı asarı. "*Fütuhat-ı Mekkiye*"ler, "*Fususü'l-hikem*"ler, "*Nefehatü'l-üns*"ler,

“*Fatihatü’ş-şebab*”, “*Vasıtaü’l-akd*”, “*Hatemetü’l-hayat*”lar, hepsi hepsi çıktı elden. Fakirin hafızasında ne kaldıysa yadigâr-ı nasibimiz odur. Velâkin haneye de erbab-ı namusu kabul eyledik... İlk müracaat eden Aziz Bey olup vekâlet emrine alınmış mağdur lise hocalarındandır. Senin katta oturur. Garik-i bahr-i irfandır. Odasında sandık sandık kitap vardır. Gece gündüz okur. Kimse ile konuşmaz. Yedi aydır buradadır, ben kendisiyle üç defa esaslı görüşmüşümdür. Felsefe hocası imiş. Anladım ki deryadır. Üstadların üstadıdır. Müşkülüm olunca ben de kendisine danışmak isterim. Zira mutasavvıfaya bigâne değildir. Velâkin yanına varılmaz. Kendisi bir kuyudur ki içine evvelâ kendisi düşmüştür. Sesi derinden gelir. Bir diğer Ahmet Tosun vardır ki, o da gece gündüz odasından çıkmaz. Velâkin ümmidir. Bacaklarında romatizma olduğundan ayakta duramaz. Yemeği odasına gelir. O da kimse ile konuşmaz. Kasım’ın zamanındaki vaveylaların yerini bir sükût-ı uhrevî kaplamıştır. Hizmetçi Fatma sayesinde ev pir-ü-pâktır. Ben mecnun mertebesinde titiz bir insanım. *Ennezafetü minel-iman*. Yerde bir çöp görsem anı elimle kaldırmadan ağzımı bıçak açmaz. Günümün yarısı bu odadaki madeniyatı parlatmakla geçer. Fatma da benim tabiatımı bildiğinden geceleri muslukları parlatır. Velâkin kapıların kilitlerini henüz yaptıramadım. Bir senin odanda vardır. Bu yüzden Zehra’nın ayağı bağlıdır. Kızcağız sâir filmenâm olduğundan anası bu tedbire lüzum görmektedir. Aşağı kat odalarına da erbab-ı namus almak istedim. Karnik biraz bozuk çıktı. Kulağını bükeceğim. Diğerlerinden memnunum. Bir seyyar dişçi vardır. Denizli’ye gider, gelir. Çoğu burada bulunmaz. Fettan da öyledir. Bandırma’dan tavuk, yağ vesaire getirir. Gelir gider. Cümlesi sessiz kimselerdir. Bir de Sadberk Hanımımız vardır. Bir kız, iki oğlu vardır. Büyük oğlundan otuz, küçüğünden yirmi beş, kızından da on beş, cem’an yekûn yetmiş lira aylık eline geçer. Yirmisini kiraya verir, ellisiyle geçinir.

Vafi Beyi yorgun bir dikkatle dinleyen Ferit, birdenbire borcunu hatırlayarak cebinden doksan liranın yumağını çıkardı ve on lirasını ona uzattı. İhtiyar, parayı biraz ötelerdeki masanın üstüne bırakmasını Ferit’e bir baş işaretiyle anlattıktan sonra:

- Oda kiralarını peşin alışımın sebebi, Kasım’ın zamanındaki kiracıların biçareye sekiz yüz küsur lira takıp savuşmalarıdır, dedi. Lehülhamd nezafeti ve nizamı artık temin eylemiş bulunmaktayız. Bak, hanede çıt yoktur. Geçen sene burada olsaydın, şu dakikada evin her odasından naralar,

şarkılar, feryatlar, tepinmeler duyacaktın. Buranın şamatası Köprü'nün ve Galata'nın mecmu-ı gürültüsünden fazla idi. Ben kiracıların gramofon, radyo ve saz çalmalarına da müsaade etmem. Yalnız Ahmet Tosun, romatizması yüzünden odasında her daim oturmaya mahkûm olduğundan kimse tarafından duyulmamak şartıyla tambur çalmasına müsaade olunmuştur. Bir şikâyet vaki olursa derhal sazı müsadere edilecektir. Şarkı çağıran da yoktur. Bu sabah Fatma'ya bir hal olmuş, türkü söylüyordu. Çağırıp ihtar ettim. O da bana senin gibi hane derununda gece yarısından sonra dolaşanlar bulunduğunu ve ziyadesiyle korktuğunu hikâye eyledi. Hamamtasının yeri değişiyormuş. Taraça ile merdiven arasında ayak sesleri duyuluyormuş. Ben geceleri üç dört saatten fazla uyumam. Kadimden beri böyledir. Nısfilleylden sonra yukarı katta ve merdivenlerde ben de çıtırdılar duyuyorum. Taife-i cin arasında asayişi temin müşküldür. Her gece bir kaç defa Âyet-i Kürsî okurum. Bu gece istihareye yatıp âlem-i mânâda reis-i taifeye mülâki olmak arzusundayım. Kendisinden rica edeceğim. Bizi sıyanet eylesin. Bazen Zehra da baygın düşüp hayaletler görüp çırpınmakta imiş. Sen de merdivende üryana rastlamışsın. Taife Mannik'i alıp götürdü. Polis intihar eylediği vahimesindedir. Hayırsızada açıklarında bulunan cesedin ona ait olduğu iddia edilir. Fahiş hatadır. Zühulü mutlaktır. Mannik'i taife götürdü. Sana yarın bir nüsha yazayım, koynuna koy. Ve gece yatarken Sadberk Hanımın okumayı mutad edindiği duayı sen de oku. Halk ağzıyladır, sâfiyânedir velâkin indellah makbuldür:

Bismillâhi birsin
Ve billâhi nursun
Yetmiş bin âyet-i kürsün
Dört bir etrafımızda dursun

Sadberk Hanım “yetmiş bin âyet-i kürsî”yi “kürsün” diye okur. Câhilânedir velâkin gülünmez. Maniye itibar olunur. Bir de, gizli bir “senin” muzafuileyhinin muzafı da olabilir. Ben de senin için dua edeceğim. Korkma, içinde müşküller var. Bize malûm olur. Velâkin hidayete ereceksin. Ver elini bakayım bana.

Ferit avucunu açtı.

- Öyle değil. El falına bakmam ben. Elini avucuma koy.

Vafi Bey tespihini koluna geçirerek Ferit’in bir elini iki avucunun içine aldı ve gözlerini yumdu. Bu sefer dudakları da oynamıyordu. Bütün vücudu iki dakika kadar hareketsiz kaldı.

Sonra eski vaziyetini aldı ve önüne bakarak mırıldandı:

- Yakınlarından biri için endişedesin. Peder mi? Valide vefat etmiş galiba. Uzun bir hastalıktan vefat etmiş. Peder uzakta; ve karanlıklarda. Ondan haber beklersin. Daha da çok beklersin. Yüreğinde sıkıntı var. Bir de bir yakının var. Birader veya hemşire. Hastadır. Günlerden bir gün kara haber alacaksın. Velâkin peder, birader veya hemşire değildir. Daha uzak bir akraba. Senin nasibin tünel gibi bir yerdedir, sonunda aydınlık vardır. Fakat çok muhtac-ı duasın. Şek ve tereddüt ve aciz ve noksan-ı irade içindesin. Nefs-i nâtıkan inkisam içredir, birbiriyle cidal eyler. İtikadın zayıf olduğundan nefs-i emarenin pençesindesin; velâkin bundan bihuzursun. Fazlasını zâyiçene bakıp söylerim. Bana doğduğun seneyi, ayı, günü, saati bildirirsin.

Vafi Bey önüne bakmaya devam ediyor ve sözlerinden isabet olup olmadığını anlamak için Ferit’in yüzündeki hayreti görmek bile istemiyordu. Evvelâ kaşlarını, sonra başını kaldırdı, yine Ferit’in yüzüne bakmadan:

- İşte böyle, dedi, haydi git, biraz da kendi nefsinle hasbıhal et.

Ferit ayağa kalktı ve gözlerinde, bu adam hakkında vermek istediği hükme hiç uymayan hayret ve şükran duygularının bulanık terkibiyle onun yüzüne bakarak, tek kelime söylemeden çıktı.

Merdiven başında durdu. Vafi Beyden kibrit istemek için dönecekti. Fakat yukarı kattaki odalardan birinin kapısı açıldığı için basamaklara hafif bir

aydınlık tozu döküldü. Ferit merdiveni süratle çıkarken yukarıdan Eda Hanımın sesi geliyordu:

- Babuş, sen misin?

Kapının önünde duruyordu. Ferit'i görünce "Sen misin oğlum?" dedi ve geri çekildi. Odadan kömür, soğan ve yağ kokuları geliyordu. Ferit odasına girince dosdoğru köşedeki koltuğa koştu, oturdu, ayaklarını uzattı ve başını arkaya bıraktı.

Kulaklarında hâlâ Nedime'den ayrıldığı zaman başlayan uğultunun artıkları vardı. Bu ses beyninin içinde bir dumandı ve ikisi birbirine bağlı görünüyordu. Göz kapakları da ağırdı Başını uykuya benzer bir hal sardığı halde, yatsa uyuyamayacağını sanıyordu. Karyolaya, çok defa ona gelen bir yatma korkusuyla baktı. Saati tahmine çalıştı ve sekiz buçukla dokuz arasında olduğunu tasarladı. Bu kadar erken ne yapacaktı? Günün hiç bir anını tekrar yaşamak istemiyor ve Selma'ya ait meselelere yaklaşmaktan ürküyordu. Hepsinin üstünde tarif edilmez bir duygunun karışık bir külçe halinde ağırlığı vardı. Vafi Beyin mistik hezeyanları hiç değilse gündüzün meselelerini biraz ikinci plâna itebilmişti. Eğer Ferit'in elini avuçlarının içine aldığı zaman söyledikleri olmasaydı, bu adam hakkında verilecek notu fazla düşünmeye lüzum yoktu. Fakat neydi o noktası noktasına doğru biliş? Duaya muhtaçsın, irade aczi içindesin, itikadın zayıf gibi, isabetleri umumiyetlerine bağlı tahminlerin hiç bir değeri yoktu. Bu eve düşen şaşkınlar arasında kim duaya muhtaç, kim irade aczi içinde değildi? İtikat zayıflığı da yalnız Ferit'in değil, dünyanın hali. Fakat babasının uzaklarda ve karanlıklarda olduğunu, ondan haber beklediğini, annesinin uzun bir hastalıktan öldüğünü, kardeşinin de hasta olduğunu bilişi falcı dirayetine sığar şeyler değildi. Annesi de, Viyana'da mı, Peşte'de mi, kısa boylu, tıknaz ve sakallı bir adamın, tıpkı böyle, onun elini avucunun içine alıp geçmişini ve geleceğini yanlışsız haber verdiğini anlatırdı. Babası bu keşiflerde hep isabetlerin hatırda kaldığını ve isabetsizliklerin unutulduğunu, çünkü insanda fevkalâdelik özleyişinin daima alelâdenin aleyhinde bir tasfiye oyunu yaptığını söyleyip karısını köpürtürdü. Ferit için daima babası haklıydı. Şimdi de öyle. Vafi Beyin iki üç noktaya inhisar eden keşiflerini tesadüfle izah etmek imkânsız değildi. Hem de bak, tamam, evet, bu eve bir gazete ilânıyla gelmişti Ferit; Vafi Bey ona ne iş yaptığını sormuştu; üniversitede talebe olduğunu öğrenince bunu da defterine kaydetmişti. Tamam, tamam. Kiracıları hakkında içgüveyisi alacakmış gibi

tahkikat yaptığını söyleyen kendisi değil miydi? Fakülte dekanlığına bir telefon etse veya üniversitelilerden birine sordursa bunları öğrenebilirdi.

Ferit bir hayreti öldürmenin kısa keyfi ve heyecanı içinde ayağa kalktı. Bölmenin arkasında, odaya yeni gelen ve müttefikler Sicilya'ya ihraç yaptıkları için bugün seksen dört gazete fazla sattığını bağırarak haber veren Babuş'un neşeli gürültüsü vardı.

Ferit hemen çocuktan bir gazete almayı düşündü, fakat Babuş, otuz gazete daha olsa satılacağını, bir tane kalmadığını, çocukların Salih ağabeye hücum ederek elinden gazeteleri zorla aldıklarını büyük bir sevinçle anlatıyordu... Hiç şüphesiz Churchill, Sicilya ihracına, bunu Ferit gibi daha evvelden beklediği için, Babuş kadar sevinmiyecekti. Günün siyasî ve askerî hâdiseleri bir çocuğun kazancı ve kaderi arasındaki münasebetten ihracın muhtemel neticelerine kadar uzayan bir fikir zincirlemesi içinde, Ferit, Mussolini'nin bir iddiasını hatırladı. "İngilizler, Sicilya'ya çıkabilirler, fakat ufkî olarak." Şimdi âkibetine ufkî olarak varmak tehlikesi Duçe'ye yaklaşıyordu. "Git ellerini yıka da yemeğe öyle otur. O pis ellerini. Sabun şurada, yerde bak!" diye bağıran Eda Hanımın oğluna karşı duyduğu şefkati ve seksen dört gazete fazla satışın verdiği sevinci maskeleyen yapmacıklı öfkesi, Ferid'in Sicilya ihracına ait hayallerine karışarak, sabahtanberi ben'inin etrafını kuşatıp onu boğacak kadar üzerine abanan meseleleri biraz evvelki ikinci plâna atan tesirlere yenilerini de katıyor, artık ağırlık merkezi Ferid'in nefsinden ibaret olmıyan, dünya genişliğinde bir davanın ferahlığı başlıyordu. Sicilya ihracı demek, İtalya'nın tasfiyesi demekti. Saim gibi Ferit için de muhakkaktı bu. İtalya'nın tasfiyesi de Almanya'nın tam tecridi ve harbin son devresi demekti.

Ferit içinde birdenbire doğan hareket ihtiyacını doyurmak için soyundu, musluğa koştu. Sofada, oradan dönen Babuş'un yanağını okşadıktan sonra, ıslık çalarak, başından göğsüne ve ayaklarından dizkapaklarına kadar yıkandı; elleriyle yine uzun uzadıya uğraştı. Vücudunda büyük bir dirilik hissederek odasına döndü.

Bavulundan Zweig'in Nietzche için yazdığı kitabın Türkçe tercümesini alarak yatağa uzandı. Fakat ilk satırları okurken, bitişikte yemek yiyen Babuş'ların, belki de hep o seksen dört fazla gazete satışının keyfiyle içeride rahata muhtaç birinin bulunduğunu unutarak çıkardıkları iştah gürültüsü, Babuş'un İngiliz taktiği hakkında mütalâaları ve Tahir Beyin

arada bir “mencerrebel mücerreb, hallet bihin nedame” gibi hâdiseleri yalnız kendisinin anlayacağı bir dille yorumlaması, Ferit’in dikkatini kitaptan çok ötelere doğru zıplatıyordu. Zaten bu dikkat, onun ben’i üzerine sabahtan beri dikilmekten yorgun düştüğü için, dışarı fırlamaya ve mesafe içinde avare dolaşıp dilediği yere konmaya can atıyordu.

Ferit kitabı kapadı ve onu serbest bıraktı. Fakat bu serseri dikkat mekân içinde daha çabuk yoruldu. Yerini uykuya bırakmak ister gibi kaçıyordu. Ferit kalktı ve ışığı söndürüp yattı. Biraz sonra uyudu.

Yüzünde gıdıklanmaya benzer bir acayip hisle uyandı. Burnunun ve ağzının üstünde et gibi sıcak ve yayvan bir madde vardı. Hemen iki elini birden uzattı ve biriyle, boşlukta bir bilek yakaladı. İnce bir kadın bileği. Boş kalan eli, bu sefer çıplak bir kalçaya rastlamıştı. Arzu ve korku arasında şaşırdı. Çıplağı belinden yakalamak, ışığı açıp onu tanımak, sonra onu yatağına almak arzusu ile bir vehme daha fazla gerçek vasfı veren hareketlerin, on bir yıldır onu ürküten neticelerinden yıldı, şaşırdı ve avucundaki bileği bıraktı; sadece yataktan kalkıp ışığı yakmaya karar verdi. O kadar korkmuştu ki bu kararını geç tatbik etti. Elektriği yaktığı zaman, dışarı henüz çıkan mahlûkun kapı aralığında ancak bir ayağını ve havaya kalkmış çıplak topuğunu görebildi.

Birdenbire bu ayak ona Selma’nınmış gibi geldi. Yürüdü. Yatarken kapayıp, kapamadığını iyice hatırlayamadığı kapı yarı aralıktı. Karanlık sofada etrafını dinledi. Eda Hanımın odasında bazı tıkırtılar var gibiydi. Oraya doğru yürüdü. Bu odanın da kapısı yarı aralıktı. Başını içeriye uzattı, Karanlıkta hiç bir şey göremiyordu. Hiç bir tıkırtı da duymadı. Başını geri çekti ve merdiven başına kadar gitti. Bütün ev sessizdi.

Odasına döndü ve ayakta, biraz evvel bileğinden yakaladığı ve avucunun içinde, yuğuruluşunu, sıcaklığını, kemiğinin sertliğini duyduğu bileğin ve şu kapı aralığında gördüğü topuğun henüz tazeliğini saklayan hâtıralarını yokladı. Başı dönüyordu. Yatağa baktı ve korkusu arttı. İçi çekiliyordu. Yatağının kenarına oturdu. Kapıya ve odanın etrafına göz gezdirdi. Sonra tavana baktı. Ampulü görünce ışığı söndürmeden yatabileceğini düşündü. Bu fikir onu cesaretlendirdi. Yattı. Yüzünü kapı tarafına çevirip oraya dikti. Kanat esner ve açılır gibi oluyordu. Hayır, vehim. Belki deminki bilek ve topuk da vehim. Sanki bu ayak Selma’nındır. Hâlâ aynı his. Bütün bunlar bir yeni iskarpinin tesirleri mi? Belki bir rüyanın artığı ve devamı. Kapı

kanadı artık oynamıyor. Fakat bir sandalda, Ferit'in sattığı filizî mantoyu giymiş bir kız var. Nermin mi, Selma mı? Bağırıyor. Ferit gözlerini açtı ve uyumaya başladığını anladı. Çok defa böyle olur. Kısa bir rüya parçası, peşinden gelen bir uyanış anında, ona uykusunun başladığını haber verir. O zaman, uyuyacağı muhakkaktır.

Sabahleyin uyanınca, başında bir ağırlık. Vücudu çok yorgun. Kollarında ve bacaklarında uğulmak ihtiyacı. İki kuvvetli el onu leğenden çıkmış bir çamaşır gibi sıksa ve bursa. İki kuvvetli el. Ve birdenbire patlayan bir his deposundan ruha boşalan bir Selma özleyişi. Selma, Selma, Selma! Onu bugün görmesi lâzım. Hattâ şimdi, şimdi gidip görmeli. Geceleyin, haberi olmadan, nasıl içine dolmuş, dolmuş, sabahleyin taşıyor. Tepesinden tırnağına kadar Selma dolu. Ağzından, burnundan çıkan nefes odur. Bütün bunları bir kaçış mı yaptı? Bir kaçış, ne saltanat! Kaçmak, sevgiliden kaçmak, sevilmek için kaçmak, fakat kaçabilmek. Ben kaçabilir miyim?

Kaçabilir mi? Dün gece kaçtı ya. Gitmedi. Fakat şimdi koşa koşa gitmek istiyor. Yalvarmaya bile razı. Razı ne demek? İstiyorum. Yalvarmak da bir zevk. İstiyorum. Belki o kaçış ve o topuk. Selma'nın bende kalan dünkü intibaının bir dirilişiydi. Ne garip ruhum var. Deli değilim ben, deli kadar basit değilim. Neyim öyleyse?

Şimdi de başına kan çıkıyor ve haykırmak istiyordu. Doğrulup oturdu. Bitişikte ses yoktu. Kalkmamışlardı. Demek çok erken. Pencereye baktı. Zamanı anlamak yine imkânsız. Fakat dünkü gibi şart değil. Şimdi parası var. Günlerce sırtüstü yatabilir. Fakat hemen kalkmak istiyordu ve dosdoğru Selma'ya gitmek. Lâcivert elbisesini benzinle silmeliydi. Kalktı ve tuvalete koştu. Musluğu birdenbire o kadar fazla açtı ki, şiddetle boşalan su yüzüne kadar sıçradı ve üstünü ıslattı. Musluğu kapadı ve biraz bekledi. Onun da böyle boşalmaya ihtiyacı vardı ve belki, farkında olmadan, bir gün için suyun ruhuna vekâlet ettiğini görmek istemişti. Çünkü yıkanmaya sıra gelmiş değildi.

Odasına dönerken sofada Eda Hanımla karşılaştı. Kadın onu görünce durmuş ve sormuştu:

- Nen var oğlum, rahatsız mısın?

Ferit şaşırdı:

- Gece bağırdın da.

- Bağırdım mı?

- İki defa. Hem de nasıl! Hepimiz uyandık. Ben seslendim sana, cevap vermedin.

- Farkında değildim.

- Benim Zehram da sesi kısılmadan evvel böyle bağırırdı. Dün gece ona da bir şeyler oldu. Yatağında döndü, çırpındı, kalktı, yattı. Pek sinirliydi. İpini de bağlamayı unutmuşum. Yoksa çözüyor mu, bilmem ki, onu kime göstersek. Sizin mektebe götürelim mi? Hocalarınız...

- Olur. Bir gün götürürüz.

Ferit odasına girerken Eda Hanım kapının eşiğine kadar gelmişti. Dün geceki hayaletin Zehra olması ihtimalini düşünen Ferit onu davet etti:

- Buyurunuz, giriniz.

Ve köşedeki koltuğu gösterdi.

- Oturunuz. Kusura bakmayın.

Kurulanıyordu. Mırıldandı:

- Hastahaneye götürürüm onu. Hocalara gösteririm. Dün gece uykuda gezdi mi acaba?

- Bilmem ki. Ben siz bağırınca uyandım.

Eda Hanım durdu. Bavulundan lâcivert elbisesini çıkarıp yatağın üzerine seren Ferit ona yakından baktı. Kadının gözleri dalmıştı. Ferit'in yaklaştığını görünce doğruldu.

- Ona bu haller ablamın ölümünden sonra geldi, dedi. Hamamda öldü ablam. Portakal yerken öldü. Göbek taşında portakal yiyormuş: Yanında Salih Beyin gelini varmış. Bir fenalık gelmiş birdenbire. Başına tasla soğuk su dökmüşler. Bayılmış, bir daha ayılamamış. Kalbi vardı. Rahmetli Hacı Kemal Bey ona "sıcağa gitme" derdi. Ah ne iyi kalpli hekimdi o. Tanımadın mı oğlum onu?

- Duydum.

- Zehra teyzesini çok severdi, ama ne kadar severdi bir bilsen. Ablam ölünce Zehra'ya bir hal oldu. İkide bir bayılıyordu. Geceleri sayıklıyordu.

- Ondan evvel uykuda gezmez miydi?

- Çocukken de bazı gezerdi. Ablam öldükten sonra çoğaldı. Bir de fena bir huy peydahladı. Ha!.. Dur, unutturma, yazmayı anlatayım evvelâ. Ablamın tabutuna konan yazmayı Zehra istedi. Tutturdu. Ağlıyor, kıyameti

koparıyordu. Verdik. Hâlâ o yazmayı her gece yastığının altında saklar. Ne var o tülbent parçasında bilmem ki. Zehra'nın canını al, onu elinden alma. Ne diyecektim? Fena bir huy peydahladı. Ablamın ölümünden sonra uykuda çıplak gezmeye başladı.

Ferit merdivendeki hayaletle dün geceki topuğun sırrını bir anda yakalamış gibi iki eliyle birdenbire karyolanın ayak ucundaki demirini tuttu ve Eda Hanıma doğru eğilerek bağırdı:

- Çıplak mı?

Kadın şaşırdı ve başını geriye doğru çekerek derecesini fazla bulduğu bu hayretin mânâsını anlamak isteyen bir dikkatle Ferit'in yüzüne baktı ve tekrarladı:

- Çıplak. Başında ablamın yazması ve elinde de bir hamamtası, yanan evde dolaşıyordu. Belinde de peştamal yerine eline ne geçerse bir şey sarıyordu. Rahmetli Hacı Kemal Bey "zamanla geçer, geçmese de azalır" dediydi.

Ferit, evvelki gece Fatma'nın anlattıklarını da hemen hatırlamıştı. Beyninin içinden bir sırrın kurşunu çıkmış gibi rahatlayarak yatağın kenarına oturdu ve kollarını karyolanın kenarına dayayarak Eda Hanımın yüzüne gülümseyen gözlerle baktı.

Fakat Eda Hanım ayağa kalktı ve bölmeye dönerek bağırdı:

- Geliyorum, geliyorum.

Çocuk içerden onu çağırmıştı. Kadın kapıya doğru yürüdükten sonra durdu:

- Geçmedi oğlum. Azalmadı da. Ayaklarını bağlıyorum. Onu da mı çözüyor nedir? Yatağın kenarına leğenle su koydum, o da fayda etmedi. Dur ellerimi yıkayayım da şu oğlanın çayını vereyim.

Eda Hanım odadan çıkınca Ferit bavulundan elbise fırçasını aldı, fakat iki adım attıktan sonra durdu. Vafi Beyin "taife-i cin"den olduğunu iddia ettiği çıplak, "merdivendeki üryan", Fatma'nın Hüseyin sandığı pıtpıtlar, hamamtasının yerini değiştiren ve dün gece Ferit'in yüzünü sıvazlayan el, artık şu karyola, şu koltuk, şu fırça gibi besbelliler dünyasına girivermişti. Âlâ. Bütün bunlar Selma'yı yarım saat kadar eğlendirecek bir hikâye haline geldi. Şu talkı da bavuldan çıkarıp evvelâ yakayı temizleyelim.

Ferit bir saatten fazla uğraştı ve elbiseyi temizledikten sonra giyindi. Odasını toplarken kapı vuruldu. Yine mi Eda Hanım? Artık ondan öğrenebileceği hiç bir şey yoktu. Başını çevirdi ve sevindi: Nilüfer!

- Bravo! diye bağırdı, kolay buldun mu burasını?

- Aman ağabey, ne pis sokak, ne karanlık ev, ne suratsız adam o aşağıdaki sakallı. Beni salıvermiyordu. Yemin ettirdi.

- Ne yemini?

- Kız kardeşiyim dedim, inanmadı, yemin ettirdi.

Nilüfer'in gözleri odada Ferit'den daha mühim bir şey arıyordu. Koltuğu görünce ona doğru yorgun adımlarla koştu.

- Çok aradım. Ne fena sokaklar.

- Fakat ev temiz. Ve eğlenceli.

- Tevekkeli değil, seni neşeli buldum.

- Sen de yorgunsun galiba.

Nilüfer başını arkaya salıverdi ve içini çekti:

- Ben fenayım.

- Nen var?

- Yine ateşim var. Bu kadın beni öldürecek. "Hastayım" diyorum, anlamıyor. Yine bu sabah erkenden kalktım. Su kesilmiş. Kuyudan su çektim. Abdest ibriğini doldurdum. Baygın düştüm ve yattım. Tepeme dikildi, beni kaldırdı. Haydi çarşıya. Kömür aldım, geldim, ateş koydum. Ağabey, ben dayanamayacağım.

Ferit mantonun satılması müjdesiyle yatıştırılamayacak bir kederle karşılaşınca, kuru teselliler yerine susmayı tercih etti. Nilüfer'e doğru yürüdü ve sordu:

- Ne hissediyorsun?

- Doktor gibi sorma. Ben o kadından, o evden kurtulmalıyım. Ateşim var diyorum sana. Çabuk yoruluyorum. Sinirlerim berbat. Uyuyamıyorum. İştahım kesildi. Öksürüyorum. Biliyorsun bunları. Tepti yine.

- Kan geliyor mu?

- Pek az. Fenayım ama, fenayım.

- Fiyevrin ne kadar?

- Dün gece 36,7 idi. Şimdi de var biraz. Dayanamayacağım diyorum sana. Babamdan haber yok değil mi? Dayanamayacağım. Peşime takılanlar var. Ya birine teslim olacağım yahut mahalle bekçisiyle bile olsa evleneceğim. Geç bile kaldım diye korkuyorum.

Ellerini ceketinin cebine koyduktan sonra başını sola doğru eğen Ferit, hep yere bakarak oda kapısına doğru yürüdü, geri döndü ve kız kardeşinin önünde durdu. Asıl hastalık, teyze idi. Bu kızı öldürmek için Koch basilleriyle yarışa çıkmış ve onları geride bırakmıştı. Ne oluyor bu kadına? Suali yüksek sesle tekrarlamak için Nilüfer'in yüzüne bakan Ferit, onun birdenbire çantasından çıkardığı mendili ağzına götürüp kuru kuru öksürdüğünü görünce durdu. Bu öksürük, annesinin ölümünden bir sene evvel, sekiz ay ara ile iki ablasını birden götürmüştü. Neriman ve Suat'a da, tıpkı böyle, evvelâ kuru, sonra bronşların etrafında çatallanıp birbirinin peşinden süratle halkalanan hırıltılar arasında, göğüslerini içeri çekip omuzlarını kaldırarak ve başlarını öne doğru sarkıtarak, gözleri kapalı, sarsıla sarsıla öksürürlerdi. Ferit de boğazında bir gıcık hissetti ve yutkundu. Nilüfer'in öksürüğü çabuk dinmişti. Ferit sormakta acele etti:

- Ne oluyor bu kadına?

Nilüfer ağzından uzaklaştırdığı mendile baktı. Kan görmemiş olacaktı. Mendile dikilen gözlerindeki endişe çabuk silindi ve yerini öfkeye verdi.

- Biliyorsun ağabey.

Öksürüğün korkusu devam ettiği için Nilüfer yutkundu ve konuşmadı. Ferit ona mantonun satıldığı müjdesini vermenin en müsait ânı gelip gelmediğini düşündü ve bekledi.

- Fena bir şey oldu geçen gün! diyebildi Nilüfer.

Kısa ve kuru öksürüklerin kırptığı yarım cümlelerle anlattı ki, evvelki gün Orhan gelmiş eve. Swing öğretecekmiş Nilüfer'e. Gramofonu kurmuşlar. Aşağıda namaz kılan Necmiye teyze kızmış. Namazdan sonra hemen yukarı çıkmış. Fakat sessiz adımlarla. Ve onları fena yakalamış. Nasıl fena? Çok mu? Kaçıncı devre?

- Üç devreye ayırsak... dedi Ferit.

- İkinci devrenin sonu.

- Demek ayakta değildiniz.

- Minderin üstünde.

Ferit önüne bakarak mırıldandı:

- Senin devreleri nasıl ayırdığını anlamıyorum.

- Üçüncü devre. En son. Biz ikincinin sonundaydık.

- Teyzem bunu gördü mü?

Hayır, birdenbire toparlanmışlar. Fakat, işte o kadar. Çözük düğmeler, kırmızı yüzler ve kim bilir ne perişan bakışlar... Bir sürü günah işareti. Necmiye teyze kapıyı çekip gitmiş. Tabii Orhan da fazla duramayıp gitmiş. O gün bugün teyze bir barut fıçısı. Patlamak üzere.

Ferit düşündü. Hastalık teyzenin kendisi değil. Hastalık namazla Swing arasında. Memleketin hastalığı. Birinden biri gitmeli. Şimdilik ayırmak lâzım.

- Üç gün sabret. Seni bu odaya alacağım.

Nilüfer etrafına bakındı, sonra arkasına dönüp yakındaki harap duvara vuran güneşin ikinci aksini kadavra sarısı bir aydınlık halinde odaya dolduran pencereyi gördü. Ürperdi ve silkindi.

- Ben burada ölürüm. Bir damla güneş girmiyor buraya.

Doğru. Ferit hemen belinin ortasından iki küreğinin arasına yürüyen ağrıyı duymuştu.

- Müthiş rutubet! dedi Nilüfer.

- Doğru. Odanın içi insanı boğamayan ve gözden saklayan bir karanlık su dolu. Ben de bu odadan kaçmalıyım.

Artık en müsait anın gelip gelmediğini düşünmeden cüzdanını çıkardı.

- Şu iskarpin parası. Bu da ayrıca yirmi lira.

Ve mantonun nasıl satıldığını anlattı. Bu şansın birdenbire verdiği cesaretle bağırdı:

- Git, o karıya söyle. Seni rahat bırakmazsa onu öldürmeye karar verdim.

Bu kararından, kendisi de Nilüfer'le beraber haberdar olmuştu. Çünkü cümlenin hangi zihin ameliyesinden sonra ağzından çıktığının farkında değildi. Bir meseleyi kökünden halletmeğe o kadar ihtiyacı vardı ki bu fikri beğendi ve tekrarladı.

- Karar verdim. Şakam yok. Bilsin... Bir katil gibi göğsüne bıçak saplayarak onu öldüreceğim. Bir hırsız gibi para ve altın çekmecesini alıp gideceğim. Başka türlü rahat etmeyeceğiz. Söyle ona. Kararım katidir. Eğer ikinizden birinizin mutlaka ölmesini icap ettiren vaziyetler yaratmaya devam ederse, seni kurtarmak için onu öldüreceğim. İnansın bu sözüme ve ona söyle ki, ben söylüyorum, ben, anladın mı, ona söyle, benim tarafımdan, benim ağzımdan söyle ki sen onun namazına karışmıyorsun, oda senin sevgiline karışamaz. Ona söyle ki, sevgilisinin kucağında bir kızın yoğurulması, pandispanya yemek veya su içmek kadar tabiidir. Ona söyle ki isterse o örümcek beyniyle buna kızsın. Fakat... Cimri karı, hain karı! İki ablamız bu illetten gitti. Sabah karanlığı abdest ibriği dolduracak bir hizmetçi bulamıyor musun? İstif ettiğin altınları bozdur. Ona böyle söyle. Ben söylüyorum. Öldüreceğim. Zaten cinlerim tepemde. Öldüreceğim. Fantomalara taş çıkaran bir ustalıkla. Hiç kimse anlamayacak.

- Ah!

- Ah ne? Acıyor musun o karıya?

- Acımak mı? Vallahi onu öldürmek benim de kaç defa aklımdan geçti.

- Öldüreceğim. Bilsin. Anneme yaptıklarını da unutmuyorum. Ve ona söyle ki yeryüzünde Allah'a en az inanan karı odur. Düzenbazdır o. Öldüreceğim.

- Geçen hafta kavga ettik. Söylemedim sana. Ev meselesi. Hisse-i şayiaya babam razı olmamış. O doğru. Ben dedim ki "Neden evi kendi üstüne yaptın?" Anneme güveni yokmuş. Satar yermiş. "Morfine verir" dedi. "İnsan morfine yetmiş bin lira verir mi?" dedim. "Onun morfini olmasaydı bana evi sattırmazdı. Şimdi o ev yüz bin lira ederdi" dedi. "Peki, dedim, yirmi bine aldınız evi harpten evvel, dört sene sonra yetmiş bine sattınız. Az mı? Anneme neden 35 bin lira yerine on bin verdin? Neden yirmi beş bin liranın üstüne oturdun?" Diline dolamış. "Şimdi yüz bin lira ederdi" dedi. Hiç oraya yanaşmıyor. Saatler sürdü kavga. Ben mosmor oldum.

Ferit de o anda kendisinin mosmor olduğunu sanıyordu. Tekrarladı.

- Öldüreceğim.

Ve hayalen bıçağı teyzesinin tam kalbi üzerine saplıyor, kanlı elleriyle onun yüzünü ovalıyordu. Sonra bodruma iniyor, küp, çekmece, sandık, bir şey arıyordu. Dişlerinin arasından:

- Paralarını nereye sakladığını öğrenmeliyiz! dedi.

- Öğreniriz.

Sustular. Ferit yine bıçağı teyzesinin kalbine saplıyor, avuçlarındaki kanı onun yüzüne buladıktan sonra çekmeceler ve sandıklar açıyor, avuç avuç altın, deste deste ellilik, yüzlük çıkarıyordu. Bütün bu servete kavuşmaktan üstün, intikamdan üstün, Nilüfer'i kurtarmak saadetinden üstün bir zevk de duyuyordu. Bunun farkına vardı, fakat zevkin mahiyetini birdenbire anlayamadı. Düşündü. Para ihtiyacı, intikam duygusu ve kardeş sevgisi çıkarıldıktan sonra geri kalan neydi? İşin kendi bünyesinden geldiğini sezdirdiği halde cinayet zevkine benzemeyen bir şey. Düşünüyor ve o sırada Necmiye teyzesinin paralarını saklamakta gösterdiği sinsiliğe ve becerikliliğine hayretini anlatan Nilüfer'in teferruata girdiği noktalarda hiç dinlemiyordu. Birdenbire bağırdı:

- Hah!

Bulmuştu. Fakat ne aradığını bilmeyen Nilüfer'e, "geri kalan şey"in kendisinde herhangi bir iş yapmak iktidarının bulunmadığından şüphe eden bir adamın bu iktidarı kendi kendine karşı isbat etmek rahatlığından başka bir şey olmadığını söylemedi. Belki cinayetlerin çoğu, bir aşağılık kompleksini hiç değilse irade cephesinden telâfi hamlesiydi. Bıçağı teyzesinin kalbine bir daha soktu. Tamam. Bıçak girerken varlığının şuuru artıyordu. Hayır, şuuru değil. Bıçağı bir daha soktu. Varlığı, varlığının kendisi artar gibi oluyordu. Herhangi bir iş yapmak iktidarından mahrum olduğunu sanan bir adamın şüphesi varlığının kesafetine, dolgunluğuna ait bir şüpheye benziyordu. Bıçağın kalbe girerken ispat ettiği şey bu dolgunluktu. Ben teyzemi öldürürsem varım.

Bu ona bir bedahet gibi göründü. Önüne bakıyor ve Nilüfer'in gözlerinden kendi üzerine doğru boşaldığını hissettiği dikkati, yüzünün derisine yapışmış gibi duyuyordu. Onunla göz göze gelmek istemedi. Yabancı bir yüzün aynasında kendi mânâsını seyredebileceği an değildi.

Çirkindi, muhakkak. Daha fazla var olmak için daha çirkin olmaya razıydı, fakat bunu görmemezlikten gelmek şartıyla.

- Ne düşünüyorsun ağabey? dedi Nilüfer, ne kadar korkunçsun!

Ferit düzeldi. Gülümsedi.

- Canileri anlamaya çalışıyorum, dedi.

Fakat birdenbire, onu uzaktan görür görmez kaçan Selma'nın renkli eteğine benzer dalgalı bir parıltı hayali içinde silkindi. Ve kısaca dünkü Selma vakasını anlattı. Nilüfer'in gözlerinde her safhaya ait hükümler arayarak. Fakat hiç bir şey bulamadan. Dikkat ve hayretten başka hiç bir şey. Nihayet sordu. "Çok çirkin ağabey. Öpüşmek için iki kişinin arzusu lâzım. Ayıp vallahi. Git bugün ona ağabey. Ben de geleyim mi?" dedi kız.

- Ben yalnız gitmeliyim, Nilüfer. Sen bir kaç gün daha sabırlı olacaksın. Git yat.

Hayır öğleden sonra Nilüfer doktora gidecek. Onun ilâçlarını yaptırdıktan sonra gidip yatacak. Pek âlâ. Bu iyi fikir. Hocanın iki defa elini öpsün. Biri Ferit adına.

Yorgun gelen Nilüfer canlı gitti. Arkasından bakan Ferit "güzel kız, ölme sen" diye düşündü. Selma'dan da güzel. Fakat Selma başka. Şu anın karanlık fikirleri arasında bir onun aydınlığı. Haydi koşalım ona, koşalım.

Fakat bu evden çıkmadan koşulmaz. Vafi Bey adamın yolunu keser.

- Hemşire miydi o?

- Evet.

- Hemşire!

- Şüphe mi ediyorsunuz Vafi Bey?

- Adı ne?

- Nilüfer!

- Azıcık içeri buyur.

Girdiler, Vafi Beyin her köşede bir nikel, bir pirinç, bir gümüş parıltısının zıpladığı odasına...

Koruk yeşili gözler Ferit'in gözlerine dikildi.

- Nilüfer!

- Evet.

- Güzel isim. Kendisi de güzel maşallah. Fakat ben evimde güzelleri istemem, Ferit Bey oğlum. Bir kere için müsaade ettim. Güzellik daima mesele ihdas eder.

- Başka bir oda aramamı mı istiyorsunuz, Vafi Bey? O benim kız kardeşim.

- Pek âlâ, pek âlâ. Buraya gelirken boyanmasa ve uzun bir elbise giyse olmaz mı?

- Sualimi tekrar ederim.

- Benzersiniz. Zaviye'l-veçhiye ve gözler aynı. Fakat o kumral, sen esmer. Başımız üzerinde yeri var, istediği zaman buyursun.

Kapıya bakarak elini Ferit'in omuzuna koydu ve bağırdı:

- Ha!.. İşte... Üstat geldi. Dün zikr-i cemîlini etmiştik ya. Hâce-i dâna.

Odadan içeriye dar omuzlar üstünde seyrek saçlı büyük bir baş, siyah ve iri gözlerin altında kalın çerçeveli bir bağa gözlük, esmer ve oyuk yanaklar, ince bir ağız ve Ferit'in hüküm vermekteki tereddüdüne çattığı halde sempatisini kazanmaya istidatlı büyük bir mânâ girdi. Yahya Aziz. Lise filozofu. Vekâlet emrine alınan hoca. Ferit'in elini sıktıktan sonra Vafi Beye sordu:

- Biraz evvel buradan çıkan kızın adını biliyor musunuz?

Vafi Bey ona cevap vermeden evvel Ferid'e döndü:

- Ben bu sakalı değirmende ağartmadım. Güzellik mesele ihdas eder demedim mi? İşte mesele hâce-i dânamızın bile merakına benzer şeylerle çıkmaya başlar.

Sonra Yahya Beye cevap verdi:

- Nilüfer Hanım.

- Tamam! Ta kendisi!

- Tanıyor musun onu üstat?

Vafi Bey ve Ferit ona dikkatle baktılar. Yahya Aziz onu çarşamba günü, dört gün evvel Ada vapurunda tanımıştı. “Ne garip tesadüf!” diye başladı. Vafi Bey, Ferit’e bakarak söyleyeceği hikâyenin cesaretinden filozofu mahrum etmemesini isteyen gözlerinden birini kırptı ve ona susmasını işaret etti.

Yağmurlu bir gündür. Tenha lüks kamarada, sol köşedeki koltuğa büzülmüş bir ihtiyar kadın o kadar hareketsiz oturmaktadır ki, üç boyutundan birini kaybetmiş gibi, simsiyah elbisesiyle, arkasındaki fona sürülmüş bir boya lekesine benzemektedir. Yahya Aziz başını sağa çevirir. Baktım, benim hizamda, köşede bu güzel kız; ve kamarada başka hiç kimse yok. Vafi Bey, sen bana yakıştıramazsın, fakat onun gözleri ve bacakları beni tâ yanına kadar çekti. Bir sürü boş yer varken gidip yanındaki kanepeye oturdum. Gazetemi okumaya başladım. Beş dakika geçti, geçmedi, bana saati sordu ve konuşmaya başladık. Kınalı’da Müzehher isminde bir arkadaşına gitmiş, bulamamış, dönüyor. Burada kızın gözleri doldu. Biraz sonra farkına vardım ki, arkadaşına dökülecek bir derdi vardır ve onu bulamadığı için, kalbinin üstündeki yükü geri götürmenin sıkıntısı içindedir. Çok uğraştım. Anlattı. Babası bir iş için Londra’ya gitmiş, dönmemiş, galiba hava bombardımanlarında ölmüş. Bir erkek kardeşi var, üniversitededir, fakat hedefsiz ve iradesiz, tembel ve şaşkın, sinirleri perişan bir genç, ondan da hayır yok. Adı Nilüfer. Teyzesinin yanında oturuyor. Kadın bir facia. Müstebit ve cimri. Kızı halayık gibi kullanıyor ve yoruyor. Ciğerlerinden hasta kız. Nöbet gelmektedir. Elimi alnına koydum, ateşi vardı. Ona ümitsiz bir anında beni arayabilmesi için adresimi vermek istedim. Yanımda kalemim yoktu. Çantasından bir kalem çıkardı bana verdi, buranın adresini yazdım. Fakat kalemi dalgınlıkla cebime koymuşum.

Cebinden siyah bir stilo çıkardı ve Vafi Beye uzattı. Bir daha gelirse ona verirsiniz. Ferit düşündü: Benim kalemim. Nilüfer’de kalmıştı.

Vafi Bey ele verici bir bakışmayı önlemek için, kalemi alırken gözlerini yumdu. Yahya Aziz biraz evvel odasından çıktığı zaman, kızın merdivenden inen gölgesini arkadan görebilmişti. Bilseydi hemen peşinden koşardı. Geç karar vermiş. Hemen geri dönüp kahverengi elbisesinin cebinden kalemi almış, koşmuş, fakat sokakta ve caddede onu bulamadan geri gelmiş.

Kendi kendine sorar gibi:

- Acaba beni mi aradı? dedi.

Ferit bu mevzuda hiç konuşmak istemediği halde, birdenbire:

- Hayır! dedi, bana geldi.

- O halde, lütfen bu kalemi ona...

- Veririm.

Ferit kalemi alırken, bu son tesadüfün lise filozofunu hiç hayrete düşürmediğini gördü ve hem zekânın bu soğukluğunu felsefeye yakıştırdığı için, hem de bir hayretin peşinden gelebilecek istihza ve merhamet gibi münasebetsiz duygulara mevzu olmaktan kurtulduğu için ferahladı. Vafi Bey Arapça bir şey söylüyordu. O zaman Ferit Yahya Aziz'in dalgın gözlerinde bir çırpınma ve esmer yüzünde bir kızarma peyda olduğunu fark etti. Arapça sözü anlamadığı için, Vafi Beyin duasıyla Aziz Beyin yüzündeki depremi birbirine bağlamak mümkün olup olmadığını anlayamadı. Gözler artık çırpınmıyordu ve yanaklar eski rengini bulmaya başladı. Çizgilerin ifadesi çabuk normale dönmüştü: Geçen buhran bir utanç mıydı? Nilüfer'in gözlerine ve bacaklarına zaafını, hedefsiz ve iradesiz, sinirleri perişan, tembel kardeşinin önünde itiraf etmiş olmaktan mı utanmıştı? Eğer böyle ise yazıklar olsun bu adama: Bir filozof için en utanılacak şeyin utanmak olduğunu unutuyordu. Sebeplerin toplu sezilişinden ve bilinişinden başka şey olmayan felsefe, neticelerin sorumunu onlara değil de kime yükleyebilirdi? Hürriyete ve mesuliyete inanan bir adamın asla filozof olamayacağını Ferit ilk defa o anda düşündü. Kamaranın boş yerleri arasında, güzel gözlerin ve bacakların cazibesinden doğan tercihin kozalitesi Nilüfer'in vücuduna mı, Yahya Aziz'in ahlâkına mı bağlıdır? Neme lâzım! Ben kendimi ve Nilüfer'i bu adamın merhametinden kurtarmalıyım.

- Demek bir katta oturuyoruz, dedi adam.

- Evet.

- Görüşürüz daha, değil mi?

Ferit cevap vermedi. Bu adam onu felsefeden de soğutabilirdi.

Akşamüstü. Hamamdaki muhallebicinin arka tarafında karanlık bir masanın başına çöktü. Oturmakla dinlenemeyecek kadar yorgundu. Başını dayayacak yer arıyordu. Gururu vücudundan daha yorgundu. Selma'yı bütün gün dört defa aramış, evinde bulamamıştı. İzzetinefsini yoran şey, sabahtan beri gittikçe artan arzusunu saatlerce süren bir araştırmanın soyup çırılçıplak bir zaaf haline getirmesi değilse, dört ayrı zamanda, uzun uzun çalındığı halde açılmayan kapının Selma'ya vekâlet ediyormuş gibi, şuurlu bir mukavemeti andıran bir hareketsizlikle kapalı kalmasıydı. Sanki evin sessizliğinde Selma'yı müdafaa eden kaderin cevabı vardı. Fakat niçin alınıyorum? Ne evin şuuru, ne de benim geleceğimden Selma'nın haberi var. Ben oraya bin defa gidebilirim ve bundan Selma'nın haberi olmadıkça, onun gözünde hiç gitmemişim demektir. Bu hâdise olmamıştır. Olmayan bir hâdisede gururum benden bir amortisman hesabı açmamı nasıl isteyebilir? Dört defa Selma'yı ararken, onun boşlukta beni, görünmeden; adım adım takip eden bakışı, ısrarımı görmüş gibi, yahut hayır, içimde onun her an hazır oluşu hissinden gelen bir aldanışla, yahut da kendi kendime vermeğe mecbur olduğum hesapta, kendi gururumdan ayırıp onun şerefine kaybetmemem lâzım gelen payı ondan esirgememek gibi bir namuslulukla izzetinefsimden bir şeyler eksildiğini seziyorum.

İştahı her günden daha az olduğu için, öğleyin yine bu muhallebicide yediği bir sütlâçla bir parça francaladan başka midesine bir şey girmediği halde acıkmamıştı. Öğleden sonra Sirkeci'ye kadar gidip aldığı kol saatine baktı. Altı buçuğa geliyordu. Hava iyice kararmıştı. Dükkânın ışıkları yandı. İsteksizlikle bir sütlâç daha yiyebildi. *Vaso-moteur* veya *fiévre* yüzünden derisinde bir sıcaklık vardı. Avucunu alnına koydu. Sıcak; ve bütün vücudunda, oturdukça artan bir dermansızlık. Selma'ya beşinci defa gitmek onun vücudunu da, gururunu da baygın düşürebilirdi. Fakat arzu?

İstiyordu

İstiyorum. Bizim gibi megalomanları bitirmek için bir kaçış kâfi, istiyorum.

Ve sabahtan beri kaç defa, Selma, Ferit'in hafızasındaki gerçek ve hayalindeki mümkün şekil ve kıyafetlerinin kaç türlüsüyle, kaç defa onun içinde göründü. Kaybolması, bir dansöz gibi elbise ve şekil değiştirmesi içindi. Şuurun sahnesine her çıkışında yeniydi. Gittikçe güzelleşiyordu.

Ferit’in onu görmesi, mesafenin ona kattıklarını realitenin indirmesi için de lâzımdı. Hiç bir makyaj ve tuvalet bu mesafe kadar sevgilinin, fakat kaçan sevgilinin büyüsünü artıramazdı. Bundan kurtulmak için, onun yüzüne bir pudra pomponu kadar yaklaşmak lâzımdı. Gitmeliydi.

Kalktı. Muhallebiciden çıkınca, Osmanbey’e kadar tramvaya binmek için aksi istikamete doğru yürüdü. İlk adımları hızlıydı, sonra yavaşladı. Bu sefer de Selma’yı bulamazsa, daha güzel fakat çok daha ağır bir sevgili hayaliyle geri dönecekti. Haylayf’a girip Selma’nın mutlaka evde bulunacağı saate kadar beklemeği düşünüyordu. Birdenbire yanında Selma’yı görür gibi oldu ve sıçradı. Üstünde bej spor pardösüsü vardı. Fakat bir saniye evvel kızın göründüğü noktada, yarım adım ötede şimdi kimseler yoktu. Ferit etrafına bakındı. Hiç kimse. Eskiden de yaşadığı buna benzer kuruntu ve hayret anlarının biri içinde, Selma’nın aynı noktada bulunduğuna emin olmak hissiyle ortada ondan eser olmaması tezadından gelen şaşkınlıktan kurtulmaya çalışarak, yorgun ve sarsak bir kaç adım atarken durdu: İşte Selma! Geliyor!

Geliyor! Ve üstünde bej spor pardösü, geliyor! Ferit birdenbire ona doğru koştu ve kaldırımın tam köşesinde onu durdurdu. Yüzü herhalde kıpkırmızıydı, yanıyor ve şakakları atıyordu. Bu hamlesinin ele vereceği zaaftan o kadar utandı ki, hemen onu telâfi çareleri aradı. Selma’nın uzanan elini tutmasıyla bırakması bir oldu. “Bugün seni aradım” dememeliydi ki, arzusuyla gururu arasında bozulan muvazeneyi bulabilsin. Fakat şuurunun yüzünü hep bu aramak fiili kaplamıştı. Seni aradım, kaç defa! Dört. Şimdi yine sana geliyordum. Selma, bizim bir ruhumuz var. İnanıyorum. Selma, ruhum...

Fakat hiç bir şey söylemedi. Kızın gözleri, yarı karanlıkta, hiç kırpmadan, Ferit’in gölgesini daha bol ve rahat içebilmek içinmiş gibi açılıyordu, büyüyordu, bekliyordu.

Ferit tıkandı. “Seni bugün ne kadar aradım” demeyecekse, hiç bir şey söylemeyecekti. Fakat biraz evvelki hamlesinin Selma’ya verdiğini geri almak ihtiyacı onu tıkadı. Sonra içine müthiş bir korku girdi. Ya şimdi Selma da bir kelime söylemeden yürüyüverirse... Ferit’in bir kaçışa daha tahammülü yoktu. Ondan evvel davranmalı ve kaçmalıyım. Bu sefer ben kaçmalıyım.

Selma’nın yorulan gözleri kırpıldı ve omuzlarında bir çırpınma oldu. Sanki bir rüyadan uyanmıştı. Derin bir nefes aldı ve sordu:

- Nasılsın Ferit, neredesin? Hep öyle misin?

Buna “Sabahtan beri seni arıyorum”dan başka cevap verilemezdi. Ferit birdenbire, onu iki elinden tutmak, dudaklarını öpecekmiş gibi yanaklarına yaklaştırmak ve bunu söylemek için bütün vücudunda bir otomatizm hazırlığından şüphe edince, hemen, kupkuru bir sesle:

- Allahaısmarladık!

Dedi ve ayrıldı. Koşarak yürüdü. Kaçıyordu, kaçabilmişti. Karşı kaldırıma geçer geçmez durdu. Geriye baktı. Selma’nın gölgesi kaybolmuştu. Peşinden koşmak istedi, fakat vücudu sallandı ve bir adım atamadı. Mıhlandı. Tıkanıklık bütün şuurunu ve göğsünü sarıyordu. Nefes alamadı. Bir an cadde sallandı, kayboldu, tekrar yerine geldi.

Artık ayakta duramayacaktı. Pastacıda dirseklerini masaya dayadı ve başını avuçlarının içine aldı. Yüzü yanıyor ve şakakları zonkluyordu. Karşıki eczaneden bir termometre almayı düşündü. Kımıldayacak halde değildi. Eve taksi ile gitmeliydi. Belki ateşi vardı. Boğazında bir gıcık ve öksürdü. Hoca üç sene evvel Neriman’ı muayene ettikten sonra onun da göğsünü bir dinlemiş, dikkat tavsiye etmişti. Sonradan yapılan iki radyografide *ganglyonlar* dolgundu ve şezen şiryanı anatomik meylinden fazla sağa kaymış görünüyordu. Bu bir gürültüsüz mücadele ve daha fena günlere hazırlık tablosuydu. Günlerden beri artan iştahsızlık ve derin yorgunluk fena günlerin yaklaştığını haber vermiş olabilirdi. Şimdi ateşi de varsa, kaderinin üstünde şeamet kasırgası esmeye başlamış demekti. Hem Nilüfer, hem ben... Ve meteliksiz...

Titredi; kısa ve kuru, iki üç defa öksürdü. Ismarladığı çayı içmedi. Kalktı, sallanarak çıktı, bir taksi aradı.

Pansiyona gelir gelmez yıkanmadan ve soyunmadan, yatağa uzandı. Ürperme devam ediyordu. Hastalık başlarsa, Nilüfer’i de yanına alarak fakültenin kliniklerinden birinde yatmayı düşündü ve bu imkân ona biraz teselli verdi. Fakat Selma’dan ayrılışının hiç bir tesellisi yoktu. Kaçmak fikrindeki budalalığı anlamak istiyordu. Anlar gibi oldu.

Ben kaçmadım ki, kaçmanın taklidini yaptım. Vücudum kaçtı ve içim orada kaldı: Kaldırımın köşesinde ve Selma’nın bastığı yerde. Yahut ben

bölündüm ve parçamın biri ötekinden kaçtı. Ne sersemlik! Hayvan! Selma'yı bir kere daha ve belki tamir kabul etmez bir tarzda kırdın, hayvan!

Fakat o da niçin "hep öyle misin?" diye sormuştu? Ferit o anda "Sabahtan beri seni arıyorum" demek arzusunu boğan gururunun bu "öyle" kelimesinden sızan karanlık mânâdan da yüksündüğünü şimdi anlıyordu. Bu kelimenin hangi fikir zincirlemesiyle o anda ne incitici hayallere doğru uzandığını hatırlamıyordu; fakat bu "öyle misin" sualinin, Ferit'in şahsiyeti hakkında toptan ve ağır bir hüküm taşıdığını, şimdiki gibi vuzuhla değil, kalabalık bir caddenin kaldırımında, idrakin üzerine dışarıdan yağan tesirlerin bir kara bulut halinde toplandığı anda şuurun altına bir ok yılanı gibi birdenbire girivermiş olması ihtimalini kabul ediyordu. "Hep öyle misin?" Bu, sağlığına, paraya, saadet derecesine ait bir sual olamazdı.

Hep öyle misin? Öyle, yani hep sinirli misin, hep züğürt müsün, hep kötümser misin.. mi? "Nasılsın Ferit, neredesin?" Bu iyi. Hasret ifade ettiği ümidini veren "neredesin?" çok iyi. Fakat "hep öyle misin" ne demek? Bende aradığı büyük istihaleyi göremeyecekse beni toptan inkâra karar verdiğini mi ima ediyordu? Benden şahsiyetimde aradığı inkılâbın müjdesini mi bekliyordu? Belki söz gelişi... Hayır! "Nasılsın, neredesin?" suallerinden sonra klişe bir tedainin getireceği söz, meselâ... Meselâ "Niçin görünmedin, beni aramadın, hasta mıydın, bize geldin de bulamadın mı?" gibi şeylerdi. "Hep öyle misin?" suali, düşünceden değil de, bir ruh otomatizminden geldiği zaman, Selma'nın kendi kendisinden bile saklamış olabileceği bir hükmü ifade ettiği için, düşünülerek söylenmiş olmasından daha korkunçtu. Kaçtığıma iyi ettim. Fakat o zaman bu tahlili yapmamıştım. Beni kaçıran fikir, onun benden evvel kaçmasını önlemekti. Kaçmak için kaçtım. Korkumdan kaçtım. Aşk stratejisinde bu, sevgilide, sevişmenin müşterek seviyesini aşan bir fazlalık peyda olduğunu sezen gururun onu bir an için küçümsemesinin tezahürü olduğu zamanlardakinin tam zıddına, bir hezimettir. Gururun zaferi değil, bozgunudur. Ben ruhumla değil, bacaklarımla kaçtım. Ruhum hâlâ onun peşinde. Hâlâ onunla dolu. Nasıl göz kırpmadan bakıyordu yüzüme. Nasıl tekerlek ve büyük ve siyah ve derin bakıyordu. Nasıl gözlerinde sonsuzluğa kayar gibi oldum!

Bir defa, geçen yaz, Kadıköy'üne birlikte giderken, güvertede Ferit'e buna benzer gözlerle bakmıştı. Fakat daha kısa. O zaman da sonsuzluğa doğru kayma duygusunu yaşadı Ferit. Bir saniye, belki daha kısa. Ve hemen

Ferit onun elini tutmuştu. Fakat yandaki merdivenden çıkan ve onlara dikkatle bakan bir adam büyüyü bozmuştu.

Selma'nın gözlerinin tarihinde bu dalgın ve sabit bakışlar azdır. Çok defa önüne bakar o. Ferit'in yüzünde meçhulü aradığı zamanki bakışları kısa ve kaçaktır. Meselâ dün onu deli gibi kucaklayan Ferit'in kollarından kurtulup sendeleye sendeleye pastacıya kadar yürüdükten sonra, orada, çantasından aynasını çıkarıp dudaklarının rujunu tazelerken, Ferit'e doğru, hiç istemediği bir mânâya rastlamaktan korkuyormuş gibi ürkek bir tecessüsle bakmış ve kırpışan gözleri hemen aynaya kaçmıştı. Bu gözlerde, belki çocukluğundan beri içinde yaşadığı aile dramının herkese karşı onda uyandırdığı güvensizlikten doğan bir devamlı şüphe ve korku halinin, bazen yere doğru bir bakış ve saklanış, bazen bir müdafaa refleksi halinde bir kale kapısı gibi kapanan göz kapaklarıyla uzunca süren bir yumuluş, bazen de bir çırpınış halinde ifadelendiği olurdu. Daha ziyade şüphe ettiği zaman önüne bakar, korktuğu zaman gözlerini yumar, korktuğuna uğradığını sandığı zamanlar da gözlerini kırpıştırırdı. Dün, pastacıda Ferit'in yüzüne baktığı zaman muhakkak ki en ziyade korktuğu mânâya rastladığı için kırpışan gözlerini kaçırmıştı. Buna şüphe yoktu. Fakat geçen yaz, vapurdaki sabit ve dalgın bakışıyla bu akşamki bakışı aynı his kaynağından mı geliyordu? Her ikisinde de hayret ve tecessüs mü vardı? Hayır! Vapurda ben ona *Rimbaud*'nun mısralarını okumuştum:

On a retrouvè
Quai? Léternité.
C’est la mer allée.
Avec le soleil.

Ve şuna benzer bir tarzda tercüme etmiştim:

Bulundu.
Ne? Ebedîlik.
Bu, güneşin altında
Deniz yoludur.

Hattâ peşinden: “Bulundu. Ne? Ebedîlik. Bu, benim gözlerimin altında senin bakışındır.” diyecektim. Yalnız bu nazire, bana tercümemden daha kötü göründüğü için söylemedim. Bana bu hissi veren şey, biraz evvel ona, adaların ötesinde, keskin bir temmuz güneşi altında pırıldayan denizi gösterip de gözlerinin bir an daldığını görmem olmuştu. Merdivenden çıkan şişman adam o ânın şiirinin üstünden manda gibi geçti ve ebediliği ezdi. Bu akşamın dekoru tamamıyla aksi. Geniş ve bomboş Marmara yerine dar ve kalabalık bir kaldırım. Parlak güneş yerine başlayan gecenin serseri ışıkları. Hayır, fakat yine bende sonsuzluğa doğru kayar gibi olma duygusu.

Ferit şimdi Selma’nın gözlerini, iki dekorundan da ayrılmış, etrafı bomboş, yüzün çeneye doğru inerken tamamıyla silinen titrek zemini üzerinde, donmuş gibi hareketsiz durduğu halde müthiş canlılığını maddenin hangi haliyle ifade ettiği anlaşılmayan garip ve güzel bir tezadın eşsiz tecellisi gibi görüyordu. Bu gözlerden bakışla beraber çıkan, fakat mânâdan bambaşka bir şey, maddî ve manevî hiç bir şeyle izahı mümkün olmayan bir şey Ferit’in bütün varlığını sarıyordu. Zehra’nın gözlerinde olduğu gibi bu, boğulmuş heyecanların bakışlar yoluyla taşması değildi. Burada, bilâkis, burada, insanı sardıktan sonra içeriye çeken ve ruhun ötelerine, her şeyin ötesine götüren ebedilikte tasarladığımız hareketsizliğe, maddesizliğe ve manasızlığa yakın, fakat hazdan bayılacak kadar tatlı ve derin bir hal vardı. Niçin vapurda söylemedim ona. Ne kadar sevinecekti. Bulundu Selma, bulundu. Ne? Ebedilik. Bu, benim gözlerimin altında senin bakışındır.

Belki estetiğin ve aşkın bambaşka kanunları olduğu için, şimdi bu nazire Ferid’e güzel görünüyordu. Yerinden fırlamak ve hemen, şimdi, bir otomobille Selma’nın evine gidip ona bunu söylemek istiyordu. Bulundu. Buldular. Ben buldum. Hayır, bulundu, Selma. Ne? Ebedilik. Bu benim gözlerimin önünde, hayır, benim gözlerimin altında senin bakışındır. Selma, ben “hep öyle” değilim. Dünden beri tamamıyla değiştim. Selma, ben seni artık bacaklarında değil, gözlerinde buluyorum. Ruh, ruh... Selma! Şüphesiz bir ruhumuz var. Ve yalnız ruhumuz var. Affet beni. Fakat anladım Selma. Zaten seziyordum, fakat artık “anladım.” Çünkü bulundu. Ne? Ebedilik. Bu, benim gözlerimin altında senin bakışındır.

Birdenbire gururu silkindi. İçinin bir köşesinde, babasının bir gözü onun bütün ruh hallerini seyrediyordu. Gerçekten seyretseydi, ona belki "deli ol, âşık olma" diyecekti. "Delilik şüphesiz aptallıktan iyidir. Delilik var olmuş bir zekânın yok oluşudur; aptallık, var olmamış bir zekânın var olmamağa devam edişidir. Deliliğin hiç olmazsa mazisi şanlı. Aptallığın şerefli bir tarihi bile yok." Ferit için de, şimdi, âşkı aptallığa benzeten şeylerden biri, bütün şahsiyetin yutuluşu ve sevgilinin hayali içinde, zevksiz bir santimantalizme doğru yuvarlanışıdır. Fakat bu hayal, işte Selma'nın gözleri, tuhaf şey, tıpkı deminki gibi, donuk ve canlı, hep öyle misin? Bu sualde bir "değiş" emri gizli. Benim kendisine doğru hamlemden o anımın bütün zaafını sezen bir mahlûkun bu fırsattan, benim iç istihalelerimin kumandanı olmaya kadar gidecek derecede faydalanmaya kalkması vakıasını nasıl görmüyorum? Şimdi nasıl yakaladım! Ruhumun inkılâpçısı olmak sevdasına düştü. Ve ben, yok olmaya hazır bütün şahsiyetimle onun gözlerinde erimeyi benzersiz bir haz gibi duyacak kadar kendimden geçtim. Ona bu sualinin hesabını soracağım yerde, gözlerindeki ebediliğin kasidesini ona, müstebitin kendisine okumak arzusuna düştüm. Babam daima haklıdır. Peşimden gelen köpeğin mevcut olmadığını söylediği zaman da, bu dünyada istihzamızdan kurtulmaya lâyık hiç bir şey olmadığını söylediği zaman da, aşkın bir ahmaklık olduğunu söylediği zaman da haklıdır. Öyleyse şunu da söyle baba, ne yapmalıyım? Bir kahkaha atmalısın, oğlum. Bir kahkahanın halletmediği hiç bir mesele yoktur. Gözünü oyarlarken bile bir kahkaha at, acı duymazsın. Gül ve geç. Fakat gülemiyorum, baba. Sen iki kız kaybettin, bütün servetini kaybettin, şimdi neredesin, bilmiyorum, sağ mısın, bilmiyorum. Sağsan, gülebiliyor musun? Daima, daima, Ferit, gülebiliyorum. Nilüfer'i ve seni kaybedersem de güleceğim. Yoksa ben hepinizden evvel kaybolurdum. Az mı üzdünüz ve harap ettiniz beni? Ateşin var oğlum, hastasın, kahkahadan başka ilâcın yoktur, sen de gül, Ferit, oğlum, sen de gül.

Fakat Ferit ağlamak istiyordu.

Elini başına koydu. Evet, ateşim var. Gözlerini yumdu. Alnında Selma'nın avucunu ve nemli saçlarının arasında onun parmaklarını düşünüyordu. Aşk kadar hastalığa -belki yakın, belki de ruhtaki muadili olduğu için- yakışan ihtiras yoktu. Başını Selma'nın göğsüne koydu. Ve başının orada eridiğini ve Selma'nın teninden içine sızarak ona karıştığını tahayyül etti. Selma'da kaybolmak ve Selma olmak hayalinin tadı, belki de

şimdiki yorgunluğunun ancak ölümde dinlenecek kadar fazla olmasının verdiği bir tenasüh özleyişinden başka bir şey değildi. Belki de aşk bir yorgunluktu. Herhalde beraber anıyorlardı. Bu akşam Selma'ya doğru atılışı, devrilesiye yorgun olmaktan gelen son bir imdat hamlesiydi. Bu atılış, fakat dur, dur, dün Selma, Suzy'nin apartmanından içeri girince, Ferit'e doğru atılır gibi yürüyüşünün ele verdiği zaafı dizginlemek için birdenbire yavaşlamış ve durmuştu. Sonra... Dur... Evet... Ferit'e hatırını sormuştu. Ne cevap verdim ben?

Ferit birdenbire doğruldu ve yatağın içinde oturdu. Bu anî hareket başını döndürmüştü. Gözlerini yumdu ve açtı. Selma'ya verdiği cevap daha baş döndürücüydü. Salonun kapısında Suzy'ye görünmeden apartımandan çıkabilmeleri için Ferit kestirme bir cevap vermeyi tercih ederek "hep öyle" demişti. Hep öyle. Şimdi, şimdi Selma'nın deminden beri Ferit'e bir mânâ uçurumu gibi görünen "hep öyle misin?" sualinin masum sebebi anlaşılıyordu. Şimdi bu sualin düz ve aydınlık yüzünde, Selma'nın bir gün evvelki samimiliği arayan iması gözle görülecek kadar açıktı. Ferit biraz evvelki fena yorumunun sebeplerini kendi mizacıyla aşkın doğurduğu alınganlık arasında hangi nispetlerle pay etmek doğru olacağı meselesi önünde kaldı ve şaşırdı. Bu alınganlığın insanı hakikatten ne kadar uzaklara götürebileceğini ve şüphenin karanlıkları içinde ne hata kuyularına düşürebileceğini, ansızın, yorgun vücudunu havaya fırlatan bir hayretle anlamıştı. İşte şimdi bir taksiye atlayıp Selma'ya gitmek, ona bunu, bunları söylemek ve af dilemek istiyordu. Ayağa kalktı, fakat hemen oturdu. Oda kapısına gidemeyecek kadar yorgundu. Avucunu tekrar alnına koydu. Yanıyordu. Ateşi var, hiç şüphesiz ateşim var.

Soyunmaya bile takati yoktu. Uzandı. Selma'ya ertesi sabah, erken, çok erken gidebilirdi. Bu hayal ona kuvvet verdi. Sevgiliyi görmek ümidinde, ölüyü diriltecek bir enerji kaynağı olduğunu, şimdi, yaşıyarak anlıyordu. Selma'yı göreceği andan, onunla görüşeceği ve yapacağı şeylerin son safhalarına kadar bir çok şeyler düşündü. Bu hayaller bir saatten fazla sürmüştü. Ona soyunmak iradesini ve takatini verdi.

Soyundu. Gidip yıkandı. Odasına dönünce, geceleyin Zehra'nın çıplağından kurtulmak için kapıyı kilitlemeyi unutmadı. Işığı söndürdü ve yattı. Başı yastığın serinliğine değince ateşi olduğunu bir daha anladı.

Ertesi sabah Selma'yı görmek ümidinin verdiği iyimserlikle bu ateşin geçici bir soğuk algınlığı, yorgunluk ve sinirlenme neticesi olabileceğini düşündü ve biraz rahatladı. Her şeyi en kötü ihtimale bağlamanın cezasını, daha biraz evvel, "hep öyle misin?" meselesinde çekmiş olduğu için, başındaki ateşi hemencecik ölümün habercisi gibi yorumlamakta acele etmemeye çalıştı. Şimdi uyuyuverse, onu Selma'ya kavuşturacak an birdenbire ne kadar yaklaşacaktı. Gözlerini kapadı.

Bu Selma buhranı, dün, Ferit'in bir şehvet anından doğmuştu. İşte burada, buracıkta bir nüans çırpınıyordu. Aşkın şehvete doğru inişi bir soysuzlaşma farzedilse bile -ki öyle olduğu da muhakkak değil- Selma'nın reaksiyonundaki şiddeti mazur görebilir miydi? Burada meseleyi halledecek şey, ruha ait kalite hallerinin kemiyet nispetlerine çeviren bir ölçü elde edebilmekti. Nafile bir teşebbüs: Fakat rakamsız, keyfiyet hallerinin kemiyet gibi düşünülmesine imkân veren bir derece şuuru bu ölçünün yerini alabilirdi. Eğer Selma'nın reaksiyonu haddinden fazla ise, bu fazlalıktan, o gün tablo meselesinden duyduğu ızdırabın payı da çıkarıldıktan sonra, geri kalanını, aşk mücadelesinde sevgiliyi küçümsememek için gururun onda aradığı hatayı bulup fazla büyütmek günahıyla izah etmek lâzımdı. Selma bu günahı işlemişti. Ferit daha ona "niçin bu ruju sürüyorsun?" diye başlayan hücumunu yapmadan evvel, Selma ona, "niçin böylesin Ferit?" diye sormuştu. Bak, "böyle" kelimesinin "hep öyle" ile akrabalığına da Ferit şimdi dikkat ediyordu. "Öyle" ve "böyle" hemen hemen aynı şey. İşte bir mesele daha.

Selma'nın "hep öyle misin?" sualindeki "öyle", Ferit' in ona Suzy'lerde verdiği "hep öyle" cevabından mı, yoksa Selma'nın pastacıda Ferit'in bütün mizacını ve şahsiyetini istihaleye veya hiç değilse vuzuha davet eden "niçin böylesin" sualinden mi geliyordu? Fakat bütün bunlarda affedilemeyecek bir şey var mı? Çok yorgunum. Oda karanlık. Objelerle münasebetim kesilmiş. Onların beni daima gerçeğe davet eden hazır oluşlarından mahrum kalınca fantezilerimle realite arasındaki hududu bulamıyorum. Plânları aşıyor ve birbirine karıştırıyorum. Uyumalıyım şimdi, iki günün intibalarını tamamıyla silmeliyim. Yarın, dünün ve bugünün tesirlerinden âzade, bağımsız bir dikkatle Selma'yı müşahede altına alırım. Sevişmemizin safhalarında, onun gururuna mal edilebilecek bir günahın izlerini dinlenmiş bir kafa ile ararım. Artık çok yoruldum. Önümde hata uçurumları var. Görüyorum. Düşebilirim. Muhakemelerimin doğruluğundan emin değilim.

Bu bahsi keselim. Zihnimi başka şeyle oyalayayım. Birden yüze kadar, fakat bir, üç - iki, dört - üç, beş - dört, altı - beş, yedi - sayayım. Beş, yedi, altı - sekiz - yedi, dokuz - sekiz, on - dokuz, on bir... Selma dulları sayarmış, gelirmiş uykusu. Benim tanıdığım dullar bir düzineyi bulmaz. Çabucak biter. Bak, yine zihnim Selma'ya kaydı. Rakam saymak zihni belâ-fikirden kurtarmıyor. Belâ-fikir, yani musallat olan, belâ olan fikir; *Obsession* karşılığı olabilir mi? Olamaz. Her medeniyetin kendi ilim dili var. Greko-Lâtin medeniyetinin terimleri o medeniyeti benimsemiş milletler tarafından müşterek kullanılıyor ve kullanılmalıdır.

Neydi? Ne düşünüyordum? Unuttum. Neydi? Belâ-fikir. Nereden geldi bu aklıma? Ha... Zihnimi Selma'ya kaymaktan alıkoyacak, fakat beni heyecanlandırmayacak başka bir mevzu bulmalıyım. Rakam saymak çok monoton. Dur. Bulmaca gibi bir şey. Meselâ "Selma" hayır "saray" kelimesinden on dört kelime çıkarabilir miyim? Sar, bir. Ay, iki. Ray, üç. Say, dört. Ara, beş. İyi. Şimdi tersinden: Yar, altı. Yara, yedi. Yas, sekiz. Yasa, dokuz. Sara, on. Arsa, onbir. Araş, on iki. Aray, Yasar, Yarsa, Yaraş... Hayır... Başka yok galiba... Uykum var, fakat uyuyamıyorum. Yarın kaçta kalkmalıyım? Bugünkü gibi geç kalırsam ve yine Selma'yı bulamazsam büsbütün hastalanırım.

Avucunu tekrar başına koydu. Ateşim var. Dinlenmek de fayda vermedi. Belki de yarın kalkamam. Selma'ya telgraf çekmeli. Gelir mi? Vafi Bey onu yukarı alır mı?

Selma'nın bu odaya geldiğini düşünmek Ferit'i sardı. Kendisi hasta yatarken, onun şu koltuğa, hayır, şu yatağın kenarına oturduğunu, Ferit'in üstüne eğilip alnını okşadığını ve fısıltı halinde konuştuğunu düşünmekten başlayıp bir yandan onun bakışında ebediliği bulmaya ve sonsuzluğa kaymaya, bir yandan da vücudunu soyup yorganın altına almaya kadar giden hayaller dal budak salıyordu. Bak, Selma, senin bu göğsünle... Dur... Müsaade et... Gıdıklanıyor musun? Dur... Bak... Senin bu göğsünle ruhun ve sonsuzluk arasında hiç mi münasebet yok? Dün niçin beni yanlış anladın? Bak, etlerimiz birbirine değince ikimiz de ürperiyoruz. Burada ebediliğe çıkan bir hak yok mu? Of! Enfes! Fakat Vafi Bey Selma'yı yukarıya bırakmaz. "Kimsiniz?" diye sorar. "Üniversiteden arkadaşıyım." Bırakmaz. Kızkardeşim için bile güzellik mesele ihdas eder, diyordu. Katiyen bırakmaz. Evvelâ Vafi Beyi çağırıp rica etsem, her şeyi anlatsam? Anlar mı? Belki ruh adamıdır, anlar. Şarlatandır anlamaz. Neresi ruh adamı?

Babasının kitaplarını satıp pansiyon işletiyor. Belki eline yirmi lira tutuştururssam, razı olur. Her imkâna başvurayım bakayım. Eğer yataktan kalkamazsam. Ah, Selma'nın geleceğini, ve Vafi Beyin razı olacağını bilsem kalkmam. İki gün içinde Selma benim içimde nasıl büyüdü. Niçin? Ben hiç bir zaman Selma'ya bu kadar bağlanmadım. Selma'yı dünden beri sevmeye başlamışım gibi geliyor. Daha evvel hiç sevmiyordum Selma'yı. Bak, "onu" diyeceğim yerde, onun ismini tekrarlamak daha hoşuma gidiyor. Selma, Selma, Selma'yı, Selma'nın, Selma... Bu bir isim fetişizmi midir? Eskiden "Selma" adı sinirime dokunurdu. Arapçadan frenk ahengine uygun isim yapmanın moda olduğu devirlerin yadigârı: *Selma, Sara, Leylâ, Necla, Azra, Feyha, Cevza, Semra, Hamra*... Şimdi bu isimlerin hepsi güzel geliyor bana. Uyuyacak mıyım? Aşk bu mudur? Aşk bir belâ-fikir midir? Fakat bana hep fikir Selma veya hürriyet problemi, her fikir belâ olur. Belki sadece aynı aşk objesini değiştiriyor. Hâlâ ateşim var. Nilüfer ne yaptı? Teyzeye benim tehdidimi götürdü mü? Sabahleyin onu öldürmek hayalini birdenbire nasıl sevmiştim! Şimdi lâkaydım. Biraz Nilüfer'i düşünsem yine bıçağı alıp teyzenin kalbine saplayabilirim. Bunu hayalen bir defa bile yapmış olmak insanda bir cinayet istidadı olduğunu göstermez mi? Şüphesiz her büyük ruhta bu istidat vardır. Orada kinin nispetleri de büyüktür. Büyük ruh? Şüphesiz benim büyük bir ruhum var. "Şüphesiz…" Çok defa cümlelerin başında dilimize musallat olan bu "şüphesiz" içinde kıvrandığımız şüphelerden hiç değilse sözle kurtulmak ihtiyacının ifadesi mi? Nerelere gidiyorum. Uykudan ne kadar uzaklara kaçıyorum "Şüphesiz." Ondan evvel ne diyordum? Unuttum. Şüphesiz... Ondan evvel? Gelmiyor hatırıma. Artık beynim tamamıyla yoruldu. Belki birdenbire uyuyacağım. Kapıyı da kilitledim. Zehra'nın çıplağı beni rahatsız edemez. Bütün bunları Selma'ya ne güzel anlatacaktım... Ne kadar şaşıracaktı. Ne kadar gülecektik. Ben bir zıpırım. Bir öküz benden fazla sağduyu sahibidir. Öküz, ne güzel hayvan! Ne makul hayvan! Uyku saatleri hiç şaşmaz. Âşık olmaz. Olursa hedefine gider, sapmaz, sapıtmaz. Öküz veya eşek, hepsi öyle. Aman! Hep öyle değil, "hepsi" öyle. Ben hep öyle miyim? Yine başlamayalım. Saatlerden beri "hep öyle" meselesi içindeyim. Daha çıkamadım. Bir dışarıya atlayabilsem, hop! Artık sapıtıyorum. Muhakkak ki uyuyacağım veya çıldıracağım. Hayır, uyuyacağım. Bir, üç - iki, dört - üç, beş - dört, altı..

Uyumak üzere iken uyandı. Alnında bir avuç vardı. Kendi eli değil. Bütün vücudu gerildi. Rüya mı? Hayır. Alnında parmaklar geziniyor ve nemli

saçlarının arasına dalıyordu. Parmaklar, yahut parmaklar halinde bir şefkat. İçine baygınlığa benzer bir haz da karışan korkunç bir hayret Ferit'in kımıldanmasına engel oldu. Şimdi boşlukta bir bileği yakalamak için elini kaldıramıyordu. Yine mi Zehra'nın çıplağı? Fakat ben kapıyı içerden kilitledim. Anahtar üstünde. Dışarıdan bir anahtarla da açılamaz. Bu el kimin eli? Rüya mı? Çıldırdım mı?

Rüya görüp görmediğini anlamak için evvelâ kendi vücudunun realitesini yokladı. Bir ayağını ötekinin üstüne koydu. Yutkundu. Nefesini derinleştirdi ve kısalttı. Bütün duyuları, iradesi ve muhakemesi yerinde idi. Titremeye başladı. Şimdi el, bir kanat kadar nazik, yanaklarını okşuyordu. Ferit başını biraz kaldırdı ve kısık bir sesle sordu:

- Kimsiniz?

Başı yastığa düşünce, yüzünün üstünde sıcak bir nefes gezindiğini ve "Zehma" gibi bir şey söylediğini duydu.

- Zehra mı?

- Zehma.

- Selma.

- Zee-hma.

Ferit elini uzattı. Merdivende avuçladığı göğüs. Ufarak, sert, fakat vücudu eğildiği için öne doğru hafif sarkık. Ucunu tuttu: Dimdik. Sonra avucunu çıplağın göbeğine doğru indirdi. Vücut çok sıcak, biraz da nemliydi. Ferit'in eli değdikçe ten ürperiyordu. Ne kadar ince, düzgün ve cilâlı. Birdenbire dudakları üzerinde kızgın dudaklar yayıldı. İnce, uzun, bir yılan yavrusu gibi kıvrak ve soğuk bir dil. Ferid'in ağzının içine girdi, kıvrandı ve ısındı. Bir el yorganı kaldırdı ve çıplak boylu boyuna Ferit'in vücuduna yapıştı. Ağzının serbest kaldığı anlarda. Ferit, boğuk bir fısıltı halinde "Selma sen misin?" diye soruyordu. Hemen dudakları dudaklarla kapanıyor ve bir el pijamasının ceketini çözüyordu. Yorganın içini hafif bir ten, ter ve lavanta kokusu doldurdu. Chanel. Sonra iki el, Ferid'in başını çıplağın göğsünde iki yuvarlağın arasına gömdü. Sanki baş tenin içine girmiş ve erimeye başlamıştı. Eriyorum. Bulundu. Ne? Ebedilik... Bu...

Ferit birdenbire silkinmek istedi. Ayaklarıyla şilteyi tekmeledi. Boynunda sertleşmiş parmaklar vardı. Boğazını sıkmaya başlamıştı. Ferit bağırmak

istiyor, fısıltı halinde bir ses: “Öldüreceğim seni!” diyordu. Ferit, asılmış bir adam gibi kendini boşlukta hissediyor ve ayaklarını sallıyordu. Tekrar bağırmak isterken, birdenbire her şey karardı.

Uzaktan, çok uzaktan sesler geliyor ve ne söyledikleri anlaşılmıyordu. Sesler yaklaşmıştı. Kapı vuruluyor gibiydi. “Kıralım” diyorlardı.

Kapı tekmeleniyordu. İnceli, kalınlı sesler haykırışıyordu. Sonra biri ötekine hakim oldu. “Kapı kırılmaz!” diyordu. Vafi Beyin sesine benziyordu bu. Ferit ellerini boşlukta gezdirdi. Çıplak yoktu. Kapı daha şiddetli tekmeleniyordu. “Kıralım” diye tekrarlayan ses Eda Hanımındı.

Ferit kalkmak istedi. Muvaffak olamadı. Bir daha gayret etti. Yatağın içinde oturdu. Gözlerini uğuşturdu. Çıplakla mücadele ettiği için kolları ve parmakları ağrıyordu. Hele boynu kopacak gibi ağrıyordu. Seslendi:

- Geliyorum.

Ve kalktı. Işığı yaktı. Odada kimseler yoktu. Kapıya koştu. Anahtarı çevirdi. Sonra topuzunu çevirdi. Kapı açılınca, dışarıda bir kaç kişi, hayretten donmuş, ona bakıyorlardı. Evvelâ Vafi Bey içeriye girdi. Arkasından Eda Hanım, Tahir Bey, Yahya Aziz, Fatma, Babuş...

Ferit bir onlara, bir de kapıya, bölmeye, tavana, yere, pencerelere bakıyordu. Avucunu boynuna götürdü. Ağrı müthişti.

Vafi Bey ona yaklaştı:

- Hayrola evlâdım?

Ferit hiç bir şey söylemiyordu. Bu kalabalığın niçin geldiğini de anlayamadı. Vafi Bey sordu:

- Niçin bağırdın?

- Bağırdım mı?

- Hem de kaç defa ve nasıl! Bütün hane halkı yataklarımızdan fırladık.

Ferit elini boynundan ayırmayarak ve sancıdan omuzlarını kaldırarak:

- Beni boğuyorlardı! dedi.

- Âlemi mânâda mı?

- Hayır, rüyada değil. O sırada bütün fakültelerime sahiptim. Kendimi kontrol ediyordum. Rüya değil. Beni boğuyorlardı.

- Kim boğuyordu?

- İşte o. Merdivendeki... Üryan.

Eda Hanım bağırdı:

- Rüya oğlum, rüya. Kapı, pencere, her yer kapalı. Kimse giremez ki.

Ferit elini boynundan çekerek:

- Bu nedir? diye sordu. Boynum kopuyor.

Ferid'in boynu pençe pençe kıpkırmızıydı.

- A!.. diye bağırdı ve geriledi Eda Hanım.

Vafi Bey başını salladı ve mırıldandı:

- Taife! Bu oda tekin değil. Mannik'i taife götürdü.

Sonra etrafındakilere, münakaşaya izin vermeyen kesin bir tonla emretti:

- Siz çıkın. Ben Ferit Bey oğlumu teskin edeceğim.

Boynunun ağrısını da geçireceğim. Taife de gelmeyecek.

Grup kımıldamıyordu. Vafi Bey daha şiddetle tekrarladı:

- Çıkın!

Ferit'in gözlerindeki şüpheyi de görerek hemen ona bakışlarını sapladı:

- Ben şarlatan değilim, oğlum. Bu illetin devası bendedir.

Gruba döndü:

- Haydi, çıkın!

Oda boşalınca, Ferit, Vafi Beyin istediklerini yaptı: Yattı, gözlerini yumdu ve onu dinledi.

- Âyetü'l-Kürsî, dedi Vafi Bey.

Ve bir besmele çektikten sonra okudu:

- *Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûm*.

Ferid'in yüzüne ve boynuna üfledi.

- *Lâ te'hüzühü sinetün ve lâ nevm lehu mâ fis'semâvâti ve mâ fil'ard*.

Ferit'in yüzüne ve boynuna üfledi. Âyeti okumaya devam etti.

Ferit uyuduktan sonra da Vafi Bey okuyor ve odanın her tarafına üflüyordu.

Mister Joe'nun Ferit'e nedense logaritma cetvelini hatırlatan kulaklarının girinti ve çıkıntılarında başlayıp yanaklarının kabartmasını oya oya ağzının etrafında dolaşan keskinlik, onu, sabit fikirleri yüzünün yapısından anlaşılan adamlar kategorisine sokuyordu. Derslerinde olduğu gibi, tabiatın kanunları dışında hiç bir ihtimal mevcut olmadığını tekrarladığı zaman, bu temel fikir onun burnunun kenarından çenesine doğru temel çivisi gibi dimdik inen çizgide resimleniyordu. Mister Joe bir kanun budalasıydı. Mister Joe'nun kafasında halledilmemiş ve kanunlaşmamış hiç bir mesele yoktu. Mister Joe kılıç gibi kesen ve şakırdayan mantığıyla ilmin askerleşmiş tipiydi. Dün gece Ferit'in koynuna giren çıplağı iki Fransızca kelime ile hemen izah etmişti: *Cauchemar hallucinatoire*. Neymiş o? Mister Joe, kanun aşkıyla, galiba ilim uyduruyordu. Psychiatrie'de böyle bir terim var mı? Fakat o dogmatik beyniyle Ferit'in şüphesini nasıl seziyordu da:

- Sıkıntılı rüyalarda görülen hayaller bazen yarım uyanıklık içinde de canlı kalarak insana realite hissi veren bir parlaklıkla yaşamaya devam edebilirler ve buna *Cauchemar hallucinatoire* derler veya demek mümkündür, diyordu.

Bu iyi. Peşinden sanki askerî talimatnamenin bir maddesini okuyordu.

- Suret-i mutlakada bilmek lâzımdır ki, insanın ruhu yani beyni, fotoğraf makinesini andıran bir mekanizma ile hafızayı, hesap makinesini andıran bir mekanizma ile muhakemeyi, yazı makinesini andıran bir mekanizma ile dil kabiliyetini, sinema makinesini andıran bir mekanizma ile muhayyileyi vücuda getirir. Fizik bir gün bu mekanizmaların kanunlarını suret-i mutlakada bulup psikolojiye hediye edecektir. Hiç bir şey bunun kadar muhakkak değildir.

Bütün o "suret-i mutlaka" ile ampiriko-pozitivist okulun bu soysuzlaşmış ilim subayı Ferit'te, müşahedeyi ve tecrübeyi başa alan disiplinin isabetinden şüphe etmenin zevkini artırıyordu. Bu şüphe o metottan ziyade bu tipe karşı isyanın neticesiydi.

- Sen felsefeyi bırak, yine Tıp Fakültesine dön, diyordu Mister Joe, orada tabiatın kanunlarıyla daha yakından temas edecek ve kendini daha iyi anlayacaksın. Tıpta doktor, felsefede hasta olursun.

Mister Joe bu nüktesini Ferit'in hafızasına kazabilmek için, sağ elinin havayı ikiye bölen ve birbirinin tersine iki kavis çizen hareketiyle "Tıpta doktor, felsefede hasta" vecizesini tekrarladıktan sonra, azıcık sevimli olabilmek için son şansını denediğinin farkına varmadan, Selma bahsine giriyordu. Ferit bu sabah kızı yine evinde bulamayınca Suzy'lerde aramak için buraya uğramış ve Mister Joe'nun dik çizgili grafik suratıyla karşılaşmıştı. Şimdi onun ağzında Selma, "Efendi ve mazbut kız", "bir nizam perisi gibi tertipli bir yuva kurmaya muktedir bayan" ve "suret-i mutlakada Ferit'i ölçüye davet edebilecek bir kabiliyet ve liyakat sahibi" olmak gibi vasıflarıyla alelâde bir ev kadını tipine doğru yuvarlanıyor, bu sabah da evde bulunmamasının Ferit'te artırdığı hasreti azaltıyordu. Mister Joe, fakat Selma ile hemen nişanlanması ve Tıp Fakültesine devamı şartıyla Ferit'in maddî vaziyetindeki zorlukları ortadan kaldıracak tedbirler düşünmüş olduğunu söylediği zaman, sevimli değilse bile, iyiydi. Ferit'in suret-i mutlakada karar vermesi lâzımdır. Günlerdenberi Mister Joe'nun ona söylemek istediği bu idi.

Ferit bu "suret-i mutlaka" bombardımanından kaçmak için, acele bir işi olduğu bahanesiyle bir "düşüneyim" vadi ekledikten sonra hemen kendini sokağa attı.

Saim burjuva Mister Joe'nun proletaryasıydı. Aynı kafa, aynı izah tarzı. Terimler başka. Dün gece Ferit'in koynuna giren çıplak "dejenere" küçük burjuva entelektüelinin "*hallucinatif buhranı*" idi. *Hallucinatoire* yerine *hallucinatif*. Saim Üniversitenin ekseri solcu talebeleri gibi hiç bir yabancı dili iyice bilmediği için, sıkışınca kelime uydururdu. Biraz sonra *hallucinel* de demişti. Bu hallucinel buhranının mekanizmasını, tıpkı Mister Joe gibi beyin makinesinin bozulması kadar basit bir izaha bağladıktan sonra, ondan bir adım ileri giderek bu zavallı küçük burjuva entelektüelini buhrana sürükleyen sınıf tezadına gelip dayanmıştı.

Ferit bu nutku, hatipten evvelki gün aldığı beş lirayı geri vererek yarıda kesebildi. "Lazımsa dursun" - "Teşekkür ederim" klişeleri sınıf tezadı hitabesinin uzamasına mâni olabilmişti: Ferit manto hikâyesini araya sokuşturdu. Yine başlar Saim diye korkuyor ve hikâyeyi uzatıyordu.

Milliyetçi Muhtar, suret-i mutlakacı Mister Joe, proletaryacı Saim, hep aynı kafa yapısına sahiptiler. Üçü de sureti mutlakacıydı. Meselâ Mister Joe ailede, Saim zinada sureti mutlakacı.

- At Selma'yı şu karyolaya be. Çok beceriksizsin ulan, Ferit. Bizim fakülte bu odada kaç kurban verdi. Kızlarda burjuva cemiyetinin bütün hurafeleri zar hurafesiyle birlikte kaybolur. Çok toysun Joe. Ne duruyorsun? Kadının inkılâbı cinsî hürriyetinden başlar. Kanundur.

Hah, işte, kanun, bir kanun budalası daha. Mister Joe'nun kanunu aileden, Saim'in kanunu zinadan iğrendiriyordu.

Ferit Saim'in inkılâp denemeleri yaptığı karyolaya bir baktıktan sonra, havada ansızın duyduğu pis bekâr kokusundan doğan temiz bir aile odası özleyişiyle, yine acele bir iş bahanesine sarılarak oradan ayrıldı.

Beyoğlu'nda, sinema kapılarında fotoğraflara bakarak tabiatın kanunlarını, "Cauchemar hallucinatoire"ları, beyin makinesini, dejenere küçük burjuva entelektüelinin buhranlarını, aileyi ve zar inkılâbını düşündüren veya hepsini toptan unutturan bir film aradı, nihayet buldu ve koltuğa oturdu.

Bugün Selma'yı göremediği halde iyiydi. Ateşi yoktu. Daha az yorgundu. Aylardan beri sinemaya gitmediği için olacak, adi mevzulu filmden hoşlandı. Parça parça fotoğraf, temsil ve nükte kıymetleri vardı. İhtiyarladığı halde gençliğinin işvesini devam ettirmeye çalışan bir kadını maskara ediyordu. Ferid'i oyaladı.

Sinemadan çıkınca karşı kaldırımda Selma'yı görür gibi oldu. Kızın yine üstünde bej rengi pardösüsü vardı. Koştu yetişemedi. Bej rengi pardösü ileriki duraktan tramvaya binmişti. Ferit bir kaç derin nefes aldıktan sonra tramvayı Taksim'e kadar kovaladı. Sureti mutlakada Selma'yı yakalaması lâzımdı. Taksim'de tramvaya girdi ve ahaliyi güç belâ yardıktan sonra soluk soluğa bej rengi pardösüyü kolundan tuttu:

-Selma! dedi.

Selma değildi. Yakından ona hiç benzemeyen daha güzel bir kızdı. Başını çevirdi ve gülümsedi.

- Selma olmadığıma müteessirim, dedi.

Özür dilemesini hiç sevmeyen Ferit: "Selma'dan daha güzelsiniz, fakat onun tırnağı olamazsınız" dedikten sonra, tramvayın ön tarafından hızla inerken, arkasından kalın bir sesin "çüş!" diye bağırdığını duydu. Kendi kendine tasdik etti: "Çüş ki çüş! Kızcağıza eşekçe bir cevap verdim."

Saat yediye geliyordu. Artık Selma'ya annesinin yahut babaannesinin evinde aramaya gönlü yoktu. Bu geceyi buhransız geçirmek istiyordu. Caddede biraz dolaştı. Simsiyah kalın harflerle "Müttefikler Sicilya'da ilerliyorlar" serlevhasını taşıyan bir gazete aldı. Küçük bir lokantada az çok iştahlı bir yemek yedi. Biraz daha dolaştı ve pansiyona döndü. Yatağa uzanacak ve gazete okuyarak uyuyacaktı. Odasında, ceketini çıkarırken, kapı vuruldu. Fatma ona Tosun Beyin davetini haber veriyordu.

-Tosun Bey kim?

- Aha... Şu yandaki odada... Romatizmalı...

- Hani saz çalıyor, o mu? Ne istiyor?

- Görüşmek istiyor seninle. Dün gece duymuş. Bu gün bana sordu. Anlattım. O da görmüş çıplağı.

- Ne zaman?

- Bilmem ne zaman görmüş. Gelsin de konuşah diyor.

- Şimdi gelemem.

- Ne zaman gelirsin?

Ferit saate baktı. Yatmak için çok erkendi.

- Peki, şimdi gelirim! dedi.

Ceketini tekrar giydi. Pişman olmuştu. Uzaklaşan Fatma'ya seslenmek istedi. Vazgeçti ve giyinmeye karar verdi.

Tosun eski bir kanepeye uzanmıştı. Dizlerinin üstünde bir battaniye vardı. Ferit onun karşısına bir sandalye çekip oturdu. Tosun başucundaki alçak masanın üstünde duran çanağın içine kıllı ve kalın başparmağını sokup odaya tütünden başka bir maddenin kokusunu yayan sigarayı ezdikten sonra, hep önüne bakarak:

- Safa geldin, dedi.

Masanın üstündeki büyük teneke tütün kutusunu ona göstererek ilâve etti:

- Kusura bakma. Romatizmadan kımıldayamam ben. Buyur, sar bir tane.

Sesi çok kalın, hırıltılı ve boğuktu. Kafası çok büyüktü. Saçları siyah, kıvırcık ve kabarıktı. Çenesi köşeli ve genişti. Göz kapakları şişti. Gözleri

Ferit'in bakışlarından kaçıp bu şişkinliklerin altında saklanacak bir yer arıyormuş gibi sağa sola dönüyor ve bazen ıslak bir şerit haline geliyordu. Yüzü sapsarıydı. Etli çenesinin kenarlarından sarkan, tümsekler ve çukurlarla dolu, insan bakışlarına teslim olmamak için, kaşın bir ucunu yukarı, dudağın bir ucunu aşağı, yanakları sağa sola çeken türlü türlü tiklerle mânâlarını kaçıran ve idraki şaşırtan bir yüzdü bu.

- Geçmiş olsun, dün akşam...

Dedi ve gözlerini yumdu. Uyumaya hazırlanır gibi soluyordu. Gözlerini açmadan, sayıklar gibi, devam etti:

- Ben de gördüm o çıplak karıyı. Satıver anasını. Vafi'nin kuburuna prenses düşecek değil a. Ben kusmuşum onun kenef süpürgesi sakalına. O yolluyor bu kahpeleri. Sallamadım ben. Odanın ortasına kadar geldi. Anadan doğma. Yüzünü bir yazma ile örtmüştü. Bir küfür çaktım, gitti. Çırılçıplaktı be. Vay ölüsü boklu kahbe. Ne numara. Vafi'nin dalgası. Keratanın oğlu. Kusmuşum o kerhanecinin kitabına. Deyyus, pezevenk, namussuz. Of... Of... Of, Allahım...

Gözlerini sımsıkı yumdu ve yüzünü buruşturdu. Yalnız küfürleri duyulan anlaşılmaz şeyler söylüyordu. Sesi gittikçe zayıfladı ve söner gibi kayboldu. Uyuyordu galiba. Ferit onun sarı yüzünü herhalde sık sık içtiği sigaraların içindeki mahut maddeye ve bu odayı saran dumana ve bu acayip kokuya ve bu hezeyanlı sayıklamaya ve bu uyku haline bağlayan *toxicomanie*'nin çeşidini tayin etmekte gecikmedi. Geçen akşam kapının çatlağında bu kokuyu duysaydı içerideki dumanın sebebini anlayacaktı. Fakat artık bu odanın sırrı kalmamıştı. Ferit kalktı. Esrarkeşi uykusundan uyandırmamak için ayaklarının ucuna basarak bir adım attı ve durdu. Tosun homurdanıyordu:

- Gitme be kardeş. Otur biraz, gitme. Otur. Kusura bakma, dalgadayım. Uyumuyorum. Çıt olsa duyarım. Otur ayaklarını öpeyim. Daha bir gram lâf etmedin. Merak ettim seni be kardeş. Niçin bağırdın öyle dün gece? Koynuna mı girmiş kahpe? Boğazını mı sıkmış? Vay geçmişi tenekeli kaltak! Vay lâğım yosması! Sen nasıl altta kaldın be?

- Dün gece gelen o değildi. Kapı içerden kilitliydi. Anahtar kilidin üstündeydi. Pencereler sımsıkı kapalıydı.

- Dalga mı geçtin öyleyse?

- Dalga değil. Seni nasıl görüyorsam öyle. Uyanıktım. Rüya filân değil.

Tosun büyük avucunu yüzünün üstünden geçirerek “hoy hoy” nidalarına benzeyen sesler çıkarıyor ve gözlerini yumuyordu.

- Hoy, hoy... Allah sana acısın, bana acısın... Senin de var bir sıkıntın... Köpeğin olayım doğru söyle: Var, var değil mi? Var. Belli. Biz çakarız. Dalgadayız ama çakarız. Bunlar hep sıkıntıdandır. Of... Of... Of, Allahım! Söyle be kardeş, nedir sıkıntın, söyle, ayağını öpeyim söyle. Bir kere anlat bana: Kimsin sen? Bu kubura nasıl düştün? Hanedan evlâdına benzersin, nasıl düştün buraya? Hey yedi ceddine kuduz köpekler işesin bu tımarhaneyi işletenin. Söyle civanım, nasıl düştün. Tenezzül et de otuz gram lâf et yahu!

Ferit ne konuşabiliyor, ne kalkabiliyordu. İradesinin üstüne çöken bu ağırlık, Tosun’un karanlık şahsiyetinde hâlâ kolay izahlara karşı sertleşen kuvvetler saklı olmasından geliyordu. Bu odanın havasındaki sır, dumanın şimik terkibinden ibaret değildi. Esrarkeşin ruhu bir türlü yere deviremediği korkunç bir yük taşıyordu. Ferit karşısında vahşi tecessüsün ağzına kendi hayatından bir parça tıktı: Kız kardeşlerinin ve annesinin ölümü, babasından haber çıkmayışı, Nilüfer’in tepen hastalığı, Necmiye teyzenin hainliği, Ferit’in dün sabah kanlı elini yüzüne bulayarak onu öldürmeyi bile düşünmesi.

- Bre kuyruk sokumunu katır tepesi cimri karı! Bre uğursuz, bre merhametsiz! Hey iki gözünün deliğine birer sıçan giresi acuze! Bırak beni Allahım, kaldır ayağa beni, of! Of be, of be, of, of!

Sancısı var gibi kıvranıyordu. Ferit sordu.

- Romatizmaların mı ağrıyor? Hangi hekime gösteriyorsun?

- Kanalizasyon çöksün başına bütün hekimlerin. Ne hekimi yahu, ne ilâcı be kardeş, benim gönlüm ağrıyor, vicdanım sızlıyor devletlim. Tutmayın beni yahu, melekler, zebaniler, evliyalar, tutmayın be kardeşler... Of, of Allahım! Nerede oturur senin teyzen?

- Beşiktaş’ta.

- Neresinde?

Ferit tarif edince Tosun bağırdı:

- Anladım ulan. Altıparmak Necmiye değil mi? Sol eli altıparmaktır onun. Anladım cadalozu. Ben ona iki sene evvel gazete bırakırdım. Anladım şimdi o cimri musibeti. Alt kat pencerelerine parmaklık yaptırmadı da, çingeneliğinden, evine hırsız girdi. Bildim mi?

- Tamam.

- Tuh! Titremesin elin, bas ulan bıçağı be... Tuh! Bilirim o karıyı... Ben dokuz sene gazete müvezziliği, sonra da bayilik ettim, iade kâğıdı sattım, beş-on kuruşum var hamdolsun. Nâmerde muhtaç değilim. Ölünceye kadar yeter bana. Zaten Anadolu'da babadan kalma toprağım da var. Gideceğim oraya. Gündüz toprağa, gece gökyüzüne bakacağım. Görmesin gözüm bu pis insanları. Tuh be, tuh, tuh!

Robdöşambrının cebinden bir anahtar çıkarıp Ferit'e uzattı:

- Al be kardeş, aç şu karşıki dolabı...

Ferit tereddüt ediyordu.

- Aç be çocuk, aç yahu, bak ne var orada, al şunu...

Ferit gidip dolabı açtı.

- Sağ tarafta bir alüminyum kutu var, al onu eline. Aç kapağını...

Ferit kutuyu aldı ve kapağını açtı. İçinde elli, yüz, beş yüz liralıklar vardı. Tosun bağırdı:

- Al oradan bir avuç, sok cebine... Ne kadar istersen al! Helâl olsun! Kardeşini o cadının elinden kurtar. Borcun olsun bana. Ödersin. Ödemezsen canın sağ olsun.

Ferit paralara el sürmeden kutuyu yerine koydu.

Tosun onun bu hareketindeki aceleyi ve kesinliği görünce başını arkaya salıverdi, gözlerini yumdu ve "of Allahım, of..." diye inlemeye başladı.

Sonra doğruldu, arkasına döndü, duvarın köşesine dayalı tamburunu aldı ve geçen akşamki gibi başını sazın üstüne sarkıtarak, hafif mızrap dokunuşlarıyla, Ferit'in çok duyduğu ve ne olduğunu bilmediği bir hava çaldı. Gözlerinden yaşlar iniyordu.

Ferit'in gözünde bir erkeğin donuna etmesi gözyaşı dökmesinden daha az çirkindi. Ruhun işemesinden başka bir şey olmayan ağlamak belki hiçbir

halde güzel değil, fakat şimdi, bu adama yakışıyordu. Biraz evvel tik fırtınaları geçiren yüzüne tatlı bir disiplin getiriyordu.

Oda kapısının dışında hafif ayak sesleri duyan Ferit başını çevirdi. İçerisini mi dinliyorlardı? Yoksa... Çıplak mı? Hemen önündeki masadan kibrit kutusunu aldı ve ayağa kalktı. Tosun'a el işaretiyle kapının önünde biri olduğunu, fakat çalmaya devam etmesi lâzım geldiğini anlattı. Ayaklarının ucuna basarak oda kapısına yürüdü. Kibriti çakacak ve eğer çıplakla karşılaşırsa onu tanımaya çalışacaktı.

Kapıyı birdenbire açtı. Fakat ayak sesleri daha evvel uzaklaşmıştı. Kanadı aralık bırakarak yürüdü. Ayak sesleri merdiven istikametinde kaçıyordu. Odanın ışığı oraya kadar gitmediği için, Ferit koştu ve merdiven başında bir kibrit çaktı.

İkinci basamakta, duvara arkasını dayamış, zayıf ve yaşlı bir erkek vardı, Ferit onu tanımıyordu. Bir kibrit daha çakınca adamın elinde bir fotoğraf makinesi gördü. Anlar gibi oldu ve sordu:

- Kimsiniz siz?

Yabancı değildi. Karnik usta idi, helâdan dönüyordu. Fakat elindeki fotoğraf makinesi bu yalanın içinde mânâsız kalmıştı.

Ferit yine sordu:

- Çıplağı mı arıyorsun?

- He... Canım... Yok... Ne yaparsın? Susol... Beş on kuruş ekmek parası için... Affedersin... Rahatsız ettim... Gidip yatayım... Aramızda kalsın, he?

Ferit geriye döndü ve Tosun'un kapısında durdu. İçeriye girmedi. Esrarkeş tamburunu çalmaya devam ediyordu ve bu gece kaşınmıyordu. Ferit kapıyı çekti ve kendi odasına girdi.

Ve gevşek bir kahkaha salıverdi. Karnik geceleri çıplağın buralarda gezindiğini Fatma'dan öğrenmiş olabilirdi. Anafordan çıplağın resmini çekip el altından satabilmek için Ermeninin karanlıklarda beklemesi, onun gibi bir esnafın ve Ferit gibi psikopatın aynı hâdiseye karşı davranışları arasındaki farka unutulmaz bir komiğin damgasını basıvermişti. Bir ucuyla çıplağın fotoğrafını gizlice satın alacak liseli genç çocuğun hayalî zinasına, öbür ucuyla da Vafi Beyin taifesine ve ayetülkürsisine ve Ferid'in çıldırma korkularına kadar giden hâdiseyi küçücük bir Zeiss ve Kodak, en basit ve

gerçek esasına nasıl götürüverecekti! Bu resimden bir tane de Ferit alıp somnambül Zehra'nın çıplağı önünde gerçeğin hurafelerden nasıl soyunduğunu görmek istedi. Karnik'in ticaretine mâni olmamalıydı. Yazık! Mister Joe'nun ve Saim'in konuşmak hakkı buraya kadardı. Fakat Ermeninin fotoğrafı dün gece Ferit'in boğazını sıkan çıplağın resmini alabilecek bir cihaz değildi ve muamma, yirmi dört saatten evvel merkezini Zehra'nın çıplağından ötekine nakletmişti.

Geçelim ve yatalım. Bu gece iyiyim. Ateşim yok. Korkmuyorum. Vafi Beyin duasına muhtaç olmadan uyuyacağım.

Ve uyudu. Ertesi sabah iyi kalktı. Selma'yı özleyişi müstesna, bir kaç günkü zaaflarından hiç birini duymuyor ve yaşamak ona eğlenceli görünüyordu. Yine Selma'ya gideceği için, yıkanması ve giyinmesi iki saatten fazla sürdü.

Sokak kapısından çıkarken, Vafi Bey onun yolunu kesmiş, anahtarı soruyordu. Ne anahtarı? Sokak kapısının anahtarı. Görmedim ben, bilmiyorum.

- Sen dün gece sokak kapısına inmedin mi?

- Hayır!

- Fesübhanallah!

Vafi Bey aynı şeyi yukardan inen ve onlara doğru gelen Yahya Aziz'e de sordu. Hayır, o da görmemiş, bilmiyor, dün gece sokak kapısına inmemiş. Fesübhanallah!

Fesübhanallah, çünkü anahtar, kapının arkasında, şu çivide her zaman asılı durur. Sabahtanberi Vafi Bey onu arar ve bulamaz. Herkese sormuştur. Fatma'nın, Karnik'in, Eda Hanımların, kimsenin haberi yoktur. Dün gece, galiba sabaha karşı Vafi Bey kendi oda kapısının önünde bir pıtırtı, ürkek basışlı bir ayak sesi de duymuştur. Taşlıkta bir terlik sürtünüşüne benzeyen sesler.

Terlikse, Ferid'e göre Zehra değil. Çünkü o tepesinden tırnağına kadar çıplak dolaşıyor. Kapının aralığında havaya kalkan topuk. Hem Zehra'nın uykudaki dâvası kapı anahtarı değil hamamtası.

Ferit Karnik'i Vafi Beye casuslamak zorunda kaldı ve dün geceki karşılaşmayı anlattı.

- Hayır! dedi Vafi Bey, o almaz. Onun anahtarı var. Hem o sabaha karşı dolaşmaz. Başka biri.

Fakat Vafi Bey kendi işlerine taifeyi karıştırmıyordu. Ferit bunu hatırlatınca o derhal reddetti:

- Yok, dedi, taife benim malıma el atmaz. Hayırdır inşallah.

Ferit ve Yahya Aziz birlikte sokağa çıktılar. Lise filozofunun halinde, Ferit'in onun hakkında verdiği birinci hükmü değiştirebilecek sırlı ve çekici bir dolgunluk vardı. Kendisiyle ayaküstü bir fikir ticareti yapılması arzusunu veriyordu. Ferit istedi ki bir şey sorsun o, ve konuşsunlar.

Yahya Aziz sordu:

- Sizi o geceden sonra ziyaret edemedim. Bazı bazı buna benzer krizler geçirir misiniz?

Ferit caddeye çıkıncaya kadar krizlerinin birbirine hiç benzemediğini, yalnız bunlardan *hallucinatoire* olanlarında müşterek bir karakter bulunabileceğini anlattı ve siyah köpekten koynuna giren çıplağa kadar bir kaç vakayı özetledikten sonra, Yahya Aziz'in teklifi üzerine, bir kahve içmek için, Köprübaşı'ndaki lokantaya girdikleri zaman, bütün meseleyi *hallucination* probleminin önüne getirip bıraktı.

Yahya Aziz, akıl hekimliğinin birçok bahislerinde olduğu gibi, bir strüktür muamması önünde kalan ilmin, tarif yerine tasvirle yetindiğini ve *Esquirol*'danberi, *hallucination*'un "objesiz idrak" diye özetlenebilecek tasvirlerinden bir adım ileri gidilmediğini söylüyor ve her tarif kılıklı tasvirin peşinden *symptomatique* sınıflandırmalar geldiğini anlatıyor, böylece bir *sensorielle*, öteki *psyhique* iki büyük dala ayrılan *hallucination*'ların çeşitlerini saymak ve tasvirini yapmaktan öteye geçilmediğini ilâve ediyordu. "Beden-ruh" ikiliğini bütün gayretlerine rağmen ortadan kaldıramayanların bu strüktür problemi önünde klinik müşahedeleri aşmaktan âciz kalmalarını tabiî bulan Yahya Aziz, *hallucination* bahsinde, bir şeyi bir kişiden fazla kimsenin görmemesinin o şeyin mevcut olmadığına yeter bir delil sayılamayacağını da söylüyordu. Bu takdirde, şimal kutbuna bir kâşiften başka hiç kimsenin gidemediği farz olunursa, bu adamın deli olduğuna ve şimal kutbunun mevcut olmadığına hükmetmek lâzım gelecekti. Meselâ, Ferit'in o geceki krizinden sonra boynunda Yahya Aziz'in de gördüğü kırmızılık hangi parmakların eseriydi?

Bu, Ferit'in kendi parmakları olabilirdi. Fakat o, aksini iddia ettiği müddetçe, hiç kimse bu parmaklara bir sahip bulamazdı.

Ferit tasdik etti:

- Boğazım sıkılırken ben uyanıktım. İki elimle çıplağın iki kolunu tutuyor ve bütün kuvvetimle boynumu kurtarmaya çalışıyordum. O anı çok iyi hatırlıyorum. Peşinden gözlerim karardı ve kendimi kaybettim. Hâlbuki *hallucination* vakalarında hasta bilakis *agité* değil midir?

- Mutlaka değil. Bu da bir objesiz idrak olabilir. Yalnız böyle olduğunu ne biliyoruz? Siz bize boynunuzdaki parmak izlerini gösterdikçe ve vaka anındaki idrakinizin gayet sarih bir objesi olduğunu iddia ettikçe bizim sizi yalancı çıkaracak delilimiz bulunabilir mi?

- Siz hayallere ihtimal veriyor musunuz?

- Bütün ihtimalleri reddedebilmek için her şey hakkında tam bir bilgimiz olmak lâzım. İçinde büyük tabiat âlimleri de bulunan pek çok insanların, deli olmadıkları halde, gördükleri hayaletlerin birer vehim olduğunu nasıl söyleyebilirim? Lehde ve âleyhte izah imkânlarımın da, kendi tecrübelerimin de dışında kalan iddiaları kabul ve reddetmeğe hakkım yoktur. Daha geriye giderek *Oliver Lodge*'ların mezarlarında bağırmayalım. Ondan sonraki âlimler arasında, ellerinde birer fotoğraf makinesi, bu hayaletlerin resmini çekenlerin az olmadığını biliyoruz. Bu, resimler benim kitaplarımda da var. Kimine göre bu, medyumun bedeninden çıkan seyyalemsi bir şey, kimine göre rahmetli kayınpederin ruhu. Bana göre, herhalde bir şey, ne olduğunu bilmediğim, fakat *hallucination*'dan anlaşılan mânâyı gülünç bir hale sokacak derecede başka bir şeydir.

Ferit, elinde bir fotoğraf makinesi, hayaletlerin resmini çekmeye uğraşan âlimler serisine Karnik'in de girmeye hakkı olduğunu düşününce, gülümsedi.

Ve sordu:

- Benim yerimde olsanız, hayaletlerinize karşı ne yapardınız?

- Onları severdim. Yalnız boğazımı emniyet altına alırdım. Üst tarafında hoşa gitmeyecek bir şey yok.

Yahya Aziz, hesabı istemek için garsona işaret ederken ilâve etti:

- Onlarla iyi geçininiz ve sevişiniz. Kendinizi hasta farz etmeyiniz. Hastalık, çok defa bu zandır.

Ferit'in içinden, sureti mutlakacı olmayan bu adamı kucaklamak arzusu geçmişti.

Birdenbire sıçradı arkasına baktı. Kimseler yoktu. Yahya Aziz sordu:

- Ne oldunuz?

- Yumuşak bir el ensemi okşadı.

- Dostça mı?

- Evet.

- Ne mutlu size!

Bu el Selma’nın değil, Nilüfer’indi. Ferit ensesinde kız kardeşinin ruhunu duymuştu. Fakat bunu Yahya Aziz’e söylemedi. Ondan hemen ayrılıp Nilüfer’e koşmak istiyordu. Teyzesiyle kavga ettiği günden beri ayak basmadığı o eve şimdi gidecekti. İçinde bu karar birdenbire doğmuştu.

Galata’daki saatin dibinde Yahya Aziz’den ayrıldı. Ensesinde Nilüfer’in elini hissetmesi, onda kız kardeşi için büyük bir korku uyandırmıştı. Bu korku hâdisenin fevkalâdeliğini düşündüremeyecek kadar şiddetliydi. Ne oldu kıza? Görünmedi bu sabah. Hocaya gitti mi? Röntgenini aldılar mı? Ne dediler? Belki yatağa düştü. Sabahtan beri his kırıntıları halinde içinden geçen bu meseleler, şimdi aydınlık ve düzenli tedailerle çeşitli ihtimallere bağlı hayaller uyandırıyordu. Çakır gözlerindeki endişeyi dumanlı ve kaçak bakışlarıyla hastadan gizlemeye çalışan hoca, “bir şey değil, fakat gidip yatmalısın” diyor, “Sanatoryum” diyor. Nilüfer’in yorgun vücudu, içindeki büyük korkuyu taşıyamayarak sallanmaktadır.

Tramvayda, Ferit ablasının ölümü hatıralarına karışan fena hayallerinin yanı başında bir kuyudan gayet keskin bir aydınlık fışkırdığını ve bu aydınlığın gitgide bütün şuur sahnesine hâkim olarak ona sebepsiz bir iyimserliğin ferahlığını verdiğini de görüyordu. Bu duygusunun içinde Yahya Aziz’in bıraktığı iyi tesirden de bir şeyler vardı. Bu adamı birdenbire çok sevmişti. O kadar sevmişti ki, böylelerinin de içinde bulunduğu bir dünyada insanın fazla bedbaht olamayacağına benzer bir titrek inanç duyuyordu. Belki de benim ihtiyacım bu güzel imajı ona giydiriyor. Olmayan bir Yahya Aziz yaratıyorum. Zararı yok. Onun çamurundan böyle bir şeyin mümkün olabilmesi, yine onun bu yaratışa liyakatini gösterir.

Kapının açılmakta gecikmesi, taşlıkta Nilüfer’in topuklu terliği şakırdadığı zaman, Ferit’e onun yataktan kalktığını ve Allah’a bin şükür, Necmiye teyzenin evde olmadığını sezdirdi. Nilüfer tekrar yatağına girdiği zaman Ferit’in tahminlerini doğruladı. Hoca bir radyoskopiden sonra “bu kadarı bizi korkutmaz. Önleriz. Fakat hemen git, yat. Ferit’i bana yolla” demiş. Nilüfer teyzesinin evindeki fena durumu anlatınca “öyleyse prevantoryum” demiş hoca. Fakat Nilüfer iki sene var, liseye gitmiyor. Onu maarifin prevantoryumuna almazlar. “Alırlar, ben vekile yazarım” demiş hoca.

- Ah prevantoryum! Sahi! Ne iyi olur, ne iyi! diye ağladı Nilüfer.

Yüzü bugün daha soluktu. “Bu kadarı bizi korkutmaz”, “bir şey değil”, “önleriz”, “dikkat lâzım”. Fakültede hocalar, kaç defa, hastanın psikolojisinden bahsederken, buna benzer sözlerin tedaviye dahil olduğunu söylemişlerdi. İçine dolan “fena” hükmünü tersine çeviren Ferit:

- İyi dedi, telâşa lüzum yok. Ben ona bugün giderim. Vekile mektubu yazdırırım. Maarif müdürüne de bir tavsiye alır, gider, onunla da konuşurum. Prevantoryum hiç hatırımıza gelmedi.

- Benim geldi. Fakat iki senedir talebe değilim. Almazlar, diyordum.

- İki senedir hasta olduğun için gidemedin mektebe.

Alırlar. Hoca isterse mutlaka alırlar. Cadı nerede? Doktorun söylediklerini ona söylemedin mi?

Söylememiş. Komşuya gitmiş o galiba. Konuşmuyorlarmış o günden beri. Nilüfer yine sabah sabah onun abdest ibriğini doldurup ısıtmış. Havalar sıcak da karı yine soğuk su ile abdest almıyor. Nilüfer taşlığı da yıkamış. Çok yorulmuş ve yatmış.

- Bırak artık bu işleri Nilüfer. Prevantoryuma gideceksin. Bırak.

- Öldürür beni.

- Ağzını açıp da tek söz söylerse ona söyle, ben öldüreceğim onu, ben!

Hoca vekile bir mektup, maarif müdürüne de bir kart yazdı. Ferit mektubu postaya verdi ve müdüre gitti.

Kartvizitteki isme başıyla bir reverans yapan maarif müdürü, Ferit’i dinledikten sonra, dışardaki sofada ve karşıdaki bekleme odasındaki insanlardan yarısının prevantoryum için dilekçe getirdiklerini, her gün bu müracaatların aynı nispette devam ettiğini, içerdeki hastaların sayısından dışarıda üç misli talep olduğunu, bir tek boş yatak olmadığını, iki sene evvel mektebi terk etmiş öğrencilerin değil, halen vazifelerine devam ettikleri halde ayakta duramayacak kadar hasta öğretmenlere bile yer bulunmadığını anlattı ve Ferit’in “vekil bey isterse” sualine, sağa doğru başını eğip kulağının memesine sağ omuzunu öptürmekle cevap verdi. Bu öpüşmenin tercümesi şu idi: “Çok şüpheli!”.

Fena hayallerin ortasında kendisini sokakta bulan Ferit -saat dörde on var- Nilüfer’in meselesi yanında uyku saati gelinceye kadar günü nasıl

geçireceğini bilememekten gelen yeni bir mesele peydah olduğunu gördü. Bunun ehemmiyeti daha az değildi. Gidilecek arkadaş yoktu. Hemen pansiyona dönüp şimdi onun gözlerinde bir mezar gibi derinleşen ve kararan bozuk yaylı koltuğa gömülerek okuyabileceği bir kitap yahut bir sinema veya bir Beyoğlu gezintisi onu çekmiyordu. Belki ömründe ilk defa, kendi varlığının lüzumsuzluğuna benzer bir duygunun bayıltıcı bir can sıkıntısına çevrilmek üzere olduğunu farzetti. Müdürlüğün önünde otobüs bekleyen üç kişinin zaman zaman aynı istikamete doğru çevrilen bakışlarından omuzlarının veya kollarının bir silkinişine kadar vuran sabırsızlığı kıskandı. İnsanın acele bir işi olmasındaki büyük saadetin kadrini bilselerdi, böyle somurtmazlardı. Ferit gibi, kendi muhayyilesinden bir varlık sebebi dilenmek zorunda kalmadıkça, hiç bir insan, peşinden koştuğu ve hırpalandığı işin zahmetlerini küçük, büyük bir baş belâsı telâkki etmek hatasından kurtulamayacaktı. Kendisini bu sabırsızların yanında her zamankinden fazla yalnız ve lüzumsuz bulan Ferit, onların peşinden otobüse binerken ne yapacağını bilmiyordu. Taksim’de indi. Susamıştı. Bir birahaneye girdi. Bir duble içti. Sonra bir daha. Bu kadarcık alkol varlığı yaldızlamaya ve mânâlandırmaya kâfi gelmişti. Sağ tarafındaki merdivenden, gramofon sesi ve kahkahalarla çınlayan ikinci kata inip çıkan o kadınlar şimdi ona biraz daha güzel görünüyordu.

Bir duble daha içti. Büyük bir ferahlık duydu. Acıktı, iştahlı bir yemek yedi. Yanından geçen kadınlardan her biri ona Selma’yı hatırlatıyordu. Yaptığı kıyaslamalar onu eğlendirmişti.

Lokantadan neşeli çıktı ve akşamın açık lâcivert zemini üstünde ışıkları yanmaya başlayan caddenin geceye giriş anı, ona, içinde Selma’nın hayali hiç eksik olmayan bir çok belirsiz ümitler verdi. Bu akşam Selma’nın imajı ve bira birbirine pek yakışmıştı.

Tereddütsüz tramvaya atladı ve Selma’yı annesinin evinde aradı. Kapı açılmadı. Pencerelerde ışık yoktu. Tablo vakasından sonra bu aile dağıldı mı? Selma hâlâ babaannesinin evinde mi? Annesi nerede?

Beyoğlu’na döndü ve iki saatten fazla gezdi. Çok yoruldu. Pansiyonun merdivenlerini bir hamlede çıkamadı. Her geceki dikkatiyle yıkanamadı ve kendini yatağa attı. Hemen uyumuştu.

Bir gürültü ile uyandı. Keskin ve gittikçe Eda Hanıma ait olduğu anlaşılan bir ses onun adını çağırıyordu. Tahta bölmeyi yumrukluyordu. Yatağın

içinde oturdu ve bağırdı:

- Ne var? Ne oluyor?

- Koşunuz, Ferit Bey, oğlum, koş Zehra'ya bir şeyler oluyor.

Ferit kalktı ve ışığı yaktı. Paltosunu omuzuna alırken, içerde Eda Hanımın telâşlı çığlıkları arasında horoz ötüşüne benzer sesler geliyordu.

Ferit evvelâ cırlak anayı susturdu. Zehra, yatağının içinde oturmuş, yüzü bembeyaz, gözleri karşıki duvarla tavanın birleştiği noktaya saplanmış, ağzı açık, alt dudağı ve çenesi tir tir titreyerek, ıkınır gibi hareketlerle horoz sesleri çıkarıyor, sağ eli havada çırpınıyor, sol elinin işaret parmağı boşlukta veya karşıki duvarda bir şey gösteriyordu. Ferit'in ihtarını artık dinlemeyen Eda Hanım yatağın kenarına oturup kalkarak Zehra'ya soruyordu:

- Ne var, kızım, ne oluyorsun? Ne bağırıyorsun öyle? Sancın mı var?

Ferid'e döndü ve tekrarladı:

- Sancısı mı var? Ne gösteriyor karşıda? Sesi ilk defa bu gece çıktı. Birdenbire nasıl uyandım! Bir felâket var oğlum bir şey var, yangın gecesi de böyleydi. Mutlaka bir şey var. Hisseder Zehra. Göreceksin evlâdım. Allahım, sen bizi koru!

Yükün kapısı açıktı. Dar kerevetin üstündeki yatağında, Tahir Bey, başında bir takke, şimdi bile gülümseyen yüzüyle Ferit'e bakıyor, sonra gözlerini yana doğru kaydırarak dudaklarının ucuyla -galiba dua- bir şeyler okuyordu. Babuş da yatağın içinde oturmuş, endişeli yüzünde çukura batmış parlak siyah gözlerini ablasından ayırmıyordu.

Zehra birdenbire iki avucunu da yüzüne kapadı, kısa ve keskin bir çığlık kopardı. Sonra ellerini yüzünden çekti. Sol kolu yorganın üzerine düşmüştü. Sağ eli havada çırpınıyordu. Gözleri daha fazla büyümüştü. Açık ağzıyla büyük hava lokmaları yutarak anî ve derin nefesler alıyordu. Ferit'e bakmaya ve sağ elini ona doğru uzatarak bir işaret yapmaya başladı. Artık sesi çıkmıyordu. Halinde biraz daha fazla sükûn vardı. Yalnız bir şey anlatmak istediği görülüyordu.

Ferit yaklaştı.

- Ne istiyorsun Zehra?

Kız sol elini yukarı kaldırdı, avucunu açtı ve sağ eliyle yazı yazar gibi bir hareket yaptı. Eda Hanım bağırdı:

- Ha! İyi, iyi! Yazmak istiyor! Aman oğlum, koş, bir kalem bul!

Ferit odasındaki ceketinin cebinden kalem, kâğıt getirdi.

Zehra'nın dizine bir teneke kutu ve üzerine de kâğıt koydular. Kızın elinde kalem, kâğıda yaklaşmış, fakat değmiyor, bir iki santimetre kadar yüksekte, mekanik bir süratle kırık çizgiler ve helezonlar çiziyordu. Gözleri donuklaştı ve bütün vücudu hareketsiz kaldı. Yalnız kalemi tutan eli boşluktaki çırpınmasına devam ediyordu.

Eda Hanım, başını ona yaklaştırarak:

- Zehra, Zehra! Kızım! diye bağırdı.

Fakat Zehra'nın donmuş bakışlarında hiç bir şuur belirtisi yoktu. Anası Ferit'e dönerek:

- Oğlum! diye bağırdı, ne oldu evlâdıma, ne oldu? Ben onun bu halini hiç görmedim. Gözlerine bak oğlum, peçiç taşı gibi kaskatı oldu. Beni duymuyor, anlamıyor.

Ferit kadını yine susturdu ve Zehra'ya doğru eğilip onun kulağına:

- Haydi dedi, Zehra, yaz, yaz yavrum!

Kalem birdenbire kâğıda değdi, iki üç mânâsız çizgiden sonra, uzaktan okunmayan bir kelime yazdı.

Ferit kâğıdın üzerine eğildi ve eziyetli bir dikkatten sonra şu kelimeyi okudu: "Öldürdüler."

Ferit doğruldu ve kızın şimdi kendine bakan gözlerine bakarak sordu:

- Kimi öldürdüler?

Zehra'nın gözleri tekrar donuklaştı. Bu sefer alt çenesi, dişleri birbirine vuracak kadar titriyordu. Yazdı. "Gördüm. Kadını. Bıçak sapladılar göğsüne. Tanımıyorum."

Ferit bu cümleleri yüksek sesle okurken, elinden kalem düşen Zehra başını arkaya salıverdi ve kendinden geçti. Ferit'in küçük iki tokadıyla ayıldı ve gözlerini açtı: Bir iki derin nefesten sonra teneffüsünün ritmi düzeldi. Daha sonra benzine kan geldi ve bakışları tabiileşti.

Ferit Eda Hanıma baktı:

- Geçti, dedi, korkulu bir rüya görmüş.

Fakat Zehra, birdenbire sol elinin işaret parmağını protesto makamında havada salladı ve ağzından yine o acayip horoz sesi çıktı.

Bunun mânâsını daha iyi anlayan Eda Hanım:

- Yok oğlum, yok! Rüya filân değil! dedi.

- Nedir öyleyse?

- Görür o. Bazen görür. İnan buna. Dili tutulmadan da vardı bu onda. Meselâ yanan evin penceresinde otururken sokaktan geçecek adamı görürdü oğlum. Söylerdi: “Şimdi müfettişin karısı geçecek” diye. Geçerdi kadın. Hiç şaşmaz oğlum, inan buna. Fakat her zaman değil. Bazen içine doğar. Hiç şaşmaz.

Ferit, kabul ve red hallerinden hiç birine girmeden Zehra’nın şimdi ona dikkatle bakan gözleriyle karşılaşarak hafifçe gülümsedi. Birdenbire hatırına Yahya Aziz gelmişti. Belki de bütün ihtimallere saygı telkinini ondan aldığı için.

Tatlı filozofu uyandırmayı düşündü.

Eda Hanım tekrarlıyordu:

- İnan oğlum, gülme. Görürsünüz. Tanıdığımız birini öldürdüler. Fakat kendisi tanımıyor. Belki de sen tanırsın?

- Ben mi?

Zehra’ya döndü ve böyle bir şeye inanmaktaki utancını sahte bir istihza gülüşüyle maskelemeye çalışarak sordu:

- Benim tanıdığım bir kadın mı öldü?

Zehra kaşlarını ve omuzlarını kaldırdı. Bilmiyordu.

- Bakalım! dedi Ferit.

Ve düşündü: Kim olabilir? İlk hatırına gelen Selma idi. Ürperdi. Utancını da beraber taşıdığı bir korku içinde Zehra’ya sordu:

- Öldürülen kadın genç miydi?

Zehra kaşlarını kaldırdı: Hayır.

- İhtiyar mıydı?

Zehra gözlerini yumdu: Evet.

- Esmer miydi? Saçları beyaz mıydı? Dudağının sol tarafında ben var mıydı?

Zehra omuzlarını kaldırdı: Bilmiyor.

Ferit, Necmiye teyzeyi düşünmüştü. Peşinden Selma'nın annesi aklına geldi. Gülümsedi. Bu iki kadından hangisinin ölüm haberi gelse müjde idi.

Oda kapısına baktı. Eda Hanım onun yoluna durarak:

- Oğlum gitme! dedi, biraz daha otur. Benim içimde bir korku var. Otur. Yatağın kenarına otur. Kusura bakma. O kör olası Vafi bize bir sandalye bile vermedi.

Ferit oturdu.

- Korkmayın, dedi, kriz geçti.

- Ondan korkmuyorum. Bir şey var. Bir felâket var muhakkak.

Zehra başını iki yana sallıyordu. Anası sordu:

- Değil mi? Felâket değil mi?

Kızın kaşları menfî cevap verdi.

- Öldürmediler mi?

Bu sefer müsbet cevap. Demek öldürmüşlerdi. Fakat anası için bir felâket yoktu.

Ferit, Zehra'nın, şimdi yorgun, fakat uykuya teslim olmaya hazırlanıyormuş gibi küçülen ve hafifçe nemlenerek süzülen gözlerine bakıyordu. Belki herkeste biraz öyleydi; fakat Zehra'da gözler, kulağımızın duymadığı ve idrakimizin vasıtasız anladığı sözler söyleyen hareketsiz ve sessiz birer küçük ağızdı. Mânâ bu cilâlı ve yuvarlak sathın neresinden sızıyor, idrakimize bir anda nasıl doluyordu? Kelimelerle tercümesi mümkün olmayan bu sessiz musiki dilinin iç strüktürü neydi? Felsefede bir gün hoca, Fransa'dan İstanbul'a gelip üniversitede bir konferans veren *Georges Dumas*'ın mekanist telâkkiyi müdafaa için, gözlerin, mânâlarını

kendi kendilerinden değil, onları çeviren cildin kımıldanışlarından aldığını izah eden sözlerini anlatmıştı. Fransız âlimi, buna inanmak için bir kâğıda gözlerin hizasına tam gelebilecek iki delik açılmasını ve bu kâğıdın bir maske gibi gözlerin üstüne konmasını tavsiye etmiş: Kâğıdın deliklerinden görünen gözlerin kendilerinde hiç bir mânâ olmadığı o zaman anlaşılırmış.

Ferit hemen kalktı, yorganın üstündeki kâğıdı aldı ve Zehra'nın yüzüne tutup kalemle göz yerlerine işaret koydu. Eda Hanımdan küçük bir makas istedi. Ve işaret ettiği yerlerde birer göz deliği açtı. Kâğıdı Zehra'nın yüzüne koydu ve deliklerde hayretten parlayan gözlere bütün dikkatiyle baktı. Eda Hanımın sual yağmurunu sağ omuzunun bir hareketiyle dindirmeye çalışıyor ve bakmaya devam ediyordu. Işık tavandan geldiği için, Zehra'nın gözbebeklerindeki parlak nokta, yukarı tarafta, sola doğru, kirpiklere yakındı. Bu noktayı, ruhun aydınlığını dışarı veren bir mânâ deliği gibi anlamaya imkân yoktu. Gözün hadekası da, onu çevreleyen hareketli deri görünmediği için, küçük bir cam muhafaza içinde saklı zeytin tanesi kadar mânâsızdı. Ferit *Georges Dumas*'ya hak vermek üzereydi. Fakat biraz daha bakınca gözün simsiyah bebeğinden ve etrafındaki biraz daha açık renkli tabakadan karanlık ışınları veya dumanımsı, gölgemsi, buharımsı şeyler tasavvur ettiren bir seyyalenin fışkırdığını sezer gibi oldu. Gittikçe daha vuzuh kazanan bu intibaın kendi muhayyilesinden gelmediğine emin olmak için, şuurunun bütün muhtevasını kontrol altına almaya çalıştı ve ikiye ayırdığı dikkatin bir bölümünü tamamıyla dışarıya doğru yönelterek Zehra'nın gözbebekleri üstünde topladı.

Ve kâğıdı birdenbire çekti. Hiç şüphesiz bu gözlerden kendi içine bir şeyler doluyordu. Bunlar, aklımız için ne kadar paradoksal olursa olsun, mânâları anlaşılmayan mânâlardı. Gözün kendi cevheri, etrafındaki adale ve deri çevresindeki ürperişlere ve kımıldanışlara muhtaç olmadan, karşısındakinin içine dolan ruh muhtevaları püskürtüyordu.

Ferit, Eda Hanımın sabırsızlığını yatıştırmak için:

- Hiç! dedi, bu bir muayene usulüdür.

- Gözleri sağlamdır Zehra'nın, oğlum, boşuna muayene etme. Uzağı da, yakını da çok iyi görür.

- Ben başka şeye baktım.

- Neye baktın?

- Herkesin görmediği şeyleri, uzakları görüyor mu diye baktım.

- Görüyor oğlum. İnan vallahi.

Yükten Tahir Beyin horultusu gelirken, Eda Hanım “dur, dur” diye mırıldanarak yürüdü, kapının yanındaki gaz sandığının üstünden bir kibrit kutusu alıp Ferit’in eline tutuşturdu:

- Bunun içinden bir kaç kibrit al. Avucunun içinde kapa. Fakat kaç tane aldığını gösterme. Zehra sana kaç tane olduğunu söylesin.

Ferit bir tutam kibriti avucunun içinde kapadı. Kaç tane olduğunu kendisi de bilmiyordu. Zehra onun yumruğuna bir iki saniyeden fazla sürmeyen bir dikkatle baktıktan sonra parmaklarıyla “altı” sayısını bildirdi.

Ferit avucunu açtı ve kibritleri saydı: altı.

Eda Hanım bağırdı:

- Gördün mü oğlum, şaşmaz dedim sana. Rahmetli babasının da bu marifeti vardı.

Ferit tecrübeyi tekrarladı. Zehra yine yanılmadı. Fakat üçüncü ve dördüncü tecrübe hatalıydı.

Eda Hanım:

- Yoruldu da ondan! dedi.

Ferit kaşlarını ve omuzlarını kaldırdı: Ne kabul, ne red. Yahya Aziz haklıdır.

Ve kalktı:

- Allah rahatlık versin, dedi, mademki yoruldu, uyusun, fena rüyalar görürse hemen siz de telâş etmeyin. Geçer.

Odasına geldiği zaman, yatağa girmeden, uzun bir müddet ayakta durdu. İçinde Zehra’nın gözlerinden gelen tesirlerin yükünü duyuyordu. Muhakkak ki ondan kendisine intikal eden ağır bir şey vardı ve bu şey, kendi muhayyilesinin eseri değildi. Zehra’nın *vision*’undan korkmuyordu. Buna inanmıyordu. Avuç tecrübesinde ilk başarıların bir tesadüften başka bir şey olmaması çok mümkündü. Bu gece Zehra’nın gözlerinden başka hâdise yoktu. Üst tarafı Eda Hanımın telâşında bir dil kalabalığıyla şişen küçük bir

kâbustan başka bir şey değildi. *Cochemar hallucinatoire*. İşte burada söz Mister Joe'nundur.

Ferit yatağa doğru giderken durdu ve gözlerini yumdu. Şimdi yine Zehra'nın yüzünü realitedekine yakın bir vuzuhla görüyordu, işte, kız başını yastığa koydu ve gözlerini yumdu. Sonra birdenbire sağ tarafına döndü ve yorganı burnuna kadar çekti. Acaba öyle mi? Ferit bunu görmek için Eda Hanımın odasına gitmeyi düşündü. Vazgeçti ve yattı.

Ne kadar uyuduğunu bilmiyor. Yine bir gürültü ile uyandı. Bu sefer kapı vuruluyordu. Doğruldu ve seslendi. Gelen Vafi Beydi.

Ferit kalkıp ışığı yaktı ve saatine baktı. Dörde geliyordu. Gecenin bu saatinde Vafi Beyin işi ne?

Sarıdan dejenere sakalı zıpladı ve:

- Giyin oğlum! dedi Vafi Bey.

- Giyineyim mi?

- Evet, seni bir polis istiyor. Aşağıda bekliyor.

- Polis mi? Ne münasebet!

- Benim sana soracağım şeyi sen bana soruyorsun.

Ferit iki omuzunu da yukarı kaldırdı ve indirmedi.

Vafi Bey tekrarladı:

- Giyin oğlum. Çabuk gel.

İhtiyarın gölgesi odanın dışındaki karanlıkta kayboldu.

Polis! Gecenin bu saatinde polis! Ne münasebet! Ferit kendisini bir zabıta vakasına bağlayabilecek ihtimallerden birini düşünemediği için, giyinmeye nereden başlayacağını şaşırarak evvelâ takacağı boyunbağını aradı. Yüksek sesle: Polis dedi, sonra içinden düşündü: Acele bir vaka. Babam. Babam mı geldi? Beni polisle mi arıyor? Ne münasebet! Bir hırsızlık mı? Kim, ne, nerede... Ne münasebet! Nedir? Bir cinayet mi? Zehra'nın horoz gibi ötüşünden ve çırpınışından kâğıt üzerine döktüğü rüyaya kadar süratle yuvarlanan hatıralar arasında Ferit, pantolonunun bir ayağını çekti ve durdu: Ne münasebet! Nedir öyleyse? Dünyanın bütün meçhulleri, onu gecenin bu saatinde arayan polisin üniformasını mı giymişti? Bu memur,

bütün meçhullerin değilse, Ferit’e hangi münasebetle ilişen, ne çeşit bir sırrın elçisiydi?

İnsanı geleceğe doğru sürükleyerek çekip götüren bir tecessüs Ferit’i merdivenlerden aşağıya yuvarlanan bir adamın baş dönmesi içinde koşturdu.

Polis Vafi Beyin odasında, ayakta duruyordu.

- Adınız Ferit Gülener mi? Beşiktaş’ta bir ablanız bir halanız var mı?

- Evet. Ablam değil, kız kardeşim; halam değil, teyzem.

Polis elindeki pusulayı ışığa tutarak:

- Nilo... Nibe... diye çıkarmaya uğraşıyordu.

- Nilüfer! dedi Ferit.

- Ve Necmiye Hanım. Halan.

- Halam değil teyzem. Ne var? Bu saatte yüreğimi oynattınız. Ne var? Fena bir şey mi?

- Beşiktaş merkezine kadar gideceğiz.

- Ne var? Bir vaka mı? Kız kardeşime bir şey mi oldu? Söylesenize...

Polis önüne bakarak:

- Bir cinayet var! dedi.

- Cinayet!

Ferit’in bütün vücudu soğuk bir demir haline geldi.

- Kimi öldürdüler?

Polis kapıya doğru yürürken cevap verdi:

- Teyzeni öldürmüşler. Evde kız kardeşinden başka kimse yokmuş. Onun halini şüpheli görmüşler. Hasta imiş de galiba. Ağzından kan boşalmış. İyice konuşamıyor. Merkez seni aramış. Acele istiyorlar.

- Bir taksi bulalım.

- Buluruz.

- Nasıl öldürmüşler?

Polis yolda cevap verdi:

- Göğsüne bıçak saplamışlar…

- Kız kardeşimden mi şüphe ediyorlar?

- Bilmem. Komiser Bey telefonla konuştu. Ben seni Beşiktaş merkezine götüreceğim. Bildiğim bu kadar.

Kendini yatağın üzerine elbiseyle koyuverdiği zaman, gözlerinin önüne teyzesinin kana bulanmış yüzü geldi. Bu hayal onu -kol saatine baktı- on iki saatten beri kovalıyordu. Cesedi görseydi, hayal şiddetinden hiç bir şey kazanmayacaktı. Karakolda, teyzesinin evine gitmek istediği zaman, komiser ona müddeiumumî muavini gelinceye kadar cinayet odasına kimsenin giremeyeceğini söyledikten sonra, Bursa'da yapıldığı anlaşılan bir bıçağın kabzasına kadar kalbe sokulduğunu, katilin kanlı avuçlarını kadının yüzüne sürüp alnını, yanaklarını ve çenesini tamamıyla kana buladığını anlatmıştı. Ferit şüphe altında kalmaktan korkmasaydı, o anda bir hayret çığlığı koparacaktı. İki gün evvel Nilüfer'e teyzeyi öldürmek istediğini söylediği zaman, avuçlarındaki kanı onun yüzüne bulamayı düşünmüştü. O tasavvurunun böyle tıpatıp gerçekleşmesindeki çıldırtıcı tesadüf -fakat böyle tesadüf olmaz, bıçak da benim tasavvur ettiğim gibi kalbe saplanmaz. Zehra'nın vision'u da mı tesadüf? -Çıldırtıcı... Harikulâdelik, eğer bu hayalini de o gün Nilüfer'e söylemişse -ki şimdi bunu hatırlayamıyorum, beynim erimiş bir halde, fakat belki ilerde hatırlarım- bütün şüpheleri kız kardeşinin üzerine yıkan bir izahattan başka makul bir düşünceye imkân vermiyordu. Nilüfer'e koşturulan hekim, ciğerden boşalan kanı durdurmak için, kızın bir kelime konuşmasını bile menetmeseydi, Ferit hakikati onun ağzından öğrenecek miydi? Nilüfer! Kaatil! Teyzesinin kaatili! Bıçağı o kadar ustalıkla kalbe saplıyor ve o kadar soğukkanlılıkla yahut Ferit'e iki gün evvel gelen intikam hırsıyla avuçlarının kanını kadının yüzüne bulaştırıyor ki... Nilüfer! -çıldıracağım. Yapabilir mi bunu?- Polis de intikam âmilini bu kana bulanmış yüzde fazlasıyla buluyor. Fakat teyzenin çekmecesi de kırılmış ve içindeki miktarı meçhul para - ne kadar? Ferit bunu saatlerden beri tahmine çalıştı, fakat hiç bir şey düşünemedi- aşırılmış. "Belli ki, diyordu komiser, hem intikam, hem para" ve sol elinin işaret parmağını havaya kaldırarak ilâve ediyordu: "Herhalde teyzeni iyi tanıyan ve ona hıncı olan biri işlemiş bu cinayeti." Nilüfer bir gürültü duymuş karşıki odada, hasta hasta kalkmış, karanlık sofada, elektrik düğmesini ararken yanında rüzgârını duyduğu bir karaltı -bir karaltı, Nilüfer başka bir şey hatırlamıyormuş- ona, kalın ve boğuk bir sesle: "Yerinden kımıldama! Ayağını öpeyim, kımıldama!" demiş. Ayağını öpeyim? "Tuhaf" diyor. Bu "Tuhaf" sözünde Nilüfer'e karşı bir şüphe mi gizli? Müddeiumumî muavini de bu nokta üzerinde durmuş. Nilüfer kımıldamamış. Aşağı katta hafif ayak sesleri. Teyzesinin odasında çıt yok. Bilmiyor Nilüfer daha evvel bıçağın

saplandığını. Ayak sesleri aşağılarda çok dolaşmış. “Belki on beş dakika” diyormuş Nilüfer. Para aramış kaatil; ve bulmuş çekmeceyi sandık odasındaki ceviz sandığın içinde. Üstündeki şilteleri indirmiş, kilidi zahmetsizce açmış. Nereden bulmuş anahtarı? Polis ve adliye bu nokta üzerinde de duruyorlar. Nilüfer neden sonra, ayaklarının ucuna basarak merdiven başına gelmiş. Aşağıya kulak vermiş, beklemiş. Ses duymayınca, anlamış ki hırsız gitti. O zamana kadar cinayet hatırına gelmiyormuş. Teyzenin evi iki sene evvel de soyulduğu için, Nilüfer yanından geçen karaltının hırsız olduğuna hükmetmiş. Bakmış ki ses yok. Evvelâ ışığı yakmış, sonra teyzesinin kapısı açık duran odasına koşmuş, onu kanlar içinde görünce bağırmış. Evvelâ bir baygınlık geçirmiş, sonra kendini toplayıp sokağa fırlamış, yine bağırmış. Allah’tan bekçi geçiyormuş. Düdük çalmış. Polis de gelmiş. Nilüfer bunları anlatırken ağzından kan boşalmış ve yemek odasındaki minderin üzerine yığılıp kalmış. Komiser eve gelince Nilüfer bu ifadeyi zar zor verebilmiş. Dört ev yukarıdaki doktor İzzeddin gelmiş, hastanın konuşmasını menetmiş. Ferit karakolda iki saatten fazla ifade verdikten sonra teyzesinin evine geldiği zaman, cesedin bulunduğu odaya çıkmadı, yemek odasındaki minderde kalan Nilüfer’in yanına koştu, İzzeddin oradaydı. İki komşu kızı da Nilüfer’in başucundan ayrılmamıştı. Hekim Ferit’i Nilüfer’le konuşturmadı. İki kardeş bakıştılar. Sonra Ferit’i dışarı çıkaran doktor, hastanın bu heyecan muhitinde kalmasının doğru olmadığını, mutlaka başka bir eve yahut hastahaneye götürülmesinin şart olduğunu söylemişti. Ferit eczahaneden profesöre telefon etti. Otomobiline atlayıp gelmeseydi o, adliyenin Nilüfer hakkında tevkif kararı vermesi ihtimali bile vardı. Ne kadar uğraştı hoca. Bir avukat da çağırdı. Ne heyecanlı anlar! On iki saat.

Hayatının en baş döndürücü, en allak bullak edici on iki saati. Aman Allah! Karakoldan eve, evden adliyeye, adliyeden karakola, içinde “acaba teyzemi ben mi öldürdüm?” şüphesine kadar giden savruk düşüncelerle Nilüfer’in kaatil olması ihtimali bulunmadığını adliyede izah edip tevkifine mâni olmaya çalışan avukatın delililer arasında, teyzenin kanlı yüzünü sık sık Ferid’in şuuruna çıkaran sayısız hayallerin kasırgası.

Sonra yine profesör delâletiyle -Ah bu adam! Ben yalnız onun iyiliklerini ödemek için bile yaşamak ve çalışmak zorundayım- Nilüfer’in Nişantaşı’ndaki hastahaneye taşınması... Bittim! Bittim!

Ferit yine saate baktı. Beşe çeyrek vardı. Biraz dinlendikten sonra hastahaneye gidip Nilüfer'i görmeliydi. Ona sormalıydı; "Ben sana teyzemi öldürmek istediğimi söylediğim zaman, kanlı ellerimi onun yüzüne sürmeyi düşündüğümü de söyledim mi?" Hayır, fakat bak, iki gözüm. Nilüfer'e bunu söylemekte bir tehlike var. Ya teyzemi öldüren o ise? Fakat mümkün mü bu, mümkün mü? O bir adam öldürebilir mi? Nilüfer'in bir kuş öldüremeyeceğini ve yüz adam öldürebileceğini iddia edenlere de hak verdirecek huy tezatlarını, anasının da, babasının da, yedi ceddinin de kromozomlarından onun bol bol aldığına şüphe yok. Ne dedi o gün! "Acır mıyım hiç? Vallahi o karıyı öldürmek benim de kaç defa aklımdan geçti." Fakat Nilüfer'i kurtaran şey, gecenin o saatinde, bekçilerden birinin o sokaktan elinde bavil (bavul) şüpheli bir adamın çıkıp hızlı hızlı yokuşu inmesiydi. Bekçi bu adamı görmüştü. Cinayeti haber aldığından yirmi dakika kadar evvel... Gölge köşeyi kıvrılınca arkasından koşan bekçi onu gözden kaybetmişti. Yokuşlardaki evlerden birine mi girmişti gölge? Sonra komşular, Nilüfer'in ahlâkı ve Necmiye Hanımla iyi geçindiği hakkında o kadar dostça ve mübalâğalı ifadeler vermişlerdi ki, profesörün de aile hakkında iyi şahadeti üste gelince kızcağız yakayı kurtarabilmişti. Ha! Hastalığı da adliyenin yüreğini yumuşatmıştı. Fakat bavullu gölge, eğer Ferit'in uyurken vücudundan ayrılan ruhu (double'u) değilse, onun teyzeyi bıçakla ve kalbinden vurarak öldürmek istediğini, kanlı avuçlarıyla maktulün yüzünü kızıla boyamayı düşündüğünü ne biliyordu? Hesapça teyzeyi ya ben öldürdüm, ya Nilüfer.

Ferit yatağından birdenbire sıçradı. Şimdi hatırlıyordu. Teyzeyi öldürmek ve ne şekilde öldürmek istediğini bir de Tosun'a anlatmamış mıydı? Hayır, fakat dur, romatizmalı bacaklarıyla... Dur... Romatizma... Hangisi? Romatizma var, aylarca hastayı odasına mıhlar; romatizma var azalır çoğalır. Olmaz. Hem de niçin? Paraya ihtiyacı yok herifin! Sonra, dur be yahu, tambur çalarken ağlıyordu adam. Olamaz. Olamaz yok, bu dünyada her şey olur. Fakat olağanlık derecesi ihtimali hesaba vurulduğu zaman, olamaza yaklaşan nisbî bir olamazlıkla olamaz bu. Peki iki gözüm, o olamaz da ne olur? Nilüfer mi teyzesini boğazlar? Sen mi geceleyin somnambül halinde, Zehra'dan aldığın gizli bir telkinle evden çıkıp gider, kadıncağızı temizlersin? Tabiî... Vafi Beyin evinde her şey olur. Mannik'i taife götürür. Fatma'nın Hüseyin'i hortlayıp koynuna girer. Zehra havayı koklayarak saatin kaç olduğunu bilir, duvarda teyzenin kalbine bıçak saplanarak öldürüldüğünü sinema seyrediyormuş gibi görür... Aman dur!

Kes! İçim eziliyor. Daha ağzıma bir lokma bir şey koymadım. Fakat açlık değil bu. İçim tuhaf bir şekilde eziliyor.

Ağlamak istiyordu, fakat teyzenin öldüğünü haber aldığı on iki saatten beri gözlerinden bir damla yaş çıkmadı. Annesi ve ablaları öldüğü zaman da hıçkırıkları gecikmişti, fakat bu kadar değil. Tecrübeyle biliyordu ki, hiç bir ölüm vakası, gerçek aktüalitesi içinde, yani geçmişe mal olup da muhayyileye hafıza yoluyla girmeden evvel, tesirini göstermezdi. Ancak şimdi, teyzesine karşı, ruhunda biraz evvelki istihza kımıldanışının bir reaksiyonu olarak -fakat bu da muhakkak değil ve belki de kısmen doğru- merhamete benzer bir şey duyuyordu. Ölümün bütün kusurları temizleyen banyosuna teyze şimdi giriyordu. Cimriliği ve hainliği azalmaya başlamıştı. Şimdi asmaya bakan pencerenin önünde ut çalıyordu. Gözlerinde kararan yeşillerin gölgesi ve mahzunluğu vardı. Sevilmemişti hiç. Necmiye teyze; evlenmemişti; onu hiç kimse anlamamıştı. Belki bütün hainler gibi o da bunun için haindi. Fakat şimdi hain değildi. Asmalı odada, Ferit'in önüne kahvaltı tepsisini koyuyor, her zamanki tutuk ve kederli sesiyle "Ekmeğe tereyağ süreyim de ye evlâdım", diyordu, "çok zayıfsın evlâdım, ye... E mi?"

Ferit ağlamağa başladı. Nasıl, biz, hislerimizin uşakları, nasıl onların kölesi oluyoruz? Nasıl, ben bu kadını öldürmeyi düşünecek kadar onun bende bıraktığı iyi tesir ve hâtıralara ihanet edebiliyorum? Onu ben öldürmedim, fakat öldüren adamla suç ortağı değil miyim?

Ve kederine karışan bir utançla, yüzünü yastığa kapayarak ağlıyordu. Nilüfer'in birdenbire ciğerini deşen hissin ne olduğunu şimdi anlıyordu. Ondan şüphe etmesinden de utanıyordu.

Hemen kalktı ve musluğa koştu. Ellerini ve başını iyice yıkadı. Nilüferi ve ondan sonra da -mutlaka- Selma'yı görmek istiyordu. İçinde bir bambaşkalık vardı. Ona herkesten özür dilemek ihtiyacını veren bir adalet hissiyle canlanmıştı.

Sokağa çıkınca, berberde traş oldu. Sonra bir taksiye atladı ve hastahaneye gitti.

Kan dinmişti, fakat hastanın konuşmaması lâzımdı. Ferit, Nilüferin odasına girmeden evvel koridorda ona ciğerin sürprizleri hakkında bir

konferans vermeye kalkan genç nöbetçi hekimi dinlemedi, “Ben dört sene Tıp Fakültesinde okudum” dedi ve yürüdü.

Nilüfer arkasını yastıklara dayamış, yatağın içinde oturuyordu. Solgundu. Çok solgun. Yüzü yastığın renginden, Ferit’in iki ablasında, bilhassa Neriman’da büyük *Hémoptysie*’lerden sonra gördüğü bir uçuk sarartı nüansıyla ayrılıyordu.

Karyolanın yanına bir sandalye çeken Ferit:

- Konuşma! dedi. Nöbetçi doktordan iyilik haberini aldım.

Nilüfer gözlerini yumdu ve yanaklarına doğru yaşlar sızmaya başladı.

Ferit önüne baktı. Nilüfer iki ablasının da bu “iyilik” haberlerini dinleye dinleye öldüklerini unutmuş olamazdı. Arada bir fark varsa o zaman anneleri sağdı, babaları kaybolmamıştı, zengindiler. Şimdi Necmiye teyze bile yok. Parası çalınmış. Bir hastahane odasının silinmeye yüz tutan beyazlığına akşamın esmer güneşi tehlikeli bir geceyi sezdirerek dolmaktadır. Böyle bir odada ve böyle bir anda iki kardeş bakıştığı zaman, bütün bunların hepsi duyulur ve ciğerinden 150 gram kan boşalmış kardeş, ağlamaz da ne yapar?

Fakat Nilüfer titrek bir fısıltı halinde:

- Ben kendim için ağlamıyorum! dedi.

- Konuşma yavrum!

- Söylemezsem ölürüm. Seni... Bekliyordum. Bunu söylemek için.

- Neyi? Bırak… Yarın söylersin.

Nilüfer’in iri gözlerinde bir hamle parladı. Söyleyecekti. Yalnız ciğerden değil, ruhtan da kan boşalır. Boşaltmazsa tıkanacaktı. Dün öğleden sonra Nilüfer’in odasına giren Necmiye teyze, yatağın ayakucuna oturmuş:

“- Kızım, demiş, seninle ciddî konuşacağım.”

- Peki, bunu şimdi anlatma yavrum, Nilüfer. Çok rica ederim, yarına bırak! dedi Ferit.

“- Ciddî konuşacağım, demiş, çünkü şuramda, göğsümün şurasında, kalbimden boğazıma doğru bir sıkıntı var, demiş. Bilmem nedir. İçime öyle doğuyor fakat. Ben çok yaşamam artık, demiş.”

Ve ağlamaya başlamış. Nilüfer de bunu söylerken sesli ağlıyordu.

Ayağa kalktı Ferit ve:

- Kes, diye bağırdı, kes!

“- Rahmetli büyük baban Seyfi Paşa beni hiç sevmezdi, demiş. Varsa Nazire, yoksa Nazire, demiş. Annen onun demiş. Yine de annemin perhiz yemeklerini ben pişirirdim. Nüzûl indikten sonra yatağından kalkamazdı, oturağını ben sürerdim altına. Saçlarını ben tarardım. Çamaşırlarını ben değiştirirdim. Kuran’ını ben okurdum yüksek sesle, demiş. Mürebbiyeler, Fransızca hocalar, piyano muallimleri hep Nazire için gelirdi demiş. O prensesti, ben aşçı, ben hizmetçi, ben hasta bakıcı ve hafız hanım. Annen piyanoda Chopin çalardı, ben udda hicaz peşrevi. Hiç kimse bizim kardeş olduğumuza inanmazdı, demiş. Ne huyumuz benzerdi, ne yüzümüz. Onu şımarttılar, şımarttılar, beni zehirlediler, zehirlediler, demiş. Anneannem bana Yasin-i Şerifi ezberlettiği için paşa babam “Hafız Hanım” derdi bana. Alay ederdi benimle. Biri yamak, iki erkek aşçımız, üç hizmetçimiz vardı.”

- Alt tarafını yarın anlatırsın, Nilüfer.

- Dinle ağabey, söylemezsem boğulurum.

- Yorulacaksın, yavrum, kes Allah aşkına.

“- Ben, töbe estağfurullah, Allah’a da isyan ederdim, demiş. İnanmaz oldum ona. Töbeler olsun, hâlâ var mıdır, yok mudur, bilmem, demiş. Olsa böyle mi yapardı derim. Fakat alışmışım ibadete, yine de hamdolsun. Fakat annen... Nasıl şımarttı onu paşa... Ne oldu sonunda? İçki, morfin, kumar, Paris, hem kendisini, hem ablalarını öldürdü, demiş. Sabahlara kadar uyumazdı o kızlar da. Suratları sapsarı, roman okurlardı. Ben hepinizden çok çekmişimdir. Nefret etmişimdir insanlardan. Elimden gelse her fenalığı yaparım onlara. Elimden gelmez fakat, demiş. Hele senin o baban yok mu! O herkesle alay eden, merhametsiz, müsrif, keyfine, zevkine düşkün baban. Nazire’nin ahlâkını büsbütün berbat eden odur. İnşallah gebermiştir, Londra’larda. Fakat günahın en büyüğü paşa babamdadır, demiş. Neyse kızım, demiş. Âhiret varsa orada hep hesap veririz, Ne dedim? Ben çok yaşamayacağım, galiba. Uzatmayayım lâfı. Şimdi doğrusunu söyleyeyim. Ev meselesinde annenin bana hakkı geçmiştir, demiş. Doğrudur. Yetmiş bine sattım evi. Ona otuz beş bin yerine on bin lira verdim, demiş. Ben hasis değilim fakat. Anlatamam nasıl bir histir bu. Hani kendim fazla para

alayım diye değil. Anladın mı ne demek istiyorum? Ona vermemek için yutabilirdim paraları. Anladın mı? demiş.”

Nilüfer burada durdu, başını yastığa bıraktı, gözlerini yumdu. Ferit’in yeni bir ihtarını duymamış gibi doğruldu ve dedi ki:

- Eksik anlatıyorum tabiî. Ama işte onun halini bilirsin. Gözlerinin önüne getir. Daha pek çok şey söyledi. Bunları sonra hatırladıkça anlatırım. Asıl mühim noktaya geleyim: “Aşağıdaki sandıkta, dedi, gümüş çekmece var: Yirmi İki bin liram var orada. İki bankada param var, tahvillerim de var. Ölürsem o mirastan size de kalır. Fakat aşağıdaki paralarımı size vereceğim. Yarın Ferit gelsin, alsın, bankaya koysun. Yarısı onun, yarısı senin. Yaz geliyor. Adada bir ev tutup oturun.” dedi.

Nilüferin gözlerinden yaşlar inmeye başladı.

- Dilim tutuldu o bunları söylerken. Ne diyeceğimi şaşırdım. İstemedim. Kaşlarını çattı: “Yo... k, dedi. Bu para sizin hakkınızdır. Ben daha evvel verecektim size, fakat Ferit’in aklı başında değil. Sen de biraz anana çekmişsin. Yersiniz oturup boşu boşuna dedim. Fakat şimdi hastasın. Ferit de sıkıntıda. İnşallah akıllanırsınız. Akıllanmazsanız da ne yapayım? Allah gelsin sizin hakkınızdan,” dedi. “Hani size karşı şu kadar merhamet yok içimde. Onu da söyleyeyim. Ölseniz acımam. Bu paraları gömmeği de düşündüm. Sonra “ne olacak?” dedim kendi kendime. Alsınlar, yesinler, ne halleri varsa görsünler. Ben de bir hizmetçi tutarım, son günlerimi başım rahat geçiririm. Hiç olmazsa evime senin zampara aldığını görmem” dedi.

İki kardeş bakıştılar.

Ferit alnını avucuna koydu, dirseğini dayayacak bir yer arıyordu, bulamadı, doğruldu:

- Aklım duracak! dedi, kadın bunları söyledikten sonra, gece gelip onu öldürüyorlar ve çekmeceyi boşaltıp gidiyorlar. Kuzum Nilüfer hatırlamaya gayret et. Ben teyzemi öldürmek istediğimi sana söylediğim zaman, avucumdaki kanı onun yüzüne bulayacağımı da söyledim mi?

- Hayır!

- Tuhaf şey!

- Niçin sordun?

- Çünkü ben bunu düşündüm; ve kaatil tatbik etti. Çıldırtıcı bir tesadüf!

Birdenbire Nilüfer'in Ferid'e yapışan bakışlarında bir şüphe tutuştu. Ferit bunu gördü ve güldü. "Onu ben mi öldürdüm sanıyorsun?" diyecekti. Fakat Nilüfer'i o anda kuru bir öksürük yakaladı. Gittikçe şiddetleniyordu. Yüzü kızardı ve büyüyüp küçülen gözlerinde korku belirdi. Gece masasının üstünden tası alan Ferit hastanın ağzına tuttu. Henüz balgam çıkmıyordu ve öksürüğün şiddeti artıyordu. Yeni bir *hémoptysie*'den korkan Ferit zile bastı. Kapıda görünen hastabakıcı nöbetçi doktoru çağırdı.

Balgamda kan vardı, Hekim Ferit'e sordu:

- Konuştu mu, heyecanlandı mı?

- Evet, biraz.

Doktor ona "Tıp Fakültesinde dört sene bunu mu okudun?" der gibi yan gözlerle baktı, sonra hastaya morfin iğnesi yaptı.

Hiç konuşmadan beklediler. Öksürük dindiği zaman, doktor Ferid'i kolundan hafifçe tutarak dışarı çıkardı:

- Dostum, dedi beni dinlemediniz ama söyleyeyim: Hemşirenizin hayatı tehlikededir. Onu konuşturmak katiyen doğru değil. Tıp Fakültesinde dört sene ne okudunuz?

- Mâni olamadım.

Dedi Ferit ve selâm vermeden yürüyüp gitti.

Selma'nın evine koştu.

Kapıyı annesi açmıştı. Karının yüzünde Ferit'i donduran bir tezyif istihzası, parlayacak bir gurur arıyormuş gibi, tırnaklarını gösteriyordu.

Ferit giremedi.

Lüzum da yoktu. Bunlar dört gündür hep Kadıköy'ünde, Sabahat'larda imişler. Selma orada kalmış: "Hayırlı bir iş için".

Ferit başıyla kuru bir selâm verdi ve yürüdü.

Hayırlı bir iş. Selma evleniyor. Selma! Evleniyor! Selma! Hayırlı bir iş. Evleniyor! Selma! Ve anasının suratından boşalan çarşamba karısı keyfi! Eğer içimden geçen her şeyin hakikat olacağını bilsem, şu kadının kalbine de bıçağı saplar ve avucumdaki kanı yüzüne bulardım. Onu görür görmez

nasıl içime doğdu ve nasıl dondum, kaldım. Benim bu kadar ağır kederleri taşıyabileceğim çok şüphelidir.

Caddeye kadar sürüklendi. Kulakları uğulduyordu. Birdenbire bir yorgunluk duymuştu ki taksi çağırmaya bile takati yoktu. Kaldırımın kenarına oturacağı geliyordu. Hiç bir şey düşünemez oldu. Sendeleyerek yürüyordu. O anda içine bir kelime dadanmıştı: *Hüvel – hayyü l- kayyum.* Vafi Beyin duasından bir parça. Yürüyor ve bazen dudaklarını kımıldatarak tekrarlıyordu: *Hüvel – hayyü l- kayyum.*

Şâir Nigâr sokağının köşesinde, iki kızın ona bakıp gülüştüklerini gördü. Yürüdü. *Hüvel – hayyül - kayyum.* Fakat artık ayakta duracak halde değildi. Kendini çok zorladı. Osmanbey’deki eczahaneye kadar yürüdü. İçeri girdi, bir sandalyeye çöktü: *Hüvel - hayy...*

Ve bayıldı.

Kimbilir kaç defa uyuyup uyandı. Her uyanışında, odanın gittikçe kararan tonlarından akşamın ilerlediğini anladıkça, kol saatine bakmak için kımıldarken tekrar dalıyordu. Son uyanışlarında oda karanlıktı, bitişikten Eda Hanımın sesi geliyordu. Kapı açılıp kapanır gibi oldu ve sofada terlikli ayaklar uzaklaştı.

Ferit artık saati göremezdi. Işığı yakmak için kalkmaya da hali yoktu. Elini alnına koydu. Ateşi yükseliyordu. Yorgunluk onun vücudunu sıcak ve karanlık bir buhar kuyusunun dibine çekiyordu. Yattığı halde bile kendi ağırlığını taşıyamayan bu vücut, uykudan ve bayılmadan daha dinlendirici bir sükûn banyosuna muhtaçtı. Onun en büyük yükü maddesi değildi. Çekemediği şeyler fena hatıralar ve korkulardı. Uzviyetin gizli anlayışı onları şuurun uzaklarında henüz şekilsiz birer karaltı halinde iken karşılıyor ve dağıtıyordu. Fakat biri giderken yerinde bir yenisi peydah oluyor ve bunlar, kendi mahiyetlerini şuurun merkezine sezdirmeden, birbirlerinin, peşinden kayıp giden bir gölgeler katarı halinde içinden çıktıkları hafızanın karanlıklarına dalıyorlardı. Belki aralarında Selma'nın kaç bakışı, Nilüfer'in öksürükleri, Necmiye teyzenin kanlı yüzü ve Eda Hanımın haykırışları vardı. Tabiatın onlarla Ferit'in benliği arasına giren siperi, tozlu bir mika gibi teşhis edilmelerine mâni oluyor, yalnız rengi belli olmayan koyu bir zemin üzerinde şekilsiz gölgelerinin kımıldanışlarını hissettiriyordu. Onlar şuura bir baskın yapsalar hastayı tekrar bayıltabilirlerdi. Ferit bu gizli müdafaayı anlıyor ve ona yardım etmek istiyordu. Belki arada bir uykuya benzeyen bir dalgınlık içinde şuurunun bir kat daha zayıflaması bu ihtiyacının neticesiydi. Derece derece azalıp çoğalan bu dalgınlık halinin ne kadar sürdüğünü de tahmin edemiyor, kendisini kendi anlayışından daha büyük bir gizli idrakin himayesinde hissettiği için ona emniyetle teslim olmaktan başka bir arzusu kalmıyordu.

Birdenbire odada ışık yandı. Vafi Bey karyolaya yaklaşıyordu.

- Nasılsın oğlum?

- Çok yorgunum. Ateşim de var biraz. Derece... Derece var mı sizde?

Vafi Bey cevap vermedi ve kapının eşiğinde duran Fatma'ya bir sandalye getirtip yatağın yanına oturdu. Ferit kırpılmış gözlerinin arasından onun başını titrek ve bulanık görüyordu.

Vafi Bey avucunu onun alnına koydu.

- Evlâdım, yorgunluğun ve ateşin şimdi geçecek. Göreceksin. Sıkılma. Burası evindir senin. İstediğin gibi ve dilediğin kadar bakılır sana. Paraca bir sıkıntın varsa o cihetten de üzülmeyesin. Dereceye lüzum yok. Kapa gözlerini. Benim okuyacağım âyet-i kerimeyi dikkatle dinle ve her defasında içinden tekrarla: *Feseyekfikühüm-ullahü ve hüves'semi ül alîm*.

Vafi Bey bu âyeti üç defa okudu ve Ferit'in yüzüne üfledi. Elini çekti.

- Eğer, dedi, şimdi vücudunda yorgunluk kaldıysa ben bu sakalımı süpürge yapıp senin odanı her sabah süpürürüm!

Ferit gözlerini açınca, evvelâ etrafı görüşündeki netliğin verdiği hayret içinde, Vafi Beyin açık yeşil gözlerindeki berrak huzurla karşılaştı; derin bir nefes aldı ve dikkatini biraz evvel şiltenin uçurumunda kaybolan vücudunun iç mekanizması üzerinde dolaştırdı. Sonra elini başına koydu. Ateşi yoktu. Deminki kadar yorgun da değildi. Gülümsedi.

Vafi Bey Fatma'ya döndü:

- Yemek getireceksin. Bey oğlum yemeğini bitirinceye kadar başından ayrılmayacaksın.

Kalktı, Ferit'in teşekkürüne başının kısa ve ağır bir selâmıyla mukabele ederek odadan çıktı.

Şaşılacak şey! Yorgunluğundan eser kalmadığına inanması vücuduyla iç dikkati arasındaki muhabereleri yakalayıp uzviyetinden ona gelen duyguyu bir dinçlik idraki haline mi çeviriyordu? Yorgunluk devam ettiği halde sadece bu halsizliğin idrakini ondan gizleyen bir kendi kendini telkin büyüsü içinde miydi? Hiç, ama hiç yorgunluk duymuyordu. Nilüferin hastahanesine kadar yayan gidip gelebilirdi. Şuuru olmadıkça yorgunluk var sayılabilir mi? Tuhaf şey! Hem demin gözlerini açtıktan sonra onun kendisini yoklaması bir inançla değil, bir şüphe ve tecessüsle başlamıştı. İnanç, kontrolün müspet netice vermesinden doğmadı mı? Yorgunluktan eser kalmadığı hissi bu kanaatten evvel olduğu için telkin büyüsüyle izah edilemezdi. Böyle de olsa, inanç gibi bir ruh hali, dinçlik hissi gibi başka bir ruh halinin uzviyetten gelen yorgunluk duygusu tarafından yalanlanmasına nasıl mâni olabiliyordu? Bir yorgunluk duygusunun yalancı bir dinçlik duygusuna birdenbire istihalesi uzviyetin vasıtasız idrak edilen çıplak realitesi önünde mümkün müydü?

Ferit yorganı fırlattı, yataktan kalktı ve odanın içinde dolaştı. Bu bir *illusion* olamazdı. Yorgunluğu geçmişti muhakkak.

Ellerini yıkamaya gitti. Döndüğü zaman Fatma, elinde tepsi, bekliyordu. Odada masa olmadığı için Ferit yatağında yemek yiyebilirdi.

Kapıda Eda Hanım göründü ve ona hatır sordu. Fatma Tosun Beyin de onu görmek istediğini söyledi.

- İlle gelsin bu akşam diyor.

- Ne yapacak beni?

Tosun, yarım saat sonra, Ferit'e oda kapısını iyi kapamasını ve arkasına bir sandalye koymasını tembih ettiği zaman, Ferit kanepesinde uzanmayan ve normal oturan esrarkeşin halinde geçen gecekine benzemeyen bir fevkalâdelik sezdi. Kapı kapanır kapanmaz Tosun ayağa kalkmıştı. Dinç adımlarla Ferit'e doğru yürüdü sağ elinin işaret parmağını dudaklarının üstüne koyarak sol eliyle karyolanın altını gösterdi.

Ferit'in şaşırdığını ve kımıldamadığını görünce, gitti, oradan sarı bir bavul çekti ve odanın ortasına getirdi.

- Nah, dedi, aç. İçindekiler senin. Yüz kadar altın. Yirmi bin lira kadar da kâğıt para. Saymadım. Çekmeceyi olduğu gibi bavulun içine boşaltıp getirdim. Burada şöyle bir göz atıp kapadım. Senin hakkın. Meteliğine dokunmadım.

Ferit büyümüş gözlerini donduran bir hayretle Tosun'un göz kapakları altından sıvışarak dışarıda konacak bir madde arayıp da bulamıyormuş gibi istikamet değiştiren karanlık bakışlarını seyrediyordu.

Tosun bavula bir tekme attı ve kanepenin köşesine oturdu.

- Gel karşıma, dedi, anlatayım.

Yanı başındaki masanın üstünde sarılması yarıda kalmış bir sigarayı aldı, kâğıdını yapıştırdı. Ferit ona doğru ağır ağır ilerliyordu. Kanepenin bir kenarına ilişti.

Sigarasını yakan Tosun kibritin çöpünü odanın ortasına fırlatıp attıktan sonra:

- Bak, dedi, vallah billâh senin hatırın içindir. Ben şimdiye kadar sıskalara bıçak vurmadım. Dolgun ve kırmızı olmalı et dediğin, kadın, erkek bakmam. Bıçağın ucu değince kan fışkırmalı. Nah, böyle şahlanır. İnan buna. Kaç defa gittim mezbahaya. Kanları gördüm mü erkekliğim uyanır. Elimde değil. Otelci Salih olsun, Kozacı İbrahim'in karısı Şemsifer olsun. Birinde ciğer gibi kırmızı ense, ötekinde, "Sapla bıçağı" diye yalvaran pembe göğüs. Dayanamam onlara. Okumuşsundur geçen sene gazetelerde. Bursa canavarı! Hatırladın mı? Bursa canavarı! İşte benim o. Bu yedinci. Fakat artık töbeler olsun. Tiksindim ulan be. Vallah, billâh senin hatırın için. O sıska karının cılız kaburgalarına bıçak vurulur mu be. İğrendim be ulan. Amma da nazlı kan çıktı. Sen söylemedin mi bana, avucuma kanını doldururum da suratına bularım diye. Hem ulan be, tuh, amma da içimi gıcıkladın ha, bir hoşuma gitsin benim o hayal: Kıpkırmızı bir surat, kan içinde... Aman be, aman be, o gece sen gittin, aman be... Düşündükçe sardı be yahu, vay dinine yandığım... O zamana kadar ben altı kişiyi bıçaklayayım da bunu düşünmeyim. Hey Allahım, ne sardı be, sapla bıçağı, doldur avucunu kanla, bula yüzünü...

Tosun kan emer gibi nefes çektiği sigarasının dumanını yutuyordu. Bir yumruğunu iki diz kapağının üzerine de vurdu:

- Demir gibi! Ama romatizma masalı bu gece bitiyor. Yarın sabah tüyeceğim. Yedi düvelin polisi bir araya gelse bulamaz beni. İstersen git haber ver, "Teyzemi öldüren Bursa canavarı burada" diye. Pencereyi aç, bağır. Kaçmak için şuradan şuraya kımıldarsam namerdim. Kuzu gibi giderim ipe. Çok talihsizim ben, anam. Hastayım ben be kardeş. Romatizma filân masal hep. Gönlüm hasta benim. Buram sızlıyor benim. Anlamazsın. Anlamazlar. Nasıl oluyor bak, boğazımdan yukarıya doğru, beynime bir dalga vuruyor içeriden. Kan dalgası. Her zaman değil. Üç kere, beş kere senede. Ne yapsam faydasız o zaman. Tambura sarılırım. Eşeğin kuyruğuna sarılsam daha iyi. Beni yerlerde sürükleye sürükleye kafamı paralar da kurtulurum belki. Ağlasam faydasız. Hep ısıracak şey ararım o zaman. Tütün paketlerini, mendilimi, ceketimin kollarını ısırırım. Bağıracağım, bağıramam. Bir insan haklarım, rahat ederim. Velâkin bileyim ki o fena insandır. Var daha Bursa'da bir kaç domuz. Ne soyarlar halkı be. Ne inletirler o zavallı köylüyü. Hey Allahım, bırak beni temizleyim hepsini. Kazıklasınlar sonra beni be. Vallahi gözüm yok bu dünyada. Ölümden mercimek kadar korkum varsa, bağla benim leşimi katırın kuyruğuna, sür

dağdan taşa! Yok be civan, değil be yahu, anla beni be kardeş, off, of be Allahım, bak şuraya be...

Tosun bir çekişte gömleğinin ve fanilasının düğmelerini kopararak uzun ve simsiyah kıllarla dolu göğsünü açtı.

- Bak şuraya be... Nasıl tırnaklarım kendimi. Yaklaş da bak. Derim tırmık tırmıktır. Yolarım kendimi be anam. Nedir bu bendeki dert. Söyle be civan, nedir, söyle be!

Gözlerinden yaşlar iniyordu.

- Anam kederinden öldü. Yirmi bir yaşındaydım. Ama böyle hâşâ huzurdan yine it gibi. Köye bir tatar karısı dadanmıştı. Tavukları çalardı. Etli butluydu da, yatardı önüne gelenle. Frengisi vardı, herkesi aşılardı. Bana da cilve yaptı bir gün. Bastım küfürü. O da küfretti bana. Fakat bir şey söylemedim, hey Allahım, damarlarım boşaldı, kafama doldu. Yürüyüp gittim. Ertesi gün barışır gibi yaptım. Cilveleştik. Değirmenin arkasında hendek gibi bir çukur var, uzakta. İki kâğıt vadettim. Bir kâğıt da peşin. Gece yatsıdan sonra düştü oraya. Hemen arkası üstü yattı. Entarisini sıyırdım, bacaklarını açtım. Ne bekliyordu o. Bastım bıçağı arasına. Çektim, bir de göbeğine sapladım. Birincisi odur. İki jandarmaya frengi vermiş. Sıkı tutmadılar. “Canı cehenneme” dediler. Aramadılar fazla kaatili. Dua eden bile vardı. Geçti gitti öyle. İkincisi İbik Ahmet. Horoz ibiği gibi kırmızı teni vardı. Vücut değil, kan tulumuydu mübarek. Irz düşmanıydı o da. Kızlara salardı. Benimkine de tecavüze kalkmış bir gün. Kasabanın yolunda, sabah karanlığı hakladım onu. Dere gibi kan aktı. Eğilip kokladım kanını. Hey İbik Ahmet, sen ne şerbettin be. İşte böyle anam... İkincisi de o... Ruhu bile duymadı jandarmanın. Kimlerden şüphe ettiler de ben hatırlarından geçmedim. Bir kötü huyum var fakat. Sayıklarım geceleri. Bir gece bağırmışım. Anam odama gelmiş, rüyada söylediklerimi dinlemiş. Sıkıntıdan beyninde ur çıktı, gözleri kör oldu. Kakırdadı gitti kadıncağız. Ben İstanbul’a geldim, gazete sattım, sonra yine gittim Bursa’ya, bir herifi daha temizledim. Daha var bir iki tane, fakat artık tövbeler tövbesi... İnsana bıçak vuramam. Pek sıkılırsam bir koç keserim. İnsana benzemez tabiî. Onun kanı başka kokar. Neyse, hiç yoktan iyi. Geç bunu artık. Satıver anasını. En temizi bıçağı kendi karnıma saplamaktır. Bilsem kanın fışkırdığını göreceğim, durmam. Vallah billâh yaşamakta gözüm yok. Sevmedim bu kahpe dünyayı ben.

Tosun başını arkaya salıverdi. Göğsü hırlıyordu. Gözlerini kapadı. Sonra doğruldu, arkasına baktı. Tamburuna doğru uzattı elini bir adam kovar gibi sallayarak:

- Bir bu var, dedi, fakat her zaman sarmaz. O geceden sonra elime almadım. Sen gittin, yattın, uyuyamadım. Nereden soktun kafama o kanlı yüzü! Hem de acıdım ulan sana be. Ne bağırırsın öyle geceleri? Kimbilir ne kadar sıkıntı var içinde, dedim. Ben sıkıntı nedir, bilirim. Ne yufka yürek canavarım ben. Anlamadım, gitti. Burada bir şey var: Şu göğsümün altında. Başka türlü bir yürek. Bir insana acırsam canımı veririm, kızarsam canını alırım. Sana acıdım, o çiroza kızdım. Ablana da acıdım be. Kurtulsun o kızcağız cadalozun elinden, dedim. Çok düşünmem ben. Sarar ama başka türlü. Hani şöyle mi olur, böyle mi düşünmem. Dalga sardı. Zıpladım. Yalınayak, doğru aşağıya. Sokak kapısının anahtarını çividen alıp cebe attım. Ertesi gece, bavulu alıp yine Vafi’ye çaktırmadan sokağa. Teyzenin evini bilirim. Alt kata parmaklık yaptırmadı. Kolay kestim camı. Evvelâ onun işini bitirdim. Sonra çekmeceyi bavula boşalttım. Sofada ablana da rastladım. Yalvardım bir halt etmesin diye. Sustu, bereket. Yolda bekçiye de rastladım. Pe...h. Vız gelir. Çıktığım gibi girdim bu odaya. Nah, bavul orada. Al götür. Kafamı kızdırma. Nazlanma ulan. Ben senin için girdim bu zahmete. Yarın tüyeceğim. Gözüm arkada kalmasın. İsterim ki iki kardeş biraz rahat yüzü görün. Haydi al bavulu, git. İçini boşalt, getir buraya. Kalk.

En kuvvetli tereddüdü bıçaklayan bir şiddetle tekrarladı:

- Kalk!

Ferit bavulun kulpuna elini uzatırken, arkasında, kapı tarafından gelen kalın bir ses: “Alma” diye bağırdı. Tosun, karşıki kanepede, başını yukarıya dikmiş, sapsarı yüzünde şişkin ve küflü göz kapaklarının altından fırlayan simsiyah bir dikkatle ona bakıyordu. Yüzünde donmuş bir fırtına vardı. Bağıran kim? Tosun değildi. Ferit arkasına döndü. Kapı kapalıydı ve arkasında, sandalye duruyordu. Bu sefer bavulun bulunduğu taraftan Nemciye teyzenin sesini andıran ince bir haykırış geldi:

“Al!”

Ferit hemen döndü. Bavul sallanıyordu. İçinden aynı ses tekrarladı. “Al!” fakat kapı tarafından gelen kalın ses de “Alma!” diye bağırdı. Odaya kırmızı bir sis doluyordu. Yüzünü bir kapıya, bir de bavula süratle çeviren

Ferit bu ikisinden başka hiç bir şey göremez oldu. Sesler çoğalıyordu. Tavan istikametinden, pencereler, döşeme, bavul, kapı, her taraftan, inceli kalınlı, bazen koro halinde, bazen çifter çifter ve bazen da ayrı ayrı, fakat birbirini fasılasız, kovalayan sesler geliyordu: Al! Alma! - Al! Alma! - Al! Al! Alma! - Al! Alma! Alma! Alma! - Al! Al! - Alma! - Al! Alma! Al! Alma! Al!

Omuzunda ağır bir el duyan Ferit sarsıldı. Bu sefer Tosun'un sesi, bütün haykırışları uzaklara atan bir gürleyişle:

- Sallanma ulan, diyordu, al şunu, içini boşalt, getir. Acele lâzım bavul bana!

Ferit yere devrilmiş yatan ve artık sallanmayan bavulun kulpunu titreyen eliyle tutarken bütün sesler kesildi. Kırmızı sis hafifliyordu. Tosun'un ayakta ve yakında duran siyah gölgesi hareketsiz bir bloktu.

Bavul o kadar ağır değildi.

Ferit, odasında, kapıyı kilitledikten sonra, ona zor itaat edecek kadar titreyen elleriyle bavulu yatağın yanı başında açtı. İçinden biri büyük, ikisi küçük üç torba çıkardı, yatağın üstüne koydu. Sonra kimi deste halinde, kimi zarf içinde, kimi dağınık, bin liralığa kadar muhtelif kıymetlerde kâğıt paraları yatağın üzerine yığdı. Boşalan bavulu Tosun'un odasına götürdü. Esrarkeş yine kanepeye uzanmıştı. Gözleri kapalıydı. Göğsünden hırıltılar çıkıyordu.

Ferit odasına döndü. Kapısını kilitledi. Yatağa doğru yürürken durdu. Bütün vücudu titriyordu. Etrafına bakındı. Bu odaya da kırmızı bir sis doluyordu. Aydınlık gittikçe azalıyor ve tavandaki ampul bir kaç sarı çizgi halinde kalıyordu. Sendeleyerek yürüdü ve koltuğa çöktü. Gözlerini kapadı ve açtı. Oda karanlıktı. Kırmızı bir hâle ortasında zayıf bir sarı ışık veren ampul sallanıyordu.

Başında, uykuya olduğu kadar baygınlığa da benzeyen bir sersemlik içinde gözlerini kapadı: Titremesi geçiyordu. Bitişikten Babuş'un sesi geldi. Ne söylediği anlaşılmıyordu. Fakat bu, Ferit'in realite duygusunu birdenbire kuvvetlendirdi.

Gözlerini açtı. Oda karanlıktı. Kulak verdi, fakat artık çocuğun sesini duymuyordu. Bitişiktekiler uyumadan, odalarına gitmeyi düşündü. Fakat yorgundu ve oturmak ona iyi geliyordu. Başını arkaya dayadı. Çatlaklarına

boylu boyuna uzun ve solgun mavi şeritler yapıştırılmış ahşap tavana bakıyordu. Kırmızı sis dağılmıştı.

Gözleri yatağa gitti, oradan kaçtı. Paralara bakmaktan korkuyordu. Deminki sesleri duymayacağından emin olsa gidip torbaları boşaltacak, altınları ve kâğıtları sayacaktı. Neydi o sesler? *Hallucination*. Yahya Aziz'i düşündü. Ona gidip her şeyi anlatmak ve sormak: "Bu paralar benim hakkım mı, alayım mı?" Birdenbire arkasındaki cam, yumruklanmış gibi sarsıldı ve şangırdadı. Başını oraya çeviren Ferit, pencerenin dışından, kalın ve ince iki ses duydu: "Alma!", "Al!" Camın arkasındaki karanlık boşlukta hiç bir şey görünmüyordu.

Titremeye başladı. Ayağa kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Fakat o burada yokken biri içeri girer de paraları yatağın üzerinde görürse?

Geriye döndü. Çantasını boşalttı. Havluları, tıraş takımını, fırçasını ve bir kaç kitabını koltuğun üstüne koydu. Paraları çantaya yerleştirecekti. Yatağa yaklaştı. El sürmeye korkuyordu. Evvelâ torbanın birini aldı. Ses yoktu. Titreyen elleriyle onu çantaya koydu. Sonra ikinci ve üçüncü torbaları koydu. Cesareti artıyordu. Paraların hepsini çantaya yerleştirdi. Anahtarı çevirdi ve yanına aldı. Fakat o kadar yorulmuştu ki yatağa biraz uzanmayı tercih etti. Soyunmaya da hali yoktu.

Hallucination. Objesiz idrak. *Sensorielle*. Başka ne? Hiç. Klinik tasvirler. Fakat ben deli değilim. İşte muhakeme edebiliyorum. Kriz geçince... Fakat geçti mi tamamıyla?

Bu evde çoğaldı krizler. Ne zaman geldi bu odaya? Geçen pazartesi. Bugün cumartesi. Altı gün.

Altı gün! Bu kadar az mı? Tekrar hesapladı. Altı gün. Ona altı ay kadar uzun gelen ruh vakalarıyla dolu. Altı gün. Birinci geceki rüyası. Eda Hanımdan annesine ve annesinden tekrar Eda Hanıma geçen haykırış. Ne unutulmaz ebedî ses. Daha ne sonsuz asırlar ve ne sayısız insanlar böyle haykıracaklar. Onları ne susturur? Yeni bir içtimaî nizam, iktisadî adalet.. mi? Ondan sonra hiç bir ahşap ev tutuşmayacak, hiç bir dalgın adam yanmayacak mı? Şüphesiz Tahir Bey yükte yatmayacak ve sapsarı yüzlü, gazete satan Babuş daracık omuzlarıyla bir aileyi sırtlanmayacak. Amenna. Fakat teyzeleri hamamda portakal yerken ölen Zehra'lar, ister fakir bir pansiyonun, ister zengin bir apartmanın odalarında geceleri çırılçıplak,

başlarında ölünün tabutuna konan yazmalarla, ne yaptıklarını bilmeden dolaşmayacaklar mı? Tahir Bey kurabiye satmayacak Fakat ben Selma'yı sevmeyecek miyim? Onun bacaklarıyla ruhu arasında tereddüde düşmeyecek miyim? Siyah köpek beni kovalamayacak mı? O zaman babam vardı ve zengindi. Ablalarım da veremden öldüler. Nilüfer yaşayacak mı? İktisadî mesele değil bu. Koynuma çıplak girip beni boğmaya kalkmayacak mı? Kalkarsa bunun *hallucination* gibi sadece bir kelimeden başka bir şey olduğunu ve ne olduğunu bilecek miyim? Vafi Beyin keşif ve mucizeleri bana sırlarını açacak mı? Bütün bunlar hep ekonomi, köklü meseleler mi? Öküzün otlaması kadar basit mi? Sonra Tosun. O kendine göre bir adalet yapıyor: Tavuk hırsızlarını, frengili orospuları, ırz düşmanlarını ve cimri karıları boğazlıyor. "Var Bursa'da bir kaç domuz daha. Ne soyarlar halkı be yahu. Ne inletirler o zavallı köylüyü be. Hey Allahım. Bırak beni topunu birden temizleyim". Şüphesiz bu bir içtimaî ve ekonomik huzursuzluğun isyan çığlığı. Fakat onun boğazından yukarıya doğru, beynine vuran kan dalgasında, uzviyet yapısına mahsus bir caniliğin kaderi yok mu?

Ferit yine titredi. Karyolasının altından gelen bir kahkaha duyar gibi olmuştu. Dikkat etti. Bir kahkaha daha. Babasının sesine benziyordu. Doğrulup oturdu. Titremesi artıyordu. Kahkaha bu sefer tavandan geldi.

Ferit karyoladan indi ve kapıya doğru yürüdü. Evvelâ anahtarı, sonra topuzu çevirdi. Fakat bütün kuvvetiyle çektiği halde kanadı açamıyordu. Bu sefer kahkaha, daha kısık ve sinsi, kapının dışından geliyordu.

Gerisin geriye, bir kaç adım yürüdü. Beline ağır bir şey çarptı ve yere düşüp gürültü çıkardı. Hemen arkasına dönen Ferit, biraz evvel içine paraları koyduğu çantanın, ayaklarının dibinde sallandığını ve duvara doğru yürüdüğünü gördü. Dizleri o kadar şiddetle titremeğe başladı ki, vücudunu çekemiyor, kırılacak gibi oluyordu. Sol tarafında ve uzakta bir gürültü daha duydu. Koltuğun üstüne koyduğu traş kutusu yere düşmüş kapağı açılmış, makine dışarı fırlamıştı. Peşinden yere iki kitap düştü. Odanın içini yine kan renginde bir sis dolduruyordu. Gözlerini sımsıkı yumdu. *Kayyum*. Dua. Hatırlamıyor. *Kayyum*. İçinde bir baygınlık var. Sallanıyor. *Hüve. Hüvel Kayyum. Hüvel kayyül kayyum.* Hatırlayacak. Şuurun arkasında nefesler halinde sesler dolaşıyor. *İlâhe*. Titremesi azalıyor. *İlâhe. Lâ ilâhe...* Gözlerini açtı. Sis dağılıyordu. Aydınlık. *Lâ ilâhe illâ...* İçini çekti, nefesini içine doldurdu, doldurdu. "Allahım!" dedi ve hatırladı: *Allahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyum.*

Etrafına baktı. Her şey yerli yerinde. Fakat göğsünde bir hırıltı, ağzında hafif bir kan lezzeti vardı. Öksürdü ve mendilini çıkarıp içine tükürdü. İnce kan çizgileri. Başı dönüyordu. Sendeleyerek kapıya doğru yürüdü: Bu sefer kanadı kolayca açtı. Yahya Aziz'in odasına koştu. Kapısının önünde düşecekti. Topuza tutundu ve kanada avucuyla bir kaç defa vurdu.

Yahya Aziz onu iki koltuğunun altından destekleyip kanepeye kadar gitmesine yardım etmişti. Ferit uzandı. Bir eliyle kendisine bir şey sorulmamasını yalvaran işaretler yaptı. Sonra ağır ağır doğrulup oturdu ve başını önüne sarkıttı:

- Fenayım, dedi.

- Uzanınız.

Yahya Aziz onun uzanmasına yardım etti. Başının altına yastıklar koydu. Bekledi. Gözlerini kapayan Ferit, gittikçe artan nisbî bir ferahlık duyuyordu. Mırıldandı:

- Anlatamam... Neler... Dehşetten çıldırmak üzereyim.

Gözlerini açtı:

- Anlatmalıyım fakat, dedi, korkuyorum, ağzımdan daha fazla kan boşalacak.

Yahya Aziz dikkatiyle sakinliği arasındaki emniyet verici zıtlığı tatlılaştıran bir sesle:

- Anlatırsınız, dedi, biraz dinleniniz. Kapatın yine gözlerinizi. Ben başınızdayım. Çok yakınım size. Ruhunuzun yanındayım. Kendinizi bırakınız. Bırakınız bana. Korkmayınız.

Ferit gözlerini kapadı. Kendini bıraktı. Bu teslimiyet hali içinde, yerini tayin edemediği, hattâ ona vücuduna olduğu kadar ruhuna da bağlı görünen çözülüşler duyuyordu. Şimdi, içinde, ne olduğunu bilmediği, varlığının cevherini andıran ve günlerden beri düğümlene düğümlene kasılan bir şey, beyninden avuçlarına ve tabanlarına doğru uzanıyor, vücudundan dışarı çıkacakmış gibi buharlanarak yayılıyordu.

Gözlerini açtı. Karşısında, tavana kadar yükselen uzun raflarda kitaplar vardı. Elbise dolabının üstü de kitap dolu idi. Sol tarafındaki büyük masanın üstünde de kitaplar, sayfası açık bir defter, yanında bir stylo ve bir gözlük:

Ferit anladı:

- Çalışıyordunuz, dedi ben mâni oldum.

- Onu düşünmeyiniz. Renginiz düzeldi. Biraz daha iyisiniz.

- Anlatmalıyım. Belki daha ferahlayacağım.

Doğrulup oturdu. Kendi kendine de hayret veren vuzuhlu bir hatırlayışla Yahya Aziz'den Galata'daki lokantada ayrıldığı günden beri geçirdiği hâdiseleri anlattı. Tosun'la bu geceki konuşmasını ve sonunda geçirmeye başladığı krizlere sıra geldiği zaman heyecanı artmıştı. Arada bir uzakları dinler gibi duruyor, odanın boşluğuna ve eşyaya yılgın gözlerle bakıyordu.

Her şeyi anlattıktan sonra, birdenbire ayağa kalktı, kitaplara doğru bir adım atarak gözlerini yerden tavana kadar ağır ağır kaldırdı ve Yahya Aziz'e döndü:

- Şimdi bütün bu kitapları beyninizde sıkınız ve bana bir damla, bir damla aydınlık süzünüz. Çıldıracağım. Söyleyiniz bana, nasıl bir dünyadayız biz? Vazgeçtim, söyleyiniz, nasıl bir evdeyiz? Demin hesapladım. Altı gündür burada imişim. Bana altı ay gibi geldi. Hayatımın en büyük hayretlerini bu altı günde yaşadım. Bir gece, karanlık merdivende, gerçeğin stratosferine fırlayacak kadar normali aşan bir çıplak, dört gün sonra, uykuda gezen bir kızın vücudundan ibaret sade bir realiteye dönüyor. Fakat bu da bana bütün sırlarını teslim etmiş midir? Hamamın göbek taşında portakal yerken ölen teyzesinin hatırası, Zehra'yı geceleri yatağından kalkarak ve çırılçıplak soyunarak, başında tabuta konan yazma ve elinde hamamtasıyla dolaşmaya kadar nasıl sevk ediyor? Bir sırdan kurtulmak için başka bir sırra tutunmaktan başka çaremiz kalmıyor. Aynı Zehra -size yangın hikâyesini anlatmadım- onu bırakalım, ayni Zehra, benim zamanı merak ettiğim bir anda ellerinin parmakları ve hareketleriyle bana saati nasıl haber veriyor? Teyzemin göğsüne bir bıçak saplanarak öldüğünü nasıl görüyor ve yazıyor? Merdivendeki çıplağı bir somnambülisme, benim duyduğum sesleri ve hareketleri de bir *hallucination* vakasına bağlayıp çubuğunu yakmak isteyen kolaylık amatörlerini sadece *télépathie* deyip geçtikleri hâdiseler bile basite irca temayüllerinden utandırması lâzım gelmez mi? Aziz Bey! Geliniz odama. Traş kutusunu yerde, makineyi bir karış ötede, kitapları da onların yanında göreceksiniz. Ben bunları koltuğa elimle koydum. Dalgınlıkla kenara değil, ortaya koydum. Ben titiz ve dikkatliyim. Sonra bu

koltuk eski ve ortası çöküktür. Bir torba gibi. Traş kutusu orada idi. Erzincan zelzelesi bile onu zor yere düşürürdü. Kulağıma gelen sesler, odayı dolduran kırmızı sis, yatağın altındaki kahkaha, hepsi birer hallucination'dur, diyelim; koltukta iken şimdi herkesin yerde görebileceği traş kutusunun macerasından hangi deli sorumludur? Ben ona elimi sürmedim. "Sana öyle gelmiş" yok. Sürmedim. Gürültüyü duyunca koltuğa baktım. Ancak o zaman kutunun ve kitapların yere düştüğünü gördüm. Aziz Bey, şimdi normalim. Beni bile şaşırtan bir vuzuh ile düşünüyorum. İki dakika sonra bana bir titreme gelebilir. Sizin karyolanızı tavana çıkmış görebilirim. Bu iki dakika içinde idrakimin geçirdiği istihalenin karanlık mekanizmasını bilmeyen bir ilmin bu hâlime bir isim koymaya hakkı olsa bile, bu ismi bize bütün bir izah sistemi gibi kabul ettirmeye hakkı var mıdır? Sırları sırlarla veya isimleri yine isimlerle izah eden bir bilgi "Hayat hayattır", 'Varlık varlıktır" demiş olmaktan öteye geçiyor mu? Ben çıldırırsam, odama kırmızı bir sis dolduğu için, yatağımın altından babamın kahkahası geldiği için, traş kutum yere düştüğü için değil, nerede, neden ve ne olduğumu bilmediğim için çıldıracağım. Eğer bana "Bu budur bu"dan başka bir şey söylemeyen müspet felsefeyi aşamazsam, aklın tamamıyla lüzumsuzluğuna inanacağım. Abes bir varlık nizamı içinde akıl bir körbarsak kadar vazifesizdir. İçgüdünün yerini almaya niçin boşuna uğraşıyor? Bu kitaplara ne lüzum var? Maymunun bunlara ve elektriğe ihtiyacı yok. Bir sebepsizlik ve hikmetsizlik nafileliği içinde insan düşüncesinden daha maskara bir mânâ avcısı olur mu? Avını kendi yaratıyor, sonra onu avlamaya çalışıyor. Evvelâ buluyor, kendi eserini buluyor, sonra onu arıyor. Kendi kendisiyle saklambaç oynayan bu delinin yanında tımarhanelik deliler daha normal değil midirler? Eğer insanın aradığı mânâ kendi icadı değilse, mânâya mânâ veren kendisi değilse, bu, Allah'ın hikmetinden başka nedir? Bir zerresi insanın şuuruna dolan muazzam bir şuurun niyetinden başka nedir? Onun varlığı ve yokluğu hakkında bir karara varmak için, ya her biri kendi tecrübelerimizin yoluyla ferdî ve mistik bir sezişi kendimize rehber edeceğiz; veya evrensel bir anlayışı doğrulayan küllî mefhumlar delaletiyle düşüneceğiz. Birincisinde tecrübemiz tamamıyla şahsi olduğu için, evrensel bir anlayış tasdiğinden mahrum kalacak, bizim kendimizde bile bunun bir deli kuruntusundan ibaret olduğu şüphesini uyandıracaktır. İkincisinde küllî mefhum her objenin ve hadisenin kendi kendisini vücuda getiren hususî ve ferdî karakterini ifadeden mahrum kalacak, bizi bir muhayyel cevherler âlemi

önünde bulunduğumuz şüphesi içine atacaktır. Medrese kavgasından kaçan en müsbet felsefenin bile - küllî mefhumlarla realite arasındaki barışmazlık yüzünden- yine ona düştüğünü görmüyor muyuz? Sistem kavgalarının devamına verilecek en doğru mânâ bu değil midir? Ben sizin kadar okumadım. Fakat spekülatif düşünmeye başladığım günden beri küllî mefhumla medlûlü arasında kaçan ve yakalanmayan bir şey olduğunu ve bu şeyin bizzat ismi olmayan realitenin kendisi olduğunu -yaşayarak- anladım. Meselâ bakınız, ben ümit kelimesinin aynı zamanda korku ifade ettiğini düşünürüm. Çünkü ümit, olması ve olmaması ihtimali olan bir şeyin olacağını farz etmektir. Fakat böyle bir faraziye o şeyin olmaması korkusu devam ettikçe mümkündür ve o korku nisbetinde kuvvetlidir. Bütün zıdlıklar ve meselâ hürriyetle esaret arasında da bir cevher birliği seziyorum. Tereddüdün ve tercih zaruretinin esaretinden kurtulmuş hürriyet var mıdır? İdeoloji kavgaları bana kelime kavgaları gibi geliyor. Hürriyet, mülkiyet, istihsal veya teknik gibi küllî mefhumlardan değil, içinde yaşadığımız sıkıntının tecrübesinden hareket etmek bana doğru görünüyor. Babuş'un sıkıntısı hürriyet yoksulluğu değil, ekmek yoksulluğudur. Hürriyetin en bol olduğu memleketlerde bizdekinden çok Babuş var. Sefalet var. Ve artıyor. Bu bir hürriyet problemi olmadığı gibi mülkiyet problemi de değil. Komünizmi burada anlamıyorum. Ferdden ferde değişen malik oluş proseslerini "Ferdî mülkiyet" mefhumunda topladığımız zaman sayısız hususîlikleri ihmal edişimiz bizi yine realiteden uzaklaştırıp medreseye düşürüyor. Hürriyet probleminde olduğu gibi hayatı bırakıp umumî fikirlerle oynamaya başlıyoruz. Fakat Babuş'un omuzundan kendisiyle beraber dört kişinin yükünü alan bir yeni dünya şarttır. Bana bu yeni dünyayı ne şekilde tasarlatırsınız? Çıldırmamı istemiyorsanız söyleyiniz. Beni peşime düşen siyah köpek değil, Tahir Beyin yükte yatması çıldırtır. Ve bana söyleyiniz. Nasıl bir dünyada ben, Selma'ya kavuştuğum takdirde, ondan mahrum kaldığım zamankinden daha az bedbaht olabileceğime emin olabilirim. Hiç âşık oldunuz mu? Oldunuzsa bu korkunç problemi bilirsiniz. İnsana ait her mesele gibi o da her meseleyi ihtiva eder. Bir şeyi bilmek için her şeyi bilmek lâzım olduğunu bize duyurur. Bazen Selma'ya karşı içimde uyanan müthiş kinin, beni ondan uzaklaştıran kinin aşk olduğunu biliyorum. Son tahlilinde sevgim onu kendimde veya kendimi onda yok etmek özleyişleriyle karışıyor. Aşkın, büyük zıtlıkları birbirleriyle hallü hamur eden temel duyguları bunlardır. Oradan ebedîliğe ve belki Allah'a çıkar gibi de oluyorum. Beni nasıl bir yeni dünyada, ne çeşit bir iç riyazetiyle aşkın

ilâhî sırrına erdirebilirsiniz? Böyle bir dünyadaki cinsî ahlâk, aile, namus telâkkileriniz ne olur? Benim anam klâsik ahlâka göre bir dejenere idi; onu mazur, hattâ normal görebilmek için babamın dejenere gözleri lâzımdı. Sizin yeni dünyanızda da bunlara dejenere deyip çıkacak mısınız?

Ferit durdu. Sallandı. Oturdu. Gözlerini kapadı. Açtı. Başını avuçlarının içine aldı.

- Yoruldum, dedi, yine fenalaşıyorum.

- Uzanınız.

Ferit gözlerini açtı ve masanın altına bakarak sordu:

- Şurada bir şey görüyor musunuz?

- Evet, kâğıt sepeti.

- Ben öyle görmüyorum.

Yahya Aziz masanın altından sepeti alarak ortaya koydu:

- İşte.

Ferit parlayan ve kırpılmayan gözlerini sepete dikmiş, sayıklar gibi söylüyordu:

- Annemin başına benziyor bu. Ta kendisi. Gözleri kapalı. Öldüğü zaman yüzü böyle idi. Şimdi gülümsüyor. Korkmuyorum. İşte böyle güzeldi annem. Bana bir şey söylemek istiyor. Ağzını oynatıyor. Sesini duymuyorum. Fakat...

Birdenbire avucunu ağzına götürdü. Öksürdü. Mendiline tükürdü. Kan.

Yahya Aziz onun yanına geldi:

- Sizi yatağınıza götüreyim, dedi, mutlaka dinlenmelisiniz. Ben başınızdan ayrılmam. Size güzel bir uyku ilâcı da veririm, uyursunuz. Yarın konuşuruz. Bence sizin bu evde bir gece daha kalmamanız lâzım. Hazirana girdik. Havalar çok güzel. Yarın sizinle Ada'ya gidelim. Güzel bir ev bulalım. Orada size bakacak bir kadın da olsun. Maddî durumunuz da düzeliyor. Ahlâkî endişelerinizi bırakınız. Bu para sizindir. Güzel ve sıhhî bir eve taşınınız. Nilüfer'i de alınız yanınıza. En büyük krizler size bu evde geliyor. Çıkınız buradan. Ben sizi orada da yalnız bırakmam. Zaten Ada otellerinden birinde kalmak istiyorum. Ben de bunaldım burada. Orada da

beraber olur, bol bol konuşuruz. Hangi gece sıkılırsanız bana istediğiniz saatte gelebilirsiniz. Biraz evvelki fikirleriniz bana o kadar yakındı ki hepsini konuşmak bir ihtiyaç oldu benim için. Fakat şimdi yatmanız lâzım. Durun size ilâcınızı vereyim.

Yahya Aziz, Ferit'e yarım bardak su ile iki komprime verdi.

- On beş dakikada tesirini hissedersiniz.

Ferit teşekkür ederken, birdenbire doğruldu.

- Dışarıda bir ayak sesi duydunuz mu?

- Evet.

Kulak verdiler, ses merdivene doğru uzaklaştı.

Yahya Aziz ayaklarının ucuna basarak odadan çıktı. Bir kaç dakika dışarıda kaldı. Ferit başını arkasına dayamış, gözleri kapalı. Ada hayalleri içinde bekliyordu.

Yahya Aziz geldi:

- Tosun! dedi, elinde bir bavul, bir çanta gitti. Merdiven başından kulak verdim. Sokak kapısı gayet hafif kapandı.

Ferit ayağa kalktı:

- Selâmetle! dedi.

İki adım attı. İrkildi. Ayağı sepete çarpmıştı. Onunla beraber odadan çıkmaya hazırlanan Yahya Aziz, devrilen sepeti göstererek gülümsedi ve sordu:

- Bu nedir?

Ferit de gülümsedi ve yürüdü.

İkinci Bölüm

Aziz’in gölgesi asfaltın köşesinde kaybolunca, Ferit balkonun tahta parmaklığından ellerini çekti. Ayakta zor duracak kadar yorgundu. Şezlonga uzanmak istemedi. Uzanırsa, içine şimdi girdiği büyük yalnızlığa, sanki bir anda, kayıtsız şartsız teslim olacaktı. Karşısında alabildiğine uzanan denizin üstünde uçan bakışları, kıyıdaki beyaz köşkün damına kondu ve kalktı. Mesafe onun korkusunu büyütüyordu.

İçeriye girdi. Pancurları kapalı odada, uzun bir zamanın koyulaştırdığı ve eşyanın üzerine macun gibi sıvadığı yapışkan bir karanlık, odanın köşesindeki balkon kapısından aynı hizadaki oda kapısına kadar bir yol keçesi eninde uzanan aydınlığı keskin bir ton farkıyla kendisinden ayırıyordu. Kapalı kalmış evlere mahsus koku, sanki aylarca istidat halinden vazife haline geçmeyi beklemenin sıkıntısı içinde terleyen mobilyaların mesamelerinden sızmaya devam ediyor ve dışarıdan gelen taze havayı bastırıyordu. Şiltesiz karyola, boş dolaplar, kâğıtla örtülü tablolar ve üzerlerine kılıf geçmiş koltuklar, yaptıkları işlerden aylarca uzak kalmış olmaktan gelen bir unutkanlıkla neye yaradıklarını hatırlamıyorlarmış gibi dalgın duruyorlardı. Onları kendilerine getirebilmek için, bu odada, sesi çıkmadan ve tek başına yaşayacak bir hastanın solukları yerine, kahkahalar, havayı çalkalayan ve eşyayı tartaklayan dinamik oturup kalkışlar lâzımdı. Biraz evvel Yahya Aziz, tellâl ve evi Ferit’e kiralayan Rum kadını Fotika burada iken, balkon kapısı açılınca alev alan aynalara şimdi yine karanlık günlerin gölgeleri dolmaya başlamıştı. Vafi Beyin evindeki fakir odaya nispetle burası lükstü. Fakat orada, her biri kendi üstüne düşen vazifeden çok fazlasını yapan fakir eşya, burada son rüyalarına dalıp giden tembel, ağır ve tombul koltuklardan, masif cevizler ve kristallerden ziyade varlığa sahiptiler.

Ferit koridora çıktı. Burası daha karanlıktı. Sağ tarafta yukarı kata çıkan ve aşağı katlara inen merdivenlerin camekânları vardı. Yürüdü. Karşıki odanın kapısında durdu. Burada da mobilyalar aynı idi. Balkon çamlığa bakıyordu. Nilüfer iki üç gün sonra bu odaya gelecekti. Şimdi Aziz’den müjdeyi alınca kim bilir ne kadar sevinecekti. Onu heyecana düşürmemek lâzımdı. Aziz paraların bulunduğunu ve bu sabah ayrı ayrı iki bankaya yatırıldığını haber verecek, öğleyin teyzenin nasıl gömüldüğünü ve daha sonra Ada’da nasıl ev tuttuklarını söyleyecek, Tosun’dan hiç

bahsetmeyecekti. Fakat Nilüfer’in daha fena bir şüpheye düşmesini nasıl önleyecekti? “Bana bırakınız!” demişti Aziz. Hastahaneden çıkar çıkmaz, son vapurla dönecek. Otelde kalmak istiyor. Nilüfer gelinceye kadar, birkaç gün, o odada yatsa ne iyi olacaktı. İstemedi. Rahat çalışmak içindi belki.

Ferit saatine baktı. Son vapurun kaçta olduğunu bilmiyordu. Karanlık merdivenleri indi. Alt katın koridorunda, karşılıklı iki odanın da kapıları kapalıydı. Bunların biri Fotika’nın öteki de amcasının olacaktı. Ferit bir merdiven daha indi. En alt kattaki sofada, bahçe üstündeki büyük kapının iki kanadı da ardına kadar açıktı. Odalardan birinin kapısı da açıktı. Ferit oraya doğru yürüdü. İçeride, bir koltukta, beyaz sakallı ve kırmızı yüzlü bir adam, dimdik oturuyor bulanık ve ıslak gözlerle ona bakıyordu. Ferit yaklaştı, ihtiyarın zayıf, damarları kabarmış ve kıllı elleri dizlerinin üstündeydi. Vücudunda hareket yoktu. Gözleri az kırpılıyordu. Fotika’nın amcası bu olacaktı. Ferit onu başıyla selâmladı, fakat ihtiyar mukabele etmedi.

Sofanın derinliklerinden bir tencere kapağının kapanmasına benzer sesler geliyordu. Ferit o tarafa doğru yürüdü. Madam Fotika mutfaktaydı. Türkçesi ne kadar düzgündü.

- Buyurunuz, dedi, bir şey mi istiyorsunuz?

Sesi de parlak ve ahenkliydi. Son vapurun saatini hemen söyledi. Aziz’in gelmesine üç buçuk saat vardı. Ferit onu iskelede karşılayacaktı.

Bahçeye çıktı. Asfalta bakan demir kanepeye oturdu. Kalabalık çoğalmıştı. Arabalar daha sık geçiyordu. Yolculardan biri durdu, ona dikkatle baktı ve yürüdü. Karşı kaldırıma geçti ve orada bekleyen bir adama evi göstererek bir şeyler söyledi. İkisi birden ona, bahçeye ve evin cephesine baktılar. Sabahtan beri, Ferit’in vuzuhtan mahrum olduğu için Aziz’e açamadığı korkuyu doğuran sebepler, şimdi gayet sarih ihtimaller halinde beliriyordu. Tosun yakalanmış ve her şeyi itiraf etmiş olabilirdi. Polis Ferit’i arayabilirdi. Sabahleyin o, Vafi Beye veda ederken Ada’da ev tutacağını gizlememişti. Polis için bu kadarı kâfiydi. Ferit’in Ada’da Matmazel Noraliya’nın evini tuttuğunu tellâldan öğrenmek mümkündü. Vafi Bey ne demişti sabahleyin?

“Tosun gece kaçmış. Hani kötürümdü? Nasıl aldattı beni o uyuz tazı. Meğer sağlam ayakkabı değilmiş. Polise haber verdim.”

Fakat arkasından merhametli bakışlarla hemen ilâve etmişti:

- Sen de mi gidiyorsun? Havalar güzel. Bahar erken geldi bu sene. Gitmelisin. Ada iyi gelir sana. Hemşireyi de alırsın yanına.”

Ferit’e bir dua yazıp vermişti.

“- Sakın bunu üstünden eksik etme. Pek sıkılırsan yine bana gel. Sana biraz üflerim. Eşyanı muhafaza ederim burada, merak etme. İstediğin zaman alır veya aldırırsın.”

İyi adamdı Vafi Bey. Yaptığı işle keskin bir tezat haline giren derinlikleri vardı. Onu her kiracının ev sahibine karşı beslediği soğuk duygudan kurtulunca anlamak mümkün oluyordu. Tosun’u karakola haber vermişse belki de çoktan esrarkeşin peşine düşmüşlerdi. Anadolu’ya gideceğini söylüyordu o. Eskisi gibi kaçma refleksleri kuvvetli değildi. Dervişçe bir teslimiyet vardı halinde. Bu sefer yakalanabilirdi. Ferit’i ele verir miydi? Bilinmez. Polis dayağı şuurun hazinesini patlatır ve boşaltır. Tosun’a istemediği şeyleri de söyletebilir: “Bana teyzesinin adresini o verdi. Ne bileceğim ben. Evin içini o tarif etti. Beni teşvik eden odur. Paraları da götürüp ona teslim ettim.”

Ferit titredi. Bütün bunlar mümkündü. Kalktı. Sanki asfalttan hafiyeler akıyordu. Burada oturması yakalanmasını kolaylaştırabilirdi. Hiç olmazsa Aziz gelinceye kadar vakit kazanmalıydı. Yola bir göz attı. Karşıki kaldırımda duran iki adam, ona ve eve hâlâ dikkatle bakıyorlardı. Sonra ağır ağır uzaklaştılar.

Ferit odasına çıktı ve koltuğa oturdu. Titriyordu. Birer sivil polis olabilirdiler. Belki tertibat almak için eve girmemişlerdi. Neredeyse gelirler. Ferit cebindeki banka defterlerini bir yere saklamayı düşündü. Çocukluk. Polis bulur.

Titremesi artıyordu. Göğsünün üstünde bir baskı vardı. Zor nefes alıyordu. Aşağıya inmeyi düşünürken gözünün önüne o korkunç ihtiyar geldi. Selâmı iade etmemişti. Ferit’in üstüne atılacakmış gibi dik ve gergin duruyordu. Onunla konuşulamazdı. Fotika’yı mutfaktan çıkarmak için de hiç bir ciddî konuşma sebebi yoktu. Ferit ona korktuğunu ve yalnız kalmak istemediğini söyleyemezdi. Kimden? Niçin? Kadında şüphe uyandıracaktı. Sokağa çıkmak da polisin ayağına gitmek gibi bir şeydi. Belki o adamlar sivil memur değildiler. Belki polis henüz tellâlı ve evi bulamamıştı. Burada

saklanmak ve beklemek daha iyiydi. Fakat nasıl geçer dört saat? Kitapları Vafi Beyin evinde kalmıştı. Yanında bir gazete bile yoktu.

Saate baktı ve şaşırdı. Deminden beri yedi dakika geçmişti. Hiç kimseyi tanımadığı bu adada ve içinden çıkmak istemediği bu odanın aşağıki ihtiyar gibi mumyalaşan korkunç eşyası arasında geçecek saatler büyük kriz tehlikeleriyle doluydu. Aşağıya inip mutfağın kapısında madamla sonu gelmez bir konuşma tutturması imkânsızdı; muhayyilesi o kadar tıkalıydı ki, korkusunun dışında hiç bir havaî mevzuu iki dakikadan fazla uzatamazdı. Fotika gençti, güzel değildi, tombuldu, basitti. Kendisiyle ancak maddeler ve şekiller konuşulabilirdi. “Bu ev şimdi kimin? Ne zaman yapıldı? Matmazel Noraliya sizin nenizdi? Kaç oda var burada?” O kadar. Bir şey daha sorabilirdi: “Amcanız niçin bana selâm vermedi?” Belki... -Ferit yine titredi- Belki ihtiyar bir şey biliyordu. Belki Ferit yukarıda iken, demin karşı kaldırımda duran siviller eve daha evvel girip ona bir şeyler söylemişlerdi. Fotika’nın bundan haberi yok muydu ki yüzü gülüyordu? Fotika basitti. Amcası gibi hâdiseleri derinliğine mânâlandıramazdı. Polisler gelip Ferid’i yakalayıncaya kadar, onun yeni kiracısı hakkındaki iyi zanları devam edecekti. Belki de sivillerin ihtiyarla konuştuklarından onun haberi yoktu. Mutfağından çıkmamış, ihtiyar da henüz koltuğundan kımıldamamıştı.

Ferit bu adamla bir daha karşılaşmak istedi. Ona bir daha selâm verecekti. Mukabele görmezse ağzını aramalıydı. “Beni arayan oldu mu?” gibilerden bir şey sormalıydı.

Kalktı, ağır ağır yürüdü, basamakları fazla çıtırdayan merdivenlerden bu sefer duvarlara tutunarak zahmetle indi. En alt katta açık duran oda kapısına doğru yürüdü. İhtiyar bu sefer ayakta idi. Arkası kapıya dönüktü. Ferit öksürdü. İhtiyar döndü. Göz göze geldiler. Ferit selâm verdi. İhtiyar yine mukabele etmedi. Bu sefer kaşları yukarı kalkmış ve içi duman dolu iki deliğe benzeyen gözleri daha fazla açılmıştı. Galiba kördü. Ferit ona hatır sormak üzere iken sofada bir ayak sesi duydu. Fotika geliyordu. Parlak ve ahenkli sesiyle:

- Amcamla tanıştınız mı, konuştunuz mu? dedi, siz geldiğiniz zaman uyuyordu. Giriniz içeriye, buyurun tanıştırayım.

Girdiler. Fotika amcasına Rumca bir şeyler söyledi. Ferit elini uzattı, ihtiyar uzatmadı. Fotika bir şey daha söyleyince ihtiyar hemen elini

uzatarak Rum şivesiyle:

- Memnun oldum, dedi, safa geldiniz, affedersiniz, benim gözlerim görmez.

Ferit ihtiyarın kör olduğunu anlayınca ferahladı. Fotika ona bir koltuk gösteriyor ve soruyordu:

- Hemen odanıza çıkar mısınız? Yatağınızı yapacağım, pijamanız, terlikleriniz filan çantanızda mıdır? Veriniz anahtarını bana.

Sevimli bir hâkimiyet vardı. Ferit anahtarı verirken, ihtiyarla baş başa kalmak istemediği için:

- Oturmayayım, dedi, çıkacağım biraz.

Ve çıktı. Ada'yı bilirdi. Yedi sene evvel Nizam'da oturmuşlardı. O zaman da bu zümrüt çerçeve içinde karanlık günler geçirmişti. Neriman ölüyordu. Annesi, geceleri hasta uyuduktan sonra evden fırlıyor, kulüpte içiyor ve kumar oynuyordu. Ferit, bazı akşamlar tek başına sonuna kadar ağır ağır yürüdüğü bu Maden yolunda, bütün geleceği ve olacakları seziyormuş gibi geçirdiği derin melankoli saatlerini hatırladı. O zamanın kederi bu ânın korkusu kadar ağır değildi. O zaman yanından geçen her şüpheli adamın ona saplanan gözünde bir hafiye bakışı yoktu. O zaman eski hastalığı tepseydi nihayet peşine mevhum bir siyah köpek takılabilirdi, şimdi hakiki bir sivil polis.

Durdu ve arkasına baktı. Yine titredi. Bir değil, iki. Demin karşı kaldırımda duran iki adam arkada idiler. Ferit daha hızlı yürüdü, onlar da adımlarını sıklaştırarak aradaki mesafeyi muhafazaya çalışıyorlardı.

Ferit karşı kaldırıma geçti, onlar da geçtiler. Ferit iskarpinini bağlamak için durdu, onlar da durdular. Artık şüphe yoktu. Ferit doğrulduğu zaman, bir tanesi ona seslenecekmiş gibi dikkatle bakıyordu. Sonra yanındakine bir şey söyleyerek Ferit'e doğru koştu.

- Affedersin, dedi, siz şu evde mi oturuyorsunuz?

Mümkün olduğu kadar çirkin bir adamdı. Kirli esmer yüzünde alın yoktu. Simsiyah saçları neredeyse kaşlarına karışacaktı. Gözlerinin akında kan vardı. Ağzı büyük ve dişleri çürüktü.

- Evet, dedi Ferit.

- Adınız nedir?

- Ferit.

- Bitişiğinizde oturanın adını biliyor musunuz?

- Hayır.

Adam geriye döndü ve arkadaşının yanına gitti. Ferit yürüdü. Bacakları titriyordu. Koşamadı. Faydası da yoktu. Fakat niçin şimdi yakalamadılar onu? Belki henüz emin değildiler. Fakat öğrendiler: Ferit. Tamam. Şimdi yakalayabilirler. Bitişikteki evi niçin sordular? Numarada bir tereddütleri var belki. Aradıkları Ferit'i bulduktan sonra numaranın ne ehemmiyeti vardı? Belki şaşırtmak içindi.

Arkasına baktı. Kaybolmuşlardı. Niçin gittiler? Öğrendiler. Lüzum yok. Araştırma safhası bitti. Şimdi telefon edecekler, emir verilecek.

Bir arabaya atlayıp çamlara gitmeyi düşündü. Orada bir kaç saat kazanabilirdi. Aziz gelinceye kadar. Fakat onu karşılamak için iskeleye gitmeliydi. Vapur gelmeden yakalanabilirdi.

İskeleye doğru yürüdü. Küçük meydanda durduğu zaman omuzuna bir el kondu. Kalbinden bir yıldırım geçmişti. Döndü. Feridun.

- Ferit, merhaba! Ne oldun? Sıçradın, sarardın.

- Dalgındım, korktum birdenbire.

Feridun onun yüzünden bakışlarını zor kurtardıktan sonra koluna girdi:

- Gel şurada oturalım, bir gazoz, bir şey iç. Vapuruma daha vakit var, konuşuruz.

Pastacıda oturdular. Gözlerini onun yüzünden ayırmayan Feridun:

- Sapsarısın! dedi.

Ferit arkasını kapı tarafına vererek oturmuş, başını bir avucunun içine almıştı. Her şeyi anlatmak istiyordu. Tahir Beyin kurabiyelerini satın alan Feridun iyi kalpliydi. Hukuktandı. Bilirdi. Ferit'i tevkif edebilirler mi? Hapsedebilirler mi?

- Hasta mısın? diye sordu Feridun.

- Hastayım.

- Nen var?

- Ciğerlerim, sinirlerim... Burada bir kat tuttum. Yazı geçireceğim.

- Çok iyi edersin. Ben seni hiç böyle görmemiştim. Bir tuhafsın. Zayıf? O kadar değil. Başka bir şey var sende.

- Bırak onu. Ben sana hukukî bir mesele soracağım. Başımı döndürüyor: Yedi kişiyi öldürmüş bir canavar tasavvur et.

Meseleyi dinlemeden halleden Feridun başını sallayarak hükmünü verdi:

- Senin sinirlerin adam akıllı bozulmuş.

- Hezeyan değil, Feridun, ciddî söylüyorum. Yedi kişiyi öldürmüş bir canavar. Olamaz mı?

- Niçin olmasın! Yirmi kişiyi de öldürür. Fakat sana ne?

- Dinle. Benimle alâkasını sorma. Bu canavar en son bir ihtiyar kadını öldürüyor ve yakalanıyor. İddia ediyor ki onu cinayete teşvik eden benim. Yakalarlar mı beni?

Feridun güldü:

- Vallahi Feritciğim, senin sinirlerin adam akıllı bozulmuş. Zaten söylerlerdi, hayalet görüyorsun diye. Bırak bu evhamı şimdi de, tatlı tatlı konuşalım.

- Sen evvelâ cevap ver, yakalarlar mı beni?

- Olur mu öyle şey yahu! Teşvik ne demek? Canavar diyorsun. Yedi adam öldürmüş diyordun. Hepsi de senin teşvikinle mi?

- Hayır, sonuncusu.

- Feritciğim, yahu hukukçu olmaya ne lüzum var? Yedi kişi öldüren bir canavarın senden teşvik gördüğünü iddia etmesi kaç para eder? Çocuk mu bu?

- Fakat ya maktulün evini benden öğrendiğini iddia ve isbat ederse?

- Etsin. Bundan da bir şey çıkmaz.

- Maktulün paralarını bana verdiğini iddia ederse?

- Paralar sende bulunmuş mu?

- Hayır ama, ararlar değil mi?

- Arasınlar. Paralar sende çıkarsa dâhili dava olursun.

- Çıkmazsa?

- Çıkmazsa hiç.

Ferit hemen bu banka defterini bir yere saklamak lâzım geldiğini düşündü. Feridun'a daha fazla açılmak istemedi. Üniversiteye ait suallerle bahsi değiştirdi. Muhtar'la Saim, Eminefendi'de kavga etmişler. Alman-Rus harbi Muhtar klâsik kültürün en son müdafaasını Hitler ordularında bulduğunu söyleyince Saim ona beşinci kol demiş. Nedime orada imiş. Muhtar'dan yana çıkmış. Saim ona da hakaret etmiş: “Ben sana Marksist bir koca bulsam, zifaf gecesi fikirlerini değiştirirsin” demiş. Muhtar da Saim'e tokat atmış. Garsonlar ayırmışlar. Evvelki gün Nedime bunları anlatmış Feridun'a,

- Selma için bir şey söyledi mi?

- Ha! Ailesi evlendirmek istiyormuş onu. Selânikli bir kumaş fabrikatörünün oğluyla. Anası çok ısrar ediyormuş. Selma istemiyormuş. Tabii, Nedime de şiddetle aleyhinde. Senden bahsedecek oldu: “Ah, şu Ferit” dedi ve başka bir şey söylemedi. Vapurum geliyor, hemen kalkmalıyım.

Feridun kalktı. İskele kalabalığına girmek istemeyen Ferit, yorgunluğunu bahane ederek dükkânda kaldı. Hemen eve gidip bankaya ait evrakı saklamalıydı. Fakat onun polisle mücadeleye takati yoktu. Sorarlarsa nasıl inkâr edecekti? Belki Aziz'i de sıkıştırırlardı.

Saate baktı. Son vapura iki buçuk saatten fazla var. Susamıştı. Bira. Ağzını şapırdattı. Fena değil. Tenha bir yer olsa. Façyo. Kalabalıktır. Ferit denize en yakın masada oturur. Arkasını kalabalığa verir. Yüzünü görmezler. Oraya kadar takip edilmediğinden emin olarak yürümek lâzım.

Hep arkasına bakarak yürüdü. Kimseler gelmiyordu. Onu geceleyin, evde yakalayacaklardı. Belki de yarın sabah. Feridun işi hafiften aldı. İnanmadı esasen. En mühim teferruatı da bilmiyor. Maktulün teyzem olduğunu bilmiyor. Benim Tosun'la aynı evde bir kaç gün beraber oturduğumu da bilmiyor. Demin peşime takılan iki sivilden haberi yok. Evham sandı, iyi ki daha fazla açmadım.

Âlâ. Burası henüz tenha. Şu köşe iyi.

- Bira. Meze istemem.

Bir hamlede yarısını içti. Selânikli fabrikatörün oğluyla evlenmek istemiyormuş Selma. “Ah, şu Ferit!” Ferit ne yapsın? Ne yapayım? Hastayım ben. Üstelik bir de takip altındayım. Yoksa param var şimdi, Nilüfer de iyileşebilir. Selma ile ne unutulmaz bir yaz geçiririz Ada’da. Ve evleniriz. Ferit gözlerini yumdu. Çamlar. Mehtap. Selma. Kadehin ikinci yarısını içti. Biranın alkolünden ziyade soğukluğu onu diriltiyor ve cesaretini artıyordu. Ferik bir yaz geçebilir. Neden olmasın? Banka mevduatı mahremdir. Ferit inkâr eder de vesikaları polisten kaçırırsa mesele kalmaz. Aziz de ona kuvvet verir. Tamam. Cesaret. Bir bira daha. “Ah, şu Ferit!” Nedime, yavrum göreceksin beni sen. Anlayacaksın Selma’yı nasıl sevdiğimi. O saadeti bende tadacak. Cesaret. Şimdi eve gider, vesikaları saklarım. Nereye? Koltuklardan birinin yayları arasına. Hayır, klâsik. Çabuk bulurlar. Dolapların içi, altı, üstü de öyle. Balkondan bir iple boşluğa sarkıtmak? Gülünç. Levhalardan birinin mukavvasiyle resim arasına bir tanesi sığar. Bu güzel haydi fırla. Canlanıyorum. Gelir yine içerim. Bira enfes.

Bir arabaya atladı. Fotika hâlâ oda ile uğraşıyordu. Yatak yapılmıştı. Ne muhteşem atlas yorgan. Levhaların üstündeki örtüler de kalkmış. Koltukların kılıfları duruyor. Karyolanın başındaki gece masasının üstüne bir saat, bir sürahi ve bardak konmuş. Fotika şimdi gardrobun içindeki kâğıtları değiştiriyor. Daha çantayı açmamış. “Nasıl seversiniz? Şunu ister misiniz, bunu ister misiniz?” gibi ikramcı ve titiz ev sahibi sualleri. Ben senin hemen çıkıp gitmenden başka bir şey istemem, Fotika. Bunu söyleyemem sana. Susarım. Sen de anlamaz, kalırsın. Polisler gelmeden işini bitir.

- Size rosto yaptım bu akşam.

- Fakat ben galiba yemekte yokum.

- Peki, yarın öğleye de kalır.

Uysal kadın. Ferahlık veriyor. Bir gitse. Ferit gardrobun aynasında bir parçasının aksi görünen büyük tabloya başını çevirip baktı. Galiba bir Ayvazovski kopyası. Annesinin “denize bir ressam gibi değil, kaptan gibi bakan” dediği adam. Fakat Allah razı olsun. Resmi o kadar büyük yapmış

ki vesikalar onun arkasına, ortalarından açılmak şartıyla, rahat rahat sığar. Sığar ama polis hastahaneye gitmemişse. Nilüfer'den bir şey öğrenemez. Aziz'i görür orada. Sorguya çekerler. Tabii. Aynı evde oturan bir adam. Bankaya gittiklerini söyler mi Aziz? Söylemez, söyletirler. "Ferit her şeyi itiraf etti" derler. Ne kadar olsa bir memurdur Aziz. Korkar. Söyler. Söyleyebilir, söyleyemez, diyebilir misin? Hayır. Mümkündür. Ve hastahaneye gitmiş oldukları muhakkaktır. Tosun yakalanmışsa. Yakalanmıştır. Zaten aranan bir adam. Yakalanmıştır. Nafile uğraşma. Hem bu koskoca tablo duvardan yere nasıl iner, nasıl sökülür? Tam o sırada polisler geliverecek olsa... Vazgeç. Dön.

- Bir bira, garson. Ne var meze?

Acıkmamıştı, içi eziliyordu. Garson masayı donattı. Şimdi çok kalabalık. Ferit denizin üstünde de yer bulamadı. Bahçenin arkasına düşmüştü. Herkes ona bakıyordu. Halk anormali sezer.

Vapur saati yaklaşıyordu. Ah, Aziz bir gelse... Şüphesiz gelecek. Eğer karakollara düşmemişse... Daha yarım saatten fazla var. O da geçer. Aziz'le şurada karşılıklı otursalar, Nilüfer'den de iyi haber gelirse Ferit'in cesareti artacak.

Müvezzi geçiyordu. Ferit bir gazete aldı. İtalya'da çöküntü emarelerine ait büyük başlıklardan sonrakilere korku ile göz atıyordu. Bursa canavarının yakalandığını haber veren bir serlevhaya rastlamadan sayfaları çevirdi. Sonra daha cesaretle gazeteyi gözden geçirdi. Yoktu. Olamazdı da. Öğleye doğru yakalanan bir kaatilin havadisi akşam gazetelerine yetişemezdi.

Harp haberlerini okudu. Tahminlerine uygundu. İtalya dayanamazdı. Fakat harbin sonu görünmüyor. Garson boş kadehi yakaladı.

- İstemem artık, hesap getir, dedi Ferit.

Son vapurun gelmesine on dakika vardı. İskele kalabalıktı. Ferit vapurdan çıkacak yolcuların hepsini rahatça görebilecek yüksek bir nokta aradı. Göze çarpmak da istemiyordu. Beş dakika sonra, içindeki büyük korkunun bir kısmını atacaktı. Aziz, büyük kuvvet.

Vapur boşalıyor. Karşılayıcıların ve mütecessislerin çevirdikleri halkalar arasında çıkanların hepsini görmek mümkün değildi. Fakat Aziz de arar onu. Bulmadan gitmez. Ferit'in bakışları hiç biri Aziz olmayan tiplerin birinden ötekine hayal sukutlarının birinden ötekine sıçrıyor. Yok, Aziz yok.

Ferit etrafına da bakmıyor. Vapur tamamıyla boşalmak üzere. Karşılayıcıların bir kısmı dağıldı. Kordon çözüldü. Meydan daha geniş. Ferit bakmıyor. Aziz yok.

Yok! Ferit'in gözleri kararır gibi oldu. Birdenbire büyüyen korkusu ve içine çöken yalnızlık duygusu onu olduğu yere yıkacak kadar ağırdı. Sallandı. İskelenin büyük methaline doğru iki üç sarsak adım attı. Sonra köşedeki tütüncüye bir vapur daha olup olmadığını sordu. Hayır, bu son.

Bayılacaktı. Bütün gece, yalnız. Ve Aziz şimdi karakollarda. Yoksa gelirdi mutlaka. Bu adam yalan söylemez. Mutlaka yakaladılar onu. Sorgudadır. Ve söyleyecek. Söyler. Memurdur. Yakalanmadan evvel karakola gidip her şeyi anlatmak. Fakat bayılacak. Ayakta duramıyor. Bir araba. Kendini bir arabaya atsa. Şurada arabalar. Bir kaç adım ötede. Ne kadar. Yürüyemeyecek. Sallanıyor. Yürümeye çalıştı. İki üç adım yürüyemeyecek. Son bir gayret. Karşıki eczahaneye kadar. Biraz daha, biraz daha. Eczahane kalabalık. Uzaklaştı. Araba. Biraz daha gayret. İleride. Bir kaç adım daha. Meydanı geçti. İşte arabalar. Bir tanesine atladı.

Başını arkaya salıverdi ve gözlerini yumdu. Tekerleğin gürültüsü, arabanın çıngırağı ve sarsıntısı yaklaşıp uzaklaşıyordu. Bazen tamamıyla kesiliyor ve derin bir uğultu içinde kayboluyordu.

Sofada kimseler yoktu. Merdivene kadar gidemezdi. Kendisini koltuğa bıraktı. Yorgunlukla baygınlık arasında şuuru, varlıktan kalkıp yokluğa bulaşan lüzucetli bir madde gibi uzayıp kısalıyordu. İçine gömüldüğü koltuk sanki onu varlık içinde kucaklayan yokluktu. Şimdi ona kayıtsız şartsız teslim olmakta, son sığınağını var olmamakta arayanların rahatlığını duyuyordu. Hiç bir mücadeleye takati kalmadığı için hiç bir korkusu da kalmamıştı. Vücuduyla hayat ve bezginlik içinde, iki kanadı da ardına kadar açık kapıya tasasız gözlerle bakıyordu. Şimdi polisler gelebilirler, onu ayaklarından tutup karakola kadar sürükleyebilirlerdi. Belki taşlara çarpan başı da acımayacaktı.

Gözleri tavandaki Pembe fanusa daldı. İçinde zayıf bir ışık vardı. Mutfakta yıkanan bir sofra takımı haykırıyordu. Yemek yemiş olacaklardı. Karşıki odanın kapısı kapalıydı. Belki de ihtiyar yatmıştı. O da yatsaydı. Şimdi iki merdiveni birden çıkamayacaktı. Gözlerini yumdu. Asfalttan bir şarkı ve kahkaha nehri akıyordu. Bu sesler, onun kulağını dolduran bir uğultunun dumanı içinde bulanık ve donuktu.

Karşıki odanın kapısı açıldı. İhtiyar çıktı. İki adım attı, durdu. Mutfak tarafına doğru baktı. Alt çenesi titriyormuş gibi sakalı oynuyordu. Sonra Ferit'e doğru baktı. Belki orada bir insan olduğundan şüphe etmişti. Başını bir gizli sese kulak veriyormuş gibi hafifçe sola doğru eğdi. Ferit nefes almadı. Onunla konuşmaya hali yoktu. İhtiyar aradığı sesi bulamayınca karşıdaki mindere spondiliti varmış gibi dimdik oturdu. Sakalı yine oynuyordu. Kendi kendine konuşuyor gibiydi. Ferit'in uyuşuk ve dağınık enerjileri birdenbire uyanan dikkatinde toplanınca yorgunluğu azalıyordu. Korkuları da yoldaydı. Bahçe kapısı önünden içeriye vuran kuvvetlice bir ayak sesi onu hemen kapıya baktırmıştı.

İhtiyarın çenesi daha geniş açılıp kapanmaya ve genzinden homurtuya benzer bir ses çıkarmaya başladı. Galiba dua ediyordu. Başını hafifçe öne doğru eğdi. Şimdi istavroz çıkarıyordu. Biraz sonra durdu, doğruldu, ellerini dizlerinin üstüne koydu ve döndü. Ferit ona bakakaldı. İhtiyar kımıldamıyordu. Gözlerini kapadı. Sonra arkasına yaslandı. Boyu uzun olduğu için, başı arkasındaki duvara asılı büyük levhaya dokundu. Tekrar doğruldu, bir istavroz daha çıkardı, kalktı, minderin kapı arkasına düşen

köşesine kadar gitti, uzanır gibi oturdu. Artık yalnız bacakları görünüyor ve kanadın arkasından hafif bir dua mırıltısı geliyordu.

Ferit hemen kalkacaktı. Gözleri karşıdaki levhaya takıldı. Bu bir fotoğraf agrandismanıydı. Siyah elbiseli, dar yakası ince boynuna yapışarak çenesinin altına uzanan, siyah saçları göze görünmeyen bir topuzla arkasından toplanmış, zayıf ve uzun yüzlü bir kadın. Geniş ve yüksek bir alnın altında çok iri gözleri fanusa doğru bakıyordu. Burun, ağız ve çene hayret verici bir nispetsizlikle küçüktü. Yüzün bütün varlığı gözlere ve alına doğru fırlamıştı. Öteki uzuvların hepsi birer formaliteden ibaretti.

Ferit bu garip nispetsizliğe gündüz de dikkat etmişti. O sırada Yahya Aziz, Fotika ile pazarlık ediyordu. Evi gezmiş ve beğenmişlerdi. Pazarlık uyuşunca Fotika bir kahve içmelerini rica etmiş ve mutfağa gitmişti. Ferit yine bu koltuğa oturmuş, resme bakıyordu. Aziz tellâlla bahçeye çıkmıştı. Kahveleri getiren Fotika hâlâ gözleri resimden ayrılmayan Ferit’e evvelâ “tiyam” demişti; sonra elindeki tepsiyi bir saygı pozuyla hafifçe yukarı kaldırarak ilâve etmiştir

- Matmazel Noraliya.

Ferit daha evvel bu ismi iki defa tellâlın ağzından duymuştu. Ancak Fotika’nın tonundan henüz sebebini keşfedemediği büyük ehemmiyetini anlamıştı. Bu evin sahibi ve Fotika’nın teyzesi olmaktan daha büyük bir ehemmiyet.

Ferit kapıya baktı. Bahçenin önünde yine iki adam duruyordu. Bir kibrit çaktılar. Yanıp sönen alevin ışığında görünen profilleri akşamki adamları hatırlatıyordu.

Ferit titredi. Muhakkak ki şimdi içeri gireceklerdi. İşte, bahçeye ve sofaya bakıyorlar. Belki de koltuğa iyice gömülen Ferit’i gördüler. Yürüyorlar. Fakat başlarını çevirip bahçeye ve evin üst katlarına bakıyorlar. Belki Ferit’ in kaçmasını önlemek için arka kapıyı da emniyet altına alacaklar. Aziz’in sorgusu bitmiş ve emir verilmiştir.

Ferit’in tevkifi Nilüfer’in ölümü demekti. Bunu onun ölümü takip edebilirdi. Gülener ailesinin ciğerleri büyük manevî sarsıntılara dayanacak kadar sağlam betonarme hesaplarıyla yapılmamıştı. Babası her zaman böyle söyler, can sıkıcı hâdiselere karşı Epiktetos’a rahmet okutan bir tasasızlık öğüdü verirdi. Fakat aile içinde Ferit’ten başka onun mizacına yaklaşmaya

niyet eden yoktu. Evden iki sene içinde üç cenaze çıkmıştı. Şimdi sıra Nilüfer’e gelirse, beşincisi Ferit olacaktı.

Elini alnına koydu. Yine ateşi vardı. Kalkıp madamdan derece isteyebilirdi. Neye yarar? Şimdi gelecekler. Yalnız bir gece karakolda yatmak onu öldürebilirdi. Daha şimdiden titremeye başlamıştı. Kapının arkasından, dinî bir şarkıya benzeyen duanın mırıltısı geliyordu. Ferit ihtiyara “Benim için de biraz dua ediniz” demek istiyordu. Bu dilenme ihtiyacından utandı. Başına biraz daha kan çıktı. Sonra boğazını bir şey tıkadı. Yutkunamıyordu. Solumaya başladı. Boğulacak gibiydi.

Gözleri resme takıldı. Bir çığlık koparacaktı. Fotoğrafın demin fanusa dönük gözleri şimdi dosdoğru ona bakıyordu. Göz kapakları ağır ağır kapandı ve açıldı. Gözbebeklerinde, ışığını fanustan alan iki pembe nokta vardı. Ferit birdenbire ayağa kalktı. Hafif bir gürültü duyan ihtiyar da köşesinden çıkarak ayağa kalktı. İki adım attı. Dimdik duruyor ve Ferit’e bakıyordu. Rumca bir şey sordu. Ferit cevap veremiyor, resimden gözleri ayrılmıyordu.

İhtiyar kollarını tamamıyla gererek ileri uzattı. Ferit’e doğru iki adım attı. Rumca bir şey daha söyledi. Kaşları çatılmıştı. Bir adım daha attı ve kollarını salladı. Onu yakalamak istiyordu. Ferit mutfağa doğru geri çekildi. Ayaklarından hiç ses çıkmadığı halde, ihtiyar onun hangi istikamette kaçtığını anladı ve o tarafa doğru geniş iki adım daha attı. Ferit yine geri çekildi. Kulaklarının uğultusu artıyor, ihtiyarın gölgesi uzuyordu. Ferit, “Benim” diyecek oldu, sesi çıkmadı. İhtiyar Rumca bağırıyor ve gölgesi uzuyordu.

Ferit’in arkasından iki el kollarını yakaladı. Fotika bağırıyordu:

- Ne oluyorsunuz?

Kadın ihtiyara da Rumca bir şeyler söyledi, sonra Ferit’in karşısına geçerek tekrarladı:

- Ne oluyorsunuz?

İhtiyar da durmuş hiç kımıldamadan, izah bekliyordu.

Ferit makul bir cevap aradı. Titriyor ve başı dönüyordu. Hemen arkasını çevirdi ve merdivene doğru koştu. Durdu, hız aldı ve odasına kadar, karanlıkta, hiç bir basamakta durmadan bir hamlede çıktı.

Işığı yaktı ve kapıyı kapadı. Üstünde anahtar ve sürme yoktu. Arkasına bir koltuk dayamayı düşündü. O kadar yorgundu ki hemen kendisini yatağa arka üstü bıraktı. Kulak verdi. Merdivende ayak sesleri yoktu. Bekledi. Gelmiyorlardı. Şüphesiz Ferit'ten alamadıkları izahı birbirlerinden istiyorlardı. Biraz sonra polisler gelince her şeyi anlayacaklardı. Hayır, ben demeliydim ki, amcanız dua ediyordu, mâni olmak istemedim, kendimi gizledim. Niçin sesim çıkmadı? Zehra gibi mi oldum?

Tecrübe için yüksek sesle tekrarladı: Zehra gibi mi oldum? Fakat kendi sesi ona yabancı gelmişti. Buna hayret ederken, merdivenlerde bir çatırdı duydu. Polisler. Dikkat etti. Bir kişinin ayak sesleri bu. Ve ürkek adımlar. Galiba Fotika. Yaklaşıyordu. Kapı vuruldu.

Hemen doğrulup ayağa kalkan Ferit, müsaade edince, kapı açıldı, elinde bir gece lâmbası:

- Bunu getirdim size, diyordu. Konsomasyon yapmaz. Sabaha kadar yansın. Başucunuza koyayım.

Ferit'in yanından geçerken durdu:

- Affedersiniz, dedi, baba Dimitri sizin olduğunuzu anlamamış birden, içeriye serseri çocuklardan biri girdi zannetmiş. Çok üzüldü.

Fotika lâmbayı karyolanın başucundaki dolabın üstüne koyup prize takarken, Ferit bu sefer kendi sesiyle:

- Asıl ben mahcup oldum, dedi, amcanız dua ediyordu, mani olmak istemedim, kendimi gizledim.

Fotika küçük lâmbayı yakıp söndürdü; prizin işlediğine emin olduktan sonra ayağa kalktı ve tekrarladı:

- Çok üzüldü. "Ben gider, söylerim" dedim. Başka bir şey ister misiniz? Suyunuz var. Kimse sizi rahatsız etmez. Rahmetli Noraliya sağ olsaydı belki siz de sinirlenirdiniz. Bu odada kiracı durmaz. Evvelki sene paralarını geri verdik. O zamandan beri kapalıdır bu oda. Tiyam sabaha kadar gezerdi çünkü. Bu odada da, karşıda da hep ayak sesleri duyulurdu. Uyumazdı hiç. Geceleri iki saatten fazla uyumazdı. Dolaşırdı hep. Allah rahmet eylesin. Hali başkaydı onun.

- Siz ne güzel Türkçe konuşuyorsunuz. Rum olduğunuz hiç belli değil.

- Beni Nuriye teyzem büyüttü. Rumca konuşmamı istemezdi. Onun asıl adı Nuriye'dir. Ana tarafı Noraliya derler. Size bir anlatsam onun hayatını, tabiatlarını, şaşarsınız. Anlatırım sonra. Allah rahatlık versin. Ben sizin altınızda yatıyorum. Bir şeye ihtiyacınız olursa ayağınızla vurun, gelirim.

Fotika çıktı. Ferit yatağa baktı. Biraz evvel kuştüyüne ve somyaya kavuşan vücudundaki rahatlığın hatırasıyla ne kadar yatarsa kâr olacağını düşünerek tuvalete koştu, iyice yıkandıktan sonra odasına geldi, tavandaki ışığı söndürüp gece lâmbasını yaktı ve yattı.

Vafi Beyin rutubetli odasında, somyası olmadığı için kamburlaşan şiltede lumbago ağrılarına tutulan belinin şimdi bu kuştüyü yatakta şefkat kadar tatlı bir yumuşaklığa kavuşması, onda, ana kucağına gömülen bir çocuğun rahatlık ve güvenlik duygusunu uyandırıyordu. Yastığın lavanta çiçeği kokan tertemiz keten örtüsünün serinliğine sıcak yüzünü değdirince, hiç olmazsa polisler gelinceye kadar bir iki saatlik bir prens uykusu çekmek ihtiyacıyla gözlerini yumdu. Nilüfer. Selma. Aziz. Çıngırak. Sarı Fenerler. Deniz. Bir yere toplanmış adamların Ferit'i bir kuyudan çıkarmaya uğraşırken burnu onun burnuna yapışan Zehra'nın gözlerinden gelen sesli cümleler: "Sana mademki bir çarşamba sabahının mandallarından kopmuş bir yaprak soranlara..." Ve polisler. Ayak sesleri. Hep ayak sesleri şimdi.

Ferit gözlerini açtı. Ayak sesleri. Merdivende değil, tavanda. Çıtırdılar arasında, topuk yere bastığı zaman, çok uzaklarda bir davula hafifçe vuran tokmağın çıkardığı yuvarlak ve dolgun ses uzaklaşıyor ve tekrar Ferit'in başının hizasına kadar yaklaşıyor. Araştırma yapan polisler mi? Ferit gündüz yukarı kata çıkan camekânın kapısını yoklamıştı. Kilitliydi.

Uykusu bastırdıkça dikkati zayıfladığı için ayak seslerini bazen duymaz oluyordu. Dalıyor ve yine uyanıyordu. Ayak sesleri evvelâ boşlukta sallanıyor, istikametini gizliyor, sonra tavanın muayyen noktalarında yerleşiyordu.

Şimdi vücudunda bir uyuşukluk vardı. Ayaklarından diz kapaklarına doğru bir duygusuzluk yürüyordu. Karnına doğru geldi. Dizlerini birbirine vurdu. Vurmamış gibiydi. Ayaklarını birbirine ve yatağa sürttü. Hiç bir temas duygusu yoktu. Elini karnına bastırdı. Hiç. Şimdi göğsü ve başı uyuşuyordu. Sıra şuuruna gelecek sandı. Gelmedi. Her şeyin farkında idi. Odaya göz gezdirdi. Her şeyi görüyordu. Balkon kapısından giren mehtap

oda kapısına kadar uzanıyordu. Gardrobun aynasında donuk mavi parıltı vardı. Biraz daha sağda oda kapısı ve beyaz topuzu.

Beyaz topuz. Çok beyaz; ve bir gıcırtı. Dönüyor. Topuz dönüyor. Kapının kanadı oynadı. Göze görünmüyor, fakat bu onun gıcırtısı. Açılıyor. Yarım aralık. Bomboş ve karanlık.

Karanlık. Biri var orada gibi. Ferit hiç bir şey görmüyor ve işitmiyor, seziyor. Biri var orada. "Madam Fotika, siz misiniz" diye soramıyor.

Dilini ağzında bulamıyor ve kullanamıyor. Biri var orada. "Kim o?" diyemiyor.

"Kim var orada?" Hayır, söyleyemiyor. Sesi çıkmıyor. Kapının kanadı biraz daha açıldı. Artan aralık bomboş, karanlık. Ve... Ve nefes halinde "Gel" der gibi bir ses. Yaklaştı ve tekrarladı:

- Gel!

Bu sefer daha kuvvetli.

Ferit yataktan inmek istiyor. Davete karşı hiç bir mukavemeti yok. İstiyor. Hazırlanıyor. Ses daha yaklaştı ve tatlılaştı. "Gel!".

Kolaylıkla yataktan indi. Önde kendisini çeken hafif bir hava dalgası vardı. Kapıya doğru yürüdü. Bu sefer kulağının dibinde aynı ses: "Gel!".

Yürüdü. Yukarı kata çıkan camekânın kapısı kendi kendine açıldı. Bu sefer ses, merdivenin üstünden, tekrarladı: "Gel!".

Ferit basamakları ağır ağır çıktı. Bir camlı kapı daha; ve kapalı. İçerisi karanlık. Bekledi. Sol tarafta mandalina dilimi kadar küçük bir ışık belirdi. Yaklaştı. Boşlukta duran küçük bir el şamdanında bir mum alevi halini aldı. Koridor aydınlanıyor. Bomboş. Alev havada yürüdü. Kapının önüne geldi, durdu. Topuz gıcırdadı. Kanat yavaş yavaş açılıyordu. Ses tekrarladı: "Gel!".

Girdi. Şamdan önde, onun göğsü hizasında, ağır ağır, koridorun sol tarafında ilerliyordu. Yürüdü. Bomboş bir oda. Pancurlar kapalı. Köşede, iki pencere arasında alçak ve ufarak bir koltuk. Mumun alevi ona yaklaştı. Bütün dikkatiyle bakıyordu. Siyah maroken kaplı, arkası yarım daire biçiminde, kolları geniş ve yassı, hiç bir stili olmayan koltuk bomboştu. Mum birdenbire söndü. Gözlerini koltuktan ayıramıyordu. Odada çıt yoktu.

Nereden geldiğini anlamadığı ve başa çıkmayacağından emin olduğu bir bekleme arzusuyla gözlerini koltuk istikametinden ayırmadı. Odayı dolduran havanın terkibinde veya kesafetinde bir takım gizli istihaleler sezdiren ve daha büyük anlayışlar vadeden garip bir ruh hali içindeydi. Koltuktan yarım metre kadar yukarıda, yumurta biçiminde, soluk ve titrek bir ışık peydah oldu. Süratle büyüyor ve salkım gibi üst tarafı geniş ve alt tarafı gittikçe daralan bir şekil alıyordu. Bir kadın yüzü belirdi. Sofadaki fotoğrafa benziyordu. Biçiminde de fark olmayan elbisesinin rengi beyazdı. Üzerine kuvvetli bir ışık huzmesi vurmuş sedef gibi parlayan yüzde iri gözler Ferid'e dikilmişti. Kenar çizgilerinin titrekliği gittikçe kaybolarak billûrlaşan baş hafifçe arkaya doğru meyletmişti. Küçük burun belli belirsizdi ve ufacık ağzın etrafında, bakışların içe işleyen tatlı dikkatini tamamlayan bir gülümseyiş vardı.

Koltuğun iki kolundan iki beyaz ve süzgün el, nur damlaları halinde eriyip akacakmış gibi hafif bir duruşla sarkıyordu.

Ferit içinden söyledi: "Matmazel Noraliya." Kadının dudakları kımıldadı. Sesi çıkmıyor, fakat söylediği anlaşılıyordu.

- Hayır, Nuriye. Demin, aşağıda, baba Dimitri'nin sana dua etmesini istedim. Resmime baktın.

Kadın gözlerini yumdu. Göz kapakları şeffaftı. Gözleri daha sisli ve güzel görünüyordu.

- Ben bu koltukta otuz iki sene oturdum. Kaçtım insanlardan. Her şeyi sildim. Ruhumun dibine indim. Ve... O'nu gördüm. Şimdi... Sen de göreceksin.

Hayalet birdenbire eridi.

Fakat kaybolmamıştı. Eline sıcak bir şey değdi. Bir avuç, nazik bir temasla onun elini tuttu.

Koltuğa oturdu. Eli sıcak avucun içindeydi. İçine doğdu ve gözlerini kapadı. İçine doğdu ve ben'ini aradı. İçine doğdu ve ondan kopmaya çalıştı. Hafızasını tıkadı. Kendisi olduğunu hatırlatacak idraklerin kırıntılarını da şuurun üstünden silmeye uğraşıyordu. Çok zordu bu. Şuuru da onlarla beraber silinecek gibi oluyordu. Kulağının tâ içinde ince bir ses: "Gayret!" dedi. Ne ile, ne üzerine ve nasıl tesir ettiğini bilmeden uğraşıyordu. Elini tutan avucu hissetmez oldu. Nerede olduğunu da bilmiyordu. Arada bir

şuurunda belirip kaybolan kaçak idrak anlarında “Ben kimim?” diye kendi kendine sorarken kendi kendini tanıyordu. Bu anlar seyrekleşti. Gayret ediyordu. Bir daha gelmediler. Artık şuurunda kendi ben’ini değil, başka ve geniş ve her şeyle birleşmiş, sonsuz bir kendi vardı. Bu, kendinden çıkan ve onu aşan, her şeyi kavrayan ve her şeyle bir olan bir kendi şuuruydu. Bu bir mutlak birdi. Ansızın gözleri kör edecek kadar keskin bir ışığa benzeyen ve hududu görünmeyen büyük bir aydınlık parladı; ve ansızın her şeyi kavradı ve sonsuz derinliklere iner gibi bir duygu bütün ruhunu sardı.

Gözlerini açtı. Karşısında Yahya Aziz. Gülümsüyor.

Etrafına baktı. Gündüz. Kendisi yatakta.

Aziz yüzüne baktı. Onun gözlerinde hayret ve sevinç vardı. Kendisinde de aynı şey: Hayret ve sevinç. Fakat çok daha büyük.

Ruhunun içinde kaybettiği bir şeyi dışarıda arıyormuş gibi, hayran ve mahmur gözlerini odada, eşyada ve yorganın mavi atlası üzerinde dolaştırıyordu.

Aziz’e baktı. O hep gülümsüyordu:

- O kadar güzel uyuyordunuz ki sizi beş dakikadır büyük bir hayret içinde seyrettim.

Ferit, içinden çıktığı uykunun yerini alan şaşkınlıktan kurtulamıyordu.

- Fakat... dedi.

Sonra tekrar etrafına bakındı:

- Ben... dedi.

Sonra yarı açık duran oda kapısına bütün dikkatiyle baktı. Aziz’e sordu:

- Siz geldiğiniz zaman bu kapı kapalı mıydı?

- Evet.

- Çok rica ederim, bu kapıdan çıkınız, sağ tarafta, yukarı kata çıkan camlı kapıya bakınız. Kapalı mı ve kilitli mi.

Aziz çıktı. Ferit yatakta oturdu.

- Evet kapalı ve kilitli, dedi Aziz.

Ferit omuzlarını kaldırarak mırıldandı:

- Çok garip şey!

- Garip olan nedir? Ben sizi çok iyi görüyorum.

- Tasavvur edemezsiniz, ne büyük bir hayret içindeyim ve ne kadar... Memnunum...

Aziz oturdu.

- Bana sitem etmeyişinizden belli, dedi, fakat ben yine özür dilemeliyim: Vapuru kaçırdım dün akşam. Sizi merak ettim. Şimdi çok çok iyi buldum. Nilüfer de çok iyi. Yarın gelecek. Doktor izin veriyor. Ne kadar sevindiğini bilemezsiniz.

Anlatacaktı. Kapıya yaklaşan ayak sesleri onu susturdu. Fotika elinde bir kahve tepsisiyle eşikte duruyordu. Ferit'in bir baş hareketinden sonra içeri girdi: Kahveyi Aziz'e verdi. Ferit'ten geceyi iyi geçirdiğini ve bahçede kahvaltı etmek istediğini öğrendikten sonra gitti.

Yahya Aziz, Nilüfer'i iyi bulmuştu. Kan durmuş. Dün gece son alınan derece 37,6 imiş, bu sabah 36,9. Doktor, büyük *hémoptysie* vakalarında, bu kadar kısa bir istirahat ve tedavinin bu kadar çabuk ve iyi netice verdiğini pek az görmüş. Nilüfer gece hiç öksürmemiş gibi bir şey, ve iyi uyumuş. Neşeli uyanmış. Bu kadar ümitli bir tablo karşısında, Aziz, hastanın reaksiyonlarını hiç bir an gözden kaçırmayarak her şeyi ona anlatmış. Uzun süren bir hayret krizi geçirmiş Nilüfer. Kaşları ve omuzları kalkmış, gözleri ve ağzı açık kalmış. Yüzü kızarmış ve teneffüsü sıklaşmış. Korkutmuş biraz Aziz'i. İlk sözü şu olmuş; "Nasıl da içine doğmuştu kadıncağızın." Ve dalan gözleri yaşarmaya başlamış. Sonra Tosun'un hüviyeti, karakteri, pansiyondaki halleri ve Ferit'e paraları vermesindeki anlaşılmaz jesti hakkında Aziz'i bir sual yağmuruna tutmuş. Birçok meçhullerin baskısından kurtulunca, daha büyüklerini kendi idrak seviyesinin fevkinde bulanlara mahsus bir kendini bilişin verdiği tevekkül içinde, hâdisenin ameli neticelerini düşünmeye başlamış. Polis ve adliye tarafından hiç tehlike olmadığı hakkında Aziz'in verdiği teminattan sonra, Büyükada'da Ferit'le uzun zaman hiç bir para sıkıntısı çekmeden yaşamanın vaat ettiği saadetin hülyası içinde, Necmiye teyzenin de esasen bu paraları onlara vermek istediğini de düşünerek ve "Ne garip tesadüf! Ne garip tesadüf" diyerek sevinmeye başlamış. Aziz onun hayretten kedere ve kederden sevince doğru geçirdiği inkılapların safhalarını dikkatle takip ve idare

etmek lâzım geldiği için vapura yetişememiş ve Ferit'in bir buhran gecesi daha geçirmesi ihtimalini düşünerek çok üzülmüş. Fakat onu da böyle iyi görünce ferahlamış.

- Ben şimdi bahçeye iniyorum. Sizi orada beklerim, dedi, kalktı ve odadan çıktı.

Yalnız kalan Ferit başını tekrar yastığa bıraktı. Aziz'in ayak sesleri basamaklarda uzaklaştıktan sonra kapıya baktı. Gözlerini gardrobun aynasına ve balkon kapısına çevirdi. Sonra yataktan kalktı, oda kapısının topuzuna yakından baktı. Dışarı çıktı ve yukarı katın camlı kapısını açmaya çalıştı. Kilitliydi. Gerçeği rüyadan ayıran ihsas ve idrak farklarını vücuda getiren dekor, renk, hareket ve bunların arasındaki münasebet düzenini yokluyordu. Geceki hatırasının unsurlarıyla müşahhas üzerinde şimdiki müşahedesinden aldığı intibaları yan yana getirerek mukayesesinin neticesini rüya ihtimaline yaklaştıracak silik, bozuk ve yanlış teferruat arıyor, bulamıyordu. Camlı kapıdan yukarı kat merdivenine baktı. Geceleyin burası şimdikinden daha karanlıktı. Yukarıyı görmesi lâzımdı. Orada oda boş muydu? Gördüğü koltuk var mıydı, aynı mıydı? Yukarı kat, bazı kısımlarıyla rüyadan ziyade rüyaya ve bazı kısımlarıyla da gerçekten ziyade gerçeğe benzeyen dün geceki hâdisenin meçhullerini aydınlatacak bazı mukayese unsurları verebilirdi. Aziz'e bunları anlatmak ve Fotika'dan yukarı katın anahtarını almak sabırsızlığı içinde yıkandı, traş oldu, giyindi.

Bahçeye indi.

Aziz yoktu. Gezmeye çıkmış olacaktı. Ferit hasır koltuğa oturdu. Çam ve deniz kokan taze ve tertemiz bir sabah havası genzinden göğsüne kadar açılan büyük bir boşluğu dolduruyormuş gibi ona ferahlık veriyordu. Bahçeyi yoldan ayıran demir parmaklığın kenarındaki sarı, pembe ve kırmızı güller, kendilerini kuşatan aydınlık hava hâlelerini boyayacak kadar parlak birer küçük renk yangını halinde gözleri aldıktan sonra dikkati yakalayıp kendilerine çekiyorlardı. Karşıdaki denizin üstüne bir şimşek aydınlığı yapışıp kalmıştı. Bu gözleri kamaştıran parlaklık Ferit'in gece gördüğü ışığın hatırası yanında pek sönüktü. Onu aynen hatırlamak imkânsızdı. Gözlerini kapadı. O anı bir pervane özleyişiyle arıyordu. Her şeyi bir anda kucaklayan, her şeyle, herkesle ve mutlak bir prensiple birleşik, kendi kendinden başka, onu aşan bir kendi olmanın şartları herhalde şimdi yoktu. Yoldan geçen arabaların gürültüleri, karşıki köşklerin bahçelerindeki haykırışmalar, Fotika'nın kahvaltı sofrasını kurmak için her an gelmesi ihtimali gibi onu madde hayatına bağlayan alâkalar bu tecerrüdü imkânsızlaştırıyordu. Hiç değilse, o anın hatırasını yaşamaya devam etmek için gözlerini açmadı. Koltukta oturan Noraliya'nın sedef yüzünü şimdi çok silik bir imaj halinde görebiliyordu. Bir ayak sesi ona gözlerini açtırdı.

- Uyuyunuz! dedi Aziz.

- Uyumuyorum. Size anlatacak nelerim var.

Fakat arkasına baktı. Fotika elinde örtüler ve tabaklarla geliyordu.

Kahvaltıdan sonra Maden yolunda yürüdüler. Ferit ehemmiyet verdiği mevzuları yürürken anlatmasını sevmezdi. Muhatabının gözlerini her an görebilmeliydi. Kahveye girdiler. Kimseler yoktu. Ferit, Aziz'in bir sigara yakmasını da bekledi.

Yahya Aziz'in gözünde Ferit'in dün akşamki yalnızlık ve yakalanma korkusu, psikoloji ve psikopatolojiyi fazla şaşırtacak vakalardan sayılamazdı. Koltuk hâdisesi bunlardan ayrılıyordu. Ömründe birinci defadır ki Aziz, metapsişik eserlerdeki müşahedeleri andıran bir tecrübeyi, onu bizzat yaşayanın ağzından dinlemişti. Ve ne garip, dün akşam vapuru kaçırıp da pansiyondaki odasına dönünce şiddetle duyduğu ihtiyaç, bu eserlerin bir kaçından parçalar okumak olmuştu. Hattâ bu sabah vapurda göz gezdirmek için yanına aldığı kitaplardan biri de buydu. Serviyetini açtı ve içinden kocaman bir kitap çıkardı. Meşhur kemancı *Kubelik*'in *The Greater World*'da neşredilen şu vakasını tercüme ederek okudu:

“Bir antikacı dükkânında, *Haendel*’in eski bir yağlı boya portresini gördüm ve hemen satın aldım. Tuvalin üzerinde ressamın adı yoktu, fakat resmin bir üstat elinden çıktığı belliydi.

“Mağazadan sevinçle ayrıldım ve otelime gelince, tabloyu odamın en iyi yerine koydum. O akşam yalnız olduğum için kemanda bazı egzersizler yapmaya başladım. Aynı zamanda gözlerimi *Haendel*’den ayırmayarak çalıyordum. Fakat birdenbire kemanımı omuzumdan çektim: Yemin edebilirim ki, üstadın yüzündeki ifade değişmiş, gözleri bana alâka ile dikilmişti.

“Tabloya yaklaştım ve ona dikkatle baktım. Hususi hiç bir şey göremediğim için bana muhayyilemin bu illüzyonu verdiğini düşündüm; kemanımı tekrar aldım ve tekrar çalmaya başladım.

“Evet, bu defa, tamamıyla kani oldum ki gözlerinde hayat vardı ve ben bunu görüyordum. Kuvvetli bir içtepisiyle hemen tabloya yaklaştım ve Haendel’in ‘Largo’sunu çalmaya başladım

“Başıma gelen bu hadiseyi hiç kimseye açmamıştım. Ertesi sabah, gündüzün ilk ışıkları odama girerken, kolayca inanışımdan biraz utanç duyuyordum.

“Fakat bir kaç gün sonra, bulunduğum memleketin ispirtizma cemiyetinden şu mektubu aldım:

“Dün akşamki seansımızda M. Jean Kubelik’e şu tebliğin yollanması bizden rica edildi: ‘Haendel size Largo’sunu bu derece tatlı çaldığınızdan dolayı teşekkür eder.’”

“Saat, gün, yer mektupta işaret edildiği gibi, cereyan eden hâdisedekine tıpatıp uyuyordu.

“Bu vakıayı izah etmek iddiasında değilim: Hem de birçok insanlar bu anlattığım şeyi gülerek ve inanmadan okuyacaklardır. Fakat yemin ediyorum ki bu, hakikatin ta kendisidir.”

Ferit heyecanının şiddetinden ayağa kalktı. Gözleri büyümüştü.

- Dün akşam, tablonun karşısında, ben... dedi, kaldı. Kitabın üç yüzden fazla sayfası, buna benzer vaka ve müşahedelerle dolu idi. Bir tanesini daha okudular:

“Çekoslovakya’da, Chrudim’de, profesör Vincente Collins, 1926’da yazıyordu:

“Geçenlerde Chrudim’in siyasî ve iktisadî günlük gazetesi Chardimsky Kvaj’ın eski bir sayısı (25 Ağustos 1891 elime geçti. ‘Mahkeme’ sütununda şu havadisi okudum: (Chrudim ikinci ağır ceza mahkemesinin bir celse zaptından).

“11 Eylül 1890 gününün akşamı, Mracek adındaki kadın, ineklerine biraz saman toplamak için barakasından çıkmıştı. Bir daha evine dönmedi. Ertesi gün cesedi o civarda akan bir ırmağın kenarındaki çalılıklarda bulundu. Arkasından giren bir kurşun onu öldürmüştü. Kim ateş etmişti? Ve niçin? Şüpheler kocasının üstünde toplanmıştı ve o, birkaç gün mevkuf tutulduktan sonra serbest bırakılmıştı. Peşinden avcı Joseph Zavrel ve Michel Vesely suçlandırıldılar. Fakat aileleri ve uşakları, vaka gecesi bunların evden ayrılmadıklarına müştereken şehadet ettikleri için onlar da serbest bırakıldılar. Eğer 1891 Şubat ayında yeni ve umulmadık bir vakıa zuhur etmeseydi bu mesele kapanıp gidecekti.

“21 Şubat 1891 günü J. Kreil adında bir çiftçi, Chrudim’ de savcıya müracaat ediyor ve korkudan hâlâ titreyerek şu dehşet verici sözleri söylüyordu:

“Bir kaç gün var, gece yarısına doğru, mukavemet edilmez bir kuvvetle uyandım ve gözlerimi açınca, yatağımın karşısında Anne Mracek’i (Öldürülen kadını) bembeyaz elbisesiyle gördüm. Onu tanımakta güçlük çekmedim. Kendimden geçerek hemen kaçmayı düşündüm. Fakat hayalet bana: ‘Korkma! dedi. Tüfekle ateş ederek beni öldüren Lastuvska’dır. (Yukarıda adı geçen Joseph Zavrel’in lakabı) Ve öteki, Vesely, beni Lastuvska’nın çiftliğindeki ahıra sürükledi. Rahip efendiye git, sana söylediklerimi ona anlat. İcabına bakar o.’ Hayalet bu sözleri üç defa tekrarladı, sonra kayboldu. Tamamıyla uyanıktım, duyularıma sahiptim. Bunun rüya olmasına hiç bir surette imkân yoktu. Duvar saatine bakarak gece yarısını otuz dakika geçtiğini anladım. Ondan evvelki akşam ne meyhaneye gitmiş, ne bira ve ne de rakı içmiştim. Bu cinayetten bana bahseden olmadığı için gördüğüm hayaletin duyduğum sözlerin tesirlerinden doğduğu da söylenemez. Ben Voijetchov kasabasının ve

tabiatıyla bu cinayetin tamamıyla yabancısıyım. Bu vakaya karşı hiç bir alâka duymamıştım.

“O garip gece vakasını Kreil bu basit ve inandırıcı sözlerle anlatmıştı. Fakat hepsi bu kadardan ibaret değildi. Hayalet bir ikinci defa, bir üçüncü defa ve bir dördüncü defa hep gece yarısından sonra tekrar tekrar görünmüş. Öfkelenmiş, Kreil’i tehdide başlamış. Eğer dediklerini yapmazsa onun yakasını bırakmayacağını tekrarlamış.

“Adamcağız ne yapacağını şaşırmış. Ahali, septik, onunla alay etmişler. Kimse onun söylediklerine inanmıyor, o da geceleri rahat uyuyamıyormuş.

“Hayalet bir gece son defa görünmüş. Her zamanki gibi yatağın karşısında imiş. Eski gözlerini tekrarlamış: ‘Lastuvska beni öldürdü. Vesely beni sürükledi...’ Dişleri birbirine vuran ve alnını soğuk bir ter kaplayan adamcağız kekelemiş: ‘Peki, bana söylediklerini ispat eden bir delil, yahut hiç değilse göze görünür bir işaret ver ki bana inansınlar!’ Bunun üzerine, hayalet cevap vermiş: ‘Delil vermek elimde değil; fakat bir işaret istiyorsan, yaklaş bana.’ Kreil yataktan atlamış, bir mum yakmış. Aydınlıkta da hayalet, yatağın yanında, aynı yerde, hareketsiz görünüyormuş. Elini adamın sol omuzu üzerine koymuş. Kreil, dehşet içinde, baygınlıklar geçirerek, Anne Mracek’i, yüzünü ve elbisesini bütün teferruatıyla seyrediyormuş. Nihayet onun yavaş yavaş eriyerek kaybolduğunu görmüş.

“Masada mum tüterken, Kreil düşünüyormuş: ‘Bu bir *hallucination* olamaz!’ Bu sefer karar vermiş. Ertesi gün kasabanın papazına gitmiş ve onun tavsiyesi üzerine Chrudim’ de savcıya müracaat edilmiş, ifadesi alınmış. Bunun üzerine, Kreil gömleğini açmış ve sol omuzu üzerinde parmakları açık bir elin siyah damgasını görmüşler. Beş parmak ve bilhassa başparmak, barizmiş.

“Kreil’in ifadesinden sonra, ölen kadının kocası, Zavrel ve Vesely aleyhinde bazı şüphelerini anlatmış. İki avcı aleyhine tekrar dava açılmış ve bu defa netice cidden hayret verici olmuş. Şahitlerin yeniden ifade vermeye davet edilmeleri ve yalan söyledikleri takdirde ceza göreceklerinin kendilerine ihtar edilmesi üzerine, failler cinayeti itiraf etmişler. Zabıtta bütün tafsilât vardır.”

Aziz kitabı kapadı.

Bakıştılar. Ferit başını salladı: “Hayret!”

Aziz de başını salladı ve dedi ki:

- Daha böyle inanılır şahadetlere, mahkeme zabıtlarına, büyük üniversitelerin raporlarına geçmiş ne vakalar var. Hallucination ve rüya ihtimallerinden uzak binlerce hâdise...

- Benimki rüya olamaz. Diyebilirim ki şuurum uyanık zamanlarımdakinden fazla idi. Çünkü vücuduma gelen uyuşukluk, uzviyetimin yükünden beni kurtarıyordu. Rüya olamaz. Hem bu okuduğumuz hikâyedeki omuz işareti, benim pansiyonda boğazımı sıkan çıplağın boynumda bıraktığı kızartıyı hatırlatmıyor mu?

Etrafına hayretle bakarak ilâve etti:

- Bugün ben tuhaf bir dünyadayım. Eskiden gördüğüm ve bildiğim her şeyin üzerine bambaşka bir mânâ yapıştı. Fakat siz niçin susuyorsunuz?

Aziz kaşlarını çatmış, önüne bakıyor ve susmaya devam ediyordu. Vereceği hükümlerin büyük sorumunu idrak eden her namuslu fikir adamı gibi dikkatli ve acelesizdi. Müşahede safhasını çabuk aşmak istemediği görülüyordu.

- Dün akşam benim de bu kitapları okumak ihtiyacını duyuşum bir tesadüften ziyade telepati vakasına benziyor, dedi.

Fakat bu kadarcık bir izahtan memnun olmamış gibi silkinti:

- Ben de yukarı katı görmeyi çok merak ediyordum dedi. Acaba madam razı olacak mı, anahtar onda mı?

- Derhal gidelim.

Yukarı katı görmek istemelerine bir sebep bulmak lâzım geliyordu. Kadına hakikati söylemekte mahzur görmediler.

Fotika’nın ağzı, hikâyenin başından sonuna kadar, açık kalmıştı. Yalnız arada bir, iki avucunu tombul yanaklarının üstüne kapatarak:

- Ah, Panayamu! diyordu.

Ferit rüyasında gördüğü koltuğun yukarı katta sahiden olup olmadığını sorarak hikâyesini bitirdiği zaman, kadın bağırdı:

- Var, var! Koltuk da var, şamdan da. Çıkarız şimdi, görürsünüz.

- Başka eşya var mı?

- Hayır, hayır, sizin gördüğünüz gibi, yalnız koltuk var. Ben onu terekede sattırmadım. Hepsi doğru: Otuz iki sene o koltukta oturdu. Gündüzleri bile pancurları kapar, mum yakardı. Hiç kimseyi o odaya sokmazdı: Ben bile yemeğini tepsi içinde kapının eşiğine bırakırdım. Otuz beş sene İstanbul'a hiç inmedi. Dükkânları var Galata'da. Kiralarını ben getiririm. Baba Dimitri alırdı bazen. İskeleye bile, üç, dört ayda bir inerdi. Çıkmazdı odasından. Ne varsa o koltukta. Durun, anahtarı bulayım.

Fotika uzaklaşınca, Ferit'le Aziz yine bakıştılar.

En üst katın camlı bölmesine geldikleri zaman, Fotika anahtarı sokarken, Ferit koridora bakıyordu. Rüyadakinin tıpkısı. Fakat üç katın koridoru da aynı olduğu için buna verilecek mânâ basitti. Fotika önden girdi ve yere eğildi. Cam bölmenin dibinde bir şey arıyor, “Şamdan nerede?”, diyordu. Koridorun sol tarafında, hep yerlere bakarak yürüdü. Pancurları kapalı, boş bir odaya girdiler. İşte, aynı köşede, koltuk! Ferit koştu ve eğildi. Rüyadaki gibi alçak ve ufarak. Fakat siyah değil, yeşil bir kadife kaplı; arkası yarım daire değil, yandan gelen iki kavsi birleştiren düz bir çizgide bitiyor. Kolları geniş ve yassı tahta değil, rüyadakinden daha ensiz ve kumaşlı.

Fotika bağırdı:

- Ah, Panayamu!

Ve yere eğilmiş, koltuğun ayakucunda duran şamdanı alarak içine hayreti doldukça çocuklaşan gözleri kızarmış yüzüyle doğruluyordu.

- Bu şamdanı buraya kim koydu? Ben camlı kapının yanına bıraktım. Buraya ben şamdan koymam. Çünkü bakın!

Tavanı gösterdi.

- Ampul yoktur burada. Şimdi ampul bulunmuyor, biliyorsunuz. Bu kattakileri çıkarıp hep aşağı aldık. Şamdanı bıraktım kapının yanına. Gece buraya çıkmak lâzım olursa, elimde kibrit kutusuyla gelirim. Tabii, kapının

yanında olmalı ki şamdan, hemen yakayım diye. Ben buraya şamdan koyar mıyım hiç? Ah, Panayamu!

- Son defa ne zaman çıktınız buraya siz? diye Ferit sordu.

- Bir ay kadar var. Hani yağmur yağmıştı ya üç gün, bardaktan boşanırcasına. Geceleyin çıktım. Dam akıyor mu diye. Şuraya leğen koydum. Şamdanı da camlı kapının dibine, yere koydum, çıkarken. Üç gün sonra, hava açmıştı, sabahleyin gelip leğeni aldım. Şamdana el sürmedim tabii. Hem de bakınız, nasıl hatırlıyorum. Elimde leğenle merdiveni çıktım. Camekânın önüne gelince, bir elimle, leğeni tuttum, anahtarı kilide soktum. Kapıdan girince leğeni yere koydum, şamdanı yaktım. Bir elimle leğeni aldım. Öteki elimde şamdan vardı. Odaya girince leğeni duvara şöyle şuraya dayadım. Elimde şamdanla yağmurun damladığı yeri aradım. Sonra şamdanı şuraya, kapıya doğru yere koydum. Koltuğa hiç yaklaşmadım. Sonra leğeni şuraya koydum. Şamdanı aldım, camlı kapının yanında yere koyarken üfledim. Aşağıdaki koridordan gelen ışıkta merdiveni indim. Çok iyi hatırlıyorum.

- Sizden sonra buraya başka birisi girmiş olamaz mı? Temizlemek için filân?

- Kim girecek? Ben temizlerim burasını. Anahtar bendedir. Baba Dimitri aşağı kata bile çıkmaz.

Ferit, Aziz’e geceleyin gördüğü koltukla şimdiki arasındaki farkları anlattı:

- Fakat, dedi, mum ışığında neftiyi siyah görmüş olabilirim. Şu düzlüğü de yuvarlak görmüş olabilirim. Muhakkak ki bu köşede, bu alçak ve ufak koltuğu şimdiki gibi gördüm ben.

Aziz başını hafifçe sallayarak susuyordu. Fotika’nın hayret nidaları arasında aşağıya indiler ve onu baba Dimitri’ye alevli bir Rumca ile vermeye başladığı izahatın heyecanında yalnız bırakarak bahçeye çıktılar:

Oturdular. Ferit ayağa kalkacakmış gibi doğruldu:

- O koltuktan bize daha evvel, ne tellâl, ne kadın, kimse bahsetmedi. En üst katta eşya olmadığını da bilmiyordum. Noraliya ölünce, orasının boşalması da şart olmamakla beraber mümkündür. Bunu rüyada böyle tahmin ve tasavvur etmiş olabilirim. Fakat şamdan ve koltuk?

Gözleri biraz daha açıldı, parladı ve bir an hareketsiz kaldı.

- Bunlar maddi deliller... Fakat asıl... İşte ben burada kalacağım, bu noktada: Asıl koltukta geçirdiğim anlar... Aziz Bey, insan kendinden geçince şuurunu da kaybeder. Ben kendimden geçtim, fakat şuurumu kaybetmedim. Daha doğrusu şuuru kaybetmedim. Çünkü bu artık benim şuurum değildi. Ben yalnız o şuurun belki şahidi olarak vardım. Bu nüansı anlatamam. Ölünceye kadar unutamayacağım. Sonra derin bir sevgi hali... Bunu hiç unutamam. O büyük aydınlık bir an sürdü. Fakat o, her şeyi kucaklayan bir aşk anıydı. “O’nu göreceksin” demişti hayalet. O kim? Bu ışık mı? Işık kim? Allah! Kendisi veya sembolü. Eğer koltuk olmasaydı, koltuk ve şamdan, bütün bunları mistik bir doğunun psikopat bir çocuğuna az yakışmayan bir rüya diye anlamak mümkündü. Fakat avazım çıktığı kadar bağırdım; rüya değil, rüya olamaz. Noraliya... Ha, Nuriye. İstemiyor Noraliya adını. Bu kadının hayatını öğrenmeliyiz. Fotika anlatsın. Evet: Düşündükçe içim içime sığmıyor. Çatlayacağım. Siz niçin susuyorsunuz? Okuduklarınız arasında var mı bunlar?

- Oldukça. Bana hayret veren şey, supranormali yaşayan bir arkadaşın canlı tecrübesiyle ilk defa temasa gelişimdir. Yoksa bu mevzudaki müşahedeler pek çok. Bir spirit için siz aranıp da bulunmayan mediumlardan birisiniz. Sizinle bir dostuma gidelim. Zerre kadar hayret etmeyecek, sevinecektir.

- Gidelim, çok isterdim.

- Bu, daha ziyade onun sahasıdır. Fakat metapsişist’ lerin bu hâdiseleri izah yolunda, asırlardan beri çoğalan bir anlama açıklığıyla fazla acele ettiklerini sanıyorum. Ben çok ihtiyatlıyım. Belki de uzun zaman emrinde bulunduğum resmî ilim disiplininin içime aşıladığı korkuyu savamıyorum. Zaten bu supranormal hâdiselerin henüz gizli ilimlerden kurtulup resmî ilimlere mal olmamasının bir sebebi de, ikinci ve bir bakıma daha sofu bir orta çağdan başka bir şey olmayan çağımızın, metotlu bir şüpheden doğduğu halde, son asır boyunca kemikleşen kendi dogmatik ilmî inançlarından şüphe etmek korkusudur. Her biri birer kilise halini alan bugünkü dünya üniversitelerinde papaz profesörlerin, önünde tir tir titredikleri ilim disiplini, orta çağ fideizminin daha az müsamahalı yeni metotlara dayanarak sürüp gelmesinden başka bir şey değildir. Dayandığı prensiplerin yıkılması korkusundan doğan aynı iman ihtiyacı, zamanımızın

üniformalı ilminde kilise taassubuyla kışla disiplinini birleştirmiştir. Ben Adanalı zengin bir çiftçinin oğluyum. Sorbonne Üniversitesini bitirdim. Şimdi bir lise hocasıyım. O bile değilim. Vekâletle ve babamla kavgalıyım. Dört ay evvel babam öldü. Dokuz vâris arasında açılan izale-i şüyu davasının sonunu bekliyorum. Elime büyücek bir servet geçecek. Tamamıyla serbest olacağım günler yakın olduğu halde, ben bile, istendiği kadar tekrarlanamadığı için münferit vakalar halinde kalan ve delillerinden ziyade şahitleri bulunan supranormal hâdiselere karşı sofu ilmin duyduğu korkuyu yaşıyorum. Sabahtan beri sizi dinlerken, tecrübenizde resmî ilmin verilerini altüst eden hakikatler bulunması ihtimalini düşünmekten ürküyorum. Ekmekleri, şerefleri ve yerleşmiş inançlardan gelen düşünce konforları birer üniversite kışlasına bağlı bulunan profesörlerde bu korkunun derecesini düşününüz. Fakat onlar korkularının tam şuuruna sahip değildirler ve içlerinden gelen şiddetli reddi metotlarının sağlamlığına ait bir emniyet mahsulü sanırlar. Bu, bir bakıma, insanın mutlak'ı özleyişinin fakat ondan mahrum kalışının her çağda başka bir disiplin altında görünen aynı ruh halidir. Aynı taassuptur. Bu imanın ifadesi değil, olmayan bir imanın hasretidir. Şüphe edenden bile gizleyen bu disiplinin az çok bir düşünce kuklası haline getirmediği profesöre rastlamadım. Çağımızın ilmi kilisenin dışında doğduğu gibi, yarının hakikati de üniversitenin dışında ele geçecektir. Belki daha serbest olduğum gün, daha serbest düşüneceğim. Şimdilik alıştığım metoda bağlı kalarak müşahedelerimi kontrol ediyorum. Yukarıdaki koltuğu daha evvel görmemiş olduğunuza inanabilirim, fakat bunu kabul edemem.

Ferit anladı ve güldü. Aziz de gülerek devam etti:

- Tecrübeniz size mahsustur. Dün geceyi siz yaşadınız. Matmazel Noraliya bir laboratuvara daveti kabul etmedikçe ve her istiyen bilgine görünmedikçe bugünkü beş duyu ilmi ona inanmamakta mazur olacaktır. Böyle bir metot, realitenin en kaba görünüşünden daha fazlasına inanmaya gücü yetmeyen bir basitliktedir. Ondan ilim değil, teknik doğar.

Aziz biraz durakladıktan sonra devam etti:

- Ben Vafi Beyin evinde, sizin boynunuzdaki pençenin izini gördüm. Kendi parmaklarınızla kendi boğazınızı sıkmadığınıza tam bir surette inanamam. Yukarıdaki koltuğu daha evvelden görmediğinize inanmalıyım. Anahtar kadındadır. Size bunu daha evvel vermemiştir. Yalan söylemesi için

sebep yoktur. Şamdan için de az çok böyle. Fakat ben bu müşahedelerimi Paris'teki hocalarıma yazarsam, bana verecekleri cevap, bir hâdisenin tabiatı ve mahiyetini anlamaya yaramayacak ve istendiği kadar tekrarlanmayacak observasyonların hiç bir ilmî değeri olmadığına dikkatimi nezaketle çekmekten başka bir şey olmayacaktır. Fakat sizin vakanızı serbest ruh araştırmaları derneklerine yazarsak hararetli bir teşekkür mektubundan bir ay kadar sonra, bu vakaları neşreden mecmuaları da alırız. Çünkü bu dernekler üniversite kışlalarının disiplinine tâbi olmadıkları için, araştırdıkları imkânların hudutları bir lâboratuvarın duvarlarıyla çevrili değildir. Bununla beraber Amerika'da, *Duke University, Hunter College* ve *Colorado* Üniversitelerinde *E.S.P*. ve *P.K.* tecrübeleri yapılıyor, müsbet neticeler alınıyor.

- Nedir bu tecrübeler?

- E.S.P. (Exstra Sensory Perception) kelimelerinin baş harfleridir: "Duyularımızın dışındaki idrak" demektir Meselâ sizin koltuğu görmeniz bir E.S.P. hadisesidir, o Üniversitelerde, derneklerin, gözle görünmeyen cisimleri ve şekilleri görebildikleri sabit olmuştur.

P.K. (Peycho kinesis) kelimelerinin baş harfleridir. Ruhun madde üzerine doğrudan doğruya tesirini ifade eder. Meselâ insanın istediği zarı -zar tutmadan, hilesiz- atabilmesidir. İngiltere'de *Oxford* ve *Cambridge* Üniversiteleri bu mevzularda doktora tezi kabul etmeye başladılar. Bu, Ortodoks ilmin yumuşadığını ve metapsişistlerin çok daha evvel ve daha büyük bir cesaretle yokladıkları sahalara onun da yanaştığını gösterir. Hattâ *Duke Üniversity*'nin Parapsikoloji lâboratuvarının direktörü profesör *J. B. Rhine, E.S.P.* tecrübelerinin, zaman ve mekâna bağlı olmayarak iş gören insan ruhunun öldükten sonra yaşadığına inandıracak neticeler verdiğini bildiren bir kitap da yazmıştır.

- Koltukta geçirdiğim anları bahsettiğiniz bu tecrübelerden istidlâllere bağlamak mümkün müdür?

- Nefsinize ait kısımlar için, hayır. Sizin bu rüyanız -ona verilecek başka bir isim olmadığı için rüya diyorum- bir felsefe tarihçisini ortaçağ sonunun Katolik mistiklerinden İslâm sufîlerine, *Upanishad*'lara ve nihayet Buddhacı ve Brahmacılara kadar götürür. Tarih bakımından orijinal bir vaka değildir. Ehemmiyetli olan şey ilhamınızın kaynağıdır. Eğer yaşadığınız tecrübeyi bir rüya diye kabul edersek, şuurunuzun dibinde birikmiş

tasavvufî bilgi ve hassasiyetlerin uyanışı gibi bir izahta az buçuk rahatlarız. Fakat ilhamı ve direktifi Matmazel Noraliya’ dan aldığınıza inanmamız lâzım gelirse, bu kadının hayatında sizin vakanızı hazırlayan bir ruhî gelişme safhalarının aranması gerekir.

- Arayalım.

- Bunu bize o kadıncağız, neydi adı...

- Fotika.

- ...İzah edebilecek midir? Ne olursa olsun Nuriye Hanımın hayatı bilinmeye değer.

- Hemen gidelim.

Kalktılar. Fotika onları sofada karşıladı. Öğle yemeğine kalacaklarını anlayınca yüzü sevinçten kızardı. Yoksa dün akşamki rostolarına acıyacaktı. Ferit, Noraliya hakkında onun ağzından bir şeyler dinlemek istediğini söyledi. Fotika bağırdı:

- Ah, Panayamu! Baba Dimitri’nin de ağzı açık kaldı. Şamdanı kim götürdü oraya? Zavallı matmazel Noraliya. Size onu mu anlatayım? Yemek üstüne beni ağlatacaksınız!

Babasının annesi kazasker soyundan, Fotika'nın isimlerini hatırlayamadığı mollalar. Babası Mecit Bey, Sultan Aziz zamanında sarayın büyüklerinden. Fotika memuriyet, rütbe, unvan isimlerini bilmiyor ve söylemiyor. Sarayın büyüklerinden. Sultan Aziz onu Paris'e göndermiş. Bir iş için. Dönüşte Mecit Bey İtalya'dan geçmiş. Galiba Floransa'da, otelde mi, trende mi, bir yerde matmazel Gianetti'yi (sonradan Matmazel Noraliya'nın annesi olacak kadını) tanımış. Birbirlerine vurulmuşlar. "Ama nasıl", diyor Fotika, "göz göze gelir gelmez." İkisi de güzelmiş. Albümü saklıyor Fotika. Resimlerini göstersin de görsünler. Mecit Beyde gözler tıpkı Noraliya'nın gözleri, ahu gibi. Gianetti'de de vücut. Endam. "Vallahi", diyor Fotika, "ben bu kadının çıplağını hamamda gördüm. Altmış sekiz yaşında ölmüştü. Göğsünde şuraları yok mu? Böyle... Dipdiriydi. Aman ne vücut, beyefendi! Sanırsınız ki hiç ihtiyarlamamış, el dokunulmamış." Mecit Bey dosdoğru İstanbul'a gidiyor. Kız Roma'ya uğrayıp orada izin müddetini geçiren babasını bulacak, beraber İstanbul'a gelecekler. Çünkü Matmazel Gianetti'nin babası, burada, İtalyan sefarethanesinin büyüklerinden. Ne derler ona? Hep sefirin yanında durur (galiba müsteşar demek istiyor Fotika). Neyse efendim, uzun hikâye, Fotika da unutmuş oralarını zaten. Mecit Bey kızı burada, galiba bir baloda filân tekrar görmüş. Velhasıl büsbütün sevişmişler. Kulağına gitmiş Sultan Aziz'in Mecit Beyi paylamış. Yo, o daha sonra. Hayır, hayır... Bakın neler olmuş. Kızın babası başka memlekete tayin edilmiş. Fakat Matmazel Gianetti, Mecit Bey yüzünden kalmış İstanbul'da. İlk zamanlar babasıyla arası açılmış, sonra düzelmiş. Bunlar da çok uzun hikâyeler. Mecit Bey gizli gizli yaşamaya başlamış kızla. İşte o zaman gider padişahın kulağına. Mecit Beyi paylar. Fakat iş ilerlemiş. Matmazel Noraliya yolda. Bir kaç ay sonra doğacak. O zamanın âdeti zaar. Nikâh edemiyor Mecit Bey sevgilisini. İşte Matmazel Noraliya da öyle doğuyor, nikâhsız. Adını "Nuriye" koymuş babası. Madam "Nuriye" diyemezmiş. "Nurya" dermiş önceleri. Sonra "Nurilya" demeğe başlamış.

Bir evde oturmuyorlar. Mecit Bey sık sık uğruyor. Kadın ağlar, ağlar nikâh diye. Seneler geçer. Sultan Aziz ölür, Nurilya büyür. Yedi yaşına gelmiş. Bülbül gibi İtalyanca, Fransızca, çatra patra Türkçe konuşuyor. Bir ara ortalık serbestleşmiş, bir şey olmuş. Bir imam nikâhı kıyılmış. Fakat bu sefer Mecit Beyin annesi çocuğu istemiş. Galiba o şartla mı evlenmişler ne.

Orası bize lâzım değil. Nurilya gitmiş Ferhunde Hanımın yanına. Olmuş yine bir Nuriye. Babaannesi başlamış onu doldurmaya. Evvelâ senelerce uğraşıp ona bir güzel Türkçe öğretmiş. Okuması, yazması beraber. Sonra din öğretmiş. Molla kızı ya. Çok yaman bir hanımmış. Allah rahmet eylesin. Oğluna da küskünmüş. Neden bir ecnebi kadını sevdi, aldı diye. Uzun zaman dargın yaşamışlar. Gianetti de babasıyla dargın. Karşılıklı.

Noraliya on sekiz yaşına kadar babaannesinin yanında kalmış. Olmuş çok malûmatlı bir müslüman kızı. Okutmuşlar onu, çok derin okutmuşlar. Ferhunde Hanım ona İtalyancasını, Fransızcasını da unutturmamış. Hoca tutmuş. Bakınız ne kadın. Merak ettiği kitapları Nuriye'sine tercüme ettirip dinlermiş. Resmi var albümde onun da. Fakat çok silik çıkmış. Yaşmaklı resmi. Sanırsınız gökten inmiş, melâike gibi bir kadın. Ne severdi onu rahmetli Noraliya. "Bakınız", diyor Fotika, "biz hep ona Matmazel Noraliya deriz. Ada'da hep öyle tanınır. Malûm ya, burası rumluk. Onun hikâyesi ayrı. Günlerce anlatsam bitmez onun hikâyeleri. Nasıl severdi ama bilseniz... Nasıl içini çekerdi, gözleri sulanırdı babaannesinden bahsederken... Çok severdi, çok. Fakat sen misin seven? Göreceksiniz şimdi zavallının talihini..."

Babaannesi ölür. Mecit Bey de -kadın düşkünü imiş- karısının üstüne başka bir hanımla evlenir. Noraliya annesinin yanına gelir. Bir hapishaneye. Madam da domuzuna gâvurdu. Göğsünün üstünde daima bir altın haç. Evin eşyası -o zaman Taksim'de sonradan Panciri Beyin yaptırdığı eve yakın bir yerde otururlarmış- yemek odası takımı filân hep kilise eşyasına benzermiş. Karanlık da bir ev. Nuriye'ciğe sokak paydos. Eskiden babaannesiyle haftada bir araba gezmesine çıkarlarmış. Yazın Boğaziçi'ndeki yalıya Göksu'ya giderlermiş. Annesinin evinde -pazar günü sabahları kiliseye giderler, o başka- kızcağız on beş günde bir bile çıkamazmış. Hele yalnız başına Türkçe okumak ve konuşmak da yasak. Hâlbuki babaannesi, Nuriye'nin İtalyanca ve Fransızcayı unutmaması için hoca bile tutmuş. Annesinin evine yalnız bir İtalyan papazı geliyor ve Noraliya'ya İtalyanca öğretiyor ve Lâtince. Hıristiyanlığı sevdirmeye çalışıyor. Babaannesinin evinde, duvarda Mekke'nin resimleri, ipekli seccadeler, tespihler, Kur'ân yazıları, hep müslümanca şeyler; annesinin evinde haçlar, Meryemana tasvirleri, Hristos'un heykelleri... On beş yaşına kadar camiye giden Nuriye nerede, haftada bir kiliseye götürülen ve zorla dua ettirilen Noraliya nerede... Fotika ilâve ediyor: "Ah bunları onun ağzından dinlemeliydiniz.

Ne tatlı anlatırdı. İnsanın içine şıpır şıpır damlayan bir sesi vardı. Ne kadındı o, beyefendi, öldüğü gün bütün Ada hüngür hüngür ağladı; iskelede dükkânlar kapandı.”

Fakat bütün o papaz, hocalar, kiliseler, zorla okutturulan dualar, Noraliya’cığın göğsüne asılan haçlar onu dininden döndürememiş. Aksine, sevgisi arttıkça artmış Müslümanlığa. Yalnız, her zaman rahmetli derdi ki “Bizim dinimizde her din toplanır. Dinlerin hepsi iyiliğe, doğruluğa çıkar. Allah’a çıkar. Yalnız Müslümanlık en kısa yoldur.” Hani öyle nefret etmemiş Hıristiyanlıktan. Kaba sofu değildi o. “Çok başka, yüksek düşünceleri vardı, fakat ben anlatamam ki” diyor Fotika. Dili bu kadar dönüyor. O da Noraliya’nın sayesinde. Türkçeyi ve her şeyi Fotika’ya o öğretmiş. “Fakirin müslümanını, hıristiyanını ayırmazdı. Hepsine bir yardım ederdi. Bilseniz ne kadar merhametliydi ve iyiliği ne kadar severdi” diyor Fotika ve başlıyor gözleri sulanmaya.

Mecit Beyin ikinci karısı da onun Noraliya’yı sık görmesini istemezmiş. Ayda bir kere. Yarım saat. Babası kızının zayıfladığını ve solduğunu görmüş. Soramazmış bile. O da keyfine düşkün bir adam. Önceleri dizginleri vermiş Semiha Hanımın eline. Bu da ayrı bir hikâye.

Nuriyecik babasını ayda bir yarım saatten fazla göremiyor ki. Yanında Katina. Rum hizmetçi: ihtiyar, cadaloz. Babasıyla kızını baş başa bırakmaz. Tembihli. Mecit Bey de bir şey diyemez. Fakat kızcağız babasını istiyor. İlle babası, onun yanında oturmak istiyor. Açamıyor. Fakat bir seferinde, babasını görür görmez bayılıyor. İşte o zaman kendisine geliyor Mecit Bey: Kızına acıyor. Katina’yı kovuyor odadan dışarıya. Baba kız rahatça konuşuyorlar. Nuriyecik ağlıyor, ağlıyor. Mecit Bey de söz veriyor, “seni yanıma alacağım” diye. Ve söz veriyor, eğer karısı, yani Semiha Hanım onu istemezse boşayacak. Mecit Bey onu, kızını kucaklıyor, gözleri yaşarıyor ve yemin ediyor.

Bu sefer bir hafta sonra kızını istetiyor. Müjde veriyor Hanım razı olmuş. Hem de memnun olmuş. Nuriye gelecek diye. Fakat oda hazırlatacaklar ona. Bir hafta, nihayet on gün içinde kızı aldıracaklar. Artık uçuyor sevincinden Nora... Nuriyecik. Annesine söylüyor. Madamda surat. Ne yapacak? Babası değil mi? Alır kızını. O zaman öyle. Madamın ağzını bıçak açmıyor. Konuşmuyor hiç. Günlerce dargın duruyorlar. Ama kız sevinç içinde. Bir haftada semirmiş. Öyle bir iştahı açılmış ki ağzına

koymadığı yemekleri yemiş. Fakat sonunu bilse gülmez, ağlar. O bekleye dursun oda hazırlanacak da babası onu aldıracak diye. Bir sabah erken Mecit Bey araba ile -o zaman Aksaray'da konağı varmış- erkenden, ama çok erken, araba ile Köprü'den geçip Tophane'de bilmem ne paşaya gidecekmiş. O zaman Köprü yeni mi yapılmış, yeni mi tamir olunmuş, hatırında değil Fotika'nın; fakat işte, ortasından açıkmış köprü; baş taraftan araba geçmesin diye bir işaret filân koymamışlar. Araba hızla giderken uçmuş, inmiş denizin dibine. Mecit Bey de sizlere ömür, arabacı da.

Deliye dönmüş Noraliya. Günlerce ağlamış. Bademcikleri şişmiş, tıkanacak olmuş bir gün. Ameliyat etmişler. Babaannesinden sonra babası. Hep kendisini öldürmeyi düşünüyormuş. Madam tentürdiyot şişelerini bile saklamış. Aylarca sürmüş ağlamaları kızın; ve zayıflamış, zayıflamış, bir deri, bir kemik. O sırada madamın babası da Roma'da hastalanmış. Acele çağırtmış kızını. Madam da Noraliya'yı almış yanına, İtalya'ya gitmek için vapura binmiş. Fakat Madam yolda iken babası ölmüş Roma'da. Bunların haberi yok. Gidiyorlar. Noraliya'yı da pek çabuk deniz tutarmış. Vapur Akdeniz'e açılınca -yaz günü ama- küçük bir fırtına olmuş, kızcağız hasta. Vapurda bir de Rum doktoru var. Oğluyla Roma'ya gidiyor. Adamın karısı İtalyanmış yeni ölmüş. Baba oğul mahzun. Babası Noraliya'ya bakmış bir kaç defa vapurda. Fakat Matmazel Noraliya hep o Nuriye Hanım. Başında beyaz bir başörtü. Yemek yemek için bile salona çıkmıyor. Hep kamarasında kapalı. Tepsi ile yemeği gelirmiş. Kaçıyor herkesten. Yalnız başörtü ile doktora ve oğlu Yorgo'ya çıkıyor. Onların da resmi var albümde. Fotika hepsini gösterecek. Hele Yorgo'yu görmeli. Ah, Panayamu! O ne heykel gibi çocuk. O ne kibar gözler, o ne fildişi burun, o ne ince dudaklar... Fotika anlatamıyor. Resmi görmeli. Çocuk Noraliya'nın yanından ayrılmaz olur. Madam da onları mahsus bırakır. Bir sevişseler... Çünkü Yorgo hıristiyan, anası İtalyan, Noraliya onu severse belki hıristiyan olur. Olmasa da yine bir şey. Hem biraz da açılır kız. Vahşiliği azalır, kederi azalır. Madam hep bunları düşünür ve onları yalnız bırakır. Kendisi de doktorla ahbap. Fotika burada Rum kadınlarının belli belirsiz işveli göz kırpışlariyle "anlarsınız ya, diyor, bu dünya eski dünya; böyle gelmiş, böyle gider." Mehtaplı gecede, güvertenin bir köşesinde madamla doktor, öteki köşesinde Noraliya ve Yorgo. Fakat kızın başında hep beyaz başörtü. Oğlan hayretler içinde. Nasıl oluyor da bir Müslüman kızı hem böyle erkekten kaçıyor, hem onunla konuşuyor, hem İtalyanca biliyor, hem anası ona kâh "Nurilya", kâh "Noraliya" diyor, hem adı Nuriye'dir, hem kapalı, hem de... Postoleni...

Böyle... Açık fikirli bir kız... Şaşıyor Yorgo. Mehtap şıkır şıkır. Matmazel Noraliya'da da gözler birer siyah gül. İri iri. İşte, sizin anlayacağınız, başlıyor orada sevda. Roma'ya geliyorlar. Madamın babası gömülmüş bile. Evde ağlamalar, kıyamet. Buralarını geçsin Fotika. Doktorla oğlu ziyarete geliyorlar. Noraliya'yı da tedavi ediyor doktor. Sık sık gelmeleri lâzım tabiî. "Ah, bu dünya!" diyor Fotika. Adamın karısı öleli üç ay olmuş da gözleri yine başkasında. Madam o zamanlar hâlâ güzelmiş. Orası bize lâzım değil. Yorgo, Noraliya'ya Roma'yı gezdirir. İyice sevişirler. Fakat yalnız gönül, başka bir şey yok. Madamla doktor başka. Allah bilir o zaman bir şey var mı? O başka. Fakat Noraliya şart koşuyor. Yorgo müslüman olacak. Ve ona Müslümanlığı anlatıyor. Siz onun ağzından bir dinleseydiniz... Nasıl böyle içinden gele gele anlatırdı rahmetli. Yorgo tabiî razı. Adını bile koyuyor Nuriye. Babaannesinin adı Ferhunde ya, ona benzesin diye Ferruh koyuyor. Ve artık onu hep Ferruh diye çağırıyor. Fakat ötekilerin bundan haberi yok daha.

"Zavallı Matmazel Noraliya!.." Bak, hâlâ Fotika ona "Nuriye" diyemiyor. Tuhaf bir şeydir bu. İnadına gibi. Çünkü zavallı hayatında ne istediyse olmamış, ne istemediyse olmuş, ölümünden sonra da öyle işte. Fotika diyor ki: "Ağzım hep Matmazel Noraliya'ya gidiyor, neden bilmem. Ben domuzuna gâvur değilim ama böyle işte."

Zavallı Matmazel Noraliya, bir ümide daha düşmüş. Yine yüreği sevinçten hopluyor, artık Ferruh onun her şeyidir. İstanbul'da da buluşuyorlar. Eve babasıyla sık sık geliyor. Ne çiçekler, hediyeler, yadigârlar, mektuplar, yeminler, ümitler... Bunları Noraliya anlatmalıydı ki siz de anlayın. Fotika beceremiyor. "Ayıp değil a, dilim bu kadar dönüyor" diyor. Bir yandan da madamla doktor sevişirler. İş ciddileşir. Madam yine gebe. Fakat bu sefer düşürür. "Ne tuhaf, o dindar kadın..." diyor Fotika. Ah, Panayamu, neler yapmaz bu sevda. Madamın şansı da ilk evvelâ hep nikâhsız tarafından. Fakat iş şimdi başka türlü çatallaşmış. Mecit Bey zamanında padişah kızıyordu. Mecit Bey müslümandı. Şimdi çocuklar da sevişiyorlar. Hem madam doktorla, hem de kız oğlanla evlenemez ya... Nikâh düşer, düşmez başka mesele. Fakat rezalet. "Rezalet!" diye bağırırmış zavallı Noraliya. Daha oğlan da babasına hiç bir şey söylememiş. Nihayet açar; Nuriye'yi alacak, Müslüman olacak. Doktor da yemez içmez, bunu madama anlatır. Müslümanlık meselesinden haberi yok onun. Bir kıyamettir kopar. Artık Norilaya'ya sokak yoktur. Yorgo da gelmeyecektir

eve. Mektuplaşmak da yok. Madam kontrolü arttırır. Yalnız eve doktor geliyor. O da oğluyla kavga etmiş. Noraliya evde çılgına dönüyor. O zaman kırmızı başlı kibritler vardı ya, onların başını eziyor, içiyor, zehirleniyor. Fakat doktor oğluna gidip, “Noraliya zehir içti, öldü” diyor. Sözde kızı ona unutturacak. Oğlan hiç belli etmiyor. Daha o gece, odasında, şakağına bir kurşun sıkıp kendini öldürüyor. Noraliya zehirlenip ölmekten kurtuldu ama, karahaberi alınca, Allah vermesin, böyle oynatıyor, tam iki sene, Taksim’deki evin penceresinden gelip geçenlere Türkçe, İtalyanca, Fransızca “alçak insanlar!” diye haykırıyor. Neler, neler söylemiyor. Kendisi bunları hatırladıkça yüzü kızarırdı. “Ne fena şey delilik!” derdi. Deliliğin hiddeti, öfkesi tahammül edilmez bir şeymiş. Kan başına çıkarmış zavallının; ve hep bağırmak, bağırmak istermiş. Ve iki sene bağırmış. Üç kişi tutarlarmış da onu, pencerenin önünden çekemezlermiş. Sonra bırakmışlar artık. Çünkü herkes biliyormuş çıldırdığını. Madam artık bakmış ki orada olmayacak. Bu evi satın almış. Daha buraya gelmeden, Noraliya iyileşmiş. O da ayrı eve çıkıp tek başına oturmak, istermiş. Babasından da Galata’daki dükkânlarla Aksaray’daki konak kalır. Zavallı kız Çamlıca taraflarına bayılırmış. Acıbadem’de bir ev yaptırıp orada ölünceye kadar yalnız oturmaya niyetlenmiş. Aksaray’ daki konağı satar, Acıbadem’de bir köşk yaptırır. İçi dışı yağlıboya, küçük, ağacı bol bir bahçe içinde, kalabalıklardan uzak... Artık orada ömrünün sonunu bekleyecek. Şans işte. Ne yapacaksınız? Gelin de inanmayın. “Beyefendi! Köşk temizleniyor. İki üç gün sonra Matmazel Noraliya taşınacak oraya. Köşkü temizleyen kadınlar mangalı yeni yağlıboya kapının yanında mı bırakmışlar, bir yere sigara mı atmışlar, anlaşılmamış, haydi bir yangın sana; köşk yanıp kül olmuş. Matmazel Noraliya da buraya annesiyle beraber gelmiş.” Fotika içini çekiyor. “Otuz üç sene onunla bu köşkün içinde oturdum” diyor. Fakat o zaman Fotika yok. En üst katta hizmetçiler yatıyor: Sabriye ve Katine. Şimdi Ferit’in yattığı kat Noraliya’nın. Alttaki katta annesi. “Fakat ne eşya, ne eşya... Ben yedi yaşında idim bu eve geldiğim zaman. Hep terekede satıldı. O billûr avizeler, o marketeri dolaplar, İngiliz, Viyana takımları… Anlatamam. Saraydı bu ev.” Fotika onlardan on sene sonra buraya gelmiş. O zaman Matmazel Noraliya otuz beş yaşında imiş. Kimse ile konuşmazmış. Arasıra yine hastalığı teper, pencereden, çamlara karşı bağırırmış ama sesi ön taraftaki yoldan işitildiği için ahali durur, eve bakarlarmış.

“- Belki sorarsınız, ben buraya nasıl geldim diye. Annemi tanımam ben. Beni doğururken ölmüş. Babam öldüğü zaman da üç yaşındaymışım. Teyzem bakmış bana. Yedi yaşına kadar. Adalıyız biz. Tiyam, yani asıl teyzem, buraya haftada üç defa sökük ve düğme dikmeye, çamaşırları tamir etmeye gelirdi, beni de getirirdi. Otuz seneden fazla var, çok fazla. Tiyam artık çok ihtiyarladı da bana bakamıyordu. Madam beni aldı. Yedi yaşındaydım. Bir sene sonra Tiyam öldü. Baba Dimitri Atina’daydı o zaman. Altı ay sonra da madam öldü. Geceleyin bir sancı geldi kalbine. Sabriye ablam hekime koştu. Gelinceye kadar sizlere ömür. İyi kadındı madam da. Fakat sertti. Hiç yüzünün güldüğünü görmedim desem yalan olmaz. Bu size anlattıklarımdan çoğunu ben Sabriye ablamdan duydum. Matmazel Noraliya da sonraları bana anlatırdı. Daha ne hikâyeler vardır. Ben tabii şimdi acele anlattım size. Neler, neler...”

“Madam öldükten sonra Katina Yunanistan’a gider. O Türkleri de, Noraliya’yı da hiç sevmezmiş. Altmışına yakın karı, Türkçe bilmezmiş gibi bir şey.” Fotika sıçradı:

“- Ha! dedi, size bir şey unuttum söylemeye. Madam da evin içinde Türkçe konuşmazdı. Sabriye ablam ranyalı olduğu için Rumca bilirdi. Matmazel Noraliya’ya bazan İtalyanca bazan da Fransızca söylerdi madam. İşte öyle, evin içinde kısa sözler... Birbirleriyle fazla konuşmazlardı hiç. Noraliya da hep Türkçe cevap yerirdi. Ben çok şaşardım. Hiç işittiniz mi böyle şey siz? Anası İtalyanca, Fransızca söyler, kızı Türkçe cevap verir.

- Katina Yunanistan’a gittikten sonra, evin idaresi tamamiyle Sabriye’nin eline geçer. Becerikli, cerbezeli bir kadın. Matmazel Noraliya Allahlık. Ev işlerine karışmaz hiç. Annesi öldükten sonra, hizmetçilerin katına taşınmış. O güzel, süslü eşyadan hiç birini istememiş. Aşağıdaki odaları kapatmışlar. Yüzüne bakmazmış o güzelim ağır eşyanın. Yatak odasında bir beyaz demir karyola. Eski bir elbise dolabı (Katina’dan kalma). Sade, sade, çok sade. Ne lâzımsa o kadar. İki odanın birinde yatar, ötekinde yemek yer, dua eder, okur, yazarmış. Gittikçe aşağı katlara inmez olmuş. İlk önceleri haftada bir iki defa sokağa çıkarmış, Harbi umumîden evvel ayda yılda bir kere İstanbul’a da inermiş. Üsküdar’da bir şeyh var, ona gidermiş. Adını bilmiyor Fotika bu şeyhin. Ada’da da camiye gidermiş bazan. Derken o koltuk. Adada bir döşemeci yapmış onu. Tam Matmazel Noraliya’nın vücuduna göre. Çünkü Fotika onu söylemeyi unutmuş. Ufak tefekmiş Noraliya. Kısa boylu ve zayıf. On beş yaşında bir kız çocuğu kadar vücudu.

Büyümemiş, öyle kalmış. Tartsaydınız kırk, kırk beş kilodan fazla çekmezdi, işte koltuk da ona göre.

Ah, o koltuk. Noraliya artık odasından çıkmaz olmuş, Gündüzleri pancurlar kapalı. Konsolun üstündeki iki şamdanın da mumları güpegündüz yanar. Ya! Çok başka kadındı. Allah rahmet eylesin. Fotika ondan korkarmış o zaman. Yemeğini tepsi ile odasının kapısına bırakırmış. İçeriye hastalardan başka kimse giremez. Durun, şimdi onu da anlatacak Fotika. Zihni karışmasın. Daha ona gelmede evvel, bir gün, yemeğini götürmüş, kapıya bırakmış. Kapı kapalı tabii. Fotika on iki yaşında var. Merak ediyor, içeride ne yapıyor diye. Uzaklaşmış, yarım saat sonra ayaklarının ucuna basarak kapıya gelmiş. Anahtar deliğinden bakmış, bir şey görememiş. Sonra kapıyı hafifçe aralamış. Cesaret edip başını içeri uzatmış. Matmazel Noraliya, koltuğunda oturuyor ama gözleri kapalı. Odanın içinde mum ışığı var, her şey böyle... Silik fotoğraf gibi titrek görünüyor. Matmazel Noraliya ağır ağır nefes alıyor, sonra birdenbire bırakıyor. Nefesini bırakırken bir şey söylüyor. Hep aynı şey. Fotika evvelâ anlamamış. Sonra dikkat edince anlamış: “Allah” diyor. Bir nefes alıyor, duruyor “Allah” deyip bırakıyor. Birbiri peşinden hep o biçim. Bazı günler de okuyor. Ne çok kitabı vardı onun. Yazı da yazardı. Fotika saklamış. Yirmiden fazla defter. “Size onları da gösteririm, diyor, peki, peki... İçinde eski Türkçe, Fransızca ince ince yazılar... Ben anlamam ki.”

Tam otuz iki sene oturmuş o koltukta. Harb-i umumî çıkınca İstanbul’a hiç inmemiş. Yeni köprüyü ve elektrikli tramvayları bilmezmiş. Otomobil de görmemiş hiç. Son senelerde artık sokağa da çıkmıyormuş. Yalnız bazan mehtaplı gecelerde, arka taraftan çamlığa dalıyor, bir hayalet gibi dolaşıyormuş ağaçların arasında. Gündüzleri hep o koltukta. Pancurları kapalı. Mumlar. Otuz iki sene!

Ha... Fotika az daha unutacaktı. Hastalar meselesi.

- Bakınız, bu çok tuhaf, şaşarsınız. Evvelâ benden başladı. Affedersiniz, göğsümün şurasında hafif bir ağrı. Bir de şöyle, parmağımı içeri doğru itersem bir sertlik. İlk önceleri ehemmiyet komadım. Fakat zayıflıyordum. Sabriye ablam beni şurada bir Rum doktoruna götürdü. Adam beni muayene ettikten sonra odasından çıkardı. Sabriye ablamla yalnız konuştu. Ben salonda bekledim. Meğer “bir operatöre de gösterin. Bu memeyi kesip çıkarmak lâzım” demiş. Benden sakladılar. Ertesi gün Sabriye ablam beni

bir kaç doktora götürdü İstanbul'da. Yirmi yaşındaydım o zaman. Daha evlenmemiştim. Çünkü ben iki sene sonra evlendim de. Bir Türk bahriyelisiyle evlendim. İrfan Bey. Cibali'de oturdum, dört sene. Yapamadım. Çok içerdi sağ olsun. Bir de lüzumlu lüzumsuz küfür ederdi. Başka bir fenalığı yoktu. Olmadı, yapamadım işte. Tekrar döndüm teyzemin yanına. Ben o zaman teyze diyordum Matmazel Noraliya'ya. Akrabam filân değildir kendisi. Bu da başka hikâye. Uzatmıyayım. Kimi doktorlar Sabriye ablama "kanserdir" demişler, kimisi de "âdi urdur" demişler. Ameliyat lâzım diyen de var, lâzım değil diyen de. Benim yine bir şeyden haberim yok ama, doktordan doktora koşuşumuzu beğenmedim. Zayıflıyordum da. Kimsem de yok. Bir Sabriye abla. Teyzemle konuşulmaz. Onun da haberi var. Fakat ameliyat olmamı istemiyormuş. Bir gün beni çağırdı yatak odasına. Koltuğun bulunduğu odaya yalnız temizlik günleri girerdim. Başka günler sokmazdı. Yatak odasında sordu bana. - Affedersiniz- Ne zaman âdet gördüm diye. "Üç gün oluyor" dedim. Ondan sonra yıkanıp yıkanmadığımı sordu. "Baştanbaşa yıkandım" dedim. "Hamamı yaktır, iyice yıkan, yarın sabah, saat dokuzda karşıki odaya gel!" dedi.

Söylediğini yaptım. Ertesi sabah odasının kapısını vurdum. Kendisi açtı. Bana işaret etti, susayım ve yere hafif basayım diye. Yine pancurlar kapalı, mumlar yanıyordu. Elimden tuttu beni, ağır ağır koltuğa doğru götürdü, oturttu. İstediği gibi başımı arkaya dayadım, gözlerimi yumdum. Yüzüme üç defa sessiz bir dua üfledi. Sonra gözlerimi ve göğsümü açtım. Bir avucunu - Affedersiniz- hasta mememin üstüne yaklaştırdı. Fakat şu kadar şöyle. Değdirmedi. Sonra elini çekti, bu sefer göğsümün üzerine bir dua üfledi. Sonra yine avucunu yaklaştırdı. Sonra yine üfledi. İşte böyle, sekiz on defa. Sonra başıma, saçlarımın arasına, yüzüme, göğsüme, kollarıma okuyup üfledi. Kendi eliyle göğsümü kapadı. Elimden tutup beni ayağa kaldırdı. Biraz durdu. Beni kapıya kadar götürdü. Yere ayaklarımızın ucuyla basıyorduk. Kapının önünde bana: "Haydi Fotika, dedi, Allah'a senin için dua ettim. Bir şeyin kalmaz, merak etme" dedi. Beyefendi, inanınız buna. Yalan söylüyorsam gözlerim çıksın. İşte göğüslerim meydanda. Ne kesildi, ne bir şey. Haftasına kaldı, kalmadı, o sert şiş kayboldu. Semirmeye başladım. Doktorların parmağı ağzında kaldı. Fakat söylemedik tabii nasıl oldu diye. Bugün yirmi bir sene, bir daha hiç bir ağrı, sızı, sertlik duymadım. Geçti, gitti.

“Ha... Onu unuttum söylemesini. Koltuğa oturduğum zaman duyduğum ferahlığı tarif edemem. Sanki bir bulutun üstüne oturmuşum da içime gökyüzü doluyormuş gibi oldu. Lâhzada başkalaştım. Odadan çıktığım zaman hiç o değildim. Yalnız koltukta, bir aralık, göğsümde sertlik bulunan yere bir şiş saplanır gibi oldu, geçti: O kadar. Avucunu ilk yaklaştırdığı zaman. Evet, yirmi bir sene var. Şimdi işte, görüyorsunuz.”

Fotika sol memesini altından yukarı doğru kaldıracakmış gibi avucunu göğsüne götürdü ve çekti.

İşte o tarihten sonra Matmazel Noraliya’ya bir kaç hasta daha gelmiş. Saralılar, nüzüllüler, veremliler... Kanun çıkıncaya kadar. Hepsi iyi olmuyormuş tabii; fakat iyi olan da varmış. Canım, Fotika gözleriyle görmüş. Sabriye ablanın ablası. Zaten Fotika’dan sonra Noraliya ona dua etmiş. Hastanın sağ tarafı inmeli. Yürümüyor. Koltuk değneğine dayana dayana bacağını sürüyor. Allah kimsenin düşmanına vermesin. Ne zahmetle çıkmış o merdivenleri. Tâ Sarıgüzel’den gelmiş kadıncağız. O da öyle. Koltuğa, oturur oturmaz bir ferahlamış, bir ferahlamış.

Fotika yemin ediyor:

- Vallahi gözlerimle gördüm. Merdivenleri değneksiz indi. Çıkarken bir kolunda Sabriye abla, bir kolunda ben. İnerken hiç kimse, değnek bile yoktu. Trabzanları tutarak indi. Dili de düzeldi. Daha o gün, o saat, o saat... Gözlerimle görmesem inanmam.

Sonra, efendim, ne merhametli kadınmış o Noraliya, Allah... Tarif edemiyor Fotika. Çok, çok merhametli. Bir kere para denen şeyden öyle bir tiksinirmiş ki el sürmek istemezmiş. Dükkânların aylığını Sabriye Hanım alırmış. O öldükten sonra da Fotika. Hesap sormak yok. Zaten kimin haddine on para çalmak. Hepsi korkarlarmış Noraliya’dan. Evliya gibi bir kadın. Maazallah insan çarpılır. Öyle merhametli insan bir daha dünyaya gelemez. Fakirler ve hastalar... Matmazel Noraliya onlara para, yemek, ilâç gönderirmiş. Ah ne insanmış o, ne insan.

- Evliya gibi bir kadındı, diye tekrarlıyor Fotika. Beyefendiler, hani türbeler filân kapandı, yasak oldu ya böyle şeyler... O zaman Matmazel Noraliya da kimseyi almazdı eve. Uzaktan dua ederdi. Yine iyi gelirdi hastalara. Bazan evin önünde bir araba dururdu. İçinde hasta bir çocuk. Annesi yalvaran gözlerle pencerelere bakardı. Haber verirdik Noraliya’ya.

Pencerede görünürdü. Dudakları oynardı. Bu da iyi gelirdi hastaya, ne dersiniz? Daha böyle neler... Bir gün, böyle bir çocuğun annesi tutturdu "Matmazel Noraliya'yı göreceğim" diye. Dua için değil. Çocuğuna dua edilmiş. Hayır, yalvardı, yalvardı. Haber verdik Noraliya'yı görünce yere kapandı ve ayağını öptü. Çocuğun hastalığı geçmiş de ondan. Dört sene hiç bir hekim ilâcı iyi gelmemiş. İki defa da ameliyat olmuş yavrucak. Geçmiş gün unuttum, neydi hastalık. Beyefendi Matmazel Noraliya öldüğü gün siz şu sofada kopan vaveylâları duysaydınız... Bütün bu bahçe dolup dolup taştı. Yoldan arabalar geçemez oldu. Hıristiyan, Müslüman, Yahudi, herkes... Ağlamayan bir kişi yoktu. Saçlarını yolanlar gördüm. Anlatamam size o kadını.

Fotika'nın gözlerinden yaşlar iniyordu.

- Onun ölümü de başkaydı. Ölmedi, uçtu. Aman, daha evvel mezar hikâyesini anlatayım. Ölümünden iki sene evvel burada. Tepeköyü'ndeki Müslüman mezarlığında kendisine bir mezar yaptırmaya başladı. Sokağa çıkmayan o kadın, sabahları şafak sökerken mezarlığa gidiyor, kendi mezarına dikilen çiçekleri suluyor, evlât gibi büyütüyordu, Artık bir tek arzusu o kalmıştı, bu mezara gömülmek. Durun, durun, bunu sonra anlatırım. Sırayı şaşırdım. Olmaz şimdi. Durun. Son seneleri çok az uyurdu. Geceleri iki, çok çok üç saat. Hiç uyumadığı da olurdu. Sabaha kadar dolaşırdı. Yere kuş gibi basardı. Fakat ne kadar olsa eski tahtalar. Çıtırdardı. Harpte biraz para sıkıntısı da çekmeye başladı. Pahalılık arttı. Öleceği sene altındaki katı kiraya vermeye mecbur olduk. Fakat kiracı huylandı. Gitti. Parasını geri verdik. Ondan sonra, işte, siz geldiniz. Geçen sene öldü rahmetli. Fakat nasıl, bakınız. Hiç bir şeyi yoktu. Bahara doğru. Ondan evvel de notere vasiyetnamesini yazdırmıştı. Eşyasını ana ve baba tarafındaki uzak akrabasının fakirlerine vasiyet etti. Biraz mücevheri de vardı. Onlar da satılıp parası adını yazdığı fakirlere ve hastalara dağıtıldı. Bu evi de bana verdi. Yetmiş yaşına geliyordu. Ne diyordum? Geçen sene bahara doğru. Bir ben varım evde. Sabriye abla dört sene evvel öldü sizlere ömür. Matmazel Noraliya bir gece beni yatak odasına çağırdı, dedi ki:

"- Kızım, ben cuma sabahı, güneş doğmadan öleceğim. Hiç keder etme. Telâş etme. Allah'ın emri. Bana malûm oldu. Göreceksin. Kimseye bir şey söyleme. Korkma. Sabaha karşı gel yanıma. Ondan evvel çalar saati kur, dörtte uyan, gel. Korkma. Eziyet çekmeyeceğim. Göreceksin. Öldüğümü gördükten sonra hiç telâş etme. İmamın evine koş. Sende biraz para var.

Yeter o. Vasiyetlerimi de biliyorsun. Öylece hareket edersin.” O başka bir şey söylemedi. Ben ağlayacaktım, kaşlarını çattı. Kendimi tuttum. Cumaya iki gün vardı. İki gece de uyuyup uyuyup uyanıyordum. Nihayet perşembe akşamı yemek tepsisini öteki odasının kapısına bıraktım. Meğer orada değil, yatak odasındaymış. Yemedi yemek o akşam. Zaten kuş gibi az yerdi. O akşam hiç yemedi. O gece saati kurmaya lüzum yoktu. Uyuyamazdım ki. Aşağıdaki odada oturdum. Gözlerim saatteydi. Arada bir üstüme bir titreme geliyordu. Bir iki defa sokağa fırlayıp komşuları çağırmayı düşündüm. Fakat ömrümün sonuna kadar bir gün bile kırmadığım teyzemi gücendirmek istemedim. Bekledim. Saat dörtte, tam ayaklarımın ucuna basarak onun yatak odasına çıktım. Kapının aralığından baktım. Yatakta arka üstü yatıyordu. Gözleri kapalıydı. Yüzü solgundu. Dudakları hafif kımıldıyordu. Bir kaç adım yürüdüm. Gözlerini açtı. Gülümsedi. Yatağın kenarını gösterdi. Oraya oturdum. İki eliyle bir elimi tuttu. Gözlerini kapadı. Titriyordum. Başucunda mum yanıyordu. Titriyordum. Dudakları yine hafif hafif kımıldıyordu. Dua ediyordu, muhakkak. Elimi daha fazla sıkmaya başladı. Yorganın altında vücudu çırpınır gibi oluyordu. Göğsü kabardı. Boğazında hırıltılar vardı. Rengi birdenbire uçtu. Fakat elimi hâlâ sıkıyordu. Titriyordum. Ağzını açtı, kapadı “Allah” dedi galiba. Sesini duymadım. Elleri birdenbire gevşedi ve soğumaya başladı. Gözlerimi yüzünden ve göğsünden ayırmıyordum. Artık nefes almıyordu gibi geldi bana. Elini tutup hafifçe yukarı kaldırdım, düştü. “Nuriye teyze, Nuriye teyzeciğim” diye bağırdım, cevap vermedi. “Hiç keder etme” demişti bana. Dudaklarımı ısırıyordum. Bayılmışım, yatağın kenarından yere yuvarlanmışım. Başımda bir ağrı ile ayıldım. Ansızın bir kuvvet geldi. Kalktım. Yüzüne baktım. Ah bilseniz mum ışığında ne kadar güzeldi yüzü. Canım Nuriye teyzeciğim... Dayanamadım, yanaklarından öptüm. Sonra başımı ayaklarına kapadım ve ağladım. Fakat sessiz. Öyle vasiyet etti o. Telâş etmedim. Yüzüne beyaz başörtüsünü örttüm. Ayaklarımın ucuna basarak odadan çıktım. Öteki odanın kapısına bıraktığım tepsiyi alarak aşağıya indim. Giyindim. Horozlar ötüyordu. Bahçeye çıktığım zaman ağarmaya başlamıştı ortalık.

Bütün ömründe hiç bir istediği olmadı bu kadının. Son, son, bir tek arzusu, kendi eliyle hazırladığı mezara gömülmekti. Gömülemedi, ne dersiniz, gömülemedi. Ölümünden bir ay evvel belediye mezarlığın yanındaki yolu genişletti. Kestiler onun mezarını. Artık zavallı teyzeciğim hiç bir şey istemedi Allah’tan. Bana nereye gömülmek istediğini de

söylemedi. Soramadım ben de. Yine aynı mezarlıkta yatıyor ama istediği yerde değil, kendi eliyle yetiştirdiği çiçekler arasında değil. Ya, işte böyle, Nuriye Hanım, Nuriye teyze, Matmazel Noraliya... Şimdi size onun albümüyle defterlerini getireyim. Ben de merak ediyorum ne yazmış diye. Bu yazıları ilk defa siz göreceksiniz.

14 Şubat 1314

“Babaannem bana derdi ki cehennemde vücut yanmaz, nefsi emare yanar. Ben ona sual ederdim: Nefsi emmare nedir? Başını sallayıp sana bunu vakt-i aharda anlatırım, henüz yaşın küçüktür der idi. Fakat ben anlar gibi olur idim. Sonraları daha fazla anladığımdan beni bu sabah evde yalnız bulunca ilk defa öpmek isteyen Ferruh’dan uzaklaştım. Fakat ergeç... Yok, yok, ifade-i hissiyattan âcizim.”

2 Mart 1314

“Anda bir hal vardır ki değişirse tamam olur. Yorgo hakkında fikrimi sual eden anneme böyle dedim. Nedir bu hal diye sorunca da cevap vermeyerek yalnız değişmesi kendisinin yedd-i ihtiyatlarında olduğunu söyledim. Bittabi anın ahdü peymanından validemin malûmatı yoktur.”

14 Nisan 1314

“Bu sabah anın yolladığı demeti çözüp karanfilleri suya koyar iken bir dem olup gözlerim daldı. Çiçekler elimde, kaldım öyle. Yağmur yağıyor idi. Havada fazlasıyla kasvet var idi. Velâkin güneş var iken de olur. Meserret iktiza ettiği dem kederlenirim. Babaannem derdi ki insan hiç bir şeyi ziyadesiyle arzu eylemezse neye gam, kasavet çeksin? Şimdi düşünüyorum ki elde midir bu? Yirmi üç yaşındayım ben. Kaderimden çok bir şey istemedim ki? Öğleden sonra hava açıldı. Velâkin ruhumdaki hüzün devam etmektedir. Annem çağırıyor. Kalkayım.”

27 Eylül 1317

“Üç seneden fazla vardır ki bu defteri açmadım. Kalemim elimden kaçıyor. Tab u tuvanım kalmadı. Bütün sevdiklerimi gaip ettim. Bir aralık aklımı da gaip ettim. Hiç bir ümide mâlik değilim. Yazmak lüzumsuzdur. Sıkıntımdan bu defteri açtım. İki gün sonra Ada’daki eve taşınacağız. Karşısı denizmiş, arkası çamlık. Su, ağaç, duvar, virane, çöplük, hepsi birdir. Ben her şeye küsmüşüm. Aklımı kaybettim de neden anı sonradan buldum. Delilik çok fena şey. Velâkin akıllılar için böyledir. Mecnunlar için bu bir rahatlıktır. Yoksa tecennün ederler miydi? Akıllı sevmediği dünyadan kaçıyor. Anın abese tahammülü yoktur. Ve Allah’ın hikmetini bilmeyenler için her felâket abestir. Ben de bilmedim. Hâlâ da bilmem. Ne günahım vardır? Bana hayatım neden cehennem olmuştur? Çilem ne zaman dolacaktır? Artık hiç bir şey arzu etmiyorum ki keder duyayım. Öyledir de derunumdaki binihaye hüzün nedir? Neden yolların, Pembe güllerin üzerine, güneşin üzerine siyah bir tül gerilmiştir? Ben hâlâ arzu etmemekten başka ne arzu ederim?

“Bir de okumak arzumdur. Dün gece büyükbabamın İtalyanca kitaplarından birini açtım. Boece’in Felsefî Teselli namındaki eseri idi. On dört asır evvel yazılmış olan bu kitapta feylesof, her kim ki kadir olmak ister, serkeş gönlüne hâkim olmalıdır ve boynunu zevk-u safanın bais-i hicap dizginlerine teslim etmemelidir, demektedir.

“Benim gönlümde serkeşlik kalmış mıdır diye düşündüm. Felâketler anı öyle bir ezmişler ki baş kaldıracak hali yoktur. Velâkin için için bir şeyler arzu eder de benden gizler diye korkarım. Derunumdaki bîpâyân hüzün bundan mıdır, yoksa dünyanın zevk-u safaya dalıp hak yolundan ayrıldığını anladığımdan mıdır? İşittiklerim ve ceridede okuduklarım ve felâketlerime sebep olan şuun ve hâdisatın kâffesi bende insanlara karşı nefret ve merhamet uyandırmaktadır.”

18 Teşrinievvel 1317

“Ey deniz, sen derununa ruhumun akseylediği bir âyinesin. Sende kendimi temaşa eylerim. Suların gözyaşlarından mıdır? Neden bu mertebe cana yakınsın? Ben yukarıki pencerede, annem aşağıki pencerede, gözlerimiz saatlerce sana dalar. O da bedbaht bir kadındır. Bana belli etmeden her gün ağlar. Kızarmış gözlerinden anlarım. Yüzü solgundur.”

24 Şubat 1317

“Her gün yüzlerce defa gözlerim çamlıktan denize, denizden çamlığa gider. Kar yağıyor. Vakit akşamdır. Ben ne söylersem faydasız. Ey mahzun gönül. El ayak çekildi ve rüzgâr kesildi. Gel, beyaz şallara bürünmüş çamları dinle: Bak neler söylerler.”

26 Şubat 1317

“Benim ki bütün âmalim sendedir, ey avâlimin vahdaniyeti, ey vahdaniyetlerin sultanı beni bensiz bırak, sensiz bırakma.”

30 Haziran 1317

“Saatler geçer, günler geçer, aylar geçer. Fakat birbirinin aynı olduklarından ben hissetmem. İki oda arasındaki karanlık koridorda, ayaklarımın ucuna basarak her gün saatlerce yürür, yürür, yürürüm. Sonu yoktur.”

12 Nisan 1328

Bismillâhirrahmanirrahim;

“Yarabbi! Yarabbi! Beni nur-ı hidâyete mazhar eyle. Yarabbi! Beni tarik-i hakka îsâl eyle... Yarabbi! Kalbimde mâsiva aşkından sudur edebilmesi muhtemel arzuların baş kaldırmasına meydan vermemek için sarfeylediğim cehd ü gayreti her dem âsan eyle. Yarabbi! Her Müslüman için ve hangi din ve mezhepten olursa olsun kâffe-i ehl-i iman için, milletim için, ben-i beşer için sıdk u ihlâs ile atebe-i felek mertebene manen yükselmek ve maddiyatın levsiyatından temizlenmek hususunda, bu nâçiz kulunun da karınca kaderince bir numûne-i feragat ve fazilet olmasını temin eyle Yarabbi! Beni irşat eyle, beni tenvir eyle.

“Biiznillahi taalâ bu dokuzuncu deftere de efkâr ve hissiyatımı yedd-i iktidarımda olduğu kadar yazmaya mübaşeret eyledim.

“Sabahtan beri bundan evvelki sekiz deftere göz gezdirirken mazimin yazmaya fırsat ve imkân bulamadığım nice teferruatını da yâd eyledim. Şimdi önünde bütün sahifeleri bembeyaz açık duran bu deftere de her anı zahiren birbirinden farkı olmayan, fakat derunumda günagûn temevvücat ile bir kafile-i matem halinde uzayıp giden hissiyatımı arada bir kaybedeceğim.”

18 Nisan 1328

“Annem kalb ağrılarından muzdariptir. Doktor kendisine rejim ve perhiz verip yatakta istirahati ve bilhassa fazla merdiven ve yokuş çıkmamayı tavsiye eylediğinden yatmaktadır. Dün akşam bana bermutat İtalyanca:

‘- Artık bu bâr-ı hayatı taşıyamayacağımı hissediyorum. Ben hayatta fazla bahtiyar olmadım. Velâkin sen hiç saadet yüzü görmedin. Cihandan ve insanlardan nefret edip bir târik-i dünya hayatı yaşamaktasın. Ne yapalım, senin de nasibin bu imiş. Hemen Cenabıhak benim canımı alsın, sana da büyük sabır ve hulûsu kalb ihsan eylesin” dedi.

“Ben de kendisine hastalığının şifa bulmasına dua ettiğimi söyleyip boynuna sarıldım. Saçlarımı okşayıp ağladı.”

26 Nisan 1328

“Küçük Fotika, bu sabah beni merdivende görünce vahşi bir kedi yavrusu gibi duvarın kenarına büzüldü. Ona yavaşça yaklaşıp yüzünü okşadım. Masum gözlerindeki saf ve yetimane nazarlarda korku zail oldu. İnsanlar çocukları numunei imtisal ittihaz edip kalblerini tasfiye edecekleri yerde onlara da kendi ihtiraslarını telkin ile saffe-i ahlâkiyelerini bozarlar. Fıtratın elinden lekesiz doğan bu vicdanı kirletirler. Hemen Cenabıhak bu masumu cihanın ve asrın ve muhitin fena telkinatından vikâye buyursun, âmin.”

10 Haziran 1328

"İşte bir buçuk ay vardır ki zavallı validemin vefatı üzerine duyduğum fart-ı teessürden dolayı bir kelime yazmak ve başkalarıyla konuşmak arzusundan dahi mahrum kalıp bu defteri açmadım. Cenabıhak onun duasını kabul etti ve kendi bir hafta sonra gece yarısı duyduğu bir sancı ile doktor yetişmeden on, on beş dakika içinde teslim-i ruh eyledi (2 Mayıs 1328 günü gecesi nısfilleylden yirmi dakika sonra).

"Artık yalnızım, yalnız, yalnız... Ucu bucağı görünmeyen Okyanusların karanlık dalgaları üzerinde âvâre yüzen bir çöp gibi yalnız..."

11 Haziran 1328

"Hayır, benim aklım ve şuurum ve izanım vardır. Her şeyden mahrum, fakat Cenabıhakkın insana bahşeylediği en büyük hazineye mâlikim. Kim bunu verip fâni zevkler almak ister? Deli gibi eğlenmektense akıllı gibi bu âlemi temaşa eylemek insanın şanından değil midir? Fransızların ***Contemplation*** *dedikleri bu temaşa herkese nasip olsaydı, cihanda bu mecnunâne ihtiraslar ve bunca felâketler olur muydu? Velâkin benim içime öyle doğar ki bir gün ve kim bilir beşeriyete mukadder nice âfetlerden sonra bu herkese nasip olur.* ***İmitation de Jesus-Christ*** *nam eserde gördüğüm şu cümle beni böyle düşündürmektedir:*

‘Pek az temaşa ehli vardır, zira ki ruhların arasında pek azı hakir ve mütevazıdir.’

“Ve yine birkaç gün evvel küçük defterime not ettiğim Philon’un şu güzel sözünü dahi buraya geçirmek isterim:

‘Bir tek kişi iyilik ve güzellikle meşgul olsa dahi evler, şehirler, memleketler ve milletler büyük bir saadetle şaduman olurlar... Böyle kimseler yalnız kendi kendilerini tahsis etmekle kalmazlar; rast geldikleri insanları da hür ve serâzat bir ruh ile doldururlar.’”

12 Haziran 1328

“Yarabbi! Derunumu her dem tazyik eden bu derin hüzün nedir? Seninle benim arama giren karanlık duvarların gölgesi midir? Onu nasıl yıkıp senin nuruna kavuşayım? Bu karanlık duvar nedir?”

14 Haziran 1328

“Ağlamak Cenabıhakka isyandır. Babaannem cennetin anahtarı sabırdır der idi. Öyle günlerim olur ki dakikalar kurşun gibi ağırlaşıp geçmek bilmez. Gündüz dahi mumları yakıp koltuğuma oturur ve zamanı unutmaya çalışıp hayalâta dalarım. Ve Allah’a sorarım: Seni benden ayıran bu karanlık duvar nedir?

“Ve zamanı unutmak için artık oturduğum katta saat dahi bulundurmayacağım.”

20 Haziran 1328

“Ve gün olur, gündüzü geceden fark etmem ve pancurlarımı daha sıkı kapatıp cihan ile alâkamı keserim. Ve böylece günün hangi saatinde olduğumu bilmeyip bazen yemek yemeyi dahi unutarak koltuğumda başımı arkaya dayar ve hayalâta dalarım. Derunumdaki hüznün azaldığını ve ruhumun tatlı bir uyuşukluk içinde derinleştiğini ve hatıratımın kâffesi gittikçe zail olarak sonunda bir aydınlık bulunduğunu fark eder gibi olduğum bir boşluğa doğru indiğimi hissederim.”

...1328

“Artık bu hatıralara gün ve ay tarihi dahi koymam Takvimi dahi aşağıya gönderdim. Lüzumu yoktur. Bir kaç gün sonra ayın kaç olduğunu unutacağım. Unutmam lâzımdır. Beni bana ve dünyaya bağlayan her şeyi unutmam lâzımdır.”

...1328

“Koltukta uyuyup kalmışım. Gözlerimi açtığımda kapının vurulduğunu duydum: Cevap vermedim, gitti. Sabriye’dir. Odama girmeye cesaretleri yoktur. Gündüz müdür, gece midir, bilmem, iki oda arasında, koridorda saatlerce dolaşırım. Yorulup kendimi tekrar koltuğuma atarım. Yarabbi! Nur istiyorum.”

....1328

“Oh, oh! Şadol, mahzun gönül, şadol!

“Cevap geldi. Oh, oh oh! Şadol, mahzun gönül, şadol, cevap geldi.

“İçime doğdu. Koltuğumda otururken içime doğdu. Oh, oh, oh! Şadol, mahzun gönül, şadol ki öğrendin, karanlık duvarın ne olduğunu öğrendin.

“İçime doğdu. Karanlık duvar benliğimdir. Onu yıkmalıyım ki nura kavuşayım. Allah’a varayım. İçime doğdu: Ebediyete de öylece varılır.”

....1328

*“Listesini yazıp verdiğim kitaplardan bazılarını şehirden getirdiler. ‘**Tibet Ölülerinin Kitabı**’ namındaki eserin sahifelerini karıştırırken, tahminen bir ay kadar evvel hissettiğim ve bundan evvel yazdığım hale benzer, bir halin tasvirine rast geldim. Velâkin bir (Bardo) kelimesini anlamayıp lûgatlerde dahi mânâsını bulamadım. İşte o parçayı buraya aynen tercüme eylemek isterim:*

‘Ey hayırlı evlât, senin için yolu aramak zamanı şimdi gelmiştir. Nefesin kesilmek üzeredir. Mazide üstadın (şeyhin, müridin, pirin diye de tercüme olunabilir) seni parlak ışıkla karşı karşıya getirmiştir; ve şimdi sen onu Bardo (?) halinde kendi hakikati içinde hissedeceksin. Bu Bardo halinde her şey bulutsuz semaya, ve lekesiz ve çıplak zihin, merkezi ve dairesi bulunmayan şeffaf bir boşluğa benzer. İşte bu lâhzada, kendi kendini tanı ve bu halde kal. Ve ben de bu lâhzada, seni anınla karşı karşıya koyarım.’

...1328

“Ve kim olduğunu bilmediğim Denys l’Aréopogite imzasiyle bir mukaddes metinler antolociyasında rastladığım şu satırlar dahi aynı haleti güzelce tasvir eylediğinden buraya aynen tercüme eylemek isterim:

‘Zira bu zulmetler, en derin karanlıklar dahi olsalar, şaşaalı bir aydınlıktırlar; ve rüyetin ve temasın ötesinde dahi olsalar, bizim kör ruhumuzu müteali bir güzelliğin şaşaalarıyla doldururlar... Biz bu şeffaf karanlıklarda kalmayı hararetle arzu ediyoruz ve görmemek ve bilmemek yüzünden günümüzün ve bilgimizin ötesindekini yine görmemek ve bilmemek sayesinde görmek ve bilmek istiyoruz. Zira hakikî surette görmek ve bilmek budur ve, her şeyi terk ederek her şeyin ötesinde ve üstündeki zatı medheylemek arzu ediyoruz. Zira bu çıplak bir taşa canlı bir şeyi andıran bir resim hâkketmeye benzemez: O, kendi etrafında gizli bir şeklin görünmesine mâni olan her şeyi ortadan kaldıracak gizli olan güzelliği meydana çıkarır.’”

- 1328

“Neden bana, neden, Yarabbi herkes (Matmazel Noraliya) demeye devam ediyor? Neden beni ismimle çağırmıyorlar? Validemin vefatından sonra dahi bu böyledir. Sevmediğim bu isim bir tene musallat olan çiçek bozuğu gibi beni terk etmeyip korkarım ben öldükten sonra dahi öyle kalacaktır.

“Ne arzu eyledimse aksi oldu. Bunda bir hikmet vardır ve bundaki hikmet bendeki arzuyu öldürmek değilse nedir?”

....1918

“Dört sene vardır ki bir harb-i umumî çıkmış olup milyonlarca insan birbirini telef etmektedir. Tarih-i beşeri dolduran bütün muharebeler, benliğini öldürmesini bilmeyen insanın bir gaye uğrunda ölmesini öğrenmesi için Cenabıhakkın ona verdiği kanlı derslere benzer.”

....1922

“Bugün şu on dördüncü defteri açmadan evvel diğerlerine bir göz gezdirip Ferruh’a karşı duyduğum sevdayı bipayanın sahifelere akseden ifadatını okudum.

“O şimdi yanımdadır. Yanımdasın, ruhum. Âdeta tenimin üzerinde nefesini hissederim.

“Oh, gel, bu mecnun ve şaşkın nehrin gürültülerinden uzak, seninle, gizli güneşlerin aydınlattığı ve içinde hayran ve serazat ruhların dolaştığı başka dünyalara gidelim. Benliğimizi atıp ruh u kâinat ile birleşelim.”

....1922

“Dilmest-i Mevlâna>” nam eserden:

“Cihana hâkim dağın üzerinde, Simurg gibi, mevki al ve ayaklarının altında çalkalanan bir bulut gibi hilkati seyret.

“Allah’ın ummanına dal; ummanı külliyette ifnayi nefs et. İhtilâfatı mütenahiyi, namütenahiyi, zamanı, ebediyeti unut: Bütün ruhları da orada temaşa etmek için hâlikin ruhunda mukim ol.

“Senin benliğin bir dağdır ki, güneşi görmene, güneşin nurunu almana hâil olur. Nefsinde öl: Onda (Allah’da) yaşa.

“Akşam Rabia, evinin taraçasına çıkıyor ve semanın âram ve huzuru altında bağırıyordu: ‘Ey Allah! Gündüzün gürültüsü sönüyor, iç havluların sükûtu içinde, maşuka, âşıkın sinesi üzerinde yatıyor, tefekkürata dalıyor. Ben, gözlerimi sana çeviriyorum, dudaklarımı sana arz ediyorum. Ruhumu sana arz ediyorum. Ey benim yegâne maşukum, ben seninle huzuryâbım.’

“Rabia sermest-i muhabbetle; yere seriliyordu ve kamerin şuaları, tahassürle kabaran kalbinin üzerine buseler gibi düşüyordu.

“Tulûlar senin ayaklarının önünde açan ve ölen kırmızı güllerdir. Şark senin şaşaanı terennüm eder. Güneş yükselir ve bir peygamber gibi senin celâli şanını tebliğ eder.

“Çölün sükûtu senin adınla doludur. Üzerimize bir korku gibi uzanırsın. Güneş çıkar; çöl yanar, çöl senin ateşinle yanarak ölür.

“Hayat dudaklarının nağmesidir. Sen zuhur edince, süvariler gibi binlerce zerin güneş seni teşyi eder. Sen yürüyünce, çöl çiçekler açar, arz lâleden kaliçelerini yayar. Sen oturunca, yedi kat gök dervişler gibi önünde rükû eder; kâffe-i mahlûkatın önünde resm-i geçit yapar; denizler, bulutlar, seller... Kudümler gibi taninendaz olurlar; binlerce hilkatler, mülhem şairler gibi seni tebcil eyler.”

....1924

“Dün gece pek az uyumuşum. Sıcak fazla idi. Sabaha karşı arka bahçede çamlığa çıktım. Mavi bir sis var idi: Güneş doğmamıştı. Sabahın rutubetiyle yerdeki kuru çam dalları nemlenmiş olduğundan yürümekte zahmet çekiyorum. Terliklerimi çıkarıp bir ağacın altında bıraktım ve çıplak ayaklarla yürüdüm. Başörtümü de çıkarıp diğer bir ağacın dalına astım. Beni bu halde gören ya bir mecnun veya bir mezar kaçkını zanneyleyecek idi. Fakat o saatte çamlıkta hiç kimse bulunmaz idi. Senelerden beri bazı sabahlar orada dolaştığımdan bunu bilir idim. Bir müddet yürüyüp ormanın yüksekçe bir noktasına gelince arkası üstü yattım. Çamlığı saran mavi tütsüyü içime çekip âdeta sarhoş gibi oluyor idim. Uzakta horozlar ötüyor ve denizden motor sesleri geliyor idi. Rüzgâr olmadığından çamlık derin bir sükûta müstağrak idi. Gözlerimi kapayıp Allah’a teveccüh eyledim:

“Yarabbi dedim, al beni artık. Beni dağıt. Zerrelerimi şu çam dallarının üzerine şebnem gibi yağdır. Benim ruhumla şu yaprakları yaldızla. Sana olan aşkımı bir sabah rüzgârı gibi estir. Pencerelerinin önünde, gözlerini yıldızlara atfedip şifa bekleyen hastaların ciğerlerine dolayım, ferahlık vereyim. Kalbimi ez. Milyonlarca zerreye ayırıp her birini nevmit bir kalbin içine bir ümit tohumu gibi at. Orada büyüyeyim. Üşümüş ruhları ısıtıp sana doğru yükselteyim. Aklımı erit ve güneşin ziyasına katıştırıp mecnunların, şaşkınların, avarelerin, perişan akıllıların gözlerinden dimağlarının içine nüfuz ettir. Karanlık zekâlara aydınlık götüreyim.

“Yarabbi canımı sebil ediyorum, ruhumu, hissiyat, efkâr ve malûmatımı, varımı yoğumu muhtaçlara dağıtmanı senden niyaz ediyorum; Yarabbi! Bana ihsan eylediğin nuru, andan mahrum olanlarla paylaşabilmekliğim için ne lâzımsa anı yapmayı bana talim etmeni de niyaz ediyorum. İnsanları benliklerinin bu azgınlığından, bu kazanç ve menfaat iptilâlarından kurtarmak için hisseme düşen fedakârlığı ifaya âmâdeyim. Yarabbi! Meramımı hakkiyle ifade edemiyorum, beni anla. Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi! Yarabbi!

“Ve böyle zikir ederek bîhuş bir hale gelince kendimi birdenbire koltuğumda buldum. Terliklerim ayağımda ve başörtüm başımda idi. Nasıl geldiğimi bilemiyorum. Kapı vuruluyor ve Fotika’nın sesi:

‘- Kahvaltınızı getirdim, Nuriye teyzeciğim’, diyor idi.

“Bermutad cevap vermeyip gözlerimi kapadım. Rüya gibi bir hal içinde babaannemi namaz kılar iken gördüm. Selâm verdikten sonra bana dönüp:

‘- Biraz daha sabret evlâdım, dedi, cennetin anahtarı sabırdır.’

“Sonra gözlerimi açıp ve Kur’ân- ı Kerîm’i alıp anın ruhuna bir Yasin-i Şerif okudum.”

Fotika ağlıyordu. Aziz elindeki defteri kapadı ve saatine baktı. Sonra, okuduğu defterlerle geri kalanları saydı:

- Ben sırasıyla altı defterden, rastgele sayfalar okudum, dedi. Geride on iki defter daha var. Vapurum olmasaydı okurduk. İstanbul’a inmeye mecburum.

Ferit dalgındı. Birdenbire doğrularak:

- Ben de! dedi.

Fotika bir film seyrediyormuş gibi, ıslak gözlerinde parlayan bir dikkat ve hayretle defterlere bakıyordu.

- Neler varmış bunlarda, dedi, neler yazmış! Hep gözümün önüne geldi. Ah, Panayamu! Çoğunu anlamadım ama anlamış gibi içim titriyordu hep...

Baba Dimitri köşedeki koltukta, gözlerini kapamış, kımıldamıyordu. Uyuyor muydu? Ferit ve Aziz, onun mumyasını ve Fotika’yı selâmlayıp çıktılar. Sofadan geçerlerken Ferit durdu ve Aziz’e duvarı gösterdi:

- İşte resmi.

Fotoğrafın önünde bir an durdular ve yürüdüler. Vapura yetişmek için koşuyorlardı. Kamarada oturuncaya kadar konuşmadılar. Aziz kahvelerin gelmesini bekledi. Ferit ehemmiyet verdiği mevzuları enstantane fikirlerle piç etmemek için susuyordu.

Vapur kalkarken etrafına baktı. Lüks kamarada kendilerinden başka iki kişi daha vardı ve uzakta oturuyorlardı. Aziz’e döndü ve sordu:

- Aradığınızı buldunuz mu? Beni yatağımdan alıp koltuğuna kadar götüren Noraliya’nın hayaletini bir rüya diye kabul edebilir misiniz artık? O koltukta geçirdiğim bir kaç saniyelik ruh hali Noraliya’nın bu evdeki otuz iki senelik hayatını dolduruyor. Fotika’nın anlattıklarında ve bilhassa defterlerde apaçık değil mi bu? Şakaklarım zonkluyor ve beynim uğulduyor. Hep onunla doluyum. Demin şu pencereden gözüm denize ilişince, kendimi Roma’ya giden bir vapurda sandım. Yukarıki güverteye çıksam, bir köşede Noraliya ile Yorgo’yu görecektim. Hâlâ onun havasından çıkamıyorum. Fotika’nın anlattığı gibi vücudu on beş yaşında bir kız çocuğu gibiydi. Gördüm. Evet. Söylenenlerin ve defterde

okuduklarımızın hepsi, bana onun hayaletinden gelen tesirleri aydınlatıyor ve tamamlıyor. Âdeta ben bunları dinlerken biliyor gibiyim. Hayretten daha şaşırtıcı bir ruh hali içindeyim. Ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Başımın içinde bir sis ve hep ona bağlı karma karışık hayaller var. Hiç bir şey düşünemiyorum. Fotika'yı dinlerken hep Selma'yı hatırladım. Siz onun hayatını bilmezsiniz. Noraliya'nın Türklük ve Müslümanlıkta ısrarı, babasının Türk olması, babaannesinin tesirleri altında kalması, tamamıyla değilse de, hep Selma'yı andırıyor. Bakın hâlâ Noraliya diyorum. Bu isim onun, içinde çırpındığı tezatları ve felâketleri canlandırdığı için ona "Nuriye"den daha fazla yakışıyor. Ne hayat! Ne hayal kırıklıkları! İnsan inanamıyor. Târiki dünyaları da inkâr etmek lâzım. Fakat var, biliyorum. Daha müthişini annem anlatırdı. Defterlerin hepsini okusam, bir gün, kitap halinde çıkarmayı düşündüm. Böyle bir ruh, oraya olmazsa şuraya buraya kendi ebediliğinin damgasını mutlaka basar, istediği gibi, işte şimdi benim içimde rüzgâr gibi esiyor. Kitabı çıkarsa kim bilir daha ne ruhlara dolar. Tarif edilmez bir hal içindeyim. Onu tekrar görmek istiyorum. Sabahları gezdiği çamlıkta sabahları gezmek istiyorum. Bazan ben o imişim gibi geliyor bana. Onun sizdeki tesirlerini ve fikirlerinizi çok merak ediyorum. Ne sevimli, süblim, ilâhî bir karikatür değil mi? Şüphesiz... Normale ve herkes olmaya bu kadar isyan eden bir insan, ulvî olduğu kadar da karikatür olmaya mahkûm. Ve tabii, ondan bize, Fotika'nın ağzı ve defterlerinin delâletiyle gelen hayali aslına uygun olamaz. Fakat onun bir realiteden çıkıp bir efsane haline gelmesi de ruhunun tabiî istidatlarından biri değil mi? Efsaneleşmeden ebedileşmek mümkün mü? İnsan maddeyi ve kendi maddesini ancak böyle aşabilir. Neler söylemek istiyorum. Beni o kadar dolduruyor ve ben'imin önüne o kadar geçiyor ki muhayyilemde onu sessiz takip etmek ihtiyacına yeniliyorum.

Aziz de etrafına baktı. Bu tenhalıktan ve bir buçuk saat sürecek rahat bir yolculuğun hayalinden gelen bir ferahlıkla arkasına yaslanıp sigarasını yaktı, sonra Ferid'e döndü:

- Resimde yüzüne dikkat ettiniz mi? Alından ve gözlerden sonra bütün parçalar ufalıyor. Evet, bu vücut on beş yaşında bir kız çocuğuna ait gibidir. Bütün enerji kafatasının üst kısmına yükselmiş, orasını geliştirmiş ve geri kalan bütün organları âdeta nemasız bırakmış. Morfopsikolojide, hiç şüphesiz, *Corman* haklıdır: Burada da şiddetli bir *hyperexcitabilite* eşliğinde *Catabolisme*'e çıkan garip bir intibak, daha doğrusu intibaksızlık

görüyoruz. Yani uzviyet, muhtevası olan ruh gibi, içinde bulunduğu çevreye, intibak edemediği için geriye çekilmiş, büzülmüş, kurumuş bir haldedir. Bu tiplerde ferdiyet ve intibak zıtlaşır. İntibak zorlaştıkça ferdiyet artar. Çünkü intibak daima ferdiyetten bir fedakârlık pahasına mümkündür. Onun hayatına bakınız: Ferdiyetle çevresi arasında keskin bir zıtlaşma var. Annesini istemiyor, fakat onunla beraber yaşıyor. Ailesi, devamlı ihtilâfların ve gizli dramların hazırlandığı bir felâket çevresidir. Dramlar bu intibaksızlığı ve intibaksızlık dramları devam ettiriyor. Burada ruhun ve uzviyetin cemiyet ve tabiat çevreleriyle mücadeleleri tek olgular serisi halinde mütalâa edilmek lâzımdır. İsyan şiddetli olduğu zaman işte böyle bir târik-i dünya doğar. Birinci merhale bir ferdiyet kabarmasıdır. Fakat huzursuz ruh, Noraliya'nın "temaşa" diye tercüme ettiği *Contemplation* devresine girip huzura kavuşunca, ben'in fırtınaları duracaktır. Çünkü inziva içinde, başka ben'ler tarafından fırçalanmayacak ve azdırılamayacaktır. Büyük hayal kırıklıklarından sonra, arzu etmekten ürken ve kendi kabuğu içine çekilen ben, bütün felâketlerin sebebini kendinde, kendi arzularında bulduğu için artık kendi kendini yemeğe başlar. Temaşa (*Contemplation*) merhalesinden fena (*Mortification*) merhalesine geçmek üzeredir. İskenderiye okulundan beri, katolik ve İslâm tasavvufunda, *alâik*'ten *tecerrüd*'den *fena fillâh*'a kadar giden mertebelerin türlü derece ve isimleri vardır. Noraliya'nın hayatında ve defterlerinde *temaşa* ve *fena* merhalelerini açıkça görüyoruz. Kendisini Allah'tan ayıran karanlık duvarların benlik olduğunu anlayınca, onu atıp kâinatın ruhiyle birleşmek özleyişini duyuyor. Muhiddin-i Arabî'nin *Fütuhat-ı Mekkiye*'sinde *tavr-ı sâlis* dediği hal budur. Cüzînin küllîye dalışıdır. Bütün *Philosophia Prennis*'in mevzuu da budur. Bize şimdi süblim bir karikatür gibi görünen Matmazel Noraliya'nın koltuğu, onun yalnız kendi ben'ine değil, bütün benlere, mücerret Ben'e isyandır. Bütün dinlerin, fikirlerin ve politikaların tarihi bu isyanın tarihidir. Dinler, insanın -iştah, şehvet, kazanç hırsı ve kibir halinde- kuduran ben'ini Allah'da eritmeye çalışmışlardır. Hümanizm onu insanlık idealinde uyuşturmaya savaşır. Nasyonalizm *fena fil'millet*'i emreder. Ben'in Allah'da yok olmaya koşması azizleri, insanlıkta yok olmaya koşması dahîleri, millette yok olmaya koşması kahramanları yaratmıştır. Bütün bu ideallerde müşterek olan şey ben'in fenasıdır. Fakat burada fenayı (fâni olmayı) lügat mânâsıyla anlamak doğru olmaz. Bu, mecazi bir yok olma halinde bir "emrinde olma"yı tazammun etmelidir.

Orta çağın bozumundan sonra, şiddetli bir ferdiyetçilik halinde, ben’in hortladığını görüyoruz. Zamanımızın büyük işaretlerinden biri de bu ben kuduzudur. Fakat onun karşısına bu sefer de sosyalizm ve nasyonalizm çıkmıştır. Liberalizmin onu azdırmasına karşı bunlar daha üst planlardaki zaruretlerin tepkileridir. Düşününüz: Hürriyet mesuliyeti gerektirdiği halde, liberalizmin fikir hürriyetinde de kazanç hürriyetinde de sorum yoktur. İstediğiniz kadar yanlış düşünebilir, fakiri sömürerek istediğiniz kadar kazanabilirsiniz. Liberalizm gafletinizi, sömürücülüğünüzü ve kibrinizi hudutsuz plânına naklederek beninizi şahlandırmıştır. Buna rağmen fert hiç değilse “*fena fîl’aile*” merhalesine erişebilmiş görünüyor. Bu feragatin kahramanı da anadır. İnsanın ancak evlâdı lehine devamlı fedakârlığına şahit oluyoruz. Bu fedakârlık yalnız harp gibi vecit ve galeyan hallerinde millet için bir kahramanlık derecesine varabiliyor. Zamanımızda Noraliya gibi Allah’da kendini kaybedenler azdır. Onun defterlerinde birinci dünya harbi için üç dört satır vardı. Dikkat etmiş olacaksınız: Harplerin, benliğini öldürmesini bilmeyen insana yüksek bir hedef uğrunda yok olmayı öğreten kanlı bir terbiye olduğuna işaret ediyordu. Dâva bu değil mi? “Ben” kendisini “biz”e ve “biz”den daha üstün bir perspektife doğru aşmalıdır. Taazzuvun şartı transandanstır. Yoksa benlerin çarpışması ve boğuşması içinde parçalanma mukadderdir. Ferdden millete, milletten insana, insandan Allah’a doğru aşmanın merhalelerini idealleştirmeyen ve kendi ölçüsünü yalnız kendisinde (ferdde veya küllî insan mefhumunda) bulan insanın nasibi bugünkü dünya katastrofundan başka nedir? Aşmaların silsilesi bize fertleri milletin, milletleri insanlığın, insanlığı Allah’ın otoritesi altına koyan bir nizam düşündürür. Fertlerin, milletlerin ve insanlık camiasının ihtiraslarını ancak her birinin daha üstündeki plândan gelen bir disiplinin emrinde gizlemek mümkündür.

Ferit sordu:

- Fakat Allah’ın varlığı, iki kere iki dört eder gibi muhakkak mıdır?

- Daha fazla muhakkaktır. Muhakkak olmadığını farz edelim. Her otuz senede, bir bütün prensipleri baştanbaşa değişen ve muhakkak olmadığı görülen fiziği mekteplerde okutmuyor muyuz? Bugün Öklitçi olmayan bir geometri düşünebiliyoruz. *Newton* fiziğine gülüyoruz. Zaman ve mekân hakkındaki bilgilerimiz alt üst olmuştur. Maddenin değişmez sandığımız vasıfları perişandır. Yarının bugünkü bilgilerimize vuracağı darbelerden haberimiz yok. Eğer muhakkakı ararsanız bütün okulları kapatmak lâzımdır.

Fakat ben umumî söylüyorum. Bugünkü medeniyet ailesi içinde Türkiye için lâik olmamak mümkün değildi. Bu bir intibak zaruretidir ve ayrı bir meseledir. Avrupa'yı aşmak için, evvelâ tam manâsıyla Avrupalı olmalıyız; onun buhranlarını içinden yaşamalıyız ve onu onunla birlikte aşmalıyız.

- İnsanlık otoritesini bir dünya devletinde mi buluyorsunuz?

- Herhalde. Fakat bunun için millet otoritelerinin kaldırılması değil, kalması ve kuvvetlenmesi lâzımdır. Çünkü bu taazzuv daha üst plânda bir taazzuvla birlikte gelişir:

Vücut, organlarıyla birlikte büyür. Bir insanın boyu uzarken gözleri kör ve bacakları kötürüm olmaz.

- O halde devletin fert üzerindeki otoritesi de onu geliştirmeli, yok etmemelidir.

- Şüphesiz. Biraz evvel "fena" kelimesinin "yok olma" değil, "emrinde olma" mânâsında alınması lâzım geldiğini söylememiş miydim? Ne ben'ler, ne milletler ne de insanlık yok olabilir: Allah'tan başlayan bir otorite silsilesi içinde birbirlerini emirleri altına alırlar.

Ferit, biraz evvel Fotika'yı dinlerken, Matmazel Noraliya'yı, lüks eşyasını aşağıdaki odalarda kapatarak hizmetçilerin katında yaşamaya sevk eden duygudan yeni bir sosyal nizama çıkılıp çıkılamayacağını düşünmüştü. Bunu hatırladı ve gülümseyerek dedi ki:

- Bu konuşmamızın Eflâtun diyaloğuyla gazeteci anketi arasında sallanmasına gülüyorum. Fakat soracağım: Nasıl bir ekonomik nizam tasarlıyorsunuz?

Aziz de gülümsedi:

- Öğretmenlik hayatı, beni biraz, hazırladığı kanun tasarısını gazeteciye anlatan bakan gibi çizgili ve oldukça didaktik konuşmak zorunda bırakıyor. Hakikatte ne fazla açık saçık olmayı, ne de karanlık nüanslar avlamayı severim. Tasarladığım ekonomik dünya, nazarî bakımdan çok sadedir; istihsali vücuda getiren sermaye ve çalışma arasında âdil bir paylaşma olmalıdır. Sermaye arslan payını almamalıdır. Bu ikisinden birinin tahakkümü üstüne kurulmuş ve kurulacak kapitalist veya komünist cemiyetlerin arasında, içtimaî adalet bakımından fark olmadığına kaniim. Ne çalışmayı sermayeye, ne de sermayeyi çalışmaya esir eden, fakat ikisini

de birbirine karşı denkleştiren bir nizam imkânsız değildir. Televizyonun keşfedildiği bir devirde insanlık isterse, böyle bir içtimaî adaletin tekniğini de kolayca bulabilir. Birini yapan ötekinden âciz kalamaz. Adaletin ölçüsü ehliyet ve liyakattir. O zaman cahil bir Kayserili pastırmacının milyoner olduğunu ve bir fikir adamının süründüğünü göremezsiniz. Kazanç, sermaye ile çalışma arasında birinciye arslan payını vererek değil, eşit olarak da değil, istihsalde ikisinin tesir derecelerine, yani liyakate göre paylaşılır.

- Bu âdil paylaşmayı korporasyon tarzında meslek teşekkülleriyle mi yapmak mümkündür?

- Söylediğim gibi bu bir idare tekniğidir. Daha iyileri bulunabilir. Mesele sermayenin ve çalışmanın birbirlerini yutmalarına imkân vermemektir. Sendika mücadeleleri, milyonlarca iş saatinin kaybolmasından ve maliyet fiyatlarının artmasından başka netice vermediği için, işçiye müstahsil olarak kazandırdığı zammı müstehlik olarak kaybettirir; patrona da ücretlere zam olarak kaybettirdiğini fiyatlara zam olarak kazandırır.

- O halde iktisadî hürriyetle içtimaî adalet barışmaz.

- Asla. Hürriyeti yanlış anlayan bir dünyadayız. İnsan hür doğmaz. Eğer kendi ben’i ile mücadeleye başlayan bir irade destanının kahramanı değilse, eğer kendi nefsine galebeden ve kendi ihtiraslarına hâkimiyetten başlayan bir hürleşmeye doğru merhale merhale yol almıyorsa, eğer hürriyeti şahsiyetiyle beraber gelişmiyorsa, insan, en hür nizam içinde de hür değildir. Doğarken hürriyetimize de, şahsiyetimize de sahip olamayız. İkisini de, yaşadıkça ve liyakatimiz nisbetinde kazanırız. Burada ferdiyetle şahsiyeti birbirine karıştıranların ezelî hatasına düşmeyelim. Ferdiyet sadece biyolojik vahdetimizi ifade ettiği halde şahsiyet onu aşan ve emri altına alan sosyal hüviyetimizdir. Ferdiyetin şahsiyete bu yenilişi herkeste olmadığı ve olanlarda da müsavi derecede bulunmadığı için, şahsiyetle beraber gelişen hürriyet, herkes için eşit bir hak sayılamaz. Köylüye onu veriyorsunuz, almıyor. Her Türk kadınına verdiğimiz hürriyeti reddeden köylü kadını, hâlâ erkeği görünce yere çömeliyor ve ona arkasını dönüyor. Çünkü o hurafelerinin esiridir. Kanunlarımız onu bu kölelikten kurtaramadığı gibi, büsbütün başka şartlar altında teşekkül etmesi lâzım gelen şahsiyetine de kavuşturmamıştır. Hâlbuki münevver Türk kadını inkılâptan çok evvel çarşafı atmış ve kaçgöçü kaldırmıştı. Ekonomik

hürriyet de öyle. İnsan, madde plânında, kazandığı para nisbetinde hürdür. Çalışmanın sermayeye, çalışanın çalıştırana esir olduğu bir dünyada iktisadî hürriyet, sadece, sermayenin hürriyeti demektir. Kendi müesseselerini öteki sosyal müesseselerden de, insan ruhundan da ayrı müstakil ve mücerret bir kıymetler nizamı sanan hukukçular, siyasî hürriyeti psikolojik hürriyetten ayrı düşünüp sadece fertle devlet arasındaki münasebet çerçevesi içine hapsetmekle sun'î bir tecrit yapmışlardır. İnsanın siyasî hürriyeti ne iktisadî, ne de ruhî hürriyetinden ayrı düşünülebilir. Hürriyet problemi tek bir bütündür. Parçalanmaz. Hürriyetin şahsiyetle münasebetini aramayan hukukçu, yalnız fertle devlet arasındaki münasebet plânında kalınca, aptalla zekiye, bilgisizle âlime, görgüsüzle görgülüye ayni rey hakkını tanımak zorunda kalır. Böyle bir hürriyet ve müsavat anlayışıyla iki ahmak bir dâhiden üstündür. Partilerin seçimlerde aptal avcılığına çıkmaları, onları kandırmak için başvurdukları demagojinin demokrasi yerine geçmesiyle neticelenir. Gazetelerde sık sık gördüğümüz "demokrasi demagoji haline geldi" sloganı bir kelime oyunundan ibaret sayılamaz, demokrasinin halkı bir rakam halinde görmesinin zarurî neticesidir. On cahili dokuz âlime tercih eden bir sistemde bilginin demagojiye mağlûp olmasına şaşar mısınız? Felsefî mânâsıyla hürriyetin, mutlak hürriyetin münakaşasına girmiyorum, bunu küllî fikirler ve mefhumlar bahsinde sizinle ayrıca konuşalım. Noraliya' nın defterinde adı geçen *Boece*, on dört asır evvel bu problemi en aydınlık taraflarıyla ortaya atmış ilk filozoftu. Bugünkü Fransız Existentialism'i bizi genel fikirlerin ve eski realistlerle nominalistler arasındaki mücadelenin tarihine zarurî olarak götürür. Bu tarih yeniden gözden geçirilmeden yeni bir metafizik mümkün değildir. Bunu ayrıca görüşürüz.

Yüzü kızaran Aziz söndürdüğü sigaranın peşinden bir tane daha yaktı ve devam etti:

- Ferdiyetçi liberalizm, "ben" ve "biz" arasındaki dâvada, birincinin müdafaasını yaptıkça, bugünkü sosyal huzursuzluğun temelindeki bencilliğin çatlağını genişletti. Ben kuduzunu azdırdı. Milliyetçilik, sosyalizm, komünizm, Hıristiyan ve İslâm tasavvufu, ona karşı çok başka yollardan cephe almışlardır. Fakat müşterek düşmanları ben'dir. Ben'in hürriyeti, ben'in mülkiyeti, ben'in şehveti, kazanç hırsı ve nahveti. Yalnız, ideolojiler, antroposantrik mahiyetlerinden dolayı, insanı aşan, yüksek bir manevî prensipten mahrum oldukları için, müminlerine dinlerin verdikleri

büyük vecdi ve ideal coşkunluğunu verememişlerdir. Hattâ komünizm gibi dine yalnız bigâne kalmayıp düşman kesilen ideolojilerin kütleye verdiği hassasiyet parti ve sendika coşkunluğundan fazla olmamıştır. Yalnız Türkiye'de buna bir de gizliliğin saklambaç heyecanı katılıyor.

Yıldızların ve mezarların önünde, sonsuzluk ve yokluk problemlerinin önünde susan ideolojiler, insana kendisini aşan gayeler teklif edemedikleri için, onun kendisiyle kendi arasına hiç bir *transcendant* prensibin ve hiç bir idealin mesafesini koyamamışlardır. İnsana hedef olarak kendi kendisini gösterince, onu yerinde saymaya mahkûm ettikleri halde koşmasına çalışmak gibi bir imkânsızlıkla karşılaştıklarının farkına varamamışlardır. Bunun sonu yalnız uçakla madde halinde göklere çıkmaktan, fakat manen yerde sürünmekten başka ne olabilirdi? Teknik seviyenin yükselmesi nisbetinde spiritüel ve manevî kıymetlerin alçalması zarurîydi. İlerlemeyi, mekân içinde daha çabuk mesafe almaktan ibaret bir sürat telâkkisinde soysuzlaştıran insan merkezli bir dünya görüşü, aynı prensibi şümullendirerek her şeyin gayesini kendi kendisinde bulmaktan başka nereye gidebilirdi? İnsanın gayesi insan, hayatın gayesi hayat, süratin gayesi sürat, düşünmenin gayesi düşünme, sporun gayesi spor, yemenin gayesi yemek, şehvetin gayesi şehvet, ticaretin gayesi ticaretten başka ne olabilirdi? Kendi merkezi etrafında her gün biraz daha süratle dönmekten başka bir şey yapmayan insan, atlıkarıncada gözlerini kapayan çocuğun kilometrelerce uzaklara gitmesi hayalîne benzer bir ilerleme vehmi içindedir. Ben'inin tatmin edildikçe artan ve her gün biraz daha maddî bir mahiyet alan isteklerini karşılamaktan başka neye çalışıyor? Eğer bugün, eski Yunan düşüncesinin tazelenmesine borçlu olduğumuz bir klâsik temelli kültürümüz ve Rönesans dehalarından gözlerini ayırmayan güzel sanatlarımız varsa, belki de, Eflâtun otomobile ve Michel- Angelo uçağa binmediği içindi. İki bin sene sonra bugünkü kültürümüzden ve sanatımızdan adi bir pragmatizm ve daha soysuzlaşmış bir sürrealizmden başka bir şey kalacağına emin misiniz?

Ben eminim. Çünkü Matmazel Noraliya'nın koltuğu vardır. Bu, bir isyanın ve insan düşüncesi kadar yeni bir aydınlığın sembolüdür. Aranırsa dünyanın başka bir köşesinde böyle gizli azizler hâlâ bulunur. Noraliya'nın defterinde, şimdi cümlelerini aynen hatırlayamadığım ve kime ait olduğunu da unuttuğum söze inanıyorum. Şöyle bir şeydi: "Bu dünyada kendisini

iyiliğe ve güzelliğe veren bir tek kişi de kalsa, evler, memleketler ve insanlar yine bahtiyar olurlar”.

Aziz gülümseyerek ilâve etti:

- Matmazel Noraliya’nın koltuğunda insanlığın otuz iki sene değil, sizin gibi yarım dakika oturması kâfi. Asırların hazırladığı bir istihale için, bir an yeter. Peygamberlerin gelişi ve dinlerin devam edişi sebepsiz olmamıştır. Bugün camiler, kiliseler, sinagoglar eskisinden daha fazla insan yığınlarıyla dolup taşıyor. Rusya’da da çanların çalacağı günler yakındır. Eğer Ortodoks kilisesini bizzat Stalin ihya ederse buna hiç şaşmam.

Kınalıada’dan vapura binip en yakın masaya yerleşen üç çocuklu bir ailenin enteresan gürültüsü Aziz’i ve Ferit’i hayata çekti. Beş yaşından fazla olmayan bir kız çocuğunun hayret verici bir telâkatle çamlıkta yaptıkları gezintinin intibalarını anlatması onları güldürdü. Ferit o zaman İstanbul’a niçin indiğini hatırlamaya muvaffak olmuştu. Evvelâ hastahaneye, sonra da öteki bavuluyla bir kaç kitap almak için pansiyona gidecekti. Aziz bu akşam adaya dönmek istemiyordu.

- Fakat yalnız kalmak sizi üzerse gelirim, dedi.

- Hayır, bu gece daha rahat uyuyacağımı sanıyorum.

Ferit köprüde Aziz’den ayrıldı.

Hastahanenin merdivenlerini çıkarken birdenbire durdu ve galiba sarardı. Selma iniyordu. Kız onu görünce koştu. Aralarındaki bütün meseleleri derhal unutturan bir sevgi hamlesiyle bağırdı:

- İki saattir seni bekliyorum. Nilüfer geleceğini ümit ediyordu.

Ferit iki eliyle onun ellerini tuttu:

- Haydi öyleyse, dön geriye... dedi. Seni artık bırakmam. Sana bir sene anlatsam bitmeyecek kadar uzun hikâyelerim var. Seni çok aradım ben. Annen söylemedi mi?

- Hayır. Vah vah. Dur. Bak şimdi. Of... Çok istiyorum seninle kalmak... Fakat... Dur... Kabil değil... Sonra anlatırım... Münasebetsiz bir mecburiyet. Fakat yarın geleceğim buraya. Nilüfer’e söz verdim. Ada’ya onunla beraber gideceğim. Sen götüreceksin onu değil mi?

- Evet. Hep beraber gideriz. Yarın akşam kalır mısın Ada’da, bizde?

Selma tereddütsüz cevap verdi.

- Kalırım.

Ferit onun gözlerine bir kaç saniye dikkatle baktıktan sonra:

- Sana rastlayınca ne kadar sevindiğimi bilemezsin.

- Ben de.

Bir müddet bakıştılar. Bu, iki taraf içinde, sevişmenin delilsiz ispatlarıyla dolu, bitmesinden korkulan bir andı. Konuşamıyor ve ayrılamıyorlardı.

Merdivende bir hastabakıcı görünce Selma sordu:

- Yarın kaçta? Öğleden sonra dedi Nilüfer.

- Hayır, sabahleyin. Saat... Saat onda.

- Tam onda buradayım.

Hastabakıcı geçince Selma yanağını Ferit'e uzattı. Nilüfer de iyiydi. Sabah derecesi 36,6. Öksürük azalmış. Kan yok. İştah iyice. Ferit onu kucakladı.

- Artık mesudum diyebilirim, şimdi merdivende Selma'ya rastladım. Seni de fevkalâde iyi buldum. Dün gece hayatımın unutulmayacak bir garip hâdisesini yaşadım. Yarın size anlatacağım. Hayretten boğulacaksınız. Şimdi sorma. Yarın Selma buraya onda gelecek. Öğleden evvel. Hemen gideceğiz. Daha evvel hazırlan. Faturayı da çıkart.

Nilüfer, söyleyecekleri ehemmiyetli bir sözü daha evvel uzun bir sessizlikle çerçevelemeğe uğraşanlar gibi sustuktan sonra:

- Benim de sana verilecek büyük bir havadisim var, bil bakayım! dedi

- Selma evleniyor.

- Hayır, hayır... O da başka bir mesele. Seninle konuşacak. Ondan daha mühim.

- Benim için bundan daha mühim mesele olamaz.

- Daha mühim. Selma söylemedi mi?

- Hayır, birbirimize söyleyecek o kadar çok şey vardı ki, dilimiz tutuldu. Hepsini yarına bıraktık.

- Cevdet Beyin bir arkadaşı Londra’dan gelmiş. Babamı görmüş orada. Gelecek hafta geliyormuş İstanbul’a. Ameliyat olmuş. Ağır bir ameliyat. Fakat kurtulmuş. Bize telgraf çekmiş, galiba Beşiktaş’a. On beş gün evvel. Acaba teyzem vermek istemedi mi bana? Bu kadar hain miydi o kadın? Öldükten sonra, hâlâ, ona o kadar acıyorum ki fena bir şey yormak istemiyorum ona. Bizden cevap alamadığı için çok merak etmiş babam. Cevdet Beye bir mektup yollamış. Telgrafla acele cevap istemiş. İşleri çok iyi imiş. Fakat ölümden zor kurtulmuş.

- Ne imiş ameliyat?

- Ameliyat mühim değilmiş de galiba... Apandisit galiba... Fakat sonra ciğerinde damar tıkanmış. Bir ay arka üstü yatmış. Amboli mi derler ona?

- Evet.

Ferit’in gözleri daldı. Sevincin bundan fazlası kriz halini alabilirdi. Bahtiyar olmaya alışmamış insanların, her saadetin arkasında pusu kuran fena talihlerin bir suikasdinden ürkmelerine benzeyen sebepsiz bir korku içinde sevincini frenliyordu. Gülümseyerek Nilüferin burnunu tutup sıktı:

- Dur bakayım, dedi, sen sahiden var mısın? Çünkü ben son günlerde hakikatle rüyayı birbirine fazla karıştırıyorum.

- Eskiden olmayan şeyleri var sanırdın, şimdi olan şeylerden mi şüphe ediyorsun?

- Ben deli değilim, yavrum, medyumum. Sen istersen beni deli zannet. Sana öyle şeyler anlatacağım ki aklımdan şüphe edeceksin.

- Haydi anlat.

- Şimdi olmaz. Pansiyona gideceğim. Beyoğlu’ndan da öteberi alacağım. Sen ne istersin, söyle.

- Şimdi bir şey istemem. Ada’ya gidelim, sana orada ihtiyaçlarımın listesini çıkarırım. Sen tabii hemen terziye. Üç kat birden ısmarlarsın.

- Hayır. Ben artık o eski züppe değilim. Bambaşka bir adam olduğumu göreceksin. Seni de değiştireceğim. Artık babamın kötü tesirlerinden ayrılıyorum.

- Zavallı babacığım.

- Onu artık yalnız baba olduğu için sevebilirim. Demonlu zekâsı için değil. İnsan değil o. Sadece baba. Sevgili babacığım. İşte o kadar. Hayır, yahut... Bugünün prototip insanı o. Ağzını bir karış açma. Sen anlamazsın. Swing bayansın sen. Üç plâkta senin dünyan biter. Hele iyi ol, kalk da senin ruhunla biraz meşgul olayım.

Kendisinin bu hor görücü tonunda, mazeretini yüksek bir kıymetler sisteminde arasa bile bulacağı şüpheli ve nahoş bir kibir sezen Ferit ben'inin dizginlerini çekti:

- Pardon, dedi, gevezelik bunlar... Ciddiye alma. Yarın tam saat onda buradayım.

Ve Nilüfer'i kucakladıktan sonra çıktı.

- Uzan benim yatağıma. Kimse bizi rahatsız etmez, merak etme. Fotika mutfakta bulaşık yıkıyor. Baba Dimitri uykudadır. Nilüfer de karşıki odada, bütün hayatının ilk rahat anını derin bir uyku ile selâmlamaya başlamıştır.

Selma koltuğundan kalktı, yatağın kenarına oturdu ve iskarpinlerini çıkardı. Ferit onun çorapsız ayağının bütününü ilk defa görecekti, fakat bakmadı. Yatağın üstüne şöyle bir uzanma hareketinin ilk anlara ait mahremliğinde bile onu yalnız bırakmak için balkona doğru yürüdü ve geri döndü.

Selma uzanmıştı. Emprimesinin kısa etekleri yukarı kaçtığı için, çıplak bacakları diz kapaklarının bir karış ötesine kadar, Amerikan askerlerinin çadırındaki takvimlerin çapkın kızlarını hatırlatan ve artık meşru sayılan bir hayâsızlıkla meydandaydı.

- Gel sen de yanıma uzan, dedi, Selma.

Ferit uzanmadı, yatağın kenarına oturdu ve Selma'nın bacaklarına arkasını vererek bir elini avucunun içine aldı.

- Evvelki gece, dedi, şu yatakta yaşadığım anları sana şimdi anlatacağım. Sakın hayretinden bağırma. Ondan evvel anlatacaklarım da var. Senden, akşamüzeri, caddenin kaldırımında birdenbire ayrıldım ya... Nasıl bir gece geçirdim, ondan sonra başıma neler geldi, neler... İçinde hayaletlerin, esrarkeşlerin, somnanbüllerin, cinayetlerin ve kâbusların şu balkon kapısı ve dolap kadar gerçek, fakat rüya kadar anlaşılmaz oldukları bir hikâye.

Selma, Ferit'in elini göğsüne doğru çekerek:

- Seni gözlerimi kırpmadan dinleyeceğim, dedi, fakat ondan evvel ben bir şeyler söylemek istiyorum.

- Söyle.

- Bir itirafım var.

Selma Ferit'in elini biraz çekti ve göğsünün sıcak yuvarlağına gömmek istedi. Hafif bir mukavemet görünce bıraktı.

- Seninle Haylayftaki münakaşamızdan sonra ben günlerce buhranlar geçirdim, dedi. Hatırlıyor musun? O gün pastacıda ağladım. Bir "bacak yağıyor" deyişin vardı. İpek çorabımın içindeki ruhu avuçlamak istiyordun. Daha neler, neler söyledin. Boyadığım vücudumla sende hangi duyguya hitap ediyorsam ondan cevap aldığımı söyledin. Sonradan bunları ben belki yüzlerce defa düşündüm. Niçin isyan etmiştim o gün? O anda bilmiyordum. Sana bende bir ruh olup olmadığını sormuştum, değil mi? Evet, işte uzatmayayım, ben muntazam anlatmaya çalıştıkça unutuyorum. Benim isyanım... Bak... Nasıl anlatayım? Senin fikirlerini yanlış bulduğum için değildi. Onlar doğru, yanlış, başka mesele. Yanlış da değil. Sonra düşündüm, çoğunu doğru buldum. Mesele o değil. Benim gücüme giden şey, senin beni apartıman karanlığına bir eşya imişim gibi, benim arzularımın hiç ehemmiyeti yokmuş gibi o karanlığa çekip birdenbire kucaklamandı. O anı çok düşündüm. Sonra. Evet, anladın mı? Ben pasta gibi bir şey olmuştum. Pasta bile değil. Tabağa koymadın ki. Onun bile bir merasimi var. Öyle pasta yenmez. Başka bir şey. Anlatamıyorum işte. Fakat... Anladın mı ne demek istiyorum? Ha... Ya... İşte öyle... Ne diyecektim? Evet, gücüme giden bu. Yoksa haklı buldum seni sonra. Ben o kadar mutaassıp değilim, Ferit. Bak, işte senin yatağındayım. İstersen daha çıplak soyunurum. Bizim bir ruhumuz var, tabii... Onu sen de inkâr etmezsin, değil mi? Var tabii. Fakat bizim bir vücudumuz da var. Ben de onu inkâr edemem. Nasıl inkâr edebilirim ki, günümün yarısı onunla meşgul olmakla geçiyor. Hattâ bak, Ferit, sana çok samimi olmaya karar verdim, biz iki münevver insanız, birbirimizle ruh saklambaçları oynamak bize yakışmaz. Bak ne kadar açık söylüyorum: Bazen ben geceleri, hayalen, senin pansiyonundaki odana gelirdim. Bir defasında da orada çırıl çıplak soyunup senin koynuna girdim hayalen.

Ferit sıçradı:

- Boğazımı da sıktın mı?

- Alay etme, rica ederim.

- Bütün ciddiyetimle soruyorum. Beni dinlediğin zaman bunu niçin sorduğumu anlayacaksın. Cevap ver: Boğazımı da sıktın mı?

- Hayır. Bilmiyorum. O anda böyle bir şey de düşünmüş olabilirim. Çünkü sana çok kızıyordum da. Boğazını sıkmak değil. Bilâkis... Ben senin koynuna girersem ilk arzum boğazını sıkmak olmaz. Bilâkis... Tahmin edersin... Demek istiyorum ki ben o kadar plâtonik değilim. O gün öyle oldu nedense... Sonra bu çiğliğimden utandım. Seni haklı buldum. Daha doğrusu, bak, insanın her günü bir olmuyor. O günden sonra değiştim ben. Hep senin sözlerin kulağımda çınlıyordu. Bakayım? Dur... Hatırlayayım. Neydi? “Göğsünüzde zıp zıp sıçrayan yuvarlaklar mevlûd mu okuyorlar” değil mi? O gün ağladımdı, sonra güldüm çok bu sözlere. Ben sana asıl, caddede, o akşam, benden birdenbire ayrıldığın zaman gücendim. Aman Yarabbi! Sana rast gelince ne kadar sevinmiştim. Dilim tutulmuştu. Birden bire, affet, nefret kusar gibi benden o kaçışın bitirdi beni! Ne kadar ağladım o gece. Bekledim, gelirsin, gönlümü alırsın diye. Gelmedin de. Bazen çok kabasın sen. Gücenme. Her şeyi konuşalım. Dün hastahanenin merdiveninde beni ne güzel karşıladın. Ne kadar ince idin. Her zaman böyle değilsin. Anneme hiç bir şey söylemedim. Ne ondan evvel, ne o akşam. Fakat o bir şeyler seziyordu. Beni evlendirmek istedi. Bir fabrikatör. Görülecek bir tip. Aman Ferit, senin iskarpinlerini boyamasına razı değilim. Lâyık değildir. Anlatamam. Fakat itiraf edeyim, bir şans denemek istedim. Tabii adamı görünceye kadar. Görür görmez, bak ne kadar samimiyim, senin hizmetçin olmayı onun karısı olmaya tercih ettim. Bu hikâyeyi sana ayrıca anlatırım, güleriz. Şimdi seni dinleyeceğim. İçimi biraz döktüğüm için rahat dinleyeceğim. Saatlerce söyle, doymam. Sana çok susadım.

Selma ellerini uzattı, Ferit’in ensesinde parmaklarını birbirine takarak onun başını kendisine doğru çekmek istedi. Fakat birdenbire parmakları çözüldü ve kolları düştü. Ferit’in vücudunda bir gerginlik ve yüzünde bir sertlik vardı. Göz göze gelecekleri anda Ferit ayağa kalktı ve başını önüne doğru sarkıtarak balkona doğru yürüdü. Geriye döndüğü zaman Selma’nın şaşkın gözleriyle karşılaştı. Kız yatakta doğrulup oturuyor ve ayaklarını karyolanın kenarından sarkıtıyordu.

- Ne oldun? dedi, şansımı denemek istediğime mi takıldın? Anlatacağım sana göreceksin ki...

Ferit başını süratli bir hareketle yukarı kaldırdı ve hemen önüne eğerek:

- Hayır! dedi, onu hiç düşünmedim. Ben de sana derhal samimilik borcumu ödemeye mecburum. Pastacıdaki hâdiseden sonra ben de müthiş buhranlar geçirdim. Ve seni haklı buldum. Garabete bak ki, bizi şimdi ayıran şey birbirimizi haklı buluşumuzdur. Ben o günkü sen oldum, sen de o günkü ben... Ruhlarımız tersine çevrilince, ihtilâf ve dâva aynı kaldı.

Ferit, Selma'ya baktı. Kızın yüzü birdenbire kızarmıştı. Ayakları utanıyor ve biri ötekini örtmeye çalışıyordu. Eteğini dizlerinin üstüne çekti. Yere bakıyor ve iskarpinlerini arıyordu.

Ferit ona doğru bir adım atarak devam etti:

- Ben seni apartmanın merdiveninde kucakladığım gün, Selma, bir hayvandım. Seni o gün dudaklarının lokumunda, göğsünün zıplayışında, diz kapaklarında ve topuğunda aradım. Bereket sen başka yerde idin. O kadar kolay bulunsaydın şimdi ne kalacaktı senden? O gün bana ilâhî bir ders verdin sen. Şimdi o "sen" nerede? Hayretler içindeyim. Ben seni büyük bir hayrete hazırlarken sen beni şaşırttın.

Ferit, Selma'nın iskarpinlerini giymesine yardım etmek için eğildi. Elleri titreyen kız:

- Bırak rica ederim, dedi ve ayağını hafifçe çekti. Ayağa kalkan Ferit ona koltuğu gösterdi:

- Gel, şuraya otur da, iyice konuşalım.

Fakat Selma şapkasını giyiyor, aynada saçlarını düzeltiyordu. Çantasını alırken, Ferit onun yolunu kesmek için kapının önünde durdu. Kendisine doğru yürüyen Selma'yı kucaklayacakmış gibi kollarını açtı:

- Çocukluk etme! dedi, hem iki münevver gibi objektif konuşmak isteyen sensin, hem de...

Dışarı çıkmak için yol arayan Selma, boğulurcasına:

- Bırak rica ederim, dedi.

Kollarını indiren Ferit sordu:

- Nereye?

- Üstüme varma. Çıkıyorum.

- Biraz dolaşıp gelecek misin?

- Hayır. İstanbul'a gidiyorum. Zaten bu gece kalmayacaktım. Nilüfer'e söyledim. Yarın akşam gelecektim.

Ferit onun ellerinden birini tutmaya çalıştı, muvaffak olamadı. Selma koridora çıkmıştı. Yanında yürüyen Ferit, içinde gururun çırpındığı bir sesle:

- Bu şekilde ayrılman doğru değil, dedi, yarın akşam geleceksin değil mi?

- Bilmiyorum, Ferit. Çok fenayım. Gelemezsem mazur gör beni. Elimde değil.

- Otur biraz. Anlatayım. Açılırsın.

- Elimde değil. Bir saniye duramam. Bence bu, objektif ve soğuk bir mevzu değil.

- Ya ben şimdi hata ettiğimi anlamışsam?

- Bilâkis... Belki çok haklısın. Benim için felâket de bu.

Selma elini tutmak isteyen Ferit'ten kurtularak merdivenleri hızla indi.

Nilüfer'den imdat istemeyi düşünen Ferit onun odasına girdi. Fakat kız kardeşi, bembeyaz yanaklarının ucunda koyu bir pembeliğin kanlı bir pamuğa benzettiği yüzünü kapı tarafına biraz çevrilmiş arka üstü yatıyor ve uyuyordu.

Ferit merdiven başında ayak seslerinin uzaklaşmasını dinledikten sonra koridorda uzun bir tereddüt anı geçirdi, odasına girdi, avucunu alnına koydu ve durdu. Sonra balkona çıktı ve can çekişen bir ümitle asfalt yolda Selma'yı aradı. Göremedi. İçeriye girdi ve koltuğa oturdu.

Aşkın gıdası mesafe. Realite iğrenç. Samimiliğin tabancası ikisini de yaraladı. Ne fena konuştular. Samimi ve kaba. Selma her şeyini bir anda açtı ve sundu. Ferit onu bir hayvan gibi tepti. Öteki yine sormalıydı: "Niçin böylesin Ferit?"

Niçin böyleyim? Kabahat senin, yavrum, Selma! Bu kadar acıkmış bir âşıka, birdenbire vücudun ve ruhun büfesi boydan boya açılamaz. Bütün bu

kaba görünüşüm içinde, seni yememek, bitirmemek ve kaybetmemek gibi bir inceliğim var. Seni kaçırmasaydım mahvolacaktın. Henüz toysun. Ruh saklambacı oynamak istemediğin için benim arzularımı kırbaçlamıyorsun. Hayır, bu kadar basit değil. İkimiz de mesafenin kurbanıyız. Birbirimizin realitemizi düzenleyemiyoruz. Aşk bir melekedir. Onun tekniği, uzun bir hasretin şiddetli bir ihtiyaç haline getirdiği samimiliği bertaraf eden bir ustalık istiyor. Aşk bir hayaldir ve realitenin bu kadar bol ışığına dayanamaz. Onun kendisine göre bir itiraf tekniği olmalı. Bunu ben de bilmiyorum, sen de. Fakat bacakların ne güzeldi. Dizinden ayak parmaklarına kadar inen çizgide...

Ferit ayağa kalktı. Ayartma başlıyor. Çünkü Selma uzaklaşıyor ve mesafenin büyüsü Ferit'i sarıyor. Aşkın fasit dairesi. Selma bunu birdenbire anladı ve kaçtı. Yatağa uzandığı zaman çocuktu, kapıdan çıktığı zaman usta. Çok fenaydı sahiden, pastacıdakinden fena. Gelir mi yarın akşam? Gelmez. Biriktirdiklerini kaybetti, kaybettiklerini kazanacak. Belki hiç gelmez. Çünkü bacakları değil yalnız, kalbi de çıplaktı. Bütün realitesiyle göründü bir anda. Sırlarını sebil etti. Ne şuursuz cömertlik! Fakat zaman ve mesafe ona kaybettiklerini bulduruyor. İşte, daha şimdiden, Ferit'te hasret başladı ve Selma iskeleye doğru uzaklaştıkça, Ferit'te arzu büyüyor. "Sana çok susadım". Dizkapaklarından ayak parmaklarına doğru uzanan çizgi. Daha bir milyon taze intiba. Gelir, gelir korkma.

Ya gelmezse? Bütün saadetim zehir olur. Zaten dün korkuyordum. Yahut ben bu kadar saadeti taşıyamıyor ve büyük bir kısmını üstümden atıyorum. Onu ben kaçırdım çünkü, ben... Ve gelmez artık.

Gelir, gelir, korkma. Çünkü bak...

Hayır, Nilüfer'i uyandıracağım.

Kızın gözleri kapıyla beraber açıldı.

- Selma gitti, dedi Ferit.

- Nereye gitti?

- İstanbul'a.

- Isırdın kızı yine tabii.

- Bu sefer ısırmadığım için gitti.

- Zaten bu gece kalmayacaktı, yarın akşam gelecek.

- Gelmez.

Nilüfer yatağın içinde oturdu ve gözlerini uğuşturdu.

- Ne yaptın kıza?

- Emin ol, bir şey yapmadığım için gitti.

- Zaten sen öylesin, terssin: Yapılmayacak zamanlarla yapar, yapılacak zamanda yapmazsın.

- İşte bunu doğru söyledin. Sokak ortasında birden bire onu yabancı bir apartmanın merdivenine çekerim. Sonra yatakta uzanır, nefis bacakları çıplaktır; benim de yanına uzanmamı ister; bu aşk ânında ve uzun bir hasretten sonra ben kalkar, ona ahlâk dersi veririm.

- Sahi mi söylüyorsun? Nasihat mi verdin?

- Onun gibi bir şey.

- Gelmez artık. Aman ne hakaret! Ben de olsam gelmem.

- Doğru. Ben bir eşeğim. Babam duymasın. Yatağına kadar gelen bir kıza ahlâk dersi veren bir adamı, evlâtlıktan reddeder. Hele Selma'nın bacaklarını da görürse...

Birdenbire içini çeken Nilüfer bir avucunu göğsünün üstünden geçirerek sordu:

- Bu akşam Aziz gelecek mi?

- Hayır, yarın akşam gelecek.

Ferit kız kardeşinin yüzüne dikkatle bakarak:

- Niçin sordun? dedi.

- Bana manâlı şeyler söylüyor.

- Âlâ. Sevdiğim bir adam. Fakat aptallık etme. Nikâhtan sonra.

- Bana da mı ahlâk dersi?

- Asıl sana vereceğim, Selma gibi tehlike anında, kaçmayı da bilmezsin sen.

Nilüfer gözlerini yumdu ve açtı:

- Hayatımı sordu bana. İnce bir adam çok. Her şeyi anlatacağım ona.

- Bana hiç bahsetmedi. Ne zaman?

- Hastahaneye geldiği gün. Çok oturdu.

- Tevekkeli vapuru kaçırmadı.

Ferit odada sinirli dolaşıyordu. Balkona çıktı ve içeri girdi. Nilüfer'in karşısında durdu:

- İyi düşün, dedi, yarın akşam gelir mi, gelmez mi?

- Gelir, mademki söz verdi.

- Söz vermedi.

- Demin yarın akşam geleceğini söylemedin mi?

- Kimin?

- Aziz'in.

- Selma'dan bahsediyorum.

- Ha...

Nilüfer düşündü ve başını yanına eğdi:

- Bilmem. Onun bir de fabrikatörü var.

- Yok canım. Alay ediyor onunla.

- Pek o kadar değil.

- Gidip gönlünü alayım mı?

- Hayır, hayır düşersin.

Ferit balkona doğru yürüdü. Kol saatine baktı. Vapur kalkmıştı. Nilüfer'e döndü:

- Bana biraz Selma'nın aleyhinde bulunur musun? dedi.

Nilüfer eski bir sitemini tekrarladı:

- İstihzanı ciddîden ayıramıyorum. Babam gibi ol. O güler ve anlarım. Sende her zaman istihza ile ciddî karışır. Zaten sende ciddî, acı bir

istihzadır. Sahi mi söylüyorsun?

- Ciddî söylüyorum.

- Ne olacak Selma'nın aleyhinde bulunacağım da?

- Bak, yavrum, alâkalandığımız birisi, bizden uzaklaştıkça ayağı realiteden kesilir. Yani gözümüzün önünde olmadıkça, o gerçek değildir. Ve araya giren zaman ve mesafe onu buharlandırır. Anladın mı? Rüya olmaya başlar. Rüya değil, "Rüyada" olmaya başlar. Aşk bir rüyadır. Ve rüyada insan iyi görülmez. Ben şimdi senin gözlerini ödünç almak istiyorum. Selma'ya onlarla bakacağım.

- Niçin aleyhinde bulunayım? Benim gözlerim ne görüyorsa sen de onu görmeye razı ol.

- Çünkü benim onu sevdiğimi düşünürsün; ve farkında olmadan, kendi gözlerini bana vereceğin yerde, benim gözlerimle ona bakarsın.

- Hayır, sen kimseyi sevmezsin, inanmam.

- Şimdi bana Selma'dan yazılı bir emir getir, kendimi balkondan aşağı atayım. Fakat yanımda olursa atmam. Ben daima gaib'i seviyorum. Hâzır'ı sevmiyorum. Herkes biraz öyle. Fakat ben daha çok. Selma'nın bir tek kusurunu söyle, gideyim. İçeride yalnız kalmak istiyorum. Çabuk cevap ver; Selma aptal mıdır?

Nilüfer tereddütsüz cevap verdi:

- Biraz öyledir.

- Ah, kadının en büyük meziyeti.

Ferit çıktı. Odasında koltuğuna oturdu ve bacaklarını uzattı. Samimiydi. Kendi karanlığı üzerine kendi aydınlığını boşaltabilen bir kadın ki zeki demektir, ki iyi konuşuyor, ki bizi de kendi lâbirentlerinde dolaştırır, sırsız ve alımsızdır. İyi dost, fakat aşkla sevilmez. Sır sevilir, belli sevilmez.

Sır nedir? Ebedîlik. Sır nedir? Allah. Sır nedir? Enerji. Sır nedir? Hayat. Sır nedir? Ruh. Sır nedir? Cevher. Sır nedir? Her ilmin ve felsefenin varlığını anladığı, mahiyetini anlamadığı meçhul. Bizi çeken o. Yaşatan ve güden o. Zekâ onu kovalıyor. Biz kovalayanı beğeniyor, fakat kovalananı seviyoruz.

Bugün Selma aydınlıktı. Kaçınca yine karanlığa daldı. Mesafe bir sır mahfazasıdır. Ben onun çıplak bacağına bakmak istemedim; sırrı kaçmasın diye. Bir an gördüm. Kaptığım intiba çok güzeldi. Onu kaybetmemek için ikinci bir an görmek istemedim. İpek çorap ve don ve elbise ve sözün imâları ve şiirin sembolleri ve lûgati olmayan musiki dili de sır muhafazalarıdır. Belki en büyük sır mahfazası; Mezar. Ölmek sır saklamaktır.

Sırrını verdi ve geri aldı bugün Selma. Anladı ve beraber götürdü. Bu sabah, vapura binerken, bir aralık, benim ona ne kadar yakın olduğumu görmek ister gibi başını arkaya çevirdi. Zaafını saklamak istedi. Başka tarafa baktı. Hiç bir şey görmediği bir andı. Gözlerinde ebedîliği görür gibi oldum. Kayar gibi oldum ve iskelenin demirine tutundum. Sonra, vapurda, boş yere aradım gözlerinde onu. Bulamadım. Hep şekillere bakıyordu. Gözün baktığı ve görmediği anda var sonsuzluk. O vakit zekâ değil, ruh bakıyor. Sır bakıyor. Demin yatakta bomboştu gözler. Aydınlıktı. İzah ediyordu zekâ, çünkü. Fakat sır anladı kovalandığını. Ayakları bir aralık nasıl utandı. Utanmak sırrını kıskanmaktır. Ve biri ötekini örtmeğe çalıştı. Parmaklar büzüldü. Sırlarını aramaya başladı ayaklar. Ruh da sır mahfazasını arıyordu. “Bilmiyorum, Ferit, çok fenayım.” Bilmiyorum: Sır. Ve şaşırdım. Sırrın önünde eller yukarı!

Ferit artık yerinde duramayacaktı. İçi savruluyordu. Sebepsiz koşmak istiyordu. Kalktı, sokağa çıktı iskeleye gitti, vapura baktı, tereddüt etti. Selma’ya gitse düşer miydi? Meydanda dört döndü, rıhtımda oturdu, bira içti, her vapur geldikçe kalktı, iskeleye koştu, çıkanlara baktı, sebepsiz bir ümitle onu aradı, yine bira içti, yine dolaştı, arabaya bindi. Nizam’a gitti, çamlığa daldı, ağladı, döndü yaya yürüdü, iskeleye geldi, yine bira içti, vapurdan çıkanlara baktı, tekrar arabaya bindi, eve geldi, yemek yemedi, Nilüfer’in karşısına oturdu. Noraliya’yı anlattı, kızı şaşkına döndürdü. Selma’yı ne kadar sevdiğini söyledi, onsuz yaşayamayacağını söyledi, başında bir ağırlık olduğunu söyledi, Nilüfer’i korkuttu, Fotika’yı çağırmasına mâni oldu, uykusu geldi, odasına döndü, soyundu, çıktı, yıkandı, geldi, yattı, gözlerini kapadı, açtı, tavanda ayak sesleri duydu, kapıya dikkatle baktı, baktı, topuz dönmedi, baktı, baktı, kanat açılmadı. Tavanda ayak sesleri gitti, geldi, yine gitti, yine geldi, kesilmedi, kapı açılmadı, Ferit, Nilüferi uyandırmak istedi, vazgeçti, Fotika’yı düşündü vazgeçti, yukarı katın camlı kapısını görmek istedi, kalktı, ışığı yakmadı,

kapıyı açtı, ay ışığı arkadan geliyordu, çıktı, baktı, camlı kapı açıktı, basamakları ağır ağır çıktı, en üst katın camlı kapısı önüne geldi, o da açıktı, bekledi baktı, baktı, ışık yoktu, ayak sesleri yaklaştı, yaklaştı, önünden geçti, sola doğru yürüdü, uzaklaştı, tekrar geldi, yaklaştı, geriye döndü. Ferit yürüdü, ayak seslerinin peşinden gitti, koltuğun önüne geldi, durdu, bekledi, bekledi, hiç bir şey göremedi, fakat bir varlık sezdi, sormak istedi:

- Burada mısınız?

Soramadı. Fakat cevap aldı. Nefes halinde bir ses duydu:

- Evet.

- Gelecek mi yarın akşam?

- Ferruh yanımda.

- Selma... Gelecek mi yarın akşam?

- Ferruh yanımda.

- Cevap vermek istemiyor musunuz?

- Rövüler geçiyor.

- Anlamıyorum

- Rövüler geçiyor.

- Anlamıyorum.

- Ve sırlar geçiyor.

- Sırlar!

- Ve cevherler geçiyor.

- Bana görünmek istemez misiniz?

- Yorgunsunuz.

- Değilim.

- Uykudasınız.

- Değilim.

- Mestsiniz.

- Ah! Bana bir aydınlık veremez misiniz?

- Yarın gidiniz çocuğa.

- Selma’ya mı?

- Hasta çocuğa. Ona yardım ediniz. Kızın dili çözülüyor.

- Eda Hanıma mı?

Cevap alamadı, rica etti.

- Lütfen cevap veriniz!

Cevap alamadı, koltuğun boşaldığını sezdi, döndü, ağır ağır yürüdü, merdiveni indi, odasına girdi, balkona çıktı, ay ışığının aydınlattığı sonsuz bir boşluktan başka bir şey göremedi, bahçeler ve köşkler yoktu, yol yoktu, deniz yoktu, sis yoktu, berrak ve mavi bir aydınlıkla dolu boşluktan başka bir şey yoktu, gökte yalnız ay vardı, parlaktı, yuvarlaktı, odasına döndü, bakındı, kulak verdi, ayak sesleri kesilmişti, yatağına girdi, gözlerini kapadı, içinden sordu: “Yarın akşam gelecek mi?” cevap alamadı, sıkıldı, besmele çekti, Âyet-i Kürsî okudu, ferahladı, uyumaya başlamadı, uykuda olduğunu anladı, kendini bıraktı, indi, yüzdü, gevşedi, daldı.

Eda Hanım, Ferit’i görünce kollarını uzattı, kendisini denize atıyormuş gibi ileriye doğru fırlattı ve onu kaptı. İki kolundan da tutmuş, bağırıyordu:

- Seni bana Allah gönderdi oğlum, bak şu halimize! Babuş yataktaydı; elinde bir tas, kusuyordu. Kendi karyolasının altında bir şey arar gibi yere eğilmiş, dizlerinin üstünde duran ve başı görünmeyen Zehra ayağa kalktı; imdat isteyen bir hamle ile Ferit’e doğru koştu. Eda Hanım, Babuş’u göstererek hıçkırıyordu:

- Dün sabahtan beri böyle. Bir şey yemedi. Kuru ekmek ve su. Açlıktan büzüldü midesi. Bittim, oğlum, bittim. Artık bende hal kalmadı. Tahir Beyi şimdi yolladım. Birini bulsun da, Zehra’nın karyolasını satalım diye. Çıldırmak üzereyim. Seni Allah gönderdi.

Ferit elini cüzdanına götürdü.

- Beni sahiden Allah gönderdi, dedi, zaten sırf yardım için geldim. Artık çileniz doldu, teyze. Bundan sonra rahat edeceksiniz. Bak, şu yüz lira. Al, şaşırma, al. Yüz lira daha. Al bunu da. Dur. Bitmedi. Yüz lira daha. Al şunu da.

Paraları alırken elleri titreyen Eda Hanım bağırdı:

- Dur oğlum, yeter, sevinçten bir yerime inecek.

Yüzü sararmıştı. Elleriyle beraber omuzları ve başı da titriyordu. Ferit ona iki yüz lira daha verdikten sonra:

- Dinle beni, teyze! dedi.

Fakat paraları nefti örme ceketinin uçları sarkan yırtık ceplerine sokup çıkardıktan sonra, koyacak yer arayan Eda Hanım, bu arama bahanesiyle hareket halinde boşalmak isteyen heyecanlarının fırtınasına tutularak Zehra’nın karyolasına koştu, yastığı kaldırdı, yere attı, sonra hırdavat sandığına koştu, tava gibi bir şeyi kulpundan çekip üstündeki sahanları yere düşürdü, sonra tekrar paraları cebine sokup çıkardı:

- Ben bu pis ceketten kurtulacak mıyım?

Diye bağırdı ve yırtık cebin sarkan ucunu tutup çekti, yırttı. Sonra kapıya koştu:

- Tahir Bey, Tahir Bey, gitme, gel! diye bağırdı.

Geriye döndü, Babuş'a doğru, yürüdü, "evlâdım!" dedi, sonra Zehra'ya doğru koştu:

- Kızım Vafi Beyi çağıralım, borcumuzu verelim.

Sonra Ferit'e baktı:

- Evlâdım, Allah Allah... Seni... Ne diyeyim... Sevinçten dilim tutulacak.

Ferit onun kolunu yakalamak istedi:

- Teyze, gel otur şuraya sakin ol, bak ne söyleyeceğim, dedi.

Fakat kadın "aman şu Vafi'ye borcumu vereyim" diyerek odadan dışarı fırladı.

Ferit'in gözlerindeki endişeyi gören Zehra oda kapısına yürüdü, evvelâ esner gibi alt çenesi titreyerek ağzını açtı ve Ferit'e baktı. Omuzları yukarı kalkıyordu.

- A... A... A... Aa...

Diye sesler çıkardı; sonra birdenbire ıkındı; yüzü kıpkırmızı kesildi ve bağırdı:

- An... Anne! Anne!

Ferit hemen onu iki omuzundan tuttu ve yüzünü yüzüne yaklaştırarak:

- Söyle! Bir daha söyle! dedi. Söyle: Anne!

Zehra şaşırmıştı. Göz kapakları çırpınıyordu. Ferit ısrar etti:

- Kendi adını söyle!

Zehra'nın ağzı açıktı ve alt çenesi titremeye devam ediyordu. Kaşları yukarı kalkmış, gözleri olabildiğine açılmıştı. Boğazından gargara sesleri geliyordu.

Ferit onu omuzlarından tutup sarsarak:

- Söyle, dedi, adın, adın ne?

- Ze... Ze... Zehra.

- Bak, konuşuyorsun işte... Değil mi? Söyle. Konuşuyorsun değil mi?

- E... E... vet. Ko... Konu... Konuşuyorum.

- Bir şey daha söyle. Daha uzun olsun. Dur, ben sorayım. Memnun musun şimdi?

- Çok... Memnunum. Al... Allah... Siz... Sizden... Razı... Ol... Olsun.

Babuş da avazı çıktığı kadar haykırmaya başlamıştı:

- Anne! Anne! Koş! Ablamın dili açıldı! Koş! Ablam konuşuyor!

Ferit, Eda Hanımı büsbütün çıldırtmamak için oğlanı susturdu ve Zehra'ya, annesi gelince, birdenbire konuşmamasını tembih etti.

Biraz sonra odadan içeri giren Eda Hanımın yüzü kırmızıydı. Vafi Beyi bulamamıştı. Ferit onu kollarından tutarak Zehra'nın yatağına oturttu:

- Sakin ol, teyze! dedi, bak yüzüme bakayım? Sakin ol. Sa....kin ol! Acelesi yok. Dur. Vafi Beye borcunu sonra verirsin. Şaşırma. Sakin ol. Dinle beni. Dinle. Sana büyük bir müjdem daha var. Fakat kendini tutmazsan söylemem. Şöyle kollarını gevşek bırak. Elindekileri koy şuraya. Omuzlarını da gevşek bırak. Sakin ol. Ha şöyle. Dur. Bak. Dinle beni. Sen şimdi bunları yükte, Tahir Beyin şiltesi altında saklarsın. Yanına biraz para alır çıkarsın. Bu çocuğa hafif, domatesli bir çorba yapacaksın. Biraz da ızgara köfte. Ekşice elma bulursan al. Ekmeklerini kızartırsın. Başka şey yemesin. Bu bir. Sonra Vafi Beyle görüşürsün. Bu, bölmeyi kaldırır buradan. Benim odayı da alırsınız. Ferahlarsınız; bu iki: Sonra bu çocuk iki ay kadar dinlenir. Gazete satmaz. Benim babam Londra'dan geliyor. Çok parası var. Ben Babuş'u yatılı mektebe vereceğim, anladın mı? Onun amcasıyım ben. Okutacağım onu. Dur, ağlama. Sonra dua edersin. Şimdi beni dinle. Tahir Bey de dinlenecek, sende. Zehra'ya iş bulacağım, çalışacak. Dur, söyle bana, biraz daha sakin misin? Tamam. Sana bir müjde daha veriyorum. Zehra'nın dili çözüldü. Bak!

Ötmeye hazır bir horoz gibi kabarık ve gergin duran Zehra birdenbire koştu, annesinin boynuna atıldı:

- Ko... Konuşuyorum artık, anne, konuşuyorum! Diye bağırdı.

Eda Hanım yine sarardı, geri çekildi, gözlerini kızının yüzüne dikti ve ağzı açık kaldı.

Ferit ona yaklaştı; gözlerinin içine bütün tesirlerini doldurarak:

- Fakat, dedi, bil ki bütün bunlar Tahir Beyin maneviyatı sayesindedir. Anladın mı? Onun duaları sayesindedir.

Ona hürmet edeceksin. Ona sesini yükseltmeyeceksin.

Eda Hanım başını avuçlarının içine almış, iki yana sallıyordu.

- Allahım, Allahım!

- Haydi, kalk, şimdi dediklerimi yap, haydi, durma.

Kadın, şaşkın, gözlerini kızının yüzünden Ferit'in yüzüne çevirerek yerinden kalktı, sendeleyerek yüke doğru yürüdü, paraları şiltenin altına koydu. Sonra doğruldu, bir eliyle alnını sıkarak Ferit'e döndü:

- Ne dedindi evlâdım? Çorba, köfte, bir de?

- Ekşice elma bulursan al. Yoksa bir elma kompostosu yap. Kendinize de öteberi alın.

Eda Hanım galiba anlamamıştı. Başını avucunun içinde sıkıyor ve Zehra'ya bakıyordu. Kız iki elini havaya kaldırıp çocuk gibi sıçrayarak:

- Ben... Ben de... Ge... Geleyim, anne! dedi.

Kadın bir hayret felci içinde ona bakıyor ve kımıldamıyordu. Kendini topladı:

- Gel! dedi, haydi, yolda konuşuruz. Daha fazla açılırsın.

Yürüdü ve Ferit'in önünde durdu. Yutkunuyordu. Heyecanını ve şükranını toptan ifade edecek bir söz arıyordu. Ferit onu bu zahmetten kurtarmak istedi:

- Güle, güle, dedi, ben de şimdi gideceğim.

- Oğlum!

- Bana sonra bol bol dua edersin, güle güle...

Bir şey söylemek isteyen Zehra'nın omuzunu okşadı.

Ana kız, gidince Aziz'i odasında aramak isteyen Ferit çocuğa başıyla veda etti.

Babuş yatağında dimdik oturmuş:

- Güle güle, amca, güle güle, ben de senin evine her gün gazete bırakırım! diyordu.

Ferit durdu:

- Hayır, dedi, sen artık mektebe gideceksin!

Aziz, gözünde kalın siyah bağa çerçeveli bir gözlük, başını büyük bir kitabın üstüne sarkıtmış, masanın başında oturuyordu. Kapının önünde duran Ferit'i bir an tanımadı. Başını denizden yeni çıkarmış gibi dalgın gözlerinde fikir ıslaklığı vardı. Ayağa kalktı ve Ferit'i tanımak için yakın gözlüğünü çıkarınca kollarını uzattı:

- Tam zamanında geldin, dedi, dün akşamdan beri, Matmazel Noraliya'nın defterine bir cümlesini aldığı *Boece*'in, yani *Boethius*'un umumî fikirler problemi hakkındaki düşüncesini inceliyor ve hep seni hatırlıyorum. Geçen gece burada meseleyi sen açtın ve bana sordun. On sekiz asır sürmüş bir münakaşadır bu. Hâlâ da içinden çıkılabilmiş değildir. *Porphyre*'den bugüne kadar gelmiştir.

Aziz, Ferit'in eşikten ileriye doğru bir adım atmadığını görünce merasime ait eksiği tamamladı:

- Buyurun, buyur... Şöyle... Geçen geceki yerinize...

Ferit, üzerinde en müthiş krizlerinden birini geçirdiği kanepeye doğru ilerledi, fakat oturmak istemedi.

- Hemen çıksak daha iyi olmaz mı? Ben biraz heyecanlıyım. Siz bu akşam Ada'ya geliyorsunuz değil mi?

- Geliyorum. Çıkalım.

Ferit'in yüzüne dikkatle bakarak sordu:

- Neden heyecanlısınız?

- Eda Hanımın odasında acıklı bir sahne oldu. Zehra'nın da dili çözüldü.

Ferit oturdu ve Aziz’in gözlerindeki tecessüsten cesaret alarak dün geceki rüyasından iki dakika evvelki hâdiselere kadar anlattı. Onu hiç kımıldamadan dinleyen Aziz kucaklamak istiyormuş gibi sıcak bir davranışla:

- Bravo Ferit, dedi, yaşa, varol! Çok ferahladım. Bu zavallı aile benim de kâbuslarımdan biriydi. O geceki sözünü hiç unutmam. “Ben diyordun, arkamdan siyah bir köpek geldiği için değil, Tahir Bey yükte yattığı için aklımı bozabilirim.” Evet, yaşa. Haydi çıkalım. Ben hazırım. Yolda konuşuruz.

Aziz tramvayda, vapurda ve Ada'ya çıkınca yemek yemek için oturdukları sahil gazinosunda, bu dünyanın milyonlarca Babuş ve Tahir Beyle dolu olmasından başlayan problemin umumî fikirlerle ve onlara dayanan ideolojiler, doktrinlerle münasebeti üzerinde konuştu. Bir kaç defa "on sekiz asırlık bir münakaşadır bu" demişti. *Universaux* dâvası. Tekler arasındaki müşterek vasıfları ifade eden umumî fikirlerin ve mefhumların insan zekâsının dışında bir varlıkları olduğuna inanan eski realistlerle bunların düşünce mahsulünden başka bir şey olduğuna inanmayan nominalistler arasındaki münakaşanın bugün bile halledilmiş sayılamayacağına kaniydi. "Son tahlilde filozof veya bilgin, ya Eflâtuncu olmak veya susmak zorundadır" diyordu. Çünkü hiç biri ötekinin aynı olmayan insanların hepsini birden ifade eden "insan" sembolü, eğer zekâmızın dışında bir cevherin adı değilse, herhangi bir şeyin var olmak için muhtaç olduğu hususî vasıfları bildirmemek yüzünden, var olan ferdî realiteyi değil, ancak fertler arasındaki benzeyişleri, çeşitleri ve cinsleri ifade edecekti. "Varlık", "zaman", "mekân", "hürriyet", "mülkiyet" ilâh... Bütün umumî fikirler ve mefhumlar için de böyle olacaktı. Fakat bu çeşit cinslerin objektif hiç bir kıymetleri olmayacak ve bunlarla doğru bir ilim yapılamayacaktı. Nitekim Viyana Okulu ve matematik felsefe bu mefhumlardan pek çoğunun bizi hakikate götüremeyeceğine inanmıştı. Bunların topyekûn aldatıcı olduklarını iddia eden mütefekkirler de vardı.

- Siz de geçen gece hürriyet ve mülkiyet mefhumlarından bahsederken hayatı bırakıp umumî fikirlerle oynadığımızı söylemiyor muydunuz? Şüphesiz. Eflâtuncu olmayan bir düşünce için mefhumla gerçek arasındaki uçurumu hiç bir şekilde doldurmak imkânı yoktur. Bu takdirde ilim ve felsefe gerçeğe vücut veren hususî vasıfları benzeyişlere ve müşterek vasıflara feda eden mefhumlarıyla sadece bir fikir oyunundan ibarettir ve realite ile alâkası yoktur.

Aziz'e göre diyalektiğin üçüncü hareketine henüz çıkılmamıştır ve sentez mümkündür. Bir tarafın hatası gerçeği! "hususi ve ferdî"ye bağlaması, öteki tarafın hatası "umumî ve müşterek"e bağlamasıdır. Bir şey var olabilmek için hususî ve umumî vasıflara aynı derecede muhtaç olduğuna göre, gerçeği bunlardan yalnız birine bağlamak mümkün değildir. Bundan başka, umumî, ancak hususîlere göre umumîdir, öteki umumîlere göre kendine has vasıfları olduğu için hususîdir. Meselâ adın umumî bir fikir oluşu ayrı ayrı

adların hususiliklerine göredir, fakat öteki varlıklar arasında bu umumî fikir hususî vasıflara sahiptir. Böyle olunca, her umumî fikir, bir şeyin gerçekten var olabilmek için muhtaç olduğu umumî ve hususî vasıflara aynı zamanda sahip olduğuna göre gerçekten vardır. Bir cevher ifade eder. Ve Aziz'e göre ilâhî bir plânsız cevher, cevhersiz kabiliyet ve kabiliyetsiz “imkân” yoktur. Çünkü imkân, sonraya ait bir kaderin öncede bulunması demektir. İstidat ve temayül, geleceğe yönelmiş bir gizli niyetin ilk belirtisinden başka nedir? Ve geriye doğru gidildikçe, bu niyetler silsilesinin başında bir ana plândan, ilâhî plândan başka ne görülebilir? Umumî fikirler ana planın cevher kalıplarıdır; objeler ve fertler bunların zaman ve mekân içinde, gerçekleşmeleridir. Umumî fikir ve cevher hakiki, obje ve fert gerçektir. Sosyolojide fert ve cemiyet gibi umumî fikirlerin birer cevher olarak kabul edilmediği zaman, tarihî vetire içinde, hangisinin evvel olduğu münakaşasına başlanır ve tavuk mu yumurtadan, yumurta mı tavuktan doğmuştur çıkmazına düşülür. Mefhumla realite arasındaki barışmazlığın sebebi de budur.

Ferit gazinoda Aziz'i eksilmeyen bir dikkatle dinlerken, arada bir müsaade alıyor ve gelen vapurlardan Selma'nın çıkıp çıkmadığına bakıyordu.

Araba ile eve dönerlerken Aziz fenomenizmi o kadar hararetle tenkit ediyordu ki Maden yolunun sonuna kadar farkına varmadan gittiler. Ferit'te hareket ihtiyacı artmıştı. Orda arabadan inip eve kadar yürümeyi teklif etti. Mehtap vardı. Köşke arka taraftan gitmeye karar verdiler.

Çamlığa girdiler. Ağır ağır yürüyorlardı. Konuşmadılar. Rüzgâr yoktu. Sık ve uzun çamlar arasından genç bir hamle ile yukarıya doğru fırlayan ince bir yolun hafif yokuşunu çıkmaya başladılar. Asfaltın sesleri uzaklaştıkça inceliyor, gökyüzünü tamamıyla örten dalların ve yaprakların ince boşlukları arasından sızan mehtabın ormana dolan uçuk mavisinde renkler ve gölgeler uğulduyordu. Ferit durdu, derin bir nefes aldı. Her yer baygındı. Elenmişten elenmişe ve süzülmüşten süzülmüşe giden bir safiyetler silsilesi içinde, bütün mekânı saran ve ne düşünülürse hemen sezip, cevabını dikkat edilmeyen işaretler halinde vermeye hazır, fakat herkese değil, müstesnalara açılan bir sır halveti içine çekilmiş, büyük bir anlayış var gibiydi; havada, karanlığın fanusu içine kapanmış, göze görünmeyen meşaleler arasında ruha akan gizli dualara, ayinlere, galeyanlara benzer tesirlerin sezintisi içinde Ferit, gittikçe derinleşen bir hayretle Aziz'e baktı. O, elleri

arkasında, bir ayağı gevşek ve yana doğru kaymış, yüzü havada, kımıldamıyordu. Ne düşünüyordu? Ferit gibi o da, belirsiz unsurlarla temas halinde ve kendisiyle her şey arasında cevherlerin kavuşmasına benzeyen bir vahdet hissi içinde, her tarafından gizli cereyanların geçtiğini duyuyor ve ürperiyor muydu?

Ona doğru bir adım attı, soracak oldu, vazgeçti. Aziz onun yaklaştığını fark edemeyecek kadar dalgındı.

Ferit yolun kenarına oturdu. İçine yine Selma doluyordu. Niçin gelmedi bu akşam? Gelseydi, şimdi ağaçların arasında bir parçası görünen denizin mavi yanışını beraber seyredeceklerdi; ormanın içinde tüten mânâları beraber sezeceklerdi; daha yükseklere çıkıp ilâhi esanslarla dolu fezanın varlığı saran ürperişleri içinde her şeyin her şeyle sessiz konuşmasını dinleyecekler ve kendi ruhları arasındaki bağlanışın ebediliğe namzetliğini hissedeceklerdi.

Kımıldamaya başlayan ve ağır ağır yürüyen Aziz onun ayakucuna kadar geldi:

- Havada gizli bir doluluk seziyor musun? dedi.

- Deminden beri bunun hayreti içindeyim. Sana söyleyecektim, dalmıştın. Bizi gören ve kendisi görünmeyen bir prensiple temas halinde gibiyim. Ruhumun mesamelerinden içeriye bir şeyler, mahiyetler kadar esaslı bir şeyler doluyor. Tabiatla her baş başa kalışımda buna benzer, fakat daha belirsiz ve kaypak bir duygum vardı; hiç bir gün şimdiki kadar kuvvetli değildi.

Yokuşu biraz daha tırmandılar ve çamlığı aşağıda bıraktılar. Sıcak ve çıplak bir mavi, denizden bir magnezyum alevi halinde kalkarak boşluğu aydınlığa boğuyordu.

Aziz durdu ve bakışlarını gökyüzüne kaldırdı:

- Binlerce Galaksi'nin yalnız bir tanesinde, bize bir gözbebeğinin ortasındaki pırıltı kadar küçük görünen bu yıldızlardan otuz milyar kadarı sayılabilmiştir, dedi, milyonlarca ışık yılı içinde yüz milyarlarca yıldız daha var ve bunlardan çoğu yüz binlerce arz küresini içine sığdırabilecek kadar büyüktür, Milyon kere milyon defa arzı içine alabilecek dev yıldızlara bile rastlıyoruz. Bu sonsuzluğun daha birinci merhalesinde idrakimizin soluğu kesiliyor. Kavrayamıyoruz. Dehşete düşen *Pascal*'ı daima hatırlıyoruz. Mıymıntı zekâmızın rahatını kaçırmamak için, başımızı en kolay izahın yastığına koyuyor ve insanın hayalini çatlatan bu genişlik ve büyüklük ölçüsü içinde, sayısız dünyalardan her birini kendi yüceliğine nispetle bir atom kadar küçülten ulu kâinatın bir kıyıcığında, hayatın yalnız bizim dünyacığımızda ve şuurun yalnız bizim kafacığımızda bir tesadüf eseri olarak bulunduğunu sanıyoruz; mânâyı kendimizde hapsediyor ve bütün bu sonsuzluğun ve yüceliğin mânâsız bir doluluğu kapladığına ve tekrarladığına hükmedip çıkıyoruz. Sanki bu enginliği dolduran bütün dünyalar bizim içimizle hiç bir münasebet kabul etmeyen dışarılık ve ablak bir objeler âlemidir. Sanki insan ve kâinat, iki zıt mahiyet içinde birbirini iki yabancı gibi seyrediyor. İkisinin de birbirine aynı mânâ nizamı içinde bağlı olduğunu bir bedbaht şimşeği içinde idrak ettiğimiz halde inkâr ediyoruz. Münasebetlerden başka hakikat tanımayan ve mahiyetlerin önünden kaçan maddeci ilim ve felsefe, ana dâva önünde, insan zekâsını bu kadar sefil bir intihara sürüklemiştir.

Ağır ağır yürüdüler ve uzun müddet konuşmadılar.

Şimdi yine çamların arasından geçiyorlardı.

Ferit bir şey söyleyecekmiş gibi durakladı, sonra birdenbire hızlandı.

Aziz anladı ve arkada kalmadı.

Bir duvarın yanından asfalta indiler.

Eve yaklaşıyorlardı. Ferit kapının önünde bir arabanın durduğunu gördü. Hemen durdu ve Aziz'in kolunu tuttu.

Arabadan Selma iniyordu. Beyazlar giyinmişti.

Koştular.

Ferit, Aziz'i ona takdim etti. Bahçeye girdiler. Konuşmadan yürüyorlardı. Selma durdu, döndü ve denize baktı. Aziz de Ferit'e döndü:

- Siz isterseniz biraz geziniz, ben de Nilüfer'i yalnız bırakmayayım, dedi.

Ve ayrıldı.

Ferit ve Selma arka yoldan çamlığa doğru yürüdüler.

SON

Kelimeler

abes: Akla ve sağduyuya aykırı olan, mantık dışı.

agité: Coşmuş.

agnostik: Bilinemezci.

agrandisman: Küçük bir klişe veya resimden büyüğünü çıkartma.

ağaz: Başlama, başlangıç.

ahdü peyman: Yemin, and.

âhir-i ömrü: Hayatın son dönemleri.

akide: İnanç, itikat.

alcool camphrêe: Kafurlu ispirto.

âlem-i anasır: Eskilere göre varlığın dört temel öğesi olan su, hava, toprak ve ateşten ibaret olan madde dünyası.

âlem-i ecsam: Cisimler alemi.

âlem-i eflâk: Felekler, gökler alemi.

âlem-i mânâ: Görülmeyen alem.

âlem-i mevalid: Bitkiler ve hayvanlar alemi.

âlem-i mülk: Görünen alem.

âlem-i nasut: İnsanlık alemi.

âlem-i şehadet: Yaradılışın dördüncü basamağı.

Allahuâlem bissevap: “Her şeyin en doğrusunu, her şeyi kendi maksadına matuf yaratan Allah bilir”.

âmal: Emeller, istek ve arzular, ümitler.

ameli: Uygulamaya yönelik, uygulamalı, pratik.

amortisman: Bir borcun azar azar ödenmesi, bir kuruluşa yatırılan paranın belli bir süre içinde kazançtan ayrılan paylarla geri alınması.

ampiriko-pozitivist: Deneyci-pozitivist.

anda: Onda, orada, oraya.

aphasie: Konuşma yitimi.

aphonie: Ses yitimi.

arş-ı azim: Göğün en yüksek tabakası.

âsan eylemek: Bir işi kolaylaştırmak.

Ashab-ı Kehf: Kur'an-ı Kerim'de bahsi geçen, zamanlarının zalim yönetiminden kaçarak saklandıkları bir mağarada uzun yıllar kalan ve uyandıkları zaman köpeklerinin kemiklerinden başka bir şeyin kalmadığını gören muhterem kişiler, yedi uyurlar.

asthme: Astım hastalığı.

atebe-i felek: Osmanlı padişahlarının sarayı.

avâlim: Dünyalar, alemler.

âyan: Gözle görülür bir şekilde açık ve belli olan; aşikar.

âyine: Ayna.

batın: Soy, nesil, kuşak, göbek.

batınan: İçle ilgili olarak, içten.

bedahet: Açıklık, şüpheden uzak oluş.

bedel-i icar: Arazi hukukunda tasarruf hakkı mukabilinde verilen emsâline uygun peşin para.

ben-i beşer: İnsanoğulları.

beşaret: İyi haber, müjde.

beynelavam: Halk arasında.

bihuzur: Huzursuz, rahatsız, tedirgin.

Biiznillahi taalâ: Allah'ın izniyle.

bilâbedel: Parasız, bedelsiz, bedava.

binihaye: Nihayetsiz, sonsuz, tükenmez.

bîpâyân: Sonsuz, tükenmez.

canib: Yan, yan taraf, yön.

cauchemar hallucinatoire/**cochemar hallucinatoire:** Karabasan.

cendek: İnsan ya da hayvan ölüsü.

Chanel: Bir koku markası.

choc: Şok.

cidâl: Kavga, tartışma, mücadele.

contemplation: Düşünme, tasarlama.

çulfa: El tezgahında bez dokuyan kimse, dokumacı.

defter-i kebir: Bir tüccarın veya bir müessesenin aylık ve bilanço hesaplarını veren ana defteri.

dêgenere: Yozlaşmış.

dêmesuêr: Ölçüsüz.

dêracinê: Kökünden kopmuş.

derûn-i hane: Ev içi.

dêsencharte: Düş kırıklığına uğramış.

desorientê: Yönünü şaşırmış.

dogmatik: Kesin, tartışma kabul etmez.

düre (duree): Süre.

düyun-ı muntazama: Düzenlenmiş borçlar.

düyun-ı umumîye: Osmanlı İmparatorluğunun dış borçları ve bunların tasfiyesi için kurulan idare.

düzgün: Cildi gergin tutması için yüze sürülen bir krem.

éczéma marginé de hebra: Apış arası ve uylukta görülen mantar hastalığı.

ehibba: Dostlar.

embaras gastrique: Mide sıkıntısı.

encüm: Yıldızlar.

enfra-strüktür: Altyapı.

en marge de la socièté: Toplumun kenarında.

Ennezafetü minel-iman: “Temizlik imandandır”.

envai: Çeşitler, türler.

enzar-ı hayret: Hayret bakışları.

erbab-ı namus: Namusuna düşkün olanlar.

evraka (evreka): Buldum!

fahiş: Aşırı, çok fazla, kabul edilebilir ölçüyü aşmış.

fakülte: Meleke, yeti.

farazî: Varsayıma dayanan.

fart-ı teessür: Üzüntüde aşırılık.

fazla-i varidat: Gelir fazlası.

feerik (feerique): Olağanüstü, çok güzel, pek hoş.

Fetebarekâllah: Mübarek olsun, tebrik ederim, anlamında tebrik sözü.

Fideizm: Yalnız aklın insan ihtiyacına yeter olmadığından imanın gerektiğini kabullenen sistem.

fiévre-fiyevr: Ateş, humma.

ganglyon: Düğüm, boğum.

garik-i bahr-i irfan: İrfan denizine dalmış olan.

gaybûbet: Göz önünde olmama, kaybolma.

gudde: Bez, salgı bezi.

günagûn: Türlü türlü.

hâce-i dâna: Bilgiç hoca.

hadeka: Göz bebeği.

hâil: Engel, bir engel meydana getiren şey.

hallü hamur: Duruma ve şartlara uyma durumu.

halüsinasyon: Gerçekte olmayan bir şeyi varmış gibi görme.

hasbelmeslek: Meslek icabı.

hasbıhal: Dostça konuşup dertleşme, söyleşi, sohbet.

hassa-i mahsusa: Özel yeti.

haşeret: Küçük böcekler.

hâşiye: Bir eserin anlaşılması zor yerlerini açıklayan eser.

havalât: Havaleler.

havf ü dehşet: Korku ve dehşet.

hedonist: Hazcılığı benimseyen ve savunan kimse, hazcı.

Hello... How are you?: Merhaba… Nasılsın?

hémoptysie: Kan tükürme.

hesab-ı câri: İki kişi arasındaki alacak ve borç hesaplarının ayrıntılı biçimde yazılması.

hesab-ı zihnî: Akıldan yapılan hesap.

hilkat: Yaratılma.

hisse-i şayia: Müşterek bir malın her cüzüne sirayet eden hisse, pay.

humeur: Mizaç.

huzuryâb: Huzurla dolu, huzurlu.

hüsün: Güzellik.

hyperexcitabilite: Aşırı alınganlık.

hystêrique: Duyu bozuklukları, türlü ruh şaşkınlıkları, çırpınmalar ve kasılmalarla kendini gösteren sinir bozukluğuna ait.

ıtlak: Bırakma, salıverme.

ifnayi nefs: Nefsin arzularından sıyrılmak.

ifrazat: Vücuttan çıkan, kan, irin, ter gibi salgılar.

ihraç: Uzaklaştırma.

ihtilâfatı mütenahi: Bitmeyen uyuşmazlıklar.

iktiza: Gerekli olma, gerekme.

inhilâl: Dağılma, bozulma, parçalanma, çözülme.

inkisam: Taksim edilme, parçalara ayrılma.

intiba: Zihinde iz bırakma.

intizam: Düzgün, düzenli ve tertipli olma durumu.

irşadü'l-aklüsselîm: Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin tefsiri.

isâl: Ulaştırma.

ispirtizma: Ruh çağırma.

istidat: Eğilim, yetenek, yetkinlik, kabiliyet.

istidlâl: Bir delile dayanarak bir şeyden bir netice çıkarma.

istihale: Bir durumdan başka bir duruma geçme, biçim değiştirme.

istihare: Yapılacak işin hayırlı olup olmadığı hakkında rüyadan ip uçları bulma.

istikraz: Borç para alma, borçlanma.

izale-i şüyu: Herhangi bir ortak malın ortaklar arasında paylaşılamaması sonucunda mahkeme yolu ile satılması ve paylaşılması.

kadim: Eski.

kâffe: Hep, bütün, cümle.

kalbetmek: Bir durumdan başka bir duruma çevirmek.

kaliçe: Küçük halı, seccade.

kasavet: Üzüntü, keder, tasa, kaygı.

katastrof: Felaket.

kelb: Köpek.

kesafet: Yoğunluk.

Koch basilleri: Verem hastalığının sebebi; 1882 senesinde Robert Koch tarafından keşfedildiği için "Koch basili" adı verilmiştir.

koketri: Süs merakı.

komplike: Karmaşık, zor.

komprime: Hastalığın tedavisi için gerekli olan maddeler küçük topaklar halinde sıkıştırılarak üretilmiş ve bir defada alınabilecek katı ilaç; tablet.

komütatör: Bir veya daha çok elektrik devresinin bağlantısını sırayla değiştirmeye yarayan aygıt; anahtar.

konsomasyon: Gazino, lokanta ve bar gibi yerlerde yenip içilen şeyler.

kozalite: Nedensellik, sebeplilik.

kubur: Mezarlar, kabirler.

küllî: Umumi, bütün.

külliyat-ı asar: Eserlerinin bütünü, toplamı.

lâl: Kırmızı.

Lehülhamd: "Allah'a şükürler olsun".

levsiyat: Ahlak bozuklukları, kirli işler, pislikler.

lisan-ı beşer: İnsan dili.

lojikomatematik: Mantıksal ve matematiksel.

lumbago: Bel bölgesinde birdenbire beliren ağrılı hastalık.

lüzucet: Yapışkanlık, yapışkan olma durumu.

maadin: Madenler.

mahsusat: Duyular yardımıyla algılanıp tanınabilen madde âlemi.

mâhut: Bilinen, belli olan.

makulât: Aklın uygun bulduğu, akıl ile bilinen şeyler.

maltız: Yemek pişirme, ızgara yapma gibi işlerde kullanılan taşınır, ızgaralı bir tür ocak veya mangal.

marketeri: İnce marangoz işçiliği, oymacılık.

maroken: Yumuşak, keçi derisi.

maruzat: Mevki bakımından yüksek olan birine sunulan, bildirilen dilek ve istekler.

mâsiva: Geçici bir nitelik taşıyan, kalıcı özü olmayan zaman ve mekana bağlı olan Allah'tan başka bütün varlıklar, işler.

medlûl: Belirtilen, delil olarak gösterilen.

mekanist: Bütün olayları harekete çevirerek açıklamaya çalışan felsefeye bağlı olan.

melankolik: İç darlığı, sebepsiz ve sürekli hüzün hali şeklinde görülen hastalığa tutulmuş olan.

mesame: Gözenek.

meserret: Sevinç.

meşahir-i fukaha: Ünlü din bilginleri.

metapsişik: Psikolojinin sınırları dışında kalan ve gerçekliği şüpheli bulunan bazı olaylar.

methal: Giriş.

mevhibe-i ilâhiye: Allah vergisi.

mevhum: Aslı olmadığı hâlde var sanılan, sanal.

Min tarafillâh: Allah tarafından.

monad: Leibniz felsefesinde, bütün varlıkların özünü oluşturan yalın, bölünmez töz; birleşik giren parçası olmayan tözlerden her biri.

muadil: Eşit, denk, eşdeğer.

mubah: Dini bakımdan yapılmasında sakınca olmayan.

muhayyile: Hayal etme yetisi veya gücü.

muhît: Çevreleyen, kuşatan, çevre.

muhtac-ı dua: Duaya ihtiyacı olan.

mukim: Bir yerde bir evde, mahallede vb. oturan, ikamet eden.

musallat: Bir kimsenin veya herhangi bir şeyin üzerine rahatsızlık ve zarar verecek derecede düşen.

mutad: Her zaman olduğu için alışılmış durumda olan, alışılmış.

mutasavvıfa: Sofular.

muzafuileyh: Tamlayan, belirten.

muzmer: Başkalarınca bilinmeyen; gizli, saklı.

mübaşeret: Bir şeye başlama, girişme.

mücessem: Cisim halinde olan.

mülâki: Görüşüp konuşan, buluşan.

mürai: İki yüzlü, dönek, samimiyetsiz, riyakar.

müsadere: Bir kimsenin taşınır veya taşınmaz mallarına zor kullanarak devletçe el konulması işi, el koyma, zor alım.

müstağrak: Bir şeyin içine batırılmış, onun içinde kaybolmuş bulunan, batan, batmış, gömülmüş.

müteali: Yükseğe çıkan, yükselen, üstünleşen.

mütecessis: Gizli şeyleri öğrenmeye çalışan, merakla araştıran, araştırmacı.

müteradif: Birbirine tâbi olan, birbiri ardınca giden.

müvezzi: Kitap, dergi, gazete, mektup dağıtan kişi.

nâdiren: Seyrek olarak, arada sırada.

nazırlık: Kabine üyesi, bakan.

nazire: Bir davranışa, bir söze benzer biçimde karşılık olarak yapılan davranış veya söz.

nefs-i emare: Zorlayıcı nefs.

nefs-i nâtıka: İnsanı canlılardan ayırt eden özellik, insan ruhu.

neura-vegetatif: Otonom (vejetatif) sinir sistemiyle ilgili.

nevmit: Hiçbir umudu olmayan; ümitsiz, çaresiz.

nevroz: Çoğunlukla bedeni ağrı, sızı gibi şikayetlerle beraber bunalımla kendini gösteren, kişiliği ve kişilik uyumunu aşırı derecede etkileyemeyen ruhsal kaynaklı sinir hastalığı.

nezafet: Temizlik, paklık.

nısfilleyl: Gece yarısı.

nisbî: Karşılaştırmaya dayanan, kıyaslama ile ilgili, göreli.

noksan-ı irade: İrade eksikliği.

nominal: Ad belirtilerek yapılan.

numûne-i feragat: Feragat örneği.

numûne-i imtisal: Kendisine uyulmaya, örnek alınmaya layık kimse veya şey.

observasyon: Gözlem.

obsession: Saplantı.

Panayamu: Rabbim, Tanrım.

patetik: Etkilendiren, içe dokunan.

peçiç: Yedi adet deniz kabuğunun yere atılması ile aldıkları duruma göre oynanan bir tür dama.

pedermande: Babadan kalma.

pêtain: Mareşal.

pir-ü-pâk: Tertemiz, lekesiz.

prevantoryum: Verem mikrobu almış olmalarına rağmen henüz hastalığa yakalanmamış olanların kişilerin verem olmalarını önlemek amacıyla bakıldıkları sağlık yurdu.

primitif: İlkel.

proses: Süreç.

prototip: Temel örnek.

psikografi: Kelime unutma, yazıda kendini belli eden bir zihin rahatsızlığı.

psikopatoloji: Zihin hastalıklarını inceleyen bilim dalı.

Romanus sum: “Ben bir Romalıyım”.

reis-i taife: Lider, baş.

ricat: Geri dönme.

riyazet: Züht ve takva amacıyla dünya zevklerinden dünya işlerinden el etek çekme.

romantik: Coşumcu, 19.yüzyıl başında klasik yazarların kurdukları üslup ve kompozisyon kurallarından kendini kurtarmış

olan yazarların hepsi.

rövü: Sahne.

rüyet: Görme, görüş, bakma.

saffe-i ahlâkiye: Ahlaki temizlik.

sahib-i hane: Ev sahibi.

sâir filmenâm: Uyurgezer.

santimantal: Duygulu, duygun, hassas.

sarih: Kolayca anlaşılabilir, açık belli.

selâmün kavle: Sağlık dilemek için söylenen söz.

sensorielle: Duyu ve duyum algılaması ile ilgili olan.

serâzat: Serbest, hür, özgür; tasasız.

serlevha: Yazı başlığı.

sermest-i muhabbet: Muhabbet sarhoşluğu.

serviyet (Serviette): Büyük cüzdan, evrak çantası.

seyyalemsi: Akan şey, sıvı.

seyyidüs-sakaleyn: Her iki dünyanın efendisi, Hz. Muhammed.

sıdk u ihlâs: Yürek temizliği, doğruluk, gerçeklik.

sıhriyet-i maneviye: Manevi akrabalık.

sıyanet: Koruma, saklama, muhafaza etme.

Simurg: İran mitolojisinde geçen otuz kuş büyüklüğünde efsanevi bir kuş, Anka, Zümrüdüanka.

Sofist: Eski Yunan’da belâgatçı filozof; yanıltıcı, safsatacı.

spekülatif: Spekülasyonla ilgili bir iddiadan ibaret olan, farazî.

spirit: Ruh, can, maneviyat.

spondilit: Omur.

Stoik: Stoacı.

strüktür: Yapı.

stylo: Mürekkepli kalem, dolma kalem.

supranormal: Normalüstü.

suret-i mutlaka: Kesinlikle, asla.

sübhane men tahayyere: Yarattıklarıyla akıllara hayret veren.

sübhanî: Allah'a ait, Allah'la ilgili.

süfera: Elçiler.

swing: Bir dans türü.

symptomatique: Belirti niteliğinde, belirtiye bağlı tedavi.

şaduman: Sevinçli, sevinmiş.

şeâmet: Uğursuzluk.

şebnem: Gece rutubeti, çiy.

şek: Kuşku, zan, tereddüt.

Şeyh-i Ekber: Muhiddin-i Arabi.

şezen şiryanı: Soluk borusu.

şimik: Kimyasal.

şuun: Olaylar, hadiseler.

tab u tuvan: Güç, kuvvet, takat.

talebe-i ulûm: Medrese talebesi.

talk: Deri hastalıklarında kullanılan beyaz bir toz.

taninendaz: Tınlayan, çınlayan.

tanziren: Nazire olarak.

taraça: Binanın etrafı ve üstü açık damı, teras.

Tarikat-ı Mevleviye: Mevlevi tarikatı.

tarik-i hakk: Doğru yol.

tecelliyat: Görünmeler, tecelliler.

tecennün: Cinnet geçirme, aklını kaybetme.

tecessüs: Bir şeyin iç yüzünü öğrenmeye çalışma, öğrenme merakı.

tecil: Erteleme.

tedâi: Çağrışım.

Tedkik-i Müellifat-ı Şer'iye: Yazılan eserleri şer'i yönden tetkik eden daire.

tedris: Ders verme, öğretim.

télépathie: Telepati, bir kişiye ait düşünce ve izlenimlerin bir başka kişiye bilinen fiziksel duyu yolları dışında bir yolla ulaşması.

telkin: Bir duygu veya düşünceyi söz ve öğretme ile bir kimsenin belleğine yerleştirme.

temevvücat: Dalgalanmalar, çalkalanmalar.

tenasüh: (Bir inanç olarak) Ruhun insandan hayvana, hayvandan insana ya da başka bir cisme geçmesi; ruh göçü.

tenvir: Işıklandırma, aydınlatma.

tereke: Ölen kimsenin bıraktığı mal varlığı.

tesalüp: Irk karışması, çaprazlama.

tesanüd: Birbirine destek olma, dayanışma.

tesviye: Bir şeyi bir yer ile aynı düzeye getirme.

tezyif: Hor görme.

toxicomanie: Uyuşturucu bağımlılığı.

transcendant: Aşkın.

trio: Üçlü, üç kişiden oluşan.

tulû: Güneşin doğması.

ufkî: Yatay.

upanishad: Vahiyle geldiği kabul edilen kutsal Hindu metinleri.

usûl-i hadis: Hadis ilminin dayandığı prensipler.

üryan: Çıplak.

vahdaniyet: Allah'ın birliği, Allah'ın özü ve nitelikleri bakımından bir tane ve benzersiz olması durumu.

vahdet: Bir ve tek olma; birlik.

vahime: Kuruntuya kapılma.

vakt-i ahar: Başka zaman.

varidat-ı muhassasa: Tahsis edilmiş gelir.

vaso-moteur: Damar hareketleriyle ilgili.

vecit: Sevgi, hayranlık gibi ağır basan, yoğun bir heyecan yüzünden doğan coşkunlukla kendinden geçme.

vernicke: Denge kaybı, yürüyüş bozukluğu.

vetire: Süreç, yol, üslup, tarz.

vikâye: Koruma, esirgeme, gözetme, himaye.

vision: Ham hayal.

vuzuh: Belirgin ve anlaşılır olma durumu.

yedd-i ihtiyat: Yedek kuvvet.

zahiren: Görünüşe göre, görünüşte, dıştan.

zaviye'l-veçhiye: Alın zaviyesi, alın açısı.

zâyiçe: Yıldızların belli zamanlardaki konumlarını gösteren çizelge.

Zenon: Yunanlı bilge.

zerin: Altına benzeyen, altın gibi.

Zeus: Yunan tanrısı.

zikr-i cemîl: İyiliğinden bahsetme, övme.

zinhar: Sakın, asla.

zühul: Dalgınlık yüzünden işi geciktirme.

[1]“Fikrinin ışığı cihanı kaplasa çok mudur Vafi

O mevlevî benim ki Şems-i Tebrizi’nin zerresiyim.”